

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

TOPLUMSAL AİDİYET VE GENÇLİK:
ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN AİDİYETİ ÜZERİNE
SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

Duygu ALPTEKİN

DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Abdullah KOÇAK

Bu çalışma BAP tarafından 09103017 nolu Doktora tez projesi olarak desteklenmiştir.

Konya-2011

TEZ KABUL FORMU

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Duygu ALPTEKİN		
	Numarası	084105002001		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji / Sosyoloji		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☐	Doktora ☐
Tezin Adı	Toplumsal Aidiyet ve Gençlik: Üniversite Gençliğinin Aidiyeti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma			

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası

ÖNSÖZ

Literatürde çoğunlukla, kimlik inşasında önemli bir rol gösteren aidiyet duygusuna ilişkin psikolojik çözümlenmelerde bulunulmasına karşın, aidiyet bireyin tek başına yaşadığı bir tecrübe değildir ve sosyolojik olarak da araştırılması gereken bir konudur. Bu durumda aidiyetin kaynağını, grupsal ilişkilerde ve toplumun üyelerine sağladığı ortaklık ilişkilerinde bulmak mümkündür. Bununla beraber kişiliği sosyal durumlar içine konumlandıran kimlikler, toplumsallaşma sürecinin bir ürünüdür ve bu sürecin önemli bir evresinde olan gençlerin topluma aidiyetlerinin yüksek olması ise toplumsal gelişme için önemli kıstaslardan birisidir. Nitekim kendisini toplumunun bir parçası olarak hisseden bir gencin, o topluma güçlü duygusal bir bağlılık göstermesi, güven duyması ve o toplumun kurallarına ve değerlerine uygun bir biçimde yaşamını sürdürmesi kaçınılmazdır.

Üniversite gençliğinin toplumsal aidiyetinin irdelenmesi amaçlanan bu çalışmanın hareket noktalarından birisi ise Türkiye’de bu konuya ilişkin gerçekleştirilen çalışmaların yetersizliğidir. Çalışmanın eksik yönlerinin olabileceği kabulü içinde, literatüre küçük bir katkı sağlama arzusu ile gösterdiğim çabalar ise elbette ki birçok kişinin desteğinin ve emeğinin izlerini taşımaktadır. Öncelikle danışman hocam Prof. Dr. Abdullah Koçak’a, gerek doktora ders aşamasında gerekse tez sürecinde göstermiş olduğu çabaları ve özverileri için, ayrıca değerli tecrübelerini sunarak tez çalışmama büyük katkılar sağladığı için teşekkürü bir borç biliyorum. Akademik olarak yetişmemde büyük emeği olan, yol gösterici önerileriyle ve motivasyonlarıyla akademik hayatımda mutlu olmamı sağlayan ve vefa borcumu asla ödeyemeyeceğim saygıdeğer hocam Prof. Dr. Abdullah Topçuoğlu’na da sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tezin her aşamasında fikirleriyle ve yorumlarıyla desteklerini esirgemeyen tüm değerli hocalarıma başta Prof. Dr. Mustafa Aydın, Prof. Dr. Yasin Aktay, Doç. Dr. Köksal Alver ve Doç. Dr. Ramazan Yelken olmak üzere çok teşekkür ederim.

Tez süreci boyunca beni hep daha iyisini yapabilmem için cesaretlendiren ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Mahmut H. Akın'a ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali Aydemir'e de çok teşekkür ederim. Çalışmamın uygulama sürecinin gerçekleşmesinde Yrd. Doç. Dr. Susran E. Eroğlu'na emekleri için ve anket uyguladığım sınıflarda ders sürelerini ödünç aldığım bütün hocalara da anlayışları için teşekkürü bir borç biliyorum. Yine bu süreçte istediğim her an yardımına koşan, yorumlarıyla bakış açımı zenginleştiren, motivasyonlarıyla karşıma çıkan engelleri aşmamı kolaylaştıran can dostum ve iş arkadaşım Arş. Gör. Gamze Aksan'a ve eşi Yrd. Doç. Dr. Murat Aksan'a ne kadar teşekkür etsem azdır.

Son olarak bana her konuda destek olan ve yüreklendiren eşim Volkan Alptekin'e ve kendisine ayırmam gereken zamandan çaldığım kızım Nilgün Pelin'e çok teşekkür ederim. Bu çalışmayı onlara ve Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne ithaf ediyorum.

ÖZET

Aidiyet, her ne kadar bireysel seçimlere dayansa da, bireyin bağlılık ve sadakat ilişkileri geliştirebileceği bir grupla özdeşleşme tecrübesidir ve dolayısıyla tek başına yaşanan bir tecrübe değildir. Üstelik aidiyet duygusu sosyal ve kültürel etkileşimlerin sonucuna bağlı olarak güçlenip zayıflayabilir. Bununla birlikte aidiyetin kaynağını, mikro ölçekli grupsal ilişkilerde, makro ölçekte ise toplumun genelinde bulmak mümkündür. Toplumun bireylere sağladığı imkanlar ve karşıladığı gereksinimler önemli olmakla birlikte bireylerin de mensubu olduğu topluma karşı beslediği bağlılık duygusu, ilgisi ve beklentileri de birey ile toplum arasındaki ilişkiyi anlama noktasında çok önemlidir. Bu çalışmada ise toplumsal aidiyetin üniversite gençliği üzerinden teorik ve uygulamalı olarak bir çözümlemesini gerçekleştirmek amaçlanmıştır.

Gelişmekte olan ülkelerin temel özellikleri incelendiğinde en önemli unsurun “gençlik” olgusu olduğu görülecektir ki bu kavramı tüm unsurları ile ele alıp yönlendirmek ve yönetmek toplumun topyekün kalkınmasındaki en önemli kilometre taşını oluşturacaktır. Aynı zamanda geleceğin toplum yapısının mühendisliği anlamında en önemli yapı taşlarından biri olan “gençlik” kavramı geleceğe yönelik toplumsal uzlaşma ve birliktelik beklentileri açısından ciddi bir projeksiyon imkanını da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de üniversite gençliğinin toplumsal aidiyetini kısmi olarak ortaya koyabilmek, geleceğe yönelik öngörüle bulanabilmek ve sosyo-kültürel aksaklıklar ile eksiklikleri belirleyerek tavsiyelerde bulanabilmek amacıyla Konya İli’nde Selçuk Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aidiyet, Toplumsal Aidiyet, Topluluk Duygusu, Gençlik.

ABSTRACT

Although belonging depends on individual choices, it is an experience in which individual identifies himself with a group through commitment and loyalty. Thus, it is not experience alone. Furthermore, the sense of belonging can get stronger or weaker as a result of social and cultural interactions. Besides, it is possible to find the source of micro-scale belonging in group relationships and macro-scale relations can be found in the society in general. While the opportunities society offers to individuals and the needs it meets are significant, sense of commitment and interest individual has for society and his expectations from the society are important to understand the relationship between individual and society. This study aims to carry out a theoretical and practical analysis of social belonging on university youth.

When basic characteristics of developing countries are examined, it is seen that the most important component is “youth” phenomenon. Providing guidance and administrating this phenomenon with its all elements will be the most important milestone in the development of society as a whole. At the same time, the concept of “youth” which is one of the most important building blocks of social engineering brings about a serious projection opportunity for social consensus and unity. In this context, a field study was carried out on the students’ of Selçuk University in Konya province to partially reveal social belonging of university youth in Turkey, to forecast the future and to determine socio-cultural defects and make suggestions.

Key Words: Belonging, Social Belonging, Sense of Community, Youth.

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL FORMU	i
BİLİMSEL ETİK SAYFASI	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
Giriş	15

BİRİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL AİDİYET VE GENÇLİK

1.1. Ait Olma Duygusu ve Aidiyet Kavramı	20
1.1.1. Bireyin Aidiyet İhtiyacı	24
1.1.2. Kimlik Kavramı ve Bir Kimlik İnşası Olarak Aidiyet.....	32
1.2. Grup Aidiyeti	35
1.2.1. Grup Nosyonu.....	36
1.2.2. Toplumsal Davranışların İnşasında Grupların Rolü ve İşleyişi.....	37
1.2.3. Grup Aidiyetine İlişkin Bazı Kuramlar	45
1.3. Toplumsal Aidiyet	49
1.3.1. Topluluk Duygusu	49
1.3.2. Toplumsal Bütünleşmenin Sağlanmasında Aidiyetin Rolü.....	53
1.3.3. Toplumsal Aidiyet Görünümleri.....	64
1.3.3.1. Ulusal Aidiyet.....	65
1.3.3.2. Etnik Aidiyet.....	72
1.3.3.3. Dinsel Aidiyet.....	75
1.3.3.4. Örgütsel Aidiyet.....	80

1.3.3.5. Mekansal Aidiyet	84
1.3.4. Toplumsal Aidiyet Yoksunluğu	88
1.4. Gençliğin Toplumsal Aidiyeti	90
1.4.1. Gençlik Dönemi ve Gençliğe Yönelik Yaklaşımlar	90
1.4.2. Değerleri, Beklentileri ve Sorunları ile Üniversite Gençliği	96
1.4.3. Üniversite Gençliğinin Toplumsal Aidiyeti	101

İKİNCİ BÖLÜM

METODOLOJİ

2.1. Araştırmanın Soruları	105
2.2. Araştırmanın Örneklemi	106
2.3. Araştırmada Kullanılan Soru Formunun Özellikleri	107
2.4. Araştırmada Kullanılan İstatistik Teknikler	109

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN TOPLUMSAL AİDİYETİNE YÖNELİK

ALAN ARAŞTIRMASI BULGULARI

3.1. Sosyo-Demografik Özellikler ve Ekonomik Yaşam Göstergeleri	111
3.2. Toplumsal Sorunlara İlişkin Algılar ve Sosyal Gruplara Katılım	122
3.3. Üniversiteye Aidiyet ile İlgili Bulgular	129
3.4. Sosyal Kimlik Algıları	143
3.5. Toplumsal Kurumlara Güven	147
3.6. Bireysellik-Ortaklık Ölçeğinden Elde Edilen Bulgular	150
3.7. Topluluk Duygusu ile Toplumsal Aidiyete İlişkin Bulgular	164
3.7.1. Topluluk Duygusunu Etkileyen Faktörler	175
3.7.2. Toplumsal Aidiyeti Etkileyen Faktörler	179
Sonuç	183
EKLER	189

EK-1: TABLOLAR	189
EK-2: ANKET FORMU	250
KAYNAKÇA.....	257
Özgeçmiş	273

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo-1: Cinsiyet Dağılımı.....	96
Tablo-2: Yaş Dağılımı.....	97
Tablo-3: Ailenin Aylık Geliri.....	98
Tablo-4: Öğrencinin Aylık Harcaması.....	99
Tablo-5: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bilimsel Alana İlişkin Dağılım.....	100
Tablo-6: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakültelere İlişkin Dağılım.....	100
Tablo-7: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölümlere İlişkin Dağılım.....	101
Tablo-8: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara İlişkin Dağılım.....	102
Tablo-9: Öğrencilerin Genel Not Ortalaması.....	102
Tablo-10: Ebeveyn Durumu Dağılımı.....	103
Tablo-11: Anne ve Babanın Eğitim Durumu.....	104
Tablo-12: Anne ve Babanın Meslekleri.....	105
Tablo-13: Öğrencilerin En Uzun İkamet Ettikleri Yerleşim Birimi.....	106
Tablo-14: Öğrencilerin Konya’da İkamet Etme Durumu.....	106
Tablo-15: Öğrencilerin İkamet Ettiği Yerleşim Birimlerinin Bölgelere Göre Dağılımı.....	107
Tablo-16: Türkiye’nin En Önemli Üç Sorunu.....	108

Tablo-17: Toplumda Birlikteliği Sağlayan Unsurlar.....	109
Tablo-18: Sosyal Gruplara Katılım.....	111
Tablo-19: Derslerde Toplumsal Sorunlar Hakkında Konuşma Durumu.....	111
Tablo-20: Derslerde Toplumsal Sorunlar Hakkında Konuşma Durumu ile Bilimsel Alan Arasındaki İlişki.....	112
Tablo-21: Başlıca Bilgi Sağlama ve Haber Alma Kaynağı.....	113
Tablo-22: Üniversiteye Aidiyet.....	114
Tablo-23: Üniversiteye Aidiyet İfadelerinin Toplam Ölçek ve Puan Değerleri.....	116
Tablo-24: Üniversiteye Aidiyet İfadelerinin Faktör Yüklemeleri (Faktör 1).....	119
Tablo-25: Üniversiteye Aidiyet İfadelerinin Faktör Yüklemeleri (Faktör 2).....	121
Tablo-26: Üniversiteye Aidiyet İfadelerinin Faktör Yüklemeleri (Faktör 3).....	122
Tablo-27: Üniversiteye Aidiyet İfadelerinin Faktör Yüklemeleri (Faktör 4).....	124
Tablo-28: Öğrencilerin Kimlik Algıları.....	127
Tablo-29: Kurumsal Güven İfadeleri.....	131
Tablo-30: Kurumsal Güven İfadelerinin Toplam Ölçek ve Puan Değerleri.....	132
Tablo-31: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Betimleyici İstatistikleri.....	134
Tablo-32: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri (Faktör 1).....	137
Tablo-33: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri (Faktör 2).....	139
Tablo-34: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri (Faktör 3).....	140

Tablo-35: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri (Faktör 4).....	141
Tablo-36: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri (Faktör 5).....	143
Tablo-37: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri (Faktör 6).....	144
Tablo-38: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri (Faktör 7).....	146
Tablo-39: Topluluk Duygusu İfadeleri.....	147
Tablo-40: Topluluk Duygusu İfadelerinin Toplam Ölçek ve Puan Değerleri.....	148
Tablo-41: Toplumsal Aidiyet İfadelerinin Betimleyici İstatistikleri.....	150
Tablo-42: Toplumsal Aidiyet İfadelerinin Toplam Ölçek ve Puan Değerleri.....	152
Tablo-43: Toplumsal Aidiyetin Alt Boyutlarının Betimleyici İstatistikleri.....	155
Tablo-44: Topluluk Duygusuna Etki Eden Faktörlerin Hiyerarşik Regresyonu.....	159
Tablo-45: Toplumsal Aidiyete Etki Eden Faktörlerin Hiyerarşik Regresyonu.....	162

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	11
Şekil 2. Öğrencilerin Sosyal Kimlik Algılarına İlişkin Uyum Analizi.....	130

Giriş

Bireylerin birbirlerine olan ihtiyaçlarından kaynaklanan birlikte yaşama güdüsü; psikoloji, sosyal psikoloji ve sosyoloji alanlarında gerçekleştirilen araştırmalarda ele alınan önemli konular arasındadır. Birlikte yaşamak, bireylerin diğerleriyle kurduğu sosyal ilişkilerinin sürekliliği anlamındadır ve bu süreklilik bireylerin birbirlerine olan bağlılıklarının kaçınılmaz nedenidir. Bununla birlikte bireylerin birlikte yaşamasını olanaklı hale getiren ve düzenleyen birtakım normların ve değerlerin birey tarafından öğrenilmesi ise toplumsallaşma süreci içerisinde gerçekleşir. Bu doğrultuda ilkel topluluklardan günümüze kadar bireyin temel ihtiyaçlarından birisi olan aidiyeti irdelemek sadece psikolojik değil sosyolojik bir yaklaşımı da gerektirmektedir.

Sosyolojinin temel araştırma konularından birisi birey ile toplum arasındaki ilişkidir. İçinde doğulan toplum ile kurulan ve hayat boyu süren bu ilişkinin seyrinin birtakım faktörler tarafından belirlendiği sosyolojik bakış açısıyla kabul edilen bir gerçektir. Bu faktörlerden birisi olan aidiyetin toplumsal yorumlarında ise, aidiyetin önemli bir ihtiyaç ve bireyin benliğinde gelişen bir duygu olarak ele alınmasının yanı sıra kimlik inşası sürecinde bir bilinç durumu ile ilişkilendirildiği görülmektedir. İster kendi iradesiyle isterse iradesi dışında herhangi bir topluluğa, gruba ya da sosyal kategoriye mensubiyetiyle bireyler, benzerleriyle bir araya gelerek ortak bir kimlik altında toplanmakta ve bu ortaklık bilinciyle hareket etmektedirler. Bütünü oluşturan parçalar olduklarının bilincinde olan bireylerin, birbirleri için önemli olduklarına dair inançları, birbirlerine duydukları güven ve gösterdikleri dayanışma arttıkça aralarındaki aidiyet duygusunun güçlenmesi ise kaçınılmazdır. Bireylere birçok ortaklıklar sunan topluma karşı gelişen ya da geliştirilen aidiyet duygusuna ilişkin olarak bu çalışmada kullanılan kavram ise “toplumsal aidiyet” olmuştur.

Toplumuna aidiyet duyan birey, kendisini o toplumun bir parçası olarak hisseder. Bireyin bu hissiyatı ise, bütünün parçalarının toplamından daha fazla anlam ifade etmesi bağlamında bir üst duyguya işaret eden topluluk duygusuna yönelik gerçekleştirilen

araştırmalarda ele alınmaktadır. Diğer bir ifadeyle, birey ve toplum arasında oluşan birbirini kabul etme ve benimseme duygusu ya da ihtiyacı olarak tanımlanabilen toplumsal aidiyeti çözümlmek, bireylerin toplum içindeki birlikteliğini anlamayı kolaylaştıran ve bu birlikteliği sağlayan unsurların neler olduğu hakkında bilgilendiren topluluk duygusu araştırmalarının bulgularını değerlendirmeyi gerektirir.

Bu bulgulardan hareketle, birey ile toplum arasında karşılıklı sorumluluk kaygısı içeren; güven, dayanışma ile duygusal birliktelik etkileşimlerine dayanan soyut bir sözleşmeden bahsetmek mümkündür. Bu sözleşmeye göre, bireylerin toplumun beklentileriyle uyumlu davranmasının yanı sıra toplumun da tüm kurumlarıyla ve uygulamalarıyla bireylere güven aşılayan bir işlevsellik göstermesi gerekmektedir. Bununla birlikte, toplumların bireylerin refahını sağlamakla yükümlü oldukları kadar bireylerden de üyesi oldukları topluma sahip çıkmaları; toplumsal gelişimi desteklemeleri, düzeni sürdürmeleri ve kurumsal ilişkilerde toplumsal kurgulara uymaları beklenmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada toplumsal bir varlık olarak bireyin değerlendirilmesinde, bireyin topluma yararı, toplumsal kurallara uyumu, toplumsal kurumlara güveni ve gösterdiği toplumsal ilginin derecesi önemli başvuru kıstaslarını oluşturmaktadır. Ancak söz konusu sözleşmenin sürdürülmesi bağlamında toplumdaki bireyleri bir arada tutma idealine ulaşmak, her bireyin kişilik gelişimi sürecinde diğer bireylerden kendini ayıran özgünlükler elde etme çabasından daha zorlu bir süreç gerektirmektedir. Günümüzde ulusal ve uluslararası organizasyonların daha da etkili hale gelmesi, toplumsal hareketlerin çeşitlenmesi, sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin yoğunlaşması gibi toplumsal sorunlara olan ilginin arttığına dair önemli gelişmeler olmakla birlikte; kollektif ruhun zayıflaması, yaşanan hızlı toplumsal değerişim ve dönüşümlere toplumların ayak uyduramaması, toplumsal bütünlüğün sarsılması ve sosyo-kültürel farklılıklara hoşgörünün azalması ile çelişkili bir durum ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda çalışmada, geleneksel toplumlardan sanayi toplumlarına ve sonra bilgi toplumlarına doğru bir evrimleşme sürecinde bireylerin birliktelik formlarının dönüşümü açısından topluluk duygusu literatürüne bağlı kalarak toplumsal aidiyeti tanımlamak amaçlanmıştır.

Bununla birlikte gençlik üzerinde bir toplumsal aidiyet analizi yapılması ve araştırmanın bu kapsam içerisinde yürütülmesi hedeflenmiştir. Genç bir nüfusa sahip toplumumuzda gençlik üzerine yapılan araştırmaların çok yönlü ve kapsamlı olduğunu belirtmek mümkündür. Gençlik konusuna ilişkin akademik ilgi ve üretim zaman zaman artıp azalsa da bir süreklilik arz etmektedir. Bunun yanı sıra Türkiye'nin siyasal ve toplumsal yapısında meydana gelen değişimlerin ve dönüşümlerin etkisiyle çalışılan konular dönemsel olarak kategoriler halinde sunulabilir. Örneğin 1968-1996 yılları arasında öğrenci hareketleri üzerine yapılan çalışmalar yoğunlaşmış, sonraki yıllarda bu yönde yapılan çalışmalara devam edilse de aynı yoğunluk içerisinde ilgi gösterilmemiştir. Günümüzde ise suç, intihar ve şiddet olgusu giderek daha çok gençlik araştırmalarında ele alınan konular olmuş; bilişim teknolojilerinde yaşanan hızlı değişim ve bu sürecin gencin hayatı üzerinde ortaya çıkarmış olduğu yeni durumlar üzerinde birçok araştırma gerçekleştirilmeye başlanmıştır (GSGM, 2010: 13). Öte yandan her dönemde sosyal bilim araştırmalarında cazibesini koruyan genel konular da mevcuttur. Bu çerçevede kuşaklararası çatışma, ergenlik sorunları, yalnızlık düzeyleri, yaşam doyumları, yabancılaşma, toplumsal dışlanma durumları, gençliğin toplumsal değişmelerden nasıl ve ne yönde etkilendikleri, boş zaman faaliyetleri, sosyo- kültürel uyum sorunları, eğitim sorunları ve gençliğin değerleri gibi psikolojik ve sosyolojik konular etrafında birçok araştırma gerçekleştirilmiştir.

Ancak ilgili literatürdeki çalışmalara bakıldığında gelecek nesillerin toplumla olan aidiyet ilişkileri konusuna ilişkin önemli bir eksiklik olduğu görülmektedir ve bu araştırmanın temel problemiğinin altında yatan asıl neden de budur. Gelecekte önemli toplumsal etkilerine şahit olacağımız gençliğin toplumsal aidiyet duygusu, yaşanan dönemin koşullarına bağlı olarak sosyalleşen gençleri anlamak açısından büyük bir önem taşır. Bir gencin topluma neden aidiyet duyduğu, toplumundan olan beklentileri, ihtiyaçlarının toplum tarafından karşılanma durumunu değerlendirmesi, aile ve sosyal çevresiyle kurduğu ilişkilerde yaşadığı sorunlar, gelecekte beklenenleri, toplumsal kurumlara duyduğu güven ve mensubu olduğu eğitim kurumu ile ilgili duygu ve düşünceleri o gencin toplumsal aidiyetini biçimlendirir. Dolayısıyla bu sosyolojik

araştırmada sözü edilen perspektiflerin biraradlığında gençliğin toplumsal aidiyeti ele alınmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde toplumsal aidiyet ve gençlik üzerine kavramsal ve kuramsal bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Konuya ilişkin psikolojik, sosyo-psikolojik ve sosyolojik bulguların yer verildiği ve değerlendirildiği çalışmanın birinci bölümü, dört kısma ayrılmaktadır. İlk kısım, ait olma duygusunun ve bir ihtiyaç olarak aidiyetin anlaşılması yönündeki çabalardan oluşmaktadır. Bireyde oluşan aidiyet duygusunun grup etkileşimlerinde görülen karşılıkları ise ikinci kısımda ele alınmaktadır. Bireylerin toplumsal davranışlarının ortaya çıkma sürecinde aidiyetin etkilerine ve bireylerin bir gruba aidiyet duymalarının beraberinde getirdiği duygusal, düşünsel ve eylemsel yansımaları bu kısımda yer verilmektedir. Üçüncü kısımda ise toplumsal bütünleşmeyi sağlayıcı işlevi ile aidiyet konusu işlenmiş, topluluk duygusu teorisine katkıda bulunan araştırmacıların açıklamaları ile toplumsal aidiyeti teorik olarak incelemek mümkün olmuştur. Bununla birlikte toplumların bireylere sunduğu ortaklıklar olarak ulusal aidiyet, etnik aidiyet, dinsel aidiyet ve mekansal aidiyet gibi toplumsal aidiyet görünümüne değinilmiştir. Yoksunluğunda ortaya çıkan sorunlara ilişkin açıklamalara da yer verilerek toplumsal aidiyetin önemine vurgu yapılmıştır.

Çalışmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesinin son kısmında ise, gençliğin toplumsal aidiyeti üzerinde durulmuştur. Öncelikle gençlik dönemi, gençliğe yönelik yaklaşımlar bağlamında değerlendirilerek, çalışmanın evreni kabul edilen üniversite gençliğinin değerleri, beklentileri ve sorunlarına ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Daha sonra üniversite gençliğinin sosyal bir kurum olan üniversiteye aidiyetini etkileyen unsurlar incelenmiş, toplumların geleceğinin önemli aktörleri olarak üniversite gençliğinin mensubu oldukları topluma aidiyetlerinin önemi vurgulanmıştır.

Bu tez çalışmasının ikinci bölümü alan araştırmasının metodolojisine ayrılmış; araştırmanın soruları, örnekleme, araştırmada kullanılan soru formunun özellikleri ve istatistikî bilgiler ortaya konulmuştur. Buna göre, araştırma öncesi belirlenen sorulara

cevap bulmak amacıyla oluşturulan soru formuna, hem konuya ilişkin daha önce yapılan çalışmalarda kullanılan ölçeklerden elde edilen sorular, hem de kavramsal ve kuramsal olarak çizilen perspektife uygun oluşturulan sorular dahil edilmiştir. Hazırlanan soru formu, Selçuk Üniversitesi'nin Edebiyat, Fen, Hukuk, İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik ve Mimarlık ile Ziraat Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin arasından kota örneklem tekniği ile belirlenen çalışmanın örnekleme uygulanmıştır. Ayrıca bu bölümde örnekleme uygulanan soru formlarından elde edilen verilerin analizinde kullanılmış olan istatistik tekniklerden bahsedilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise, alan araştırmasından elde edilen verilerin analizlerine ve bu analizler sonucunda ortaya çıkan bulgulara değinilmiştir. Araştırmanın bulguları gerek bölüm içerisinde gerekse çalışmanın Ek-1 kısmında tablolar halinde sunularak değerlendirilmiştir. Bu bölümde örneklemin sosyo-demografik özelliklerine ve ekonomik yaşam göstergelerine ilişkin dağılımlara yer verilmiş; gençlerin üniversiteye aidiyetlerine, toplumsal kurumlara güven düzeylerine, farklı sosyal kimliklere ilişkin algılarına, sahip oldukları topluluk duygusuna ve mensubu oldukları topluma aidiyetlerine yönelik çözümlerinde bulunmak mümkün olmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL AİDİYET VE GENÇLİK

1.1. Ait Olma Duygusu ve Aidiyet Kavramı

Aidiyet, insanı ilişkilerinde anlamayı önceleyen bir kavram olarak karşımıza çıkar. Kelime anlamı ‘ilişkinlik’, ‘mensubiyet’, ‘ait olma hali’ olan aidiyet, asıl olarak ilişkilendirme ile anlaşılabilir bir kavramdır. İlişkilendirmenin yönü herhangi bir nesneye, insana, topluluğa, etnik gruba ya da sosyal bir kategoriye olabilir. Bu durum insanın kendini tanımlamada kullandığı unsurların çeşitliliği nispetinde genişletilebilir. Kimliğe iliştilen unsurların birey için ürettiği tanımlayıcı başlık, farklı bir açıdan bakıldığında aidiyetin bir parçası olur. Böylece kavram kimliğin bir parçası olarak yeni bir boyut kazanmış olur. Birey ve toplum arasında kurulan bağın bir ifadesi olarak ait olma aynı zamanda insanları benzer kategoriler içerisinde anlamaya da yardımcı olur. Aidiyet şu halde, bir bilinç durumuna işaret eder. Simmel’in ‘toplumlaşma’ olarak ifade ettiği duruma karşılık gelecek şekilde bir arada yaşayan insanların ortak bilinç geliştirme becerileri, anlam üretimleri, değer, norm ve kimlik gibi sosyal unsurları var edebilmelerinin imkanı ait olma duygusunu ön koşul olarak gerekli kılar.

Aidiyet bir başka açıdan bir eklemlenme, çıkarılma ya da bütünleşme sürecidir. Ait olunan şeye ilişkin bir bütünleşme çabasıdır. Dâhil olmak, içerilmek gibi benzeri bir takım hissiyatlar ile adeta insan olmanın gereğidir. Buna göre aidiyet bireyi sarmalayan sosyal çevre ile kurulan dolaylı ya da doğrudan ilişkilerde ortaya çıkarak yaşamda somut örneklerini sunar. İçinde doğulan sosyal çevre bireyin benliğinde doğrudan bir aidiyet duygusu inşa ederken, sosyal bir varlık olarak bireyin yaşamı boyunca bilinçli tercihlerinin de bir sonucu olarak inşa edilir. Şu halde aidiyetin koşulları doğumla birlikte gelişen ve olağanlaştırılan sosyal çevreye (etnik kimlik, aile, din, vatan vb. gibi) bağlı olabileceği gibi bireyin bilinçli tercihleri ile şekillenen, güncellenebilen ve

değişkenlik arz eden (eğitim, siyaset, ekonomik çevreler, vb. gibi) boyutu da söz konusudur.

Dolayısıyla kimlik olgusu, “ben kimim?” gibi bir sorunun cevabıyla açıklanamayacağı gibi, disiplinler arası bir işbirliğini gerektirir. Bütün bireyler kimliklerinin sosyal, kültürel, psikolojik, ekonomik vs görünümünü taşıyan toplumsal varlıklar olarak, düşünsel ve eylemsel aktiflikleriyle sosyal ilişkiler kurar ve yaşamlarını sürdürür. Bu bir hikayenin gelişimini andırır. Bireyin doğumla birlikte başlayan sosyal kategorilere mensubiyet hikayesi, biraz kendi çabasıyla, biraz da çevreyle kurulan ilişkiler ve olayların zaman ve mekan içerisinde seyri itibarıyla bir heykelin yavaş yavaş şekillenmesine benzer bir hal alır. Öyle ki aslında bireyler sahip oldukları tüm farklılıklara rağmen benzer niteliklere haiz olarak aynılaşabilmektedir. Toplumu oluşturan bireylerin hiç biri aynı değildir, ama bir o kadar da aynıdır. Böyle bir şey mümkün mü sorusunun gölgesinden sıyrılarak durumu disiplinler üstü anlamaya çalışmak bu noktada çok önemlidir.

Geçmişten günümüze, cemaatten cemiyete doğru bir toplumsal yapı çizgisinde bireyler her zaman başkalarına ihtiyaç duymuştur. Gerek psikoloji ve sosyal psikoloji alanında yapılan çalışmalar, gerekse sosyolojik incelemeler bireylerin doyum sağlama ve birlikte yaşama güdüsünden kaynaklanan nedenleri ortaya çıkarmayı öngörmüşlerdir. Bu üç disiplin bireylerin ait olma duygusundan, çeşitli sosyal gruplara katılımından ve toplumsal bilinç düzleminde oluşan kolektif aidiyetlerinden yola çıkarak bulguları yorumlamışlardır.

Birini tanıma sürecinde kişi, onu salt bireyselliği açısından değerlendirmemekte, onu içinde sınıfladığı genel tipe taşınmış, yükseltilmiş ya da indirilmiş halde görmektedir. Kişi tanımak istediği biri hakkında sadece tekilliğine ilişkin terimlerle değil, aynı zamanda genel bir kategorinin terimleriyle de düşünmektedir (Simmel, 2009: 36). Nitekim ilk defa karşılaşılan birine sorulan sorular aslında aidiyetin yaşamsal önemini vurgulayıcı özelliktedir. Nerelisin, baban ne iş yapıyor, kardeşin var mı, ne iş

yapıyorsun gibi soruların altında yatan ve esas öğrenilmek istenen karşıdaki bireyin aidiyetlerinin neler olduğudur. Bu aidiyetlerin bir bireyin bilincinde ve duygularında özümseyen toplumsal yaşamdaki karşılıkları ise, bireyin o kişiyle kurduğu ilişkisine yön verecektir. Bu nedenle, ister verili isterse bireyin tercihi söz konusu olsun, aidiyetler, toplumun iç dinamiklerini etkileyici nitelikte olabilme noktasında büyük önem arz etmektedir. Şöyle ki birey, ait olma duygusundan kaynaklanan sosyal ilişkiler kurma ve mensubiyet oluşturma ihtiyacını giderme hususunda saplantı boyutunda eylemlerde bulunabilme potansiyelini de bünyesinde barındırmaktadır. Bütün etnik çatışmalar, savaşlar, feminist eylemler gibi toplumsal hareketler ile futbol takımı taraftarlığında holigan tutumlar ve arabesk müzik konserlerinde gençlerin jilet atma davranışları aktif aidiyet bilincinin doruk noktasını gösteren örneklerdir.

Bireylerin sosyal gruplara bağlanma ihtiyaçlarını Weiss'in (1974) görüşleriyle yorumlayan Bilgin, diğerleriyle ilişki kurmanın pek çok bakımdan doyum sağladığı üzerinde durmuştur. Örneğin; bireylerin bağlanmaya yönelişi ile diğerleriyle ilişki içinde güvenlik ve konfor arayışı doyum bulmakta, değerleri onaylanmakta, önemli ve gerekli olduğu duygusunu edinmekte olduğu görülmektedir. Ayrıca, bireyler diğerlerinden sosyal destek ve yardım sağlayarak, diğerlerinin tavsiye ve rehberliğinden yararlanma imkanına da sahip olmaktadır (Bilgin, 2008: 123-124). Bu doğrultuda, değerler, güven, sosyal destek ve duygusal doyum, bireyin aidiyet ağına takılan değişkenler olarak açığa çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, bireyin diğerlerine olan duygusal bağlanışları ve ortak bilinç eylemleri, itaat çemberinin içinde büyük bir gücün oluşumunu da tetikleyecektir.

Bu bağlamda Fromm (2001: 12-13), insanın itaat etmeye karşı eğilimli olduğunu, itaatsizliğin insan için zor ve güç olduğunu ifade etmektedir. Çünkü itaat edilen gücün niteliğinin fark yaratmaması kabulünde insan, itaat ettiği sürece kendini korunaklı ve güvende hisseder. İtaat edilen bir kurum ya da bir grup insan olsun, kişiyi o gücün bir parçası haline getirir ve kendini güçlü hissetmesine neden olur. Kişi aidiyetiyle, ortak değerlerle kurulan bütünün bir parçası olduğu hissine kapılır ve güven ekseninde birlik olma gücüne sahip olur.

Kişinin parçası olduğu bu güç büyür, faydalanılacak imkan çoğalırsa aidiyet daha vazgeçilmez hale gelir (Karaçorlu, 2003: 22). Bu açıdan değerlendirmeye alınması gereken husus ise aidiyetlerin kişisel iradelere bağlılık vaziyetleridir. Zira, toplumdaki her bireyin bir aileye, bir millete, bir kültüre mensubiyetiyle doğması ve toplumsal ilişkilerinde iradesine bağlı olarak farklı aidiyet seçimlerini yaşaması iki farklı birey-güç etkileşimine işaret etmektedir.

İradeye bağlı olmaksızın oluşan aidiyetlerde; aile, aşiret, ulus toplumlarda, ferdin bireyselliği öldürmesi, “ben”ini ait olduğu toplum içinde yok etmesi bir dereceye kadar anlaşılabilir. Çünkü fert benliğinin her hücresinde ait olduğu toplumun özelliklerini taşıyarak büyür, gelişir veya eğitilir. Ancak, iradeye bağlı aidiyetlerde bunun sağlanması için önce bireyselliğin zayıflatılması hatta yok edilmesi gerekmektedir. Böylece aidiyet bağı güçlenerek, ‘önemli olan sana sağlanan kimliktir, bu kimlik altında kendini ifade edebilirsin’ denebilecektir (Karaçorlu, 2003: 22). Ancak bu süreçte gönüllülük esastır ve bu gönüllülük gücü paylaşanlar arasında karşılıklı sorumluluk hissiyatını doğurur. Kişi, bütünün bir parçası olarak kendi yaptıklarından ve bütün içerisinde gerçekleşen oluşumlardan sorumlu olduğu kadar, bütün içerisindeki diğerlerinin de sorumluluğu altındadır. Bu bağlamda sadık kalmak ve itaat etmek aidiyetin sürekliliği için önemli işlevlerdir.

İtaatsizlik etmeye yönelik korku taşımak yerine insan, itaat etmeye gönüllü olmalı, hatta ona gereksinim duymalıdır. Kuvvetten korkmaktan kaynaklanan itaat, insan yüreğinden kaynaklanan bir itaate dönüştürülmelidir (Fromm, 2001: 14). Sonuç olarak ait olma duygusu, gönüllülük zemininde yükselen güven ihtiyacını karşılamaya yönelik bir güç ortaklığında, ait olan ve ait olunan arasındaki karşılıklı sorumluluk almayı harekete geçiren bir duygudur.

Böylelikle, üç durumda ait olma duygusundan ve aidiyetten bahsetmek mümkündür. Bireyin aitlik ihtiyacı, gruplara aidiyeti ve mensup olduğu toplumun

kurumlarına ve kültürel yaşantılarında kurduğu ilişkilerde bir araç olarak kullandığı sosyal kategorilere aidiyeti birbiriyle iç içe geçmiş aidiyet durumlarıdır.

1.1.1. Bireyin Aidiyet İhtiyacı

Bir ihtiyaç olarak aidiyetin insanlarda nasıl davranışlara yol açtığı üzerinde birçok araştırma yapılmaktadır. Özellikle, psikolojik araştırmalar, bireyin aitlik ihtiyacını güdülenme süreci içinde arayan bir yol izleyerek aidiyetin insan davranışları üzerindeki etkilerine yer vermiştir.

Aidiyetin önemi psikoloji bilim tarihinde sürekli vurgulanmıştır ve erken dönem teorisyenlerinden itibaren psikoloji literatüründe aidiyet, bir ihtiyaç olarak ele alınmıştır. Ait olma ihtiyacı bireylerin geçmiş sosyal deneyimlerine dayalı olarak yorumlanmıştır. Bireylerin sosyal açlığa yol açan sosyal dışlanma deneyimlerinin, önyargılardan uzak sosyal kabul ve onaylanma deneyimlerinden oldukça farklı sonuçlar ve etkiler zincirini beraberinde getireceği aşikardır (Gardner vd., 2000: 488, 495). Bu nedenle, aidiyetin sağlanmasında ve bir ihtiyaç olarak giderilmesinde sosyal deneyimlerin önemi büyüktür.

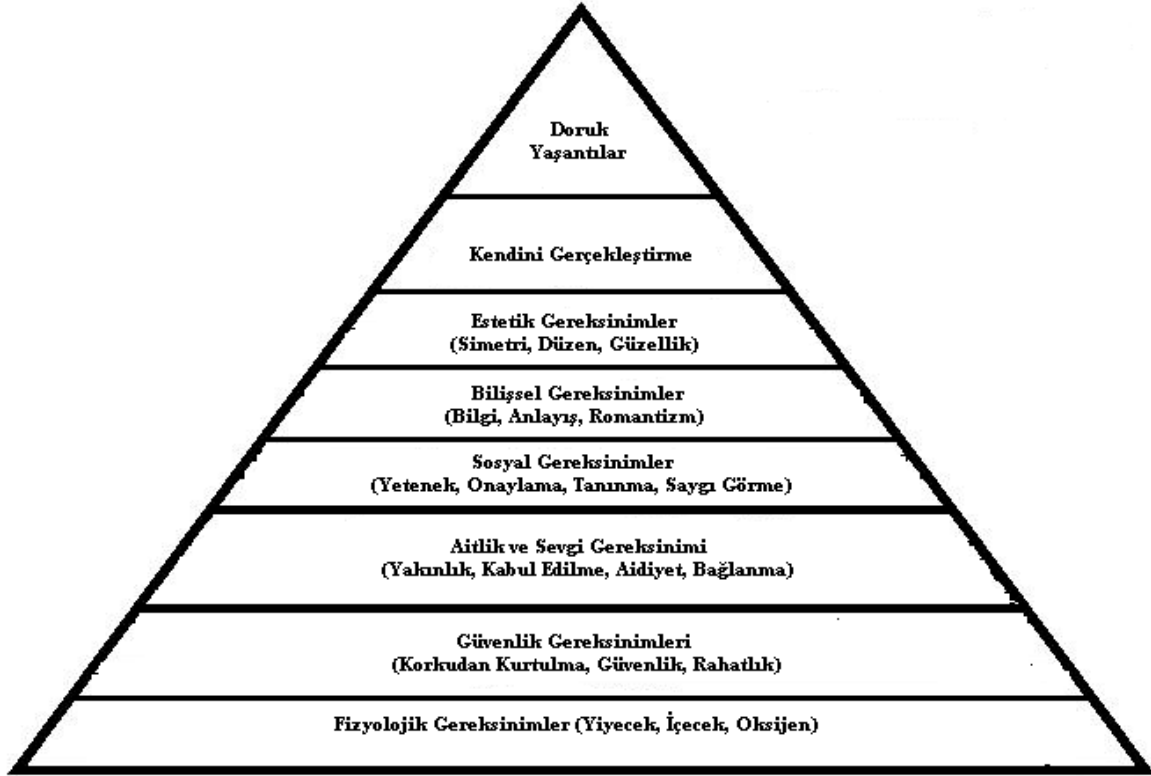
İlkel topluluklarda aidiyetin ortaya çıkış sürecine ilişkin yapılan antropolojik ve psikolojik araştırmalarda, sosyal deneyimlerin aidiyet üzerindeki belirleyiciliği üzerine önemli bulgular ortaya konulmuştur. Araştırmalara göre bu topluluklardaki bireyler için, yerleşik düzeni sağlama, yiyecek kaynaklarının güvenliğini sağlama, barınma, yırtıcı hayvanlara karşı savunma ve diğer topluluklardaki bireylerin zararlı eylemlerine karşı durabilme gibi temel yaşamsal aktivitelerini gerçekleştirebilmek açısından, işbirliği ve uyumun hakim olduğu bir grup içinde olmak bir avantaj olarak görülürdü (Levett-Jones vd., 2007: 212). Bir gruba ait olmanın hayati bir önem arz etmesi ise bu topluluklarda bireyler arası ilişkilerin uyumlu ve sistemli bir şekilde sürmesini sağlayarak, grup içi denetiminde etkin içsel bir mekanizmanın oluşumunu tetiklemiştir. Birey herhangi bir gruba / topluluğa bağlı olmadığına ne kadar zorlu ve acılı bir yaşam mücadelesine girebileceğinin; aynı zamanda gruba / topluluğa bağlı olduğunda yaşamının ne kadar

kolaylaşacağını ve mutlu olacağını farkındadır. Bu farkındalık doğrultusunda, topluluklarda bireylerin eylemlerine rehberlik edecek ve onların refahını ve güvenliğini sağlayacak bu içsel mekanizmanın ortaya çıktığı ifade edilebilir (Baumeister ve Leary, 1995: 499). Bu nedenle, herhangi bir bağlılık ilişkisinden farklı olarak, ilkel topluluklardan günümüze kadar bireyin temel ihtiyaçlarından biri olan aidiyetin altında yatan psikolojik nedenlere kısaca değinmek, konuya daha geniş bir perspektiften bakılmasını sağlayacaktır.

Psikolojide ihtiyaç terimi, insanın gelişimi ve çevresiyle uyumsal bir ilişki kurabilmesi için gereken önemli koşulların eksikliği anlamında kullanılmaktadır. Eksikliğin duyulmasına “ihtiyaç”; bu eksikliği gidermek için organizmada beliren güce “dürtü”; organizmanın ihtiyacını gidermek için belli bir yönde etkinlik göstermesi eğilimine de “güdü” denir. Güdüler de birtakım davranışlara yol açar (Baymur, 1994: 68-69). Öncelikle bu güdülenme sürecinde bireyin ne tür ihtiyaçlarla davranışlarına yön verdiğine değinilmesi gerekmektedir. Bu nedenle Maslow’un öne sürdüğü ihtiyaçlar dizini gerekli açılımı sağlayabilecektir.

Psikolojide deneyimsel yaşantı, kişisel gelişme ile insani değerlere ve varoluş sorunlarına ilgi duyanların başını çektiği Hümanistik Psikoloji akımı, 1960’lı yıllarda tüm dünyada geniş bir ilginin odağı olmuştur. Bu anlayışın öncüsü Abraham Maslow (1908-1970), insan davranışlarını yönlendiren en önemli etkenin ihtiyaçlar olduğunu savunarak güdülenme olgusunu açıklamıştır (Aytaç, 2000: 64). Maslow’un “İhtiyaçlar Kuramı”na göre insan, birbirine sıkıca kenetlenmiş ihtiyaçlardan oluşan bir bütündür. Bu ihtiyaçlar ise bir hiyerarşiye göre düzenlenmiştir (Güleç, 2002: 37). Bununla birlikte kuramda vurgulanan diğer ayrıntı ise, genel olarak bir alt düzeydeki ihtiyacın doyurulmadan, daha üst düzeydeki bir diğer ihtiyacın bilinçli yaşantı alanına giremeyeceğidir. Maslow tarafından geliştirilen ihtiyaçlar sıra dizini aşağıda verilmektedir (Ayдын, 2003: 102):

Şekil 1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Görülen bu dizinde ihtiyaçların karşılanmasının gerekliliği aşağıdan yukarıya doğru bir önem ve öncelik arz etmektedir. Maslow'un kuramında en yüksek ihtiyaç kendini gerçekleştirmedir. "Doruk yaşantılar" ise, kendini gerçekleştiren insanın potansiyel olarak sahip olduğu yeteneklerini ortaya koyduğu ve isteklerini gerçekleştirdiği yaşantılar olarak açıklanabilir. Maslow, kendini gerçekleştirmeyi başaran insanların; geniş ve esnek algılama gücü, baskı ve yoksunluklarla baş etmede güçlü bir benlik (ego), farklılıklara karşı hoşgörü anlamında engin bir tolerans, espri ve mizah yeteneği ve doruk deneyimlere yatkınlık gibi bir dizi özelliği paylaştıklarını belirtmektedir (Güleç 2002: 41). Bu sıralanan özellikler arasında 'yoksunluklarla baş etmede güçlü bir benlik' deyimini iki noktaya vurgu yapmaktadır. Birincisi, kendini

gerçekleştiren birey tarafından ihtiyaçların bir yoksunluk, bir eksiklik olarak algılanmasıdır. İkinci vurgu ise bu yoksunlukla baş eden ve bu duruma göre eylemlerde bulunan bireylerin kendilerini tamamladığıdır.

Buna göre denilebilir ki Maslow'un dizinindeki tüm ihtiyaçlar, belli bir davranış biçiminin ortaya çıkması için gerekli önkoşulların genel dağılımını göstermektedir. Ancak bazı istisnalar da mevcuttur. Örneğin; genel bir kanı olarak bir kişinin günlerce yemek yememesi durumunda, o kişide şiir yazma ve okuma isteğinin ikinci plana düşeceği söylenebilir. Fakat bazı bilim adamlarının ve sanatçıların araştırma yapmak veya şiir yazmak için günlerce aç kalmayı tercih ettikleri de görülmektedir. Gerçekte burada sanıldığı gibi bir çelişki yoktur. Çünkü belirleyici etken, ihtiyacın, birey tarafından ne şekilde algılandığı ile ilgilidir. Diğer bir ifadeyle, bu ihtiyaçların davranış olarak ortaya çıkması için birey tarafından eksiklik olarak algılanması gerekmektedir (Aydın, 2003: 101,103). Bu eksiklik algısının bir göstereni ise, bireyin bu durumda tatminsizlik ve huzursuzluk halinde olmasıdır. Birey kendisine en çok uyan bir alanda (müzik, resim, şiir gibi sanat dallarında olduğu gibi) mükemmeli veremediğini sandığı (tatmin olamadığı) sürece bu ihtiyaç her zaman olmasa da çoğu hallerde kendisini hissettirecektir (Dereli, 1995: 15). Bununla birlikte Maslow, ihtiyaçların eksiklik olarak algılanmasında önemli bir etken olan bireyin çevreyle olan etkileşimini gözden kaçırmıştır. Toplumların ekonomik, sosyal ve kültürel yapıları ile gelenek, kural ve alışkanlıkları, Maslow'un ihtiyaçlar zincirinin her zaman için aynı sırayı izleyememesinde etkindir. Örneğin toplumların büyük ölçüde ekonomik sorunlarını çözmesi halinde fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarının öneminin azaldığı yapılan bazı araştırmalarda kanıtlanan bir savunudur (Sabuncuoğlu, 1990: 80).

Bu nedenle Maslow'un İhtiyaçlar Teorisi, hümanistik psikolojinin gelişmesine hız kazandırsa da çok az deneysel destek bulmuştur. İhtiyaçlar piramidinin en üstünde bulunan kendini gerçekleştirme, pratikte, güdülenmeye olduğu kadar eğitim, kültürel ve ekonomik fırsatlar gibi dış faktörlere de bağlı olabilmektedir (Butler ve McManus, 1998: 83).

Kısacası bireyin herhangi bir ihtiyacını karşılamada duyduğu yoksunluk, o bireyin davranışını güdüleyen temel değişkendir. Güdülenmede kilit kavram ise genel uyarılmışlık düzeyidir. Genel uyarılmışlık düzeyi açlık gibi biyolojik içsel dürtülerden veya bağlanma, ait olma, kendini gerçekleştirme gibi sosyal dürtülerden etkilenebilmektedir. Ne var ki davranışların oluşum sürecinde sosyal dürtüler, biyolojik temelli dürtüler kadar kolay anlaşılammakta ve açığa çıkarılmamaktadır. Çünkü bu dürtülerin önemli bir bölümü bastırılma nedeniyle bilinçaltına itilmiştir. Bireyin kendisi bile bastırdığı güdüyü fark etmemektedir (Aydın, 2003: 150). Başka bir ifadeyle dürtülere dayalı oluşan ihtiyaçların davranışlara yön vermesi durumu, sosyal dürtüleri bastırılan bireylerin, davranışlarının gerçek nedenlerinden bihaber olmasına neden olmaktadır.

Nitekim Özgerçekleştirme Kuramı'nı ortaya atan Rogers'a göre, bireyin davranışlarına yön veren temel değişken, gerçeğin kendinden çok, bireyin gerçekliği algılama biçimidir. Bireyin davranışını anlamak için, onun içsel var oluşunu belirleyen algı çerçevesini bilmek gereklidir (Aydın, 2003: 103). Bireyin bu algı çerçevesinde aidiyet duygusunun oluşumu ve bu oluşumda sosyal davranışların ortaya çıkışı ise bebekliğin ilk günlerine kadar uzanabilmektedir.

Bağlılık ihtiyacı, birine ya da bir gruba bağlanma, kendini daha büyük bir grubun parçası hissetme ihtiyacıdır ve yapılan konu ile ilgili araştırmalarda, açlık ihtiyacının anne tarafından doyurulması sonucunda bu güdünün gelişmiş olması ihtimali ileri sürülmektedir (Baymur, 1994: 71). Şöyle ki, bağlılık duygusu bebeğin annesine yakın olmasını sağlar, böylece bebek hem beslenir hem de çevreden gelebilecek olumsuz etkilere karşı korunur. Ancak bebekler büyüdükçe anneye bu şekilde bağlı kalmaz ve çevrelerini araştırmak için ondan koparlar. Görülüyor ki ilk sosyal davranışların gelişim öyküsü, anneye bağlılık ve ondan kopma ile başlamaktadır (Morgan, 1984: 65). Bireyin bağlılık öyküsü, diğer bir ifadeyle aidiyet yaşantıları, bebeklikten başlayan ve çocukluk evresinde birlikte olma güdüsüyle perçinleşen bir süreçtir. Bununla beraber ergenlik ve

yetişkinlik gibi insan yaşamının tüm evrelerinde kurulan sosyal ilişkilerde ait olma ihtiyacının etkileri görülebilmektedir.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisine göre insanın en önemli ihtiyaçlarının başında, bilhassa ergenlik dönemine girmesiyle birlikte kimlik ve buna bağlı olarak statü ve bağlılık, aidiyet ve yüksek benlik ihtiyaçları gelir (Kuşat, 2003: 49). Maslow'a (1987) göre aidiyet, bireyin diğerleri tarafından kabul edilme, tanınma, değerli olma ve önem taşıma ihtiyacıdır. Bununla birlikte sosyal bilim araştırmacıları aidiyeti, bireyin bir sistem ya da çevreye karışma deneyimi olarak tanımlar. Diğer bir ifadeyle aidiyet, bireyleri sistemin ya da çevrenin bir parçası olarak eklemlenmeye yönelten hislerdir (Levett-Jones vd., 2007: 211). Bireyler sevgi ihtiyaçlarını tatmin etmek ve bir güven ortamı yaratmak için başka bireylerle bir arada olmaya yönelirler. Çalışma ortamında enformel grupların ortaya çıkması, bu ihtiyacın bir sonucu olarak örnek verilebilir (Aytaç, 2000: 65). Hagerty ve arkadaşlarının (1992) ait olma duygusuna ilişkin ifadeleri de paralel görüşler içermektedir. Araştırmacılar ait olma duygusunu, kişiler arası ilişkinin temel bir bileşeni olarak, kişinin içinde bulunduğu çevrenin bütüncül bir parçası olarak kendini algılama, çevre ya da bir sistem içine katılma yaşantısı olarak kavramsallaştırmaktadır (Duru, 2007: 88).

Aidiyet konusuna ilişkin yapılan kapsamlı ve temel çalışmalardan biri, Baumeister ve Leary'nin 1995 yılında yayınlanan "The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation" adlı makalesidir. Makalede ait olma ihtiyacının temel bir insan güdüsü olduğu vurgulanmaktadır. Baumeister ve Leary (1995:498-499), temel güdülerin özelliklerinden yola çıkarak, aidiyetin kişiler arası ilişkilerin kurulmasında, sürdürülmesinde ve geliştirilmesinde etkin olan evrensel bir istek olduğunu öne sürmüşlerdir. Buna göre, aidiyet ihtiyacı evrensel, temel, güçlü ve oldukça yaygın bir insan güdüsüdür ve yüksek derecede psikolojik doyum sağlanmaktadır.

Baumeister ve Leary'nin aidiyet konusuna ilişkin görüşleri, Somers tarafından desteklenerek daha geniş bir açıdan değerlendirilmiş ve geliştirilmiştir (Levett-Jones vd., 2007: 211). Somers (1999: 16), diğerleri tarafından ilgi görüldüğüne, saygı duyulduğuna ve değer taşıdığına ilişkin bireysel algıların ve inançların, bağlılık duygusunun ortaya çıkmasında etken olduğunu belirtmektedir. Bireysel farklılıklarına rağmen her bireyin diğerleriyle ilişki kurmaya, kurdukları ilişkilerde bağlılık duygusunu geliştirmeye ve diğerlerinin gözünde itibar kazanmaya ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaçların doyurulması, bireylerin sosyal ortamlara uyum sağlayabilmesi açısından önemlidir.

Benzer şekilde Frey ve Wilhite (2005: 157) de aidiyetin oluştuğu ortamı, sevgi, ilgi ve saygının hakim olduğu karşılıklı ilişkiler bütünü olarak tanımlamışlardır. Araştırmacılar, aile üyeleriyle, arkadaşlarla ve iş ortamı gibi farklı sosyal çevrelerdeki tanıdıklarla olan ilişkilerde; sevme, önemseme, değer verme gibi ihtiyaçların yanı sıra, sevilme, ilgi görme, önemsenme gibi ihtiyaçların da giderilmesine yönelik çabaların gösterildiğini de eklemişlerdir. Bununla birlikte bağlılık teorisine göre belli ilişki türleri, belli duygusal ihtiyaçları karşılayarak memnuniyet sağlamaktadır. Örneğin, aile üyelerine bağlılık bazı duyguları tatmin ederken, çeşitli ideolojik ve siyasal gruplara katılım ile oluşan bağlılık farklı duyguları doyurmaktadır. Burada vurgulanması gereken nokta ise, tüm sosyal ilişkiler bazında aidiyetin, uzun bir süreçte süreklilik ve düzenlilik arz eden, yaşamsal öneme sahip değerlerin sürekli yeniden üretildiği bir bağlılık ilişkisi olarak diğer bağlanma türlerinden ayrılmasıdır (Baumeister ve Leary, 1995: 500). Sonuç olarak temel bir psikolojik ihtiyaç olarak kurulan çeşitli aidiyet ilişkilerinde işbirliğinin ve uyumun sağlanmasının, güzel paylaşımların yaşanmasının ve sağlıklı bir iletişimin gerçekleştirilmesinin gerekliliği aşikardır.

Erich Fromm (1995:131-132), ortak-yaşarlık ilişkisi olarak adlandırdığı bireyler arası kurulan ilişkiler çerçevesinde sağlıklı bir aidiyet ilişkisinden uzak iki uç noktaya işaret eden iki tür bağlılık durumundan bahsetmektedir. Birincisi, klinik deyimle masochism olarak adlandırılmaktadır. Masochism, insanın kendi benliğinden kurtulmak, özgürlüğünden kaçmak ve kendini başka birine bağlayarak güvenliğe ulaşmak için

yapmış olduğu bir denemedir. Böyle bir bağımlılık fedakarlık, görev ya da sevgi olarak rasyonalize edilebilen çeşitli biçimlere girebilir. Başkalarını “yutma” içtepisi ise, diğer bir ifadeyle ortak-yaşarlık ilişkisinin ikinci şekli olan sadistic içtepi; sevgi, aşırı bir koruma davranışı, “haklı ve yerinde görülen” bir egemenlik ya da söz geçirme, “haklı ve yerinde görülen” bir oç alma, vb çeşitli rasyonalizasyonlar halinde ortaya çıkmaktadır. Her türlü sadistic çaba, başka bir insan üzerinde tam bir egemenlik kurma, onu “yutma” ve kendi iradesinin güçsüz, çaresiz bir objesi haline getirme içtepisinden kaynaklanır. Egemenlik altına alınan kişi, kendi iradesine hakim insani bir varlık olarak değil, kullanılacak ve sömürülecek bir şey olarak kabul edilir ve ona bir şey’miş gibi davranılır. Fromm’un bu iki tip bağlanma durumu iki uç olarak düşünüldüğünde, ortada sağlıklı bir aidiyet duygusu geliştirebilmek mümkündür.

Bu noktada sağlıklı bir aidiyet duygusunun diğer bağılıklardan ayırt edici özelliğinin, bireyin iyilik halini devam ettirmesi ile ilişkili olduğunu belirtmek gerekir. Araştırmalar tutarlı bir şekilde aidiyet duygusunun; yüksek benlik saygısı, uyum, öz düzenleme, yüksek akademik başarı, yüksek doyum düzeyi ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Şöyle ki; aidiyet duygusuna ilişkin literatür değerlendirildiğinde, sosyal bağıllık duygusunun insanın temel gereksinimlerinden biri olduğu görülmektedir. Sosyal bağıllık (social connectedness) aidiyet duygusunun gelişiminin son basamağıdır ve duygusal yakınlığın derecesinin bilişsel temsili olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle; sosyal bağıllık, bireyin sosyal ilişkilerinin çeşitliliği içerisinde kendisini bu ilişkilerin “anamlı bir parçası” olarak hissedebilmesinin öznel farkındalığını içerir. Yüksek sosyal bağıllık duygusuna sahip bireyler yeni sosyal ortamlara daha rahat katılabilirken, düşük sosyal bağıllık duygusuna sahip bireyler; duygu ve gereksinimlerini yönetemeyebilmekte, düşük öz saygı, kaygı ve depresyon yaşayabilmektedirler (Lee ve Robbins, 1998’ten aktaran Duru, 2007: 90). Nitekim aidiyet duygusu yoksunluğunun birçok olumsuz sonuçları beraberinde getirdiği yapılan birçok sosyo-psikolojik araştırmalarda da kanıtlanmıştır (Pickett vd., 2004). Sevilme, saygı duyulma, fark edilme ve bağlı olma bireyin psikolojik sağlığı için önemli bir temel teşkil ederken, temel bir ihtiyaç olduğu kabulünde aidiyetin yokluğu; reddedilme, soyutlanma ve yabancılaşma

duygularını artırarak, bireyin ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmekte, bireyin davranış ve uyum sorunları yaşamasına neden olabilmektedir (Duru, 2007: 88). Konuya ilişkin gerçekleştirilen birçok araştırmaya göre aidiyet ihtiyacının giderilmemesinden kaynaklanan yoksunluk hali; kaygı, bunalım, endişe (Baumeister ve Tice, 1990; Leary, 1990), yalnızlık (Peplau ve Perlman, 1982), öfke (Williams vd., 1998), anti-sosyal ve yıkıcı davranış (Twenge vd., 2001; Twenge vd., 2002), stres (Baumeister ve Leary, 1995), depresyon (Synder, 1994; Prooijen ve Keen, 2004) gibi ruhsal ve fiziksel hastalıklara ve hatta intiharlara (Osterman, 2000) yol açabilmektedir.

1.1.2. Kimlik Kavramı ve Bir Kimlik İnşası Olarak Aidiyet

Benlik bilinci ve beden ilişkisini vurgulayan Lacan ve Zazzo gibi psikanalistler araştırmalarında, çocuğun aynadaki dış görünümünü tanımaya başlamasıyla kendisi için dıştan görünür hale geldiğini, bu dış görünümle içsel yaşantıları bütünleştirdiğini ve böylelikle ilk gerçek kimlik duygusunun ortaya çıktığını ifade etmişlerdir. Diğer bir ifadeyle 1930'lu yıllarda bu doğrultuda yapılan psikolojik ve psikanalitik çalışmalarda beden, içsel yaşantılarla dışsal görünümün bütünleşmesiyle kişisel bir kimlik mekanı haline büründüğü ileri sürülmüştür (Zıllıoğlu, 2008: 17-18). Dolayısıyla salt benlik kavramıyla açıklanamayan bu oluşum kimlik kavramının literatüre geçmesine neden olmuş, kimliğin kişisel ve toplumsal yönlerinin açığa çıkarılmasıyla farklı disiplinlerde kimlik tartışmalarının da önünü açmıştır.

1950'lerde kimlik kavramını kullanarak sosyal bilimlere kazandıran Erikson, doğumla başlayan ve özellikle ergenlik dönemi bunalımlarının etkisindeki bir yaşam maratonunda gerçekleşen özdeşleşmelerle kimliğin inşa edildiğini ileri sürmüştür. Kimliğin temel taşları olarak bireysel "özgüllük duygusu", farklı yaşantılarda kavranılan "süreklilik duygusu" ve "toplumsal değerlerin, zorunlulukların özümsemesi" birçok sayıda özdeşleşmenin sonucu kazanılmaktadır (Marc, 2004: 38-39'dan akt. Zıllıoğlu, 2008: 18). Bununla birlikte, Erikson'un analizleriyle açıklanan kimlik nosyonu 1960'lı yıllardan itibaren, sosyo-kültürel bağlamda sosyal psikoloji, sosyoloji ve antropoloji gibi

farklı disiplinlerin araştırma konusu olarak yaygınlaşmış ve dünyanın genelinde yoğunlaşan toplumsal hareketlerin de etkisiyle gündelik yaşamın her alanında kullanılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda ise kimliğin sosyal bilimler literatüründe “kişisel kimlik” ve “sosyal kimlik” olarak ayrımlaştırıldığı görülmektedir.

Kişisel kimlik, bireyin kendisini diğerlerinden ayıran bedensel, zihinsel ve psikolojik özelliklerini nasıl algıladığı ve tanımladığıyla ilgilidir (Minibaş Poussard ve Bastounis, 2008: 179). Kimliğin soyut insan kapasitesinin gerçekten varlık kazanabilmesi için gerekli önkoşul olduğunu, diğer bir ifadeyle bir kişinin sadece bir kimlik bağlamı içerisinde gerçekten varlık kazanabileceğini de belirtmek gerekir. Kimlik bağlamları, seçenek ve değerlerin üzerinde belirleyici ve sınırlayıcı bir rol oynayarak, bireylerin hedeflerinin, bağlılıklarının, sadakatlerinin, faaliyetlerinin, isteklerinin, duygularının ve tepkilerinin altında yatan önemli bir etkeni ve açıklayıcı olmaktadır (Tok, 2003: 121-122).

Kimliğin sosyal boyutu ise, bireyin kendisini ait hissettiği toplumsal grupların idealleri ve değerleriyle olan bütünleşmesiyle oluşmaktadır (Hakan, 1995: 147). Her bireyin toplumsallaşma süreci, bir kimlik edinme sürecidir. Bu nedenle bir birey birden çok kimliğe sahiptir. Çünkü bu kimlik edinme süreci; cinsiyet, dil, tarih, din, mezhep, etnik vb alanlarda farklı olmayı sağlayan birçok kimliğin bireylere empoze edilmesi sürecidir.

Dolayısıyla, “bir kimlik bir özellik gösterdiğine göre ve bir kimliğin işlevi, benzeyenleri ya da benzemeyenleri belirtmek, sınıflamak olduğuna göre, kimliğin bir aidiyet gerçeği olduğu, bir ayırt edici işlevi olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır” (Ergun, 2000: 122). Diğer bir ifadeyle kimliği, “bireyin çeşitli aidiyetlerini açıklayan, dış gözlemlerle kavranabilen, özneyi en yakın diğerlerinden ayıran farklılıklar” olarak ifade etmek mümkündür (Kösoğlu, 1995: 43). Ayrıca kimlik duygusu sağlam bir birey, ben neyim, kimim soruları karşısında duraksamadan vereceği cevaplara da sahiptir. Bu durumun oluşabilmesi için, bireyin kendi benliğine yerleşmiş olan süreklilik ve aynılık

duygusuna da ihtiyacı vardır (Hakan, 1995: 147). Guibernau (1997: 127) da ‘zaman içinde sürekli’ ve ‘ötekilerden farklı olma’ kriterlerinin kimliği tanımladığını ifade etmiştir.

Bu bağlamda kimliğin kişisel ve toplumsal yönünün belirleniminde etkin rol oynayan ve bireyin aidiyet gruplarıyla kurduğu ilişkilere odaklanan çalışmaların yolunu açan önemli iki kuramdan bahsetmek mümkündür. Bu kuramlardan ilki, Tajfel’in “toplumsal kimlik” kuramıdır. Tajfel’e göre kişisel kimlik bireyin kendisini grup içinde tekil ve özgül olarak algılaması, toplumsal kimlik ise bireyin üyesi olduğu grubun diğer üyeleriyle benzer ya da aynı olduğuna ilişkin algılamasıdır. Bireyin olumlu bir kişisel kimliğe sahip olma gereksinimi, diğer gruplara kıyasla olumlu farklara sahip bir gruba ait olma gereksinimine dönüşmektedir. Bağlı olunan grubun statüsü, bireyin toplumsal kimlik algılamasını etkilemekte ve kişisel kimliğin olumlandırılması gayesiyle o gruba özdeşleşme isteği birey için bir ihtiyaç haline bürünmektedir. Turner ise “benlik kategorizasyonu” kuramında kişisel ve toplumsal kimlik arasındaki ayrımı daha keskin ifadelerle, toplumsal yapı yerine bilişsel yapı ile açıklamaktadır. Turner’a göre kişisel kimlik, özerkliğin ve bağımsızlığın öne çıkarılması; toplumsal kimlik ise kişisel kimliğin yok olmasıdır (Zıllıoğlu, 2008: 21-22). Diğer bir ifadeyle bireyin kendisi hakkında sahip olduğu fikirleri (kim olduğu ile ilgili düşünceleri) özdeşleştiği gruplardan etkilenmektedir (Kağıtçıbaşı, 2006: 279). Örneğin bireyin oy verdiği siyasi partinin seçimi kazanması, o bireyin özgüvenini yükselterek gururlanmasına neden olabilmektedir.

Son olarak kimliklerin, sabit ve değişmez değil, sürekli değişim gösteren kavramsal oluşumlar olduğunu belirtmek gerekir. Aynı zamanda çoğulcu ve değişken olan kimlikleri tek bir disiplin altında ele almak, interdisipliner bir alan dahilinde incelenmesi gereken kimlik nosyonunun eksik ve yetersiz açıklanmasına neden olur (Sözen, 1995: 13). Bireylerin doğumla birlikte kendilerini içinde buldukları kimlik bağlamlarının ve sonrasında kendilerini ait hissettikleri gruplar ile kurdukları sosyal etkileşim ağlarının, kişiliğin gelişiminde önemi büyüktür. Bireylerin kişilik gelişiminde

üyesi oldukları topluma olan aidiyetleri de toplum birliğinin sürekliliğinin, toplumsal bütünlüğün sağlanmasında aktif bir rol sergiler. Bu nedenle sosyal alanlarda kimlik izdüşümlerinin açığa çıkarılması, çok boyutlu bilimsel bir bakış açısına sahip olmayı gerektirmektedir.

1.2. Grup Aidiyeti

Bireyin grup içinde, yalnız olduğu zamankinden farklı davranması; grubun birey üzerindeki etkisine yönelik yapılan araştırmaların ortaya çıkardığı önemli bir bulgudur (Kağıtçıbaşı, 2006: 262). Bu bulguyu, bireyin gruptan biri olduğunu hissetme ihtiyacına ilintili bir perspektifte aidiyet olgusuyla irdelemek mümkündür. Şöyle ki, grup üyeliğinden sağlanan tatminin önemi, böyle bir aidiyet duygusunun yoksunluğunda olan ve çevresindeki bir grubun bir parçası olarak kabul edilmek için her çareye başvuran bireylerin durumlarında açığa çıkmaktadır (Şerif & Şerif, 1996: 154). O halde gruba aidiyetin bireylerin yaşamlarında önemli bir ihtiyaç olduğunu ifade etmek mümkündür.

Aidiyet bir ihtiyaç olarak, bireyi gruba katılmaya yönlendiren bir duygu yoğunluğu olarak da kendini gösterir. Bu açıdan, aidiyet duygusu bireye; bir gruba ait olma, birbirleri için önemli olma, paylaşılmış bir amaç ve birlikteliğin getirdiği gereksinimlerin karşılanması gibi durumlarda işlev görmektedir (Duru, 2007: 88). Bu işlevlerin bireyin yaşamındaki göstergeleri ise aidiyet yaşantılarındaki davranışlar olmaktadır. Bir güvenlik çemberi oluşturma güdüsüyle ait olma atılımları, küçük gruplar aracılığıyla gerçekleşebileceği gibi makro bir bağlanmanın görüldüğü toplumsal düzeyde de kendisini gösterir. Topluma ve toplumsal kurumlara karşı duyulan aidiyete geçmeden önce grup ilişkileri ölçeğinde bireyin aidiyet duygusunun oluşumunu ve yansımalarını değerlendirmek yerinde olacaktır.

Bu doğrultuda, grubun bir nosyon olarak tanımlanmasının ardından, grup içinde toplumsal davranışların inşasına değinmek aidiyetin toplumsal eylemlerdeki itici gücünün açıklanmasında yararlı olacaktır. Ardından bir gruba aidiyetin diğer gruplarla

olan etkileşimler üzerindeki rolü incelenerek, gruplara katılmanın bir nedeni olarak aidiyet faktörü açıklanacaktır.

1.2.1. Grup Nosyonu

“Grup, birbirleriyle belirli statü ve rol ilişkileri içinde bulunan kişilerden oluşan ve en azından grubu ilgilendiren önemli meselelerde üyelerin davranışlarını düzenleyici kendine ait bir dizi değer ve normu olan sosyal bir birimdir” (Şerif & Şerif, 1996: 144). Buna göre bir kalabalığın “grup” olabilmesi için gerekli ön koşullar söz konusudur. Bu koşullar; “etkileşim halinde olan birden fazla sayıda insan, ortak normlar, ortak amaçlar, grup olduğuna dair hissiyat ve bilinçtir” (Kağıtçıbaşı, 2006: 258). Bununla birlikte gruplar, bir organizma gibidir; oluşum ve gelişme süreçlerine sahiptirler ve dağılılabilmek ihtimaline karşın varlıklarını sürdürebilmek için çaba gösterirler.

İlgili literatürde, örgütlenmiş bireylerden oluşan grupların, birçok araştırmacı tarafından çeşitli açılardan sınıflandırılarak tartışıldığı görülmektedir. Grubun yapılanma şekli, amacı, grup üyelerinin ilişkilerinin derecesi ve başka özel yaklaşımlar, sınıflandırılma kriterleri olabilmektedir. Grup üyeleri arasındaki ilişki derecelerine göre birincil ve ikincil gruplar; grupların işleyişlerine ve normlarının yapısına göre biçimsel (formal) ve biçimsel olmayan (informal) gruplar; grupların ortaya çıkış amaçlarına göre iş ve iş dışı gruplar; aidiyet kriterine göre iç grup ve dış grup ayrımları genel olarak değinilen grup kategorileridir*. Her türlü grup yapısında aidiyet unsuru etkili bir yere sahiptir. Ancak iç grup ve dış grup ayrımının temel dayanak noktası aidiyet duygusu olduğundan, çalışmanın ileriki bölümlerinde bu ayrım üzerinde önemle durulacaktır.

Bu bağlamda öncelikle üzerinde durulması gereken nokta grup içi ilişkilerin ve grup ortamlarının bireyin davranışlarının ve tutumlarının belirleyicisi olmasıdır. Aidiyetin çözümlemesini yapmak ve gruba aidiyetin birey açısından önemini kavramak,

* Ayrıntılı bilgi için bakınız: Bauman, 1999: 47-64, Berberoğlu, 2009: 61; Bilgin, 2008: 164-169, Kağıtçıbaşı, 2006: 253-256, Silah, 2000: 158-164, Şerif & Şerif, 1996: 145-151.

ancak, örülmüş etkileşim ağlarındaki bireylerin eylemlerinin incelenmesiyle gerçekleşebilir.

1.2.2. Toplumsal Davranışların İnşasında Grupların Rolü ve İşleyişi

Charles Horton Cooley ve George Herbert Mead Amerikan sosyolojisindeki en gelişmiş sosyal davranışçılık türlerinden birisi olan ve sembolik etkileşimcilik olarak bilinen sosyal-psikolojik çerçeveyi şekillendirmekte etkin rol oynayan düşünürler olmuştur. Toplum, bireylerin zihninde veya hayalinde varolan bir şey olarak gören Cooley, birey ve toplumu aynı madalyonun iki yüzü olarak betimleyerek, birey ve toplumun birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğini ve tasvir edilemeyeceğini vurgulamıştır (Berberoğlu, 2009: 60). Aynı şekilde bireyin kendi benliğine dair hislerinin de yine zihninde üç aşamalı imgesel eylem sürecinden geçerek varolduğunu savunan Cooley, bu süreci “ayna benlik” olarak adlandırmıştır. İlk aşamada diğerlerine nasıl görüldüğümüze ilişkin imgelememiz oluşurken, ikinci aşamada, diğerlerinin bizim görünüşümüz hakkında nasıl yargılara vardıklarına ilişkin imgelememiz ortaya çıkmaktadır. Son aşamada ise, önceki iki aşamada oluşan imgelemlerimizin sentezi ile kendimize dair hislerimiz belirlenerek süreç sonuçlanmış olur (Berberoğlu, 2009: 62; Özkalp, 1995: 93).

Sembolik etkileşim yaklaşımının kurucularından Mead de, Cooley’in akıl yürütme biçimini izleyerek toplumsal yaşam üzerine açıklamalarda bulunmuştur. Bireylerin günlük sosyal etkileşimleri üzerinde duran Mead’e göre “insan yaşamı, özü itibarıyla toplumsal yaşamdır, grup yaşamıdır ve toplumsal yaşam da esasında bir işbirliğine dayalı davranış meselesidir” (Berberoğlu, 2009: 63). Buna göre sosyolojinin konusu, işbirliğine dayalı olarak gelişen toplumsal durumlarda süregelen, farklı aktörlerin birbirleri arasındaki örgütlenmiş ve kalıplaşmış etkileşimleri olmalıdır (Poloma, 1993: 224). Bu tür etkileşimler ise, bireylerin yaşamsal olgulara (nesnelere) ve olaylara yükledikleri anlamların kökeninin araştırılmasıyla açıklanabilir. Mead’in öğrencisi olan ve sembolik etkileşim geleneğinin sürdürülmesinde önemli bir payı olan Blumer’in bu konuya ilişkin bilimsel paylaşımları ise bireylerin birbirleri arasındaki

ilişkileriyle ilgilidir. Blumer, bireylerin nesnelere ilişkin yükledikleri anlamları, diğerleriyle, özellikle de önemsenmiş diğerleriyle olan etkileşimlerinden elde ettiğini ifade etmiştir. Şöyle ki, “bir şeyin (nesnenin) bir bireye ifade ettiği anlam, diğer bireylerin o şeye ilişkin olarak kendisine davranma biçimi aracılığıyla oluşmaktadır” (Poloma, 1993: 225). Bu davranışlar, o bireyde şeyin tanımını oluşturma işlevi görmekte, aynı zamanda da o şeyin tanımını değiştirebilme yetisini kullanmaktadır. Dolayısıyla psikoloji ve sosyolojinin tek başına yetersiz kaldığını öne süren Mead gibi sosyal psikoloji biliminin ortaya çıkışında etkili olan araştırmacılara göre birey ancak, öznel yönü ile toplumsal yönünün diyalektikliğinde anlaşılabilir.

Buna göre George Homans, tüm toplumların, toplumsal sistemlerin en küçüğü olan “gruba” dayanan sistemler içinde örgütlenmiş olduklarını ifade etmiştir (Poloma, 1993: 58). Bu nedenle küçük grupları, daha büyük grupların ve uygarlıkların anlaşılmasını sağlayan mikro topluluklar olarak kabul etmek olasıdır. Bu kabul doğrultusunda hem sosyal durumlarda ortaya çıkan etkileşimlerde rol oynayan nesnelere anlamsal karşılıkları bağlamında çözümlemek hem de bu etkileşimlerin oluşturduğu ister küçük ister büyük olsun tüm topluluk sistemlerinin işleyiş düzenlerini ortaya çıkarmak mümkündür.

Bu bağlamda toplumun karşılıklı bağlarla örülü gruplardan oluşan bir sistem olduğunu belirtmek gerekir. “Her birey ilgilerine göre toplumun bütün kültürüne, ait olduğu sosyal sınıfın kültürüne ve içinde bulunduğu esas küçük grupların kültürüne katılmaktadır” (İnceoğlu, 2000: 26). Bu katılmalar ile bireylerin eğilimleri da etkilenecek şekilde alır ve eyleme dönüşür (Bock, 2001: 261-262). Bu dönüşümün nedeni ise, bireyin karmaşık nitelikli evreni ve insan ilişkilerini anlayabilmesinin ancak zihninde düzenlilik halinin hakim olmasıyla mümkün olabilmesidir. Bu düzenlilik, bireyin algılama düzeyiyle orantılı bir düzenliliktir. Birey, toplumdaki yerini, rollerini, bireysel gereksinme ve amaçlarını ancak böyle saptayabilmektedir (İsen & Batmaz, 2002: 256). Bununla birlikte, birey, gruplara ait olma yoluyla, düzeni kurma yolunda zihinsel karmaşıklıklarını bertaraf edebileceği kolaylıklar da elde edebilmektedir.

Bu bağlamda denilebilir ki, aileden topluma kadar ait olunan hemen her grupta “doğru” olarak değerlendirilen ve açıkça ifade edilen ya da edilmeyen bir inanç, tutum ve davranış dizisi vardır (Atkinson ve diğerleri, 1995: 769) ve bireyler ait olacakları grupları seçerek ya da başka herhangi bir şekilde birtakım gruplara dahil olarak, aslında, o grupların tutum ve davranış dizilerine de sistematik bir şekilde sahip olmaktadır. Bireyler bu yolla, toplumsal rollerini, tutumlarını ve yaşam gereksinimlerini kurgulayarak birtakım davranışlara yönelmektedirler. Bu nedenle, bireylerin toplumsal davranışlarının inşasında grupların rolünü incelemek için, öncelikle tutum kavramının davranışsal boyutuna değinmek gerekir.

Tutumların davranışlar üzerinde ne ölçüde etkili olduğu, diğer bir ifadeyle, tutumlar ve davranışlar arasındaki tutarlılık düzeyi üzerine çalışan önemli kuramcılardan Fishbein ve Ajzen (1975), bireyin tutumunun incelenmesiyle davranışının tahmin edilebileceğini öne sürmüşlerdir. Araştırmacıların Muhakeme Edilmiş Davranış Kuramı’na göre davranış, bir hareketi yapmak için sahip olunan niyetin bir sonucu olarak gerçekleşir. Niyeti etkileyen önemli unsurlar ise tutumlar ve o nesne veya olay hakkında diğerleri tarafından kabul edilmiş sosyal kurallardır (Sakallı, 2001: 117-118).

Bununla birlikte tutumun davranışları yönlendirdiği savonusuna kuşkuyla yaklaşan çalışmalar da mevcuttur. Bu bağlamda Freedman ve arkadaşları, tutum ve davranışlar arasındaki tutarlılığın derecesinin durumdan duruma oldukça büyük bir değişkenlik gösterdiğini ve bu yönde yapılan araştırmaların daha büyük ve daha düşük tutarlılığa yol açan koşulları belirlemeye yönelik yürütüldüğünü ifade etmişlerdir (Freedman ve diğerleri, 2003: 358). Dolayısıyla tutum ile davranış arasında görülebilen tutarsızlık, çok nadir rastlanan bir durum olarak kabul edilmeli veyahut ortamsal etkenlerle açıklanması gereken bir sorun olarak ele alınmalıdır (Kağıtçıbaşı, 2006: 149).

“Belirli herhangi bir nesne, fikir ya da kişiye karşı gelişen bir tutum, bilişsel ve duygusal öğeleri bulunan ve davranışsal bir eğilim içeren oldukça kalıcı bir sistemdir”. Bilişsel öğe, tutum nesnesine ilişkin inançlardan oluşurken; duygusal öğe, inançlara

bağlanmış duygulardan oluşmaktadır. Davranışsal eğilim ise, belirli bir yönde “tepki göstermeye” hazırlıktır (Freedman ve diğerleri, 2003: 338). Tutumun bu öğeleri, yerleşmiş ve güçlü tutumlarda tam olarak bulunurken, zayıf tutumlarda özellikle davranışsal öge çok zayıf olabilmektedir. Kısacası tutum, bireyin düşünce, duygu ve davranış eğilimlerini birbirleriyle uyumlu kılmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2006: 104). Bu nedenle tutumun, bireyin aidiyet duygusunu analiz etmede kullanılacak değişkenlerden birisi olarak kabul etmek mümkündür.

Tutumlar psikolojik bir düşünsel oluşum içinde ve toplumsal değer, norm ve ilişkilerin etkisiyle oluşurlar. Bu yüzden tutum kavramı, hem psikolojik, hem de sosyolojik bir açıklayıcılığa sahiptir (İsen & Batmaz, 2002: 250). Nitekim bireysel bir eğilim ve değerlendirme ölçütü olarak tutumların, aile ilişkileri bünyesinde ortaya çıktıkları bilinen bir gerçektir. Ayrıca, sosyal ortamda kurulan arkadaşlık ilişkileri ve kurum içi ilişkiler bağlamında oluşan tutumların açıklanabilmesinde sosyo-psikolojik ve sosyolojik bakış açılarının gerekliliği söz konusudur. Bu açıdan tutumlar, hem bireysel bir gereksinim olarak hem de grup ilişkilerinde etkili bir faktör olarak ele alınmalıdır.

Vurgulanması gereken önemli bir nokta ise, bütün tutumların sosyallik içermediğidir. Bazı tutumları sosyal yapan özellik, -değinilen aile, arkadaş ve grup ilişkilerinde oluşan tutumlarda olduğu gibi- bu tutumların sosyal uyaran durumlarıyla ilişkili olarak oluşmuş olmalarıdır (Şerif & Şerif, 1996: 491). Bu bağlamda, bu çalışmada dikkate alınan tutumlar, bireylerin sosyalleşmiş yönüne ilişkin tutumlar olacaktır.

Bu noktadan hareketle; tutumun, “bireyin, düşünce dünyasına yansıyan değişik nesnelere ve insanlara geçmiş deneyimlerinden aktardığı anlamlarla bakması” (İsen & Batmaz, 2002: 250) şeklinde betimlenmesi olasıdır. Aynı zamanda bireylerin gereksinimlerinin tutumların oluşumunda etken unsurlardan birisi olduğunu da ifade etmek mümkündür. Örneğin bir gruba ait olma isteği bir gereksinim olarak, bireyi bir gruba katılmaya sevk edebilir ve bireyin tutumlarını bu yönde şekillendirebilir.

Kişinin tutumları grubunun kurallarını, değerlerini ve inançlarını yansıtmak eğilimindedir. Bu durum, bireyin tutumlarını koruyabilmesi için grup desteğinin gerekliliği ile de örtüşmektedir (İnceoğlu, 2000: 26). Bireyin gruptan destek görmesi ise ancak o grubun kurallarına uymasıyla mümkündür. Bunun nedeni ise grup kurallarının önemli işlevlere sahip olmasıdır. Şöyle ki, grup kurallarının başlıca işlevleri; grup içi pazarlık ve çatışmaları azaltıp grup birlikteliğini yükselterek grubun olanaklarının amaç doğrultusunda kullanılmasını sağlamak ve grup içi yetki ve görev dağılımını belirlemektir. Bir diğer işlevi de, grubun dış dünya ile ilişkilerini düzenlemek, bunu yaparken de hem dış dünyanın genel ideolojisine uyum sağlamak hem de grubun benzer gruplardan farklılığını belirlemektir (Ridgeway, 1983; Turner ve ark., 1987'den aktaran Hortaçsu, 1998: 96-97). Grubun sistemli bir şekilde varlığını sürdürebilmesi ve işlevliliğini artırabilmesi, üyelerinin kurallar çerçevesinde hareket etmesine ve böylece uyumun hakim olduğu düzenli bir etkileşim ağı oluşturmasına bağlıdır.

Bireyler kesin karar verilemeyen veya ilk defa karşılaşılan bir durumda davranışlarının nasıl olması gerektiğine karar vermek için çevresindekilerinin hal ve hareketlerini gözlemlerler (Sakallı, 2001: 22). Ayrıca bireyler, düzenlilikleri sağlayan kurallar çerçevesinde ilişkilerini kurmaya çalışır. Bu bağlamda denilebilir ki; davranışların düzenlenmesinde kolaylıklar sağlayan grup kuralları, grup üyeleri üzerinde sosyal kontrol sağlayan en önemli mekanizmalardandır (Aktaş, 2001: 89). Sosyal kurallar herhangi bir durumda ne söylenebileceğini ve yapılabileceğini belirleyerek, benzer durumlarda bireylerin pek çaba harcamadan ve çok düşünmeden konuşmasına, hareket etmesine olanak sağlar. Bu özellikleri ile sosyal kurallar grup içerisinde karmaşayı azaltır, kişilerarası ilişkileri düzenler ve bireylerin birbirlerine karşı nasıl davranmaları gerektiği konusunda yol gösterir (Sakallı, 2001: 21). Bu konuya ilişkin Homans'ın değerlendirmesi de benzer görüşler içermektedir.

Küçük grupların yapısı, işleyişi ve işlevleri konusundaki sosyolojik kurama katkısı büyük olan George C. Homans, grup çözümlemesinde "iç sistem" ve "dış sistem" kavramlarına yer vererek betimlemelerde bulunmuştur. Homans'a göre bireylerin

davranışlarının yönlendirildiği yer ise “grubun içinde çalıştığı odanın düzenlenişi” olarak tasvir edilen iç sistemdir. Üyelerin verili koşullar altında neler yapması gerektiği, neler yapmalarının iyi olacağı ve neler yapmalarının beklendiği iç sistem içerisinde oluşturulan ifadelerle belirtilmektedir (Poloma, 1993: 57).

Özetle kurallar grup üyelerinin, hem nasıl hareket etmeleri, hem de nasıl düşünceleri gerektiğini belirleyici olmaları ve hem eylem hem de tutumlarla ilgili olmaları nedeniyle ciddi ve merkezi bir önem taşırlar. Bu merkezi kurallardan sapma ise suç sayılmaktadır ve diğerleri tarafından bu durum hoş görülmemektedir (İnceoğlu, 2000: 112). Kurallardan sapma davranışı ise, konuyu uyma davranışına taşımaktadır. Uyma “kişinin davranış ve tutumlarını içinde bulunduğu grubun davranış ve tutumlarına göre oluşturması” (Silah, 2000: 184) olarak tanımlanmaktadır. Bu durumda, eğer bir sosyal kurala uyulmazsa grup üyeleri genellikle olumsuz tepki gösterebilmekte ve bu durumda sosyal kuralı izlemeyen bireyler, ters bir bakış, imalı sözler ya da fiziksel bir cezayla karşılaşabilmektedirler (Sakallı, 2001: 22). Bireylerin kurallara uyum göstermesi için ise, grubun bireyler üzerindeki norm etkisinin güçlü olması gerekmektedir. Grubun norm etkisinin güçlü olması ise, grup içi uyumun ve grup üyeleri arasında olumlu ilişkilerin kurulmasının bir amaç olarak benimsendiği, grubun değerlere ilişkin konularda karar verdiği, grup etkileşiminin önemli görüldüğü, üyelerin grubu cemaat / aile olarak gördüğü ve gruba duygusal açıdan yaklaştığı, bireysel katkıların aleni olduğu durumların varlığıyla ilişkilidir (Hortaçsu, 1998: 114).

Uyma davranışının, bireylerde benzer davranışlara yol açtığı ve dolayısıyla toplumsal düzeni sağladığı bilinmektedir (Silah, 2000: 193). Bu bakış açısıyla denilebilir ki; normların, genelde grup içi birliği sağlamak, çatışmaları aza indirmek, grubun kimliğini belirlemek gibi işlevlere sahip olduğu açıktır. Grup üyelerinin grup normlarına uyma dereceleri ise, normun grup açısından önemine, üyelerin grup içi konumuna, grubun diğer gruplarla ilişkisine göre değişebilmektedir (Hortaçsu, 1998: 91-92). Bununla birlikte, bireyin grup kurallarına uyma davranışı grupla kurduğu aidiyet ilişkisiyle de yakından ilgilidir. Grubun verdiği yeni kararlarda ya da ortak tutumlardaki

değişimlerde, bireyin grup bağlarının kopması ya da sürdürülmesi şeklinde farklı sonuçlar doğurabilecek bir tutum değişikliği süreci yaşanabilmektedir. Eğer grup üyeleri arasında yoğun bir sosyal etkileşim mevcutsa, birey grubun yeni kararı ya da normu yönünde tutumunu değiştirebilir ve grubun yeni normu bireyin kendi normu haline gelebilir (Şerif & Şerif, 1996: 548). Bununla birlikte grup birliğinin sürdürülmesinde üyeler arasındaki bağlılık duygusunu güçlendirici sosyal bir etkileşim ağının varlığı da büyük önem taşımaktadır.

Çünkü grup üyeleri arasındaki birbirine bağlılık duygusu, grup üyelerini memnun etme isteği ve onlar tarafından reddedilme korkusu bireylerin gruba uymasına neden olmaktadır (Sakallı, 2001: 43). Şöyle ki; gruba bağlılık, bireyin gruba bağlılığını sürdürmeye yarayan bütün olumlu veya olumsuz etkenlerle ilişkilidir. Olumlu etkenlere ilişkin, grup üyelerinden hoşlanmak, grubun önemli amaçları olduğuna inanmak, grup üyelerinin birbirleriyle uyum içinde çalıştığını görmek, grubun üyesi olmakla elde edilen kazançlar ve bunun gibi birçok örnek verilebilir. Gruba katılma anından itibaren çok yatırım yapmış olmak ve dolayısıyla gruptan ayrılmanın çok zor hale gelmiş olması ya da gruptan ayrılınca ait olunacak başka grup seçeneklerinin az olması gibi durumlar ise gruba bağlılığın sürdürülmesinde olumsuz etkenler olarak öne sürülebilir. Ancak burada vurgulanması gereken nokta, gruba bağlılığın nedeni ne olursa olsun, gruba bağlılık duygusu yükseldikçe gruba uyum gösterme eğiliminin de artacağıdır (Kağıtçıbaşı, 2006: 83). Bununla birlikte, bireyin gruba güveni ve kendisinin sahip olmadığı yaşamsal bir bilgiye grubun sahip olduğu yönündeki inancı arttıkça da uyma eğilimi artacaktır (Freedman ve diğerleri, 2003: 459). Bu durumda birey, grubun verdiği kararların ve öne sürdüğü fikirlerin doğruluğuna inanarak normlara uyma davranışı sergileyecektir. Dolayısıyla bireyin gruba ve grubun diğer üyelerine ilişkin güven düzeyinin yüksek olması, grup içi aidiyet duygusunun temel bileşenlerinden birisidir.

Bireyin kendi iradesiyle grup norm ve işleyişlerini benimseme davranışının yanı sıra grubun baskısı ile ortaya çıkan boyun eğme ve itaat etme türünden bir uyma eğiliminden söz etmek de mümkündür (Freedman ve diğerleri, 2003: 460-462). İtaat

sonucu uyma davranışının temelinde yatan ise, uyulanın, uyanın üstündeki gücü ya da kontrolüdür (Kağıtçbaşı, 2006: 93). İtaatin oluşması için grup ve otorite baskısı gereklidir ve itaat hakim olduğu ortamda bireyin grubun kendisi gibi düşünmediğini algılamasıyla ortaya çıkan, doğrudan ya da dolaylı bir sosyal etki durumu söz konusudur (Silah, 2000: 185). Grubun “sürüden ayrılanlara” gösterdiği tepki, bireyleri bu tip bir uyma davranışına sevk etmektedir. Bireyin gruptan ayrılmayı ya da grubun diğer üyeleri tarafından dışlanmayı göze alamaması; üyeler arası işleyen ikna yöntemiyle bireyin “doğru” yola sevk edilmesinden ya da bireyin grubun normları dışında hareket ettiği takdirde grubun diğer üyeleri tarafından düşünsel ve eylemsel bir ayrımcılığa maruz kalacağına dair bir inanca sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Bu açıdan grubun nimetlerinden mahrum kalma ve yalnızlık korkusu ile aidiyetini kaybetmek istemeyen birey itaate sürüklenmektedir.

Sosyal psikolog Moscovici (1976) araştırmacıların sadece uyma, itaat etme gibi konulara önem vermelerini eleştirerek bireylerin sadece uyma ve itaat göstermediklerini, uymama ve itaat etmeme gibi davranışları da çokça gösterdiklerini belirtir. Buna göre uyma ve karşı durma ikileminde önemli olan bazı etmenlerin varlığı aşıkardır. Örneğin bireylerin bazı duygusal ihtiyaçlarını gruplara bağlanma yolu ile giderdiğini ifade etmek mümkündür. Bağlı bulunduğu gruba benzer düşünce, duygu ve inançlara sahip olma durumu bireyin ödüllendirilmesine ve cezadan kaçınmasına neden olduğu için, bireyler belirli tutumlara sahip olmakla sosyal onay, kabul görme gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir (Sakallı, 2001: 176, 109). Ayrıca bireyin grupla ilişkisinde yakınlık, sevgi ve kazanç beklentisinin ölçüsü ve gruba bağlılığı arttıkça uyma eğilimi de artacaktır. Tersisi durumda ise, gruba karşı sevgi ve ilginin azalması dışlanma korkusunu azaltarak gruba karşı durabilme isteği ve gücünü tetikleyecektir (Freedman ve diğerleri, 2003: 471). Bu noktada, bu etmenlerin ortak bir noktada buluştukları araştırmalarla da ispatlanmıştır. Bu ortaklık, grubun bir üyesi olarak kalmak istemelerine yol açan gücün yoğunluğuna tesir eden aidiyet duygusudur.

Uyma davranışı, özdeşleşme süreci sonunda da ortaya çıkabilmektedir. Uyulanın, uyanın gözündeki değerinin büyük olmasından kaynaklanan özdeşleşme davranışı devam ettikçe, uyma davranışı da devam edecektir (Kağıtçıbaşı, 2006: 93). Özdeşleşme yoluyla; birey birisinin ya da bir grubun fikrine ona benzeyebilmek için uyduğu zaman, bu davranışının temelinde, uyulanın cazibesi ve değeri vardır. Grup cazibesinin fazla olduğu gruplarda bağlılık duygusu güçlenerek, bu gruplara katılan üyelerin grup normlarına uyma istekleri artacaktır (İnceoğlu, 2000: 71, 112). Sonuç olarak denilebilir ki grup içinde sağlıklı bir aidiyet duygusunun oluşması, itaat kaynaklı uyuma ulaşmaktan ziyade, grup kimliğinden kaynaklanan bir özdeşleşme süreciyle mümkündür.

Grup kurallarının ve grup cazibesinin yanı sıra, grubun bireyler üzerindeki bilgi etkisi de bireylerin gruplara uyma nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Grubun bilgi etkisi bireyin düşüncesini belirtmesi gereken konunun niteliğiyle ve yargının koşullarıyla belirlenmektedir. Bireyin düşüncesini belirtmesi istenen konuyla ilgili nesnel bir ölçütü yoksa birey kararını verirken diğer grup üyelerinin görüşlerini ölçüt olarak alacaktır (Hortaçsu, 1998: 112). Ancak grubun kurallarının etkisine bağlı olan uyma eğilimi, ödül, ceza ve beklentilerin karşılanmasına yönelik olup grup bağlılığı ölçüsünde değişebilirken; bilgilenme amaçlı gruba uyma eğilimi, grup dışındayken, diğer bir ifadeyle grubun etki alanının dışındayken, bireyin farklı davranabilme olasılığını da birlikte taşır (Hortaçsu, 1998: 113, Kağıtçıbaşı, 2006: 99). Bu nedenle grup aidiyeti bağlamında, kuralların gruba uyma davranışına etkisinin daha güçlü olduğunu vurgulamak mümkündür.

1.2.3. Grup Aidiyetine İlişkin Bazı Kuramlar

Grup içindeki bireylerin diğer gruba ya da gruplara karşı birtakım olumsuz düşünceler ve davranışlar geliştirdikleri birçok araştırmada gözlenen bir oluşumdur. “Bireyin grubun bir üyesi olarak sosyal dünyasını kategorileştirme süreci, bireylerin kendileri ve grubun diğer üyeleriyle ilgili kalıplaşmış benzerlik algılarını ve gruplar arasında da farklılık algılarını vurgulamalarına sebep olmaktadır” (Arkonaç, 2003: 473).

“Ben kimim?” sorusu kişiyi herkesten ayırt ederken, “Biz kimiz?” sorusunun cevabı, kültürel, toplumsal ve siyasal olarak bir araya gelenleri ortak değer, inanç ve yaşantılardan doğan aynılık ya da benzerlik duygusunda ötekilerden ayırır (Zıllıoğlu, 2008: 35). Bu noktadan yola çıkarak esas sorunun bireylerin ortak duygu ve değerler etrafında birleştiğinde ortaya çıktığını ifade etmek mümkündür. Çünkü güçlü bir birliktelik duygusu aynı zamanda güçlü bir ayrılaşmayı da beraberinde getirmektedir.

Bauman’a göre (1999: 51) “biz”, yüz yüze birincil ilişkilerin hakim olduğu, aitlik duygusunun oluştuğu ve içinde huzur bulunan güvenilir bir yerdir. “Onlar” ise ait olunmayan ve istenilmeyen bir yerdir ve “biz”den olmayan her şeyi “onlar” tanımlar. Dolayısıyla biz ve onlar sadece iki sosyal grubu tanımlamamakta, tümüyle farklı iki tutum arasındaki; duygusal bağlanma ve antipati, güven ve kuşku, güvenlik ve korku, işbirliği ve çekişme arasındaki ayrımı da temsil etmektedir.

Grupların, meslek, yaş, cinsiyet, yerleşim yeri gibi çeşitli kriterlere göre oluşmasının yanı sıra, bireylerin yüksek aidiyet duygusu ve sosyal aktifliği ile farklı siyasal ve ideolojik gruplara katılımları da söz konusudur. Bu doğrultuda aidiyet kriteri açısından yaklaşıldığında, literatürde ‘biz’ ve ‘onlar’ ayrımına paralel analizler içeren iç grup (in-group) ile dış grup (out-group) kavramlarının da kullanıldığı görülmektedir (Bilgin, 2008: 165). Dolayısıyla iç grup bizlik bilinciyle hareket eden bireyin üyesi olduğu gruptur.

İç grup ile dış grup arasında toplumsallaşma sürecinde oluşturduğumuz hayali bir zıtlık vardır. Ait olduğumuz iç grubun öz kimliği, tutarlılığı, kendi içindeki dayanışması ve duygusal güvenliği için hayali zıttı olan dış gruba ya da gruplara ihtiyacı da söz konusudur (Bauman, 1999: 52). Bu bağlamda “kimlik daima, kendi olumsuzunu sadece olumsuzun dar bakışıyla elde edebilen yapılanmış bir temsildir. Kimliğin aykırı bir karşıtlıklar kümesi üreterek kendini inşa edebilmesi için, ötekinin iğne deliğinden geçmesi gerekir” (Hall, 1998a: 41). Bu nedenle bireyin durduğu yerden bilebileceği yalnızca öteki olmakla birlikte ben, ötekinin bakışında yazılıdır. Bu karşılıklı paradoks

etkileşim, içerisi ve dışarıları arasındaki, ait olanlarla olmayanlar arasındaki, tarihleri yazılı olanlarla bağımlı ve konuşulmayan bir tarihe sahip olanlar arasındaki sınırları alaşağı eden bir anlayışı doğurur (Hall, 1998b: 71).

Hayali bir zıtlığın oluşmasının ya da oluşturulmasının nedeni olarak, aidiyet kurma ihtiyacının karşılanmasına yönelik iç grup oluşumunun güçlendirilmesi için birtakım öğeler önemli rol oynamaktadır. Bu öğelerden en etkili olanı ise önyargıdır. Hem kişilik faktörleri hem de sosyal ortam şartları önyargıların oluşmasında ve süreklilik kazanmasında etkindir. Önyargılar bireyin kendisini olumlu görme ihtiyacından kaynaklanabildiği gibi ait olduğu grubun diğer gruplardan daha olumlu olduğu inancının pekiştirilmesi için de gereklidir. Diğer bir ifadeyle önyargıları, grup gücünün belirleyicilerinden birisi olarak nitelendirmek mümkündür.

Bu doğrultuda, bireylerin ait oldukları gruplara göre değerlendirilmesinde ve ayrımlaştırılmasında etkin olan önyargılar, belirli bir dış grup hakkında olumsuz dogmatik tutumlar olarak tanımlanabilir. “Önyargı, önceden ifade edilmiş, olgunlaşmamış, kanıtsız, temelsiz bir yargı, tutum veya kanaattir ve davranışa dönüştüğünde ise ayrımcılıktan söz edilir” (Bilgin, 2008: 169). Nitekim önyargı, bir grubun üyelerinin bir başka grup ve bu grubun üyeleri ile ilgili oluşturdukları sosyal mesafede açığa çıkmaktadır (Şerif & Şerif, 1996b: 649). Sosyal mesafe arttıkça ayrımcılık da keskinleşmekte ve toplumsal sorunlara yol açmaktadır. Bu bağlamda, antisemitizm, ırkçılık ve cinsiyetçilik, en yaygın önyargı örnekleridir (Bilgin, 2008: 171).

Bununla birlikte önyargılar, daha uç bir ayrımcılık noktasında kalıplaşmış tutumlara (stereotipleri) da dönüşebilmektedir. Kalıplaşmış tutumlar insanları yaş, ırk, cinsiyet ve meslek gibi kolayca tanımlanabilen özelliklerine göre sınıflandırarak, o grubun üyeleri için genel kabul görmüş tipik nitelikleri bireye atfetme eğilimine neden olmaktadır (Butler & McManus, 1998: 159, 161). Bu sınıflandırma eylemi ile bireyler aynı zamanda başkalarını değersizleştirme ile benliğini ve ait olduğu grubu yükseltme

amacına hizmet etmiş olmaktadır (Tarhan, 2010: 31). Belirli bir hedef hakkında basitleştirilmiş yaygın inançlara dayanan stereotipler (Bilgin, 2008: 175), bireysel farklılıkları dikkate almayan kalıp yargılar olarak bireylerin kategorileştirilerek değerlendirilmesine yol açmaktadır.

Bireylerin bazı gruplara yönelirken bazılarında da uzak kalma iradesini kullanabildiği, diğer bir ifadeyle gruplar arasında seçim yapabildiği durumlarda ise önyargılara karşı daha dirençli olduğu söylenebilir. Bu noktada ise bireylerin grup seçimlerinde etkili olan faktörler açıklanmalıdır. Bireylerin gruplara katılma nedenlerinden birisi olarak gruba aidiyet duygusu, bu faktörlerin başında gelir. Çünkü bireyler kendilerini bir gruba ait hissettiklerinde, başkalarından ilgi ve destek görmenin yanı sıra birtakım toplumsal konularda bilgilenme gibi gereksinimlerini karşılayabilmektedir. Bununla birlikte kendine bir güven ortamı sağlamak için aidiyet ilişkisi kurmak önemli bir gerektir.

Bu nedenle ait olunan grubun toplumdaki yeri, o gruba ait olan bireylerin yerini de büyük ölçüde belirlemektedir (Kağıtçıbaşı, 2006: 259). Öyle ki, sosyal etiketlemeler, diğer bir ifadeyle sosyal damgalamalar ile bireyleri ayırmaştırma çoğu zaman da yıkıcı olabilmektedir. Bireyin sosyal durumunun tanımlanması, belirli bir kültür kalıbına oturtulması ve o kültürel kalıbın standardının belirlenmesi durumunu anlatan bir kavram olan damgalama, önyargı ve ayrımcılığa zemin hazırlayan ciddi bir problem alanıdır (Tarhan, 2010: 50, 51). Bunun yanı sıra aşığılamadan ziyade tanımlamaya dayandığı ölçüde sosyal damgalamalar, bireylerin kimlik krizini azaltarak grup aidiyetlerini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesini de mümkün kılmaktadır. Çünkü damgalama, bireyin kimliklerini idame ettirebilmesi için tanımlama ihtiyacıdır; kendisinin diğerlerinden farklılığını ortaya koyabilmenin ve kendi benzerleriyle ortaklığını güçlendirebilmenin önemli bir aracıdır.

Kısacası grup aidiyetinin en etkili yönü, önemsenen ve değerli görülen bir grubun üyesi olma ve grubundan gurur duyma duygularını içermesidir (Newman vd.,

2007: 243). Aynı zamanda ait olunan grupların başarısının ve olumlu imajının yükselmesi, bireylerin özgüveninin de yükselmesine neden olmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2006: 279). Grubun başarısının artması, o grubun cazibesinin yükselmesini ve grup üyelerinin çoğalmasını, diğer bir ifadeyle gruba dışardan katılımın artmasını, grup üyelerinin özgüvenlerinin yükselmesini ve daha güçlü bir grup aidiyetinin ortaya çıkmasını sağlar. Bu durumu, tutulan bir futbol takımının şampiyonluğuyla övünülmesinin, oy verilen partinin seçimi kazanmasıyla gururlanılmasının, toplumda yüksek itibar gösterilen bir meslekte çalışmanın beraberinde getirdiği kazançların ve üye olunan derneğin başarısıyla onurlanmanın bir nedeni olarak belirtmek mümkündür.

1.3. Toplumsal Aidiyet

1.3.1. Topluluk Duygusu

Bireylerin duygusal yaşantıları, önemli ölçüde bilişsel faktörlerden; diğer bir ifadeyle sosyal durumlar hakkında ne bildiğinden, içinde ve dışında olanları nasıl yorumladığından, geçmişte bu tür durumlardan ne öğrendiğinden ve hatırladığından, başkalarının ne düşündükleri hakkında çıkarımlarda bulunmasından ve içselleştirilmiş toplumsal kurallardan etkilenmektedir (Butler & McManus, 1998: 88, 92). Bu etkileşim süreci, topluluk bilinci ve duygusu konularına yönelik araştırmalarda incelenmektedir.

Toplumsal duyguların temel yapılarını kuvvetle vurgulayan ilk araştırmacılardan biri olan Adler, “Bu dünyaya geldiğimizde ne buluruz?” sorusundan yola çıkarak toplumların geçmiş yaşantılarının birey için önemine değinmiştir (Adler, 2001: 41). Nitekim her bireyin doğuştan sahip olduğu toplumsal unsurlar ve tarihi geçmiş, nesilden nesile aktarılma yoluyla bireylerde süreklilik arz eden bir toplumsal hafızanın oluşmasına yol açmaktadır. Bugünkü toplumsal eylemlerin tümü bireylere bırakılan toplumsal yaşanmışlıkların izlerini taşıdığı gibi, bireylerin toplumsal yaşam döngüsüne eklemlenme sürecini de oluşturur. Bu izler, mensubu olunan toplumun kültürünün ve geçmişten günümüze o toplumun üyelerinin kültürel aidiyetlerinin izleridir ve bu izler geleceğe uzanacaktır.

Bu bağlamda bireylerin kurduğu ilişkiler, çağdaşlarıyla kurduğu ilişkilerle sınırlandırılmaz. Toplumun kuşatıcı tarihi içinde birey, yaşadığı dönemden önce gelen ve sonra gelecek olan ötekilerle, diğer bir ifadeyle selefleri (göçmen atalar, kurucu babalar) ve halefleriyle (çocuklarının çocukları, gelecek kuşaklar) de ilişki içindedir. Bu ilişkiler içinde birey, hayatını kurucu babaların yoluna ya da yerine göre gelecek kuşaklar adına feda edebilecek bir duygu seline kapılabilir (Berger ve Luckmann, 2008: 50-51).

İnsanoğlu bu kültürel yaşantıları ve hissettiği duyguları doğrultusunda her zaman başkalarına ihtiyaç duymuştur ve bu birlikte olma ihtiyacı toplu yaşamın tetikleyicisi olmuştur. Diğer bir ifadeyle; bireyin bir topluma aidiyet kurma ihtiyacı, topluluk duygusundan kaynaklanan yaşamsal bir öneme sahiptir (Aksan ve Alptekin, 2009). İşte bu bireyin toplum içindeki varlığına ilişkin duyuları, bütünü parçaların toplamından daha fazla anlam ifade etmesi bağlamında, tüm duyguların üstünde olan bir duyguya işaret eder. Bu duygu, yaşamın anlamını sorgulayan ve insanlığın genel yazgısını kendi içinde hisseden bireylerde oluşan duygudaşlık zemininde yükselen bir duygudur. Bu duygu ortaklığı, teritoryal ortaklık içerisinde bireylerin biraradallığını anlamlı ve değerli kılan topluluk duygusu ile ifade edilebilir ve açıklanabilir.

Topluluk duygusu kavramı ilk olarak, insan ilişkilerinin psikolojik doğasından yola çıkarak birey ve toplum arasındaki aidiyet ve güven ilişkilerinin değerlendirilmesi bağlamında toplum psikolojisi literatüründe tartışılmaya başlanmıştır. Sonraki yıllarda konuya ilişkin yapılan araştırmalara temel olan Sarason'un (1974) "The Psychological Sense of Community: Prospects for a Community Psychology" adlı kitabı topluluk duygusu kavramının ilk kullanıldığı yapıt olma özelliğini taşımaktadır. Psikoloji, sosyoloji ve yönetim bilimleri literatüründe yer alan; aile, komşuluk, okul, kent, kır, iş ortamı gibi birtakım kurallarla sosyal düzeni oluşturan alanlarda topluluk duygusunun işlevleri ve öneminin ele alındığı spesifik araştırmalar ise, konuyu disiplinlerarası bir inceleme kapsamına dahil etmiştir (Mahan, 2000).

Topluluk duygusunun teorik bir çerçevede analiz edildiği ve birçok araştırmacının izini sürdüğü çalışmasında McMillan ve Chavis (1986: 9), topluluk duygusunun gelişimi için gerekli unsurları dört grupta toplamıştır. İlk grup “Üyelik” başlığı altında, sınırların belirlenmesi, duygusal güvenliğin kurulması, aidiyet duygusunun oluşması ve özdeşleşmenin yaşanması, bireysel yatırımların gerçekleşmesi ile ortak bir sembol sisteminin kullanılması olmak üzere beş adımda sunulmaktadır. İlk olarak bir topluma ya da topluluğa ait olanlarla olmayanların ayrılması için sınırların belirlenmesinin gerekliliğinden bahsetmek mümkündür*. Nasıl bireyler kendilerine ait özel alanlarını korumak için belli sınırlara sahipse, toplum ya da topluluklar da kendi bünyesindeki bireyleri diğer bireylerden ayıracak sınırlara sahiptir. Ortak bir dil, kıyafet (üniforma gibi), adetler, gelenek ve görenekler ya da birtakım kurallar ile oluşturulan bu sınırlar, bireylerin duygusal güvenliğini sağlamak için gereklidir. “Benim toplumum”, “Bu toplumun bir parçasıyım” gibi ifadeler, birey ve toplum arasında oluşan birbirini kabul etme ve benimseme duygusunun varlığına işaret eder. Bireyin toplumun bir parçası olduğunu hissetmesi, o topluma aidiyet duyduğu anlamına gelir. Birey topluma karşı yüksek bir aidiyete sahip olduğunda ise toplumla özdeşleşir ve toplumdaki diğer bireylerle birlik içinde hareket eder. Toplumla özdeşleşen birey, bu durumu bir kazanç olarak değerlendirmeye başlar ve üyelik onun için daha anlamlı ve değerli bir forma bürünür. Bu noktada birey, sivil toplum kuruluşlarına katılma, lokal yardım derneklerini destekleme, seçimlerde oy verme gibi davranışlar yoluyla bireysel yatırımlarını gerçekleştirmeye başlar (Davidson & Cotter, 1986; Davidson vd., 1991).

Üyeliğin son adımı efsaneler, adetler, dinsel törenler, seramoniler ve resmi tatiller gibi ortak bir bilinçle eylemlerde bulunulmasını sağlayan temsilleri içeren ortak bir sembol sisteminin kullanılmasıdır. Heterojenliğin hakim olduğu modern toplumlar, sosyal yaşamda düzenli işleyişi ve bütünlüğü sağlamak ve sürdürmek amacıyla semboller sistemini kullanır. Bu sistem, üyeler ile üye olmayanları ayıran sınırları

* “Topluluk” ile “toplum” kavramlarından birinin tercih edilmemesinin nedeni, yapılan araştırmalarda topluluk teorisinin mikro gruplardan makro örgütlenmelere kadar geniş bir yelpazede kullanıldığını vurgulamaktır. Bu çalışmada ise topluluk duygusu, bireylerin makro bir örgütlenme olan topluma aidiyetleri ve ilgileri ekseninde değerlendirilmektedir.

belirleyen kurallar ve ritüeller toplamı olarak önemli bir işlev gösterir. Son olarak, üyelik için önemli olan bu adımların, birlikte çalıştığında gerçek gücünü gösterebildiğini belirtmek gerekir (McMillan & Chavis, 1986: 10-11).

Topluluk duygusunun gelişimi için gerekli olan unsurları içeren ikinci grup ise, McMillan ve Chavis (1986: 11-12) tarafından “güç” olarak adlandırılmıştır. Bu boyutta, bireyler ile topluluk / toplum arasında güç alışverişine dayanan karşılıklı etkileşimler irdelenmektedir. Bireyler toplum üzerinde bazı etkilere ve kontrollere sahip olduğunu hissederken, aynı zamanda, toplum da bireyleri cazip görünümüyle ve aidiyet ortamıyla etkileyebilmektedir. Diğer grupta ise, bir toplumda pozitif bir birliktelik duygusunun sağlanması ve sürdürülebilmesi için bireylerin maddi ya da manevi ödüllendirilmesi gerektiği öne sürülmektedir. “Bütünleşme ve ihtiyaçların karşılanması” olarak başlıklandırılan bu grupta, bireylerin başarıya ulaşmaları, haklarını ve yetkilerini kullanabilmeleri ve statülerinin yükseltilmesi yönünde toplum tarafından desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Toplumda bireylerin ihtiyaçlarının, amaçlarının ve inançlarının önemsenmesi, birliktelik duygusunun güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Son olarak, duygusal etkileşim açısından söz etmek mümkündür. Birey yaşadığı toplumdaki diğer insanlarla, aynı tarihsel geçmişi, aynı sosyal yaşam alanlarını, yaşanan zamanı ve benzerlik gösteren yaşam deneyimlerini paylaştığına ve gelecekte de paylaşacağına dair bir inanca sahip olmalıdır. Ancak bu şekilde bireylerin ortak bir bilinçle yaşamına yön vermesinin ve sosyal ilişkilerini düzenlemesinin mümkün olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (McMillan & Chavis, 1986: 13-14). Bireylerde, içinde buldukları çağı (zamanı) ve toplumu etkileyen varlıklar olduklarına dair bir farkındalığın oluşması, bireylerin yaşamına anlam kazandırmakla birlikte, kendilerinin ve toplumlarının daha iyi olması yönünde bireyleri harekete geçirir. Bununla birlikte, tüm bu bahsi geçen unsurların dinamik bir biçimde birlikte hareket ettiklerinde yüksek bir topluluk duygusunun oluşacağını ilave etmek mümkündür.

McMillan ve Chavis'in öne sürdüğü topluluk duygusu unsurlarının geçerliliğini sınanan nitel ve nicel olmak üzere birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların çoğunda destekleyici bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgularda genel olarak, aidiyet, üyelik, bütünleşme ve sosyal ilişkiler topluluk duygusunun öncü ve değişmez unsurları olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte topluluk duygusu ile bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi sınanan birçok araştırmanın bulgularına göre, cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum, çocuk sahibi olma, ikamet edilen çevre ve konutun sosyo-kültürel ve ekonomik özellikleri ile elde edilen gelir gibi değişkenlerin toplumsal ilgiyi ve katılımı etkiledikleri görülmektedir (Davidson vd., 1991; Schwirian & Schwirian, 1993; Royal & Rossi, 1996; Prezza & Costantini, 1998).

1.3.2. Toplumsal Bütünleşmenin Sağlanmasında Aidiyetin Rolü

Birey – toplum ilişkisi konusuna yönelik sosyolojik teorilerin iki kola ayrıldığı görülmektedir. Makrososyolojik teoriler için makro büyüklük olan toplum ve kurumlar büyük önem taşırken, toplumsal yapının en küçük parçası olarak ifade edebileceğimiz birey bu teorilerde neredeyse hiç yer almamaktadır. Mikrososyolojik teoriler için ise birey odak noktası iken, toplumun yeterli düzeyde önemsenmediği görülmektedir (Dikeçligil, 1997: 654). Bu nedenle bu iki boyutu harmanlayarak birey ile toplum arasındaki ilişkiyi geniş bir perspektifle ele almak gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmada toplumsal bütünleşmenin aktörleri olan bireyler ile toplumsal işleyiş unsurlarının aidiyet ekseninde değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

McMillan 1986 yılında yayınlanan çalışmasında yer alan topluluk duygusu teorisini geliştirmek amacıyla gerçekleştirdiği 1996 yılındaki “Sense of Community” başlıklı çalışmasında, birey ile toplum arasındaki ilişkide aitlik inancının ve kabul görmenin önemine vurgu yapmıştır. Aidiyet duygusunu topluluk duygusunun oluşumunda etkin ilkelerden biri olduğunu ifade eden McMillan'ın (1996: 315, 317) görüşleri doğrultusunda; birey açısından bir toplum içinde var olmanın, o toplumla bir

aidiyet bağı kurmanın ve o toplum tarafından kabul edilmenin toplumsallaşma sürecinde kurulan yaşamsal bir ihtiyaç olduğunu öne sürmek mümkündür.

“Toplumsallaşma, bireyin içinde doğduğu gruba, cemaate ve en genelde topluma kendisini ait kabul etmesi ya da hissetmesi üzerine gelişen bir süreçtir. Bir toplumun devamlılığı, o toplumda güçlü aidiyet hisseden insanların yetişmesi ve toplumlarından kaynaklanan değerleri, normları ve inançları yaşamalarına bağlıdır” (Akın, 2011: 20). Bireyin bir topluma aidiyeti ise ilk olarak, soyadını taşıyacağı, norm ve beklentilerine katılacağı ve birtakım hak ve sorumluluklar üstleneceği bir sosyal yapı üzerinden; aile üzerinden inşa edilmektedir (Yıldırım, 1995: 93).

Nitekim ailenin en önemli işlevlerinden birisi ve hatta birincisi, neslin devamını toplumsallaşma yoluyla sürdürmek; henüz toplumsal dünyaya ait olmayan bebeklerin ve çocukların eğitilerek topluma üye olmalarını sağlamaktır (Akın, 2011: 21). Aile, bireyin duygusal doyumunun sağlanması ve aidiyet bilincinin oluşması açısından temel bir yaşam ünitesidir (Landis, 2001: 238). Birey doğumuyla birlikte ilk olarak aile yaşantısında temelleri atılan ve yaşamı boyunca devam eden toplumsallaşma sürecinde, topluma adapte olmaya ve kendisini bütünün bir parçası olarak hissetmeye yönelir (Aksan ve Alptekin, 2009).

Uygar bir topluma uyum sağlayabilmek için ilk adımlarını aile yaşamında atan bir birey sadece kendisi hakkındaki nesnelere duyarlı olmamakta; aynı zamanda grup yaşantısının gerekliliklerine göre de sürekli tepki alışkanlıkları geliştirerek toplumsallaşma süreci yaşamaktadır. Bireyler bu süreçte, sadakat, saygı ve sevgi çerçevesinde sosyal ilişkilerde bulunmak, sosyal kabul sağlamak ve bu doğrultuda yaşam sürdürebilmek için gerekli şeyleri yapmayı öğrenmektedir (Watt & Badger, 2009: 517). Bununla birlikte, toplumsallaşma sürecinde bu öğrenimler gönüllü bir şekilde gerçekleşmektedir. Sosyalleşmiş insan zorlamadan çok bir prensip olarak, yasalara itaat eder. Alışkanlıklar yoluyla vatandaşlık ve sosyal yaşamın sorumluluklarındaki rolünü oynamak bireyin ikinci doğası olur. Örneğin, birey savaş sırasında orduya teslim olarak,

barışta vergi vererek ve çimenlere basmamak, kütüphane kurallarına uymak gibi kamu yararına olan düzenlemelere uyarak kendi kişiliğini veya özgürlüğünü kısıtlamaktan çok geliştirdiğine inanır (Allport, t.y.: 155).

Bunun nedeni; bir kişinin bir kimliğinin, bir kişiler takımına, bir gruba, bir topluluğa, bir kavime, bir ulusa, bir toplumsal role aidiyet olarak sürmesi durumunda; o kişide oluşan kimlik duygusunun, o kişinin, insan olarak maddi varlığının ötesinde, bir toplumsallaşma sürecinin sonucu olarak kendini göstermesidir. Bu görülen durum ise, kişinin, ait olduğu topluluğun ve toplulukların tüm değerlerini dinamik olarak kendi içinde örgütlemesi demektir (Ergun, 2000: 80-81). Toplumsallaşma ile birey, birlikte yaşadığı diğer insanlarla geçinmeyi öğrenerek toplumsal uyum çemberinde kendisine yer edinir. Toplum içerisinde bu yer edinişler, toplumsal rol paketlerinin içselleştirilmesini ve toplumsal pozisyonlar için hazırlanılmasını gerektirir (Zijderveld, 2007: 162). Toplumun beklentilerini öğrenen ve toplumla uyum içinde hareket eden birey, toplumsal aidiyet bağına kurmaya başlar. Fakat toplumsal aidiyet tek taraflı beklentileri karşılamaya yönelik bir oluşum içermez.

Toplum, birçok alanda bireylere neleri yapması ve yapmaması hususunda veya bunları ne zaman ve nasıl yapacağı konusunda belli sınırları ortaya koymuş, ölçütler saptamıştır. Bu bağlamda, toplumların isteklerini bilen ve ona göre eylemlerde bulunan bireyler, toplum tarafından kabul görürler. Aksi takdirde ise toplumdan dışlanmaya maruz kalırlar (Aytaç, 2000: 15). Bununla birlikte bireyin de toplumdan karşılanmasını beklediği ihtiyaçları ve istekleri vardır. Toplumsal aidiyetin oluşmasında, birey ve toplum arasındaki bu karşılıklı beklentiler bir sözleşme durumunun varlığına işaret etmektedir.

Bu bağlamda McMillan (1996), toplum ve birey arasında kurulacak olan aitlik inancının karşılıklı sorumluluk gerektirdiğini belirtir. Birey topluma aidiyet duyma sorumluluğuna sahiptir ve toplumun sorumluluğu da o bireyi bir üye olarak kabul etmektir. Birey ve toplumun karşılıklı fayda sağlayabilmesi ve topluluk duygusunun

güçlü temellere oturtulabilmesi için bu sorumluluk gereklidir. Burada önemli olan, toplumun belirlediği sınırların ve kuralların bilincindeki bireyin topluma güven duyması; aynı zamanda toplumun bireyde bu güveni sağlamaya yönelik işlev göstermesidir.

Bu güven ortamının oluşması toplumun ve toplum liderlerinin etkinliğine bağlıdır. Bir toplumun bir düzene ve yönetim organlarıyla karar verme kapasitesine sahipliği, yönetiminin kişiden çok kurallara dayanması, normlarının üyeler ile yönetimin birbirlerini karşılıklı olarak etkilemesine izin vermesi koşullarıyla, o toplumun adaletle dayanan bir güven ortamını sağlaması mümkün olmaktadır (McMillan, 1996: 320). Tersine bir durumda ise, toplum bir kaosa sürüklenebilmektedir. Çünkü böyle bir durumda; üyenin topluma ve toplumun diğer üyeleriyle kurduğu aidiyet bağları zayıflar ve toplumsal bütünleşme tehlikeye girer. Özellikle günümüz toplumlarının yaşadıkları sosyal, kültürel ve siyasi sorunlar genellikle bu toplumsal karmaşıklıktan ve kolektif ruhun zayıflamasından doğmaktadır.

Furman (1998), McMillan'ın görüşlerine paralel şekilde bir toplumun, üyelerinin aidiyet duygularını tecrübe etmeden, kendilerini güven içinde hissetmeden ve o toplumda bir sadakat ortamı olduğunu duyumsamadan var olamayacağını ya da varlığının tehlikeye gireceğini ifade etmiştir (Osterman, 2000: 323). Bununla birlikte "Parsons'a göre sistematik bütünleşmeyi sağlayan şey, toplumsal komünitedir ve bu komünite iyi tanımlanmış bir aidiyet, teritoryal bir temel, paylaşılmış kültürel bir gelenek ve geçici olmayan yaygın bir dayanışma olmak üzere dört temel karakteristiğe sahip olmalıdır" (Bilgin, 1999: 94).

Durkheim ise sosyal bütünleşme kavramını, diğer bir ifadeyle bir toplumda bütünlüğün oluşmasını; ortak bir temelin ve paylaşılmış inanç ve pratiklerin varlığının, toplum üyeleri arasında yoğun bir etkileşimin olmasının ve ortak amaçlara katılmanın bir fonksiyonu olarak açıklamaktadır (Bilgin, 1999: 91). Bu doğrultuda, doğal iradenin varlığı ile insanların her türlü ayrılığa rağmen birbirlerine bağlı olduğu cemaat yaşamında (Yelken, 1999: 50) bir umut olarak niteleyebileceğimiz aidiyet duygusunun;

günümüz modern toplumlarında bir inanca dönüştüğünü ve karşılanması gereken önemli bir ihtiyaç haline geldiğini belirtmek gerekir. Toplum tarafından isteneceğine ve sıkça karşılanacağına dair bu inanç (McMillan, 1996: 317), günümüzde toplumsal aidiyetin artan önemine işaret etmektedir.

Geleneksel ve modern toplum ayrımına geçmeden, öncelikle aidiyet duygusunun temelinde yatan toplumsal birliğin itici gücü olan ortak bilincin dönüşümüne ilişkin Durkheim'in görüşlerine değinmek mümkündür. "Küçük bir toplumda, herkes açıkça görülebilir bir biçimde aynı yaşam koşulları içinde bulunduğundan, ortak çevre temelde somut olup toplumsal ufku dolduran her türden varlıklardan oluşur. Onu yansıtan bilinç durumları da aynı özelliktedir. Her şeyden önce şu hayvan, bu ağaç, şu bitki, bu doğa gücü vb. belli nesnelere bağlantılıdır ve herkes bu nesnelere karşısında aynı durumda bulunduğundan, bütün bilinçler bunlardan benzer biçimde etkilenirler... Ama toplumların oylumları büyüdükçe ortak bilincin doğası değişir. Toplumlar daha geniş bir alana yayıldığından, ortak bilincin kendisi de her türlü yerel farklılıkların üzerine çıkmak, daha çok alana egemen olmak ve sonuçta daha soyut olmak zorunda kalır... (ortak nesnelere) artık şu hayvan değil, şu türdür; şu kaynak değil, kaynaklardır; şu orman değil, soyut olarak ormandır" (Durkheim, 2006: 333-334). Dolayısıyla bireylerin soyutlanan bu nesnelere karşı benzer duygulara sahip olamayacağı da açıktır.

Geleneksel toplumların toplumsal değişim hızı yavaştır, nesiller arasında devamlılık vardır ve topluma güçlü bir bağlılık ile açık toplumsal roller söz konusudur. Geleneksel toplumların tersine modern toplumlarda ise, hızlı toplumsal değişim, nesiller arası devamsızlık, azalmış ailevi ve toplumsal bağlılık ile belirsiz toplumsal roller görülmektedir. Geleneksel toplumların bireylere bir dizi "tahmin edilebilir beklentiler" ve güvenli roller sunuyor olmalarının aksine modern toplumların toplumsal doku istikrarsızlığında bireylerin kendi toplumsal rollerini yarattıkları ve kimliklerini inşa ettikleri görülmektedir (Sayar, 2003: 74). Diğer bir ifadeyle, önemli bir risk etkeni olarak toplumsal aidiyete tutunamayıp, modern topluma özgü bir durumdur. Gemeinschaft'tan (Cemaatten) Gesellschaft'a (Cemiyete) uzanan bu hızlı toplumsal

değişimle birlikte, önceki nesiller için geçerli olan normlar bir sonraki nesilde anlamını yitirmekte ve geçmiş nesillerdeki modellere yaslanamayan gençler el yordamıyla kendi kimliklerini inşa etmeye çalışmaktadırlar (Sayar, 2003: 75). Bu açıdan Giddens (2000: 14) günümüzde bilim ve teknolojinin ilerlemesi dahil olmak üzere yaşamı bireyler açısından daha belirli ve öngörülebilir kıldığı sanılan bazı etkilerin denetimimizden çıkan bir yaşam sunduğunu belirtmiştir. Bu tür yaşamda bireyler arası kurulan ilişkiler ise, toplumsal bütünleşmenin koşullarını zorlaştıran bir ortam yaratmaktadır.

Zijderveld (2001: 206, 209), günümüzün çağdaş toplumlarının, birey ile bireyin mensubu olduğu toplumun kurumsal yapıları arasında mevcut bulunan bir eşitsizliği, bir dengesizliği ve bir ihtilafı sergilediğini öne sürmektedir. Çoğulcu olarak niteleyebileceğimiz endüstri toplumunun birbirlerinden tecrit edilmiş kurumsal sektörlerden oluşması ve bu sektörlerin bireylerden farklı rollere uygun bir şekilde davranmasını talep etmesi söz konusudur. Endüstri öncesi toplumlarda ise aile, din, resmi eğitim, hükümet ve ordu gibi sektörler hem fonksiyonel hem de kültürel olarak birbirlerine bağlıydılar. Ancak modern toplumların kurumları her ne kadar fonksiyonel olarak birbirlerine bağımlı olsalar da bireye bir bütünlük arz eden anlam sistemini sunamamaktadırlar. Bireyler, bir sektörden diğerine hareket ederken sürekli olarak anlam değiştirmek zorunda kalmaktadırlar. Diğer bir ifadeyle, her bir kurumun toplum hayatında belirli ihtiyaçları karşılama görevi vardır ve bireyler belirli ihtiyaçlarının karşılanması için, farklı yönleriyle farklı kurumsal ilişkiler kurmaktadır.

Her bir kurumun bireylerden belirli değer yargılarına ve normlara göre davranmalarını talep etmesi, sistematik olarak bireylerin çoğulcu bir kişilik geliştirmesine ve kendilerini toplumun bir parçası olarak görememelerine yol açmaktadır (Zijderveld, 2001: 210). Şöyle ki; toplumda bireyler ancak varlıklarının küçük bir parçasıyla; diğer bir ifadeyle belirli amacına karşılık gelen grup rolleriyle ve kimlikleriyle aidiyet kurarlar (Pappenheim, 2002: 56). Dolayısıyla bireyler büyük kentlerde yitirdiği cemaat sıcaklığının nostaljisiyle geçici duygusal topluluklar oluşturmaya, kendi postmodern kabilelerini kurmaya yönelmişlerdir. Postmodern

metropol ortamındaki bu “yeni kabileler” aidiyet bağlarını, gruba özgü davranma, giyinme ve tüketme tarzıyla sembolik düzeyde sağlarlar. Metropolün teknoloji, bilim ve tüketim metaları içinde vuku bulan hayatına ilişkin bu nesnel kültürü, bireyleri birbirine yabancılaştırarak bireylerin birbirleriyle çelişen kimliklerin bir aradalığında kültürel yaşamlarını sürdürmelerine yol açar (Sarıbay, 2002: 39-46). Bireylerin kendi içinde düştüğü çelişkileri ve diğer bireyler ile arasında yabancılaşmanın artması, bireyleri yalnızlığa sürükleyerek, bireylerin birbirleriyle özdeşlik kuramadığı bir yaşantılar zincirini meydana getirir.

Halbuki toplumsal bütünleşme, bireylerin, zihin ve beden bakımından, toplumun çeşitli tabakalarına ait diğer bireylerin dertlerini kendilerine aйтmış gibi hissedebilme noktasına gelmeleriyle mümkündür (Tural, 1988: 21). Diğer bir ifadeyle bireylerdeki empati duygusu, toplumda sosyal algıyı, toplumsallığı besleyen bir duygudur. Nitekim sosyal empatinin azaldığı toplumlarda bireyler benmerkezci olmakta, yalnızlaşmakta ve toplumsallık zayıflamaktadır (Tarhan, 2010: 167). Toplumdaki bireyler arası duygu ve düşünce alışverişinde bozulmalara kadar varan bu durum, ortak değerlerin ve ortak davranış biçimlerinin kaybolmasından veya azalmasından kaynaklanmaktadır. Gündelik ilişkilerde gözlenebilen bu bozulmalar zamanla toplumsal yaraların oluşmasına yol açmaktadır (Özodaşık, 2001: 15).

Kısacası, toplum karşılıklı bağlarla örülü grupların bir sistemidir ve her birey ilgililerine göre toplumun bütün kültürüne, ait olduğu sosyal sınıfın kültürüne ve içinde bulunduğu esas küçük grupların kültürüne katılır (İnceoğlu, 2000: 26). Ancak burada önemli olan, bireylerin bu kültürel aidiyetlerinin, başkalarına ilişkin empati ve özdeşleşme yeteneklerini köreltmemesi gerektiğidir. Birey ancak bu yolla sağlıklı toplumsal ilişkiler kurabilir, toplumu anlayabilir ve toplumsal sorunların çözülmesine katkıda bulunabilir.

Günlük yaşam üzerine oluşturduğu mikrososyolojik kuramıyla Georg Simmel için toplum, sosyal etkileşimlerden, çok sık dokunmuş bir ilişkiler ağından ve çok sayıda

bağıntı ve bağımlılıklardan başka bir şey değildir. Bireylerin birbirlerini şevkle aramaları, birbirlerine mektup yazmaları veya birbirlerinde öğle yemeği yemeleri, her türlü somut çıkarın ötesinde birbirlerini sempatik veya antipatik bulmaları, birinin diğerine yol sorması ve bireylerin birbirleri için giyinip süslenmeleri gibi örneklerini verebileceğimiz, çok sayıda, kişiden kişiye cereyan eden, bir anlık veya sürekli, bilinçli veya bilinçsiz, geçici veya sürekli ilişkilerin hepsi; toplumdaki bireyleri kesintisiz birbirine bağlamaktadır (Jung, 2001: 77). Bununla birlikte bireyleri birbirine bağlayan diğer neden ise, bireylerin birbirlerine olan ihtiyaçlarıdır.

Yaşayabilmek için her bireyin başka kimselere ihtiyaçları vardır. Her bireyin bu ihtiyaçları, insanlar arasındaki ilişkileri sağlamaya yönelik bir kamusal / bir toplumsallık yaratırlar ki bu ihtiyaçlardan hiçbiri, tek tek ya da yalnız bireylerin çabalarıyla sağlanmaz (Ergun, 2000: 68). Bu doğrultuda, toplumsal bağlar, karşılıklı faydanın, yardımlaşmanın ve dostane etkinliğin toplumun üyeleri arasında sürekli olarak gerçekleştirilen bir mübadelesi olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifadeyle, mübadele ediminin düzenliliğinden kaynaklanan tekrarlı süreklilik kazanan ve karşılıklı bağımlılık içeren toplumsal ilişkiler ağının belirlenişi söz konusudur (Tönnies, 2000: 196, 206). Toplumda birileri tarlada çalışarak gıdaları temin eder, birileri hastalıkları tedavi eder, birileri mobilyaları üretir ya da birileri eğitmendir. Toplumsal aidiyet bu anlamda karşılıklı yükümlülüklerdir; toplumdaki her bireyin diğerlerine olan yükümlülükleridir. Diğer bir ifadeyle toplumsal aidiyet, bir bireyin diğerlerinden sağlayacağı faydaları teminat altına almak için sezgisel olarak kabul edilen anlaşmaları içerir. Yaşamsal ihtiyaç bağlamında toplumsal aidiyet bireyin tek başına anlamsızlığını vurgulayan üretim ve tüketim alanı olarak belli bir üretim tarzı ve ilişkilerinin belirlenişidir.

O halde toplumsal birlik, onu oluşturan tekil bireylerden hiçbir şekilde realize edilemez; çünkü bu bireyler bilinçli ve sentetik olarak etkin durumdadırlar. Diğer bir ifadeyle bireylerin bir birlik altında toplum olma süreçlerini araştıran Simmel, toplum olmayı (toplumlaşmayı) bireyler arasında cereyan eden ilişkilerin ve bağlı olarak

süreçlerin bir ürünü ve sonucu olarak tanımlamaktadır (Aktaran: Jung, 2001: 78). Bununla birlikte toplum gibi birey de bağıntılar içinde duran ve sadece bu bağıntılar temelinde betimlenebilir olandır. Nitekim bir birey bir ailenin ferdidir; bir devletin yurttaşdır; birliklerin, partilerin, derneklerin üyesidir. Aynı zamanda dost, düşman, arkadaştır; tanınma ve kabul edilme isteği vardır; hayırsever davranışlarda bulunur ve kendine yarar sağlamayan işlere girişebilir; dikkat, sevgi, iltifat ve onaylanma bekleyendir. Birey ancak başkalarıyla olan bağıntıları içinde, sonradan ortaya çıkan bir şeydir; öyle ki birey bu bağıntılar olmadan bir hiçtir (Jung, 2001: 80-81).

Toplumdaki bireyleri birbirine bağlayan başka bir ifadeyle toplumsal birliği sağlayan diğer önemli unsur ise bireylerin birbirlerine ve toplumsal işleyişe olan güvenidir. Bireyler sosyal ilişkilerinde çoğu kez bilinçsiz bir şekilde birçok kişiye, kendileri hakkında zayıf ve yüzeysel bir bilginin gücüne dayanarak güvenmektedir. Örneğin bireyler, ulaşım araçlarını kullanan kaptan, pilot ya da şoförler hakkında hiçbir şey bilmeden; tavsiyesine başvurdukları ve cerrahi bir operasyon için bedenlerini ve hayatlarını ellerine teslim ettiği doktoru tanımadan; davada lehlerinde ya da aleyhlerinde adaletli bir şekilde karar vereceğini umdukları yargıcı tanımadan güvenle yaklaşmaktadır (Tönnies, 2000: 191). Çünkü toplumsal ilişkiler içinde her birey, bu kişilerin bilgi ve tecrübe gibi niteliklere sahip olduğunu ve ancak bu niteliklerle mesleklerini elde ettiklerini ve sürdürdüklerini kabul ederek ve inanarak davranmaktadır.

Bu nedenle toplumsal güvenin, sadece kabul edilmiş olma duygusunu, toplumun üyesi olma savını ve o toplumun üyesi olmasından kaynaklanan onaylanma gereksinimini içermediğini belirtmek gerekir. Toplumsal güven aynı zamanda bir bağlılığa; kendi girişimlerine, sosyal sistem içinde statü kazanmaya, yer edinişlere ve sosyal sorumluluk taşımaya bağlı bir yaşam tarzına işaret etmektedir. Tersine bir durumda sosyal değerlerin hakimiyeti kurulamamakta ve aidiyet duygusu oluşmamaktadır. Bu durumda birey yersizlik, yurtsuzluk ve amaçsızlık örüntülerindeki anomik yaşantılara maruz kalarak yalnızlık ve yabancılaşma duygusu hissetmektedir (Perlman, 1986: 24). Öte

yandan kendini topluma ait hissetmeyen, bir birlik duygusuyla toplumsal eylemlerin döngüsüne katılmayan bireylerin, toplumların işleyişlerinde bozulmalara yol açtığını belirtmek mümkündür.

Özetle, bireylerde birlikteliği sağlayan toplumsallık duygusunun ve toplumsal değerlerin süreklilik kazanmasında kültür, önemli bir yere sahiptir. Kültür, toplumların sürekliliğini ve sosyal etkileşim içinde insanların bir arada yaşamalarını sağlayan en temel toplumsal unsurlardan birisidir; insanın neden sadece toplumsal olarak insan olabileceğinin de cevabını içermektedir. Birey bir toplumun, kültürün, dilin, tarihin içinde doğmakta ve kişiliğini de bu toplumsal olgular ile kazanmaktadır. Birey toplumsallaşırken aynı zamanda bir kültürlenme süreci içinde normları, değerleri ve sembolleri öğrenerek içselleştirir ve bu süreçte “anlam” veren bir varlık olarak toplumsal hayata dahil olur (Akın, 2007: 90-91). Bu toplumsal hayata dahil oluş, bilim, sanat, edebiyat ve spor gibi kültürel aktiflikler ile toplumsal aidiyetin belirlenmesini de içermektedir. Örneğin bu alanlarda rekabetin sergilendiği organizasyonlarda oluşan birliktelik duygusu, toplumlararası ilişkilerde başarı ya da başarısızlıklara dahil olmanın ne derece önemsendiğinin ve toplumsal aidiyetin ne denli güçlü olduğunun bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu doğrultuda bir toplumun elde ettiği başarıların, o toplumun toplumsal çekiciliğini arttırdığını da ifade etmek mümkündür. Sosyal çekiciliğin yüksek olduğu bir ülkede de, bireylerin toplumsal aidiyetlerinin güçlü olduğunu; toplumsal kurallara uyan, sorumluluklarının bilincinde olan bu bireylerin topluma duygusal olarak bağlandıklarını ifade etmek mümkündür (Yüksel, 2007: 261). Bu nedenle bireylerdeki toplumsallık ruhu, bireyleri toplumsal hayata dahil eden güçlü bir kültürel maneviyatı simgelemektedir. Bu kültürel maneviyatın somut görünümleri ise, ortak değerler, duygular ve amaçlar etrafında kurulan ve süreklilik arz eden sosyal ilişki ağlarıdır.

Toplumların ayakta kalabilmesi ve devamlılığının sağlanabilmesi, bireyler arasında ortak davranış tarzlarının bulunmasına ve bunların devamlılık kazanmasına

bağlıdır. Bir toplumdaki örf, adet ve değerler bu ihtiyacı karşıladıkları için toplumun temelini teşkil etmektedir (Güngör, 1997: 95). Değerler, bireyleri türlü niteliklerden bağımsız ortak bir alanda toplayan unsurlardır. Bu ortak alan bireyleri tatmin ve arzu farklarına, nitelikleri arasındaki ayrılıklarına rağmen birleştirir (Ülken, 2001: 217). Bununla birlikte bireyler mensubu oldukları toplumda var olan değerler kompozisyonun aktörleri olarak toplumsal manevi kalkınmaya hizmet etmelidir. Bireylerdeki bu hizmet bilinci ise toplumda birlik ve beraberlik şuurunu oluşturan önemli etkenlerden birisidir.

Bu bağlamda, bireyin toplumsal yapının bir parçasını teşkil etmesinden ziyade, toplumun da bireyin bir parçasını teşkil ettiğini ifade etmek mümkündür. Topçu'nun (1995: 78) ifadesiyle "bizim toplumda olmamızdan çok, o bizim her birimizin içinde bulunmaktadır". Dolayısıyla birey ne bütünüyle bireysel bir hayatı ne de bütünüyle toplumsal hayatı yaşar (Gündoğan, 2002: 259). Diğer bir ifadeyle "insan sadece bir fert değil, toplum içinde ferttir"(Güngör, 1997: 84). Toplumsallaşma sürecindeki edimleriyle ve başkalarıyla kurduğu iletişimleriyle ile birey, hem toplumun bir parçası ya da üyesi olmakta, hem de eşi benzeri bulunmayan, ahlaki açıdan başkasıyla yer değiştiremeyen bir birey olmaktadır (Habermas, 2003: 58). Bireyin aidiyet duygusu hissettiği topluma mensubiyet durumu, bireyin bahsedilen bu ikircikli yapısının toplumsal yönünü teşkil etmektedir. Bu bağlamda toplumun bir yanına gelen ağrı her yanına yayılır düşüncesinden hareketle Ülken (2001: 349), toplumun tek bir vücut ve tek bir ruh olduğu vurgulamaktadır. Bu nedenle Simmel'in de ifade ettiği üzere, modern bireyin kendine özgü bir özel yaşamının bulunmasından dolayı çoğulcu toplumlarda sosyal kontrolün güçlü ve yaygın olması muhtemeldir. Buna göre, bireylerin tüm varlıkları, benlikleri ile katıldıkları toplumlara kıyasla bireylerin kısmen katıldıkları, tüm varlıklarını devreye sokmadıkları toplumlarda kontrol daha şiddetli olabilmektedir. Çünkü bireyler tüm varlığıyla toplumda yer almış olması, gücün varlığını çok daha zor kabul etmesine ve hüküm altına girmesine yol açabilmektedir (Zijderveld, 2001: 214-215). Kısacası toplumsal bütünleşmenin devamlılığını sağlayan faktörlerden birisi olarak sosyal kontrolün şiddetinin belirlenmesi konusunda da, bireylerin topluma katılım durumları; toplumsal aidiyetleri önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.3.3. Toplumsal Aidiyet Görünümleri

Birey, toplumun psikolojik bir unsuru olduğu gibi, aynı zamanda sosyal etkileşimde bulunan bir organizmasıdır. Toplumsal gruplar bireyi içinde hareket edebileceği bir sosyal çevre ile donatır ve bu grupları bünyesinde barındıran düzenlenmiş toplum ise, bireyin reaksiyonlarına rehberlik eden bir kurallar takımıyla işlemektedir. Grubu birleştirmede ve karşıt gruplar arasındaki çekişme esnasında büyük gücün birleştiriciliği üzerinde birey reaksiyonlarının yaygın etkileri ile ilgilenen bazı sosyologlar, bu evrensel birey reaksiyonlarını “sosyal güçler” olarak tanımlamaktadırlar (Allport, t.y.: 22-23). Bireylerin reaksiyonlarında, sahip olunan kimlikler ise belirgin bir rol oynamaktadır.

Bir toplumsal yapıda cinsiyet ve yaş kategorilerinden birine aidiyet, bir bireyin bir kimlik boyutudur. Uluslardan, etnik gruplardan ve meslek gruplarından birine aidiyet bir bireyin diğer kimlik boyutlarıdır. Ailelerde, mesleklerde, kurumlarda toplumsal bir role ait olmak da bireyin başka kimlik boyutlarına işaret etmektedir. Bir ideolojik katılma olarak bir siyasal partiye, toplumsal hareketlere, sivil toplum örgütlerine bağlı olmak da bireyin yine diğer bir kimlik boyutudur (Ergun, 2000: 80). Bir bireyin birçok kimliğe sahip olmasının yanı sıra günümüzde toplumsallığın sınırlarının genişlemesi, kimlik algılarının çoğalmasına ve farklılaşmasına neden olmuştur. Diğer bir ifadeyle genişleyen ve karmaşıklaşan toplumsal kategorilerde bir taraftan bireylerin içerdikleri kendilerine ve çevrelerine atfettikleri kimlikler değişmekte, diğer taraftan da aidiyet kategorileri çoğalmaktadır. Kimliğin bir “sorun” halini alışı ise diğer insanlarla kurulan etkileşimlerin yoğunlaşmasına paralel olarak, bu çeşitlenmeye dışarıdan atıfların eklenmesiyle gerçekleşir ve bu aşamada kimlik daha dinamik ve organik, aynı zamanda “tanınma, tanıma” ve aidiyet olmak üzere çift bileşenli bir yapıya bürünür (Bozkurt, 2006: 284). Bu doğrultuda kimliğin, kültürle yoğrulan bir aidiyet olduğu ise gözden kaçırılmamalıdır.

Literatürde, toplumlar arasındaki kültür farklarının bu toplumlardaki bireyler arasında mevcut inanç ve tutum farkları halinde yansıdığı kabul görmüştür. İnanç ve tutumlar bireyin objektif uyarılmasını bir ayna gibi aksettirirler dahi, kültüre dayanmak suretiyle bu inanç ve tutumları önceden kestirmek zordur. Dahası, aynı kültür içinde çok geniş bireysel farklılıklarla karşılaşmak da olasıdır (Krech & Crutchfield, 1980: 265-266). Bununla birlikte geçmişten günümüze, geleneksel toplum yapısından modern toplum yapısına doğru bir evrimleşme sürecinde toplumsal ilişkilerdeki ve kültürel eylemlerdeki değişimlerin toplumsal birlikteliği nasıl etkilediği sorusu da bilimsel incelemelerde gündeme gelmiştir.

Tönnies'e (2000: 203) göre gerek cemaat gerekse cemiyet olarak adlandırılan topluluk tipleri, birlikte olmanın esas ve eğilimlerinin kalıp niteliklerini ifade etmektedir. Hem cemaatin hem de cemiyetin esası, her türlü birliğin içerisinde iç içe geçmiş olarak bulunur. Dolayısıyla, toplumsal aidiyetin toplumda kurulan tüm sosyal birliklerde var olduğundan söz etmek, diğer bir ifadeyle tüm toplumsal aidiyet görünümünde bireysel farklılara karşı kolektiflikten ve ortak niteliklerden bahsetmek mümkündür. Bu çerçevede çalışmada toplumun işlerliğini sağlayan ana unsurlara ilişkin aidiyet görünümüne yer verilmiştir. Bu unsurlar; bireylerin diğer bireylerden farklılığını vurgulayan ulus, etnik yapı ve din unsurları ile birlikte, bireylerin sosyal ilişki örüntülerinde varlıklarının etkin olduğu mekan ve örgüttür.

1.3.3.1. Ulusal Aidiyet

İlkel çağlarda kabile esasına Orta Çağ'da ise feodal düzenin gereklerine göre bölünmüş olan toplumsal yapı; modern dönemde ırk, din ve kast sistemi yerine "milliyet" ilkesinin merkeze yerleştirildiği ulus-devlet modelinin etkinlik kazanması ile birlikte, Durkheim'ın mekanik bütünleşmeden organik bütünleşmeye, Tönnies'in ise topluluktan (Gemeinschaft) topluma (Gesellschaft) geçiş olarak nitelendirdikleri en geniş toplumsal yapı olan "millet" etrafında bütünleşilmesi suretiyle köklü bir dönüşüm sergilemiştir (Yılmaz, 1994: 13-15). Geleneksel topluma kıyasla heterojen olan,

kentleşmiş, endüstrileşmiş bir toplumda sosyal bağın niteliği sorunu sosyolojinin gündeminde belirginleşmiş önemli bir sorundur (Karakaş, 2002: 160). Organik bir dayanışmanın görüldüğü cemaat türü bir yapı çözüldüğünde sosyal bütünlüğün nasıl oluşturulduğu ve toplumu bir arada tutan sosyal harcın ne olduğu üzerine önemli tartışmalar mevcuttur (Bilgin, 1999: 84).

Geleneksel toplumlarda; benzerlik ilkesine göre işleyen bir dayanışma vardır; bu toplumlarda bireyler hem grup içi fonksiyonları, hem de temsilleri aynı olduğu için birbirine ikame edilebilirler; ortak duygu ve inançlara tamamıyla bağlıdırlar; değerleri, duyguları ve kutsal saydıkları şeyler aynıdır; dayanışma, doğal veya mekanik olarak kendini gösterir; bireyler birbiri ve toplumu için kendilerini feda edebilir. Kollektif bilincin bireysel bilinçler üstündeki ağırlığının azaldığı, ortak inanç ve değerlerin bireylerce yorumlandığı ve bunlara uymada serbestlik marjının genişlediği modern toplumlarda ise organik dayanışma vardır. Bu toplumlarda bireyselliğin yükselişi ve fonksiyonların farklılaşması (iş bölümü) birlikte gelişir. Benzerlik ilkesi önemini yitirir; bireyler farklıdır; ancak bir bütünün işleyişinin parçası oldukları bilincine sahiptirler (Bilgin, 1999: 86). Bu bağlamda günümüzün modern toplumlarında hakim devlet yapılanmalarının ortaya çıkışı sonucunda, bireyin aidiyetini bilinçli olarak yaşadığı bir bütünlüğün parçası olmaya başladığı vurgulanmalıdır. Birey ve devlet arasında bu aidiyet oluşumu, birleştirici bir “ulus” bünyesinde inşa edilen ortak bir kimlik aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bu kolektif aidiyet, ulusal kimliğin toplumsal birlik ve düzen sağlayıcı karakterinde yansımaları bulur.

Ortak var olma, yaşama ve çalışmanın orijinal durumu değişse bile, günümüz ulus devletleri fikri ve siyasi biçimini ve birlikte faaliyette bulunma işlevlerini koruyup bunları yenilemiştir. Dolayısıyla, ortak bir dille bir arada tutulduğunu hisseden bir halk, ulusal bilinç ve gururla güçlendirilen bir birlikte bir araya getirilmiştir (Tönnies, 2000: 215). Ulus özel, yerel, budunsal ya da dinsel aitliklerin çöktüğü ve yönetim kuralları, iletişim dizgeleri ve eğitim programları biçiminde ortaya çıkan bir ussallığın galip geldiği modern, karmaşık ve değişken toplumun siyasal biçimi olarak belirlemiştir

(Touraine, 2000: 215-216). Bununla birlikte ulus; dil, din, tarih gibi tüm birleştirici öğelerine rağmen sayısal demografik bir yapıdır ve sosyal, politik ve ekonomik şartlar gereği ortaya çıkmış bir sosyal olgudur. Modern kültürün yapısına ve sanayileşme sürecine uygun düşen sosyal-politik bir olgudur (Aydın, 2006: 95).

Diğer bir ifadeyle, ulus birliğinin dayandığı etkenler, maddi (nesnel) ve manevi (tinsel) etkenler olarak sınıflanabilir. Maddi etkenler olarak, toprak birliği, devlet birliği, dil birliği, ekonomik çıkarlar birliği başta gelenlerdir. Manevi etkenler olarak ise, tarihsel birlik, amaç ve ülkü birliği, birlikte yaşama iradesi sayılabilir, ya da en geniş anlamıyla kültür birliği başta gelendir. Ancak bir ulusun kültür birliğinin gerçekleşmesi için öncelikle maddi etkenler gerekmektedir (Ergun, 2000: 182).

Örneğin dil, kültür birliğinin sağlanmasında önemli bir role sahiptir. Çünkü dil, bir toplumun tüm faaliyetlerinin ve ilişkilerinin ürünü olan kültürünün kodlanarak kullanıma açılmasını sağlamaktadır (Tuna, 2007: 173). Bu anlamda kültür kavramı, toplumun ne olduğunun yanında ne olmadığını ve diğer toplumlardan ne şekilde, hangi niteliklerden dolayı ayrıldığını da göstermektedir (Alver, 2007b: 133). Bu doğrultuda kültür, dilin koruyup geliştirdiği toplumsal değerler etrafında bir toplumun üyelerinde ortak bir kimliğin oluşturulmasında ve toplumsal bütünlüğün sağlanmasında benzerlik ilkesini güçlendirici bir işlev görmektedir.

Bununla birlikte ulus birliğinin sağlanmasında bireylerin ortak ekonomik çıkarlar etrafında yaşamasının gerekliliği de yadsınamaz. Ekonomik çıkarlar bireylerin toplumsal aidiyet kurmalarını tetikleyen başat nedenlerden birisidir. Ekonomik kimlik, bir kimlikler bütünü olarak belirli bir toplumda kişilik olan bir insanın ekonomik boyutu, niteliği demektir. Bu ekonomik kimlik, bir aidiyeti, yani ekonomik aidiyeti belirtir. Diğer bir ifadeyle Türk insanının ekonomik kimliği, ideolojik olarak güdülenmiş Türk kültürünün ekonomik anlayışına / görüşüne bağlılığının, aidiyetinin belirtisidir (Ergun, 2000: 19-20).

Uluslar bir devlet tarzı olduğu kadar aynı zamanda bir toplum tipidir. Devlet olarak toplumu, kendi belirlediği ilkeler içinde birlik ve bütünlük halinde tutma çabası, bir devlet ideolojisini zorunlu kılmıştır (Aydın, 2006: 92). Bu noktada ulusun siyasal etkinliklere dayalı olduğunu ve siyasetin de herhangi bir ideolojinin oluşturulması ya da ideolojik bir kimlik inşası noktasında doğrudan kültüre başvurduğunu belirtmek gerekir (Alver, 2007b: 137). Ulusu oluşturan bireylere ulusal aidiyeti aşılamanın bir yolu olan ulusal kimliğin ideolojik boyutunun yanı sıra bu kimliğin inşa sürecinde psikolojik süreçler de söz konusudur (Tekinalp, 2005: 77). Kökleşmiş inançların, geleneklerin ve göreneklerin sahnelendiği kültürel bir zemin ve geçmişten bugüne uzanan ortak bir geçmiş / tarih, ulusal kimliğin oluşmasında ve sürekliliğinde etkili unsurlardır ve ulusun üyeleri arasındaki aidiyet zincirinin önemli halkalarıdır.

Öte yandan ulusal kimlik, kolektif aidiyet duygusu ile paylaşılan bir milli karakter ya da ortak kamu kültürünü gerektirmektedir. Şöyle ki, ulusal bir topluluğun aynı zamanda siyasi bir topluluk olması için öncelikle bireylerin bir vatana sahip olma ve ona bağlı kalma duygusuyla hareket etmesi gerekmektedir. Aynı zamanda ulusal zaferlerle ve başarılarla şekillenen ulusal kimlik, ortak bir geleceği paylaşma isteğinde ve bilincinde olan bireylerin karşılıklı dayanışma pratikleri ve sadakatleriyle örölü bir ahlaki kimliği de ifade etmektedir (Miller, 1995: 22-25).

Bu bağlamda, bireyi merkeze alan bir aidiyet biçimi olarak vatandaşlık kavramının, toplumu oluşturan bireylerin ulusal egemenliğin kullanımına eşit olarak katılmalarını içerdiği belirtilmelidir. Burada vurgulanan nokta, ulusal aidiyet sınırları içinde farklı kültürel, ekonomik, dini, etnik vb kökene sahip bireylerin “vatandaş” olmalarıdır. Toplumsal düzeni tehdit edebilecek ve toplum içindeki farklı kökenlere sahip bireyler arasında çatışmalara yol açabilecek bir kaos ortamından kaçınmanın yolu olarak ortaya çıkan vatandaşlık statüsü, toplumların sürekliliğinin sağlanmasının önemli unsurlarından birisi olarak kabul görmüştür.

Vatandaşlık, kültürel, ekonomik ve sembolik deneyimlerle medeni, siyasal ve sosyal hak yükümlülükleriyle belirlenen yasal ve politik bir statüdür (Işın & Wood, 1999: 4). Vatandaşlık kurumunun varoluş nedeni ise, ulusal kimliğin birleştirici işlevinin gerçekleşmesi ve ulusal düzeyde güçlü bir ortak aidiyet bilincinin oluşturulmasıdır ve ulusal aidiyet, bütünün bir parçası olma duygusu etrafında şekillenen bir vatandaşlık kültürü ile beslenir.

Vatandaşlık bireyi, devletin yasalarını ve gereksinimlerini kabul eden ve ancak ödevlerini yerine getirdiği ölçüde, başka bir deyişle ortak yararlılığa, genel çıkarıya katkıda bulunduğu ölçüde birtakım haklar elde edebilen bir varlığa indirger; ama aynı zamanda siyasal erkin meşruluğunu halk egemenliği dışında başka bir temelden alamayacağını da kesinler (Touraine, 2000: 271). Bu doğrultuda vatandaşlık, bireylerin ulusal aidiyet düşüncelerinin gelişimi sürecine katkı sağlar ve bu bireylerin toplumsal aidiyet ve sadakat hissi kazanmalarını sağlaması açısından birleştirici bir rol oynar. Bu sadakat ve aidiyet, haklarla donatılmış ve hukuk tarafından korunma altına alınmaya çalışılmıştır (Marshall, 2000: 47). Diğer bir ifadeyle bireyin vatandaş olarak topluma aidiyeti, hukuk birliğine aidiyeti ile de örtüşmektedir.

Bu bağlamda, her bireyin vatandaşlık haklarına ve sosyo-kültürel haklarına saygı duyulması gerekliliğini bağdaştırmaya çalışan bir demokrasi anlayışıyla ancak toplumsal birliğin kurulabileceği düşüncesinin hakim olduğu belirtilmelidir. Birleştirici, bütünleştirici devletle, çeşitlilik içeren bir toplumun bağdaştığı yer, modern demokrasinin doğduğu yer olmuştur (Touraine, 2000: 278, 307) ve toplumsal düzen ancak demokratik sistem içerisinde gerçekleşebilir. Demokratik bir millet, kültürel köklerden oluşan ortak bağlılıklar ve onların güdülediği vatandaşlık bağlarına ve birlikte yaşamak için iyi siyasi nedenlere dayanır; o hem siyasi bir topluluğa gönüllü bir üyeliği (demos), hem de ortak tarihi ve kültürel köklere bağlılığı (ethos) içerir (Viroli, 1997: 189). Demokratik millet ideali, biyolojik, ekonomik, toplumsal, dini, etnik ya da kültürel ekseninde tanımlanan her türden tikel aidiyet biçimini, bireylerin eşit vatandaşlığı fikrine dayanan kolektif bir aidiyet bilinci ile aşma savına dayanır (Schnapper, 1994: 148-149).

Bu nedenle yasalar çerçevesinde hakların eşit dağılımı ve kullanımı ile bireylerin kurumsal açıdan güvencelerinin sağlanması önemlidir.

Ancak Dünya ölçeğinde kültürel akışkanlığın hızlanması ve yoğunlaşması, geleneksel/çağdaş, yerli/yabancı, yerel/küresel gibi karşıtlıkları sarstığı, harmanlayarak erittiği için, kültürel kimlikleri ve aidiyetleri bir çatışma ortamına sürüklemektedir (Öncü & Weyland: 2005: 25-26). Günümüzde yaşanan toplumsal değişimler ekseninde vatandaşlık kurumunun da yeni bir kimliğe büründüğü belirtilebilir. Örneğin, etnik farklılıkları ulusal düzeyde herhangi bir ayrımcılık oluşturmayacağı vurgusu pratiğe çoğu kez yansıyamamış, toplumlardaki baskın etnik gruplar tüm kurumları kendi egemenliklerinin aracı olarak kullanmıştır (Alankuş Kural, 1995: 91). Eşitlik gibi vaatlerin gerçekleşmemesi ve günümüzün yoğun küresel etkileşimleri, vatandaşlık kurumuna karşı yeni yaklaşımların ortaya çıkmasında etken olmuştur. Uluslararası platformda kabul görülen “insan hakları”, yurttaşlık haklarının önüne geçmiş, ulus-üstü yapılanmalarla birlikte ulusal yurttaşlık aşınmaya başlamıştır. Bu süreçte, İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan birçok gelişmenin büyük bir etkisi olduğu söylenebilir. Emek piyasasının uluslararasılaşması ile birlikte ulusal toplumlarda görülen etnik ve kültürel farklılaşmalarının yanı sıra sömürgeleşme politikalarının sona ermesi ile ortaya çıkan yeni devletlerin hak taleplerinin uluslararası sözleşmelerde konu olması ile birlikte haklarının uluslararası ölçüde koruma altına alınması bu gelişmelere örnek verilebilir. Böylece kimlik hakları öne geçerek vatandaşlık önemini yitirmeye başlamıştır (Nuhoğlu Soysal, 2000: 254-256). Vatandaşlık, varoluş amacının tam tersine toplumsal bütünlüğü zedeleyen, ulus-altı yapıları güçlendiren ve ulusal aidiyeti zayıflatan bir kurum haline bürünmüştür. Ancak, toplumsal aidiyetin önemli bir unsuru olarak vatandaşlığa alternatif bulunamadığından toplumsal sorunların tartışılma alanı vatandaşlık ekseninden çıkamamaktadır.

Vatandaşların sorunlarını çözmede sahip olduğu haklarının etkisi ise tartışılmazdır. Maddi yaşamın temel olduğu, diğer bir ifadeyle ekmek parasının ve yaşama güvenliğinin sağlanamadığı eski ve ilkel toplumlarda devletin sağladığı

güvenceler yeterli görülmekteydi. Ancak günümüzde “yaşam güvencesi ve ekmek”, devletin ve toplumun zaten sağlamakla yükümlü olduğu haklar olarak görülmektedir ve bireylerin istekleri değişmiş ve çoğalmıştır. Bu isteklerin genel çerçevesi; kişilerin, kitlelerin, grupların kimlikleriyle, yaşam biçimleriyle, inançlarıyla ilgili alanlardaki güvenliklerini ve huzurlarını sağlamaktır (Milas, 2002: 124). Bu nedenle, kimliklerin birlikte sentez oluşturabilmelerini temin edecek bir üst kimliğin gerekliliği söz konusudur. Gerek ulus devletçe empoze edilen milli kimlik, gerekse geleneksele dönüş dalgasının öne çıkardığı etnik ve dini kimliklerin insanın doğuştan gelen, değiştiremeyeceği –değiştirmesi ihanet sayılan- bir yanına seslenmesine karşılık, demokratik-çoğulcu yaklaşımın inşasına çalışacağı bir “üst kimlik” ile yaşam tarzlarına yedirilen seçilmiş değer ve davranış normları bütünlüğü olmalıdır. Bu kimlik, toplum düzeyinde yine aynı değer ve normların belirlediği bir “vatandaşlık bilinci” ile davranacak bireylerin varlığına vurgu yapmaktadır. Bu bireyler, ait olduğu bir topluluğun öteki topluluklarla yan yana bir biçimde yaşamasını savunmaktan ziyade, yaşam tarzı ve ilişkileriyle o değerleri içselleştirmiş olmalıdır (Laçiner, 2002: 73).

Diğer bir ifadeyle, ulus-devletler siyasi bir cemaat olarak, ne şekilde ve hangi büyüklükte olursa olsun, genellikle üyelerinde aidiyet duygusu ve ortak kader fikri yaratmaya çalışmıştır. Ortak kültür yaratmak ve ortaklık duygusu aşılacak üzere gelişen ulusçuluk ideolojisi ile şekillenen ulus-devletlerin çoğu, pek çok etnik grubu barındıran bir yapıda olmasına karşın sembolik olarak yeni ortak bir etnisiteye çağrı yapan mekansal temelli siyasi bir kurum olarak ortaya çıkmıştır (Somersan, 2004: 35-36). Sonuç olarak ulusal aidiyetin toplumsal birliğin oluşmasında etkin bir unsur olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bireyler kimlikleriyle diğer bireylerden ayrılaştığı gibi, bireylerin kimlikleriyle özdeşleşme dereceleri ve uyumları da bireyler arası farklılıkların başka bir kaynağı olabilmektedir. Bu durumda bireylerin üyesi oldukları topluma bağlılıklarında ulus kimliğinin ne derece etkin olduğu da gözden kaçırılmaması gereken önemli bir bağlamdır.

1.3.3.2. Etnik Aidiyet

Etnik aidiyet ve kültürel aidiyet bireyin müdahalesi dışında gelişen aidiyetlerdir ve bireyin bu aidiyetlere sahip olması için herhangi bir eylemi gerçekleştirmesi gerekmemektedir. Bu bağlamda birey herhangi bir eylemde bulunmaksızın kimlik sahibi olmaktadır (Karaca, 2006: 112). “Etnik kimlik, bir varoluş postülasının sonucudur; sübjektif olarak yaşanan ve kavranan bir aidiyet bilincidir” (Bilgin, 1999: 60).

Bireylerin aidiyet duygusunun değerlendirilmesinde önemli bir kaynak, etnik kimlik konusundaki açılımlardır ve toplumlardaki etnik yaftalamanın gücünde saklı olan aidiyet duygusunun işlerliğini ortaya çıkarmak bu açıdan önem taşımaktadır. Bu doğrultuda yapılan çalışmalarda genel olarak, bireylerin bir gruba aidiyet duymaları ve o grubun sınırları içerisinde bireylerin etkinliği bağlamında etnik aidiyet yorumlanmıştır. Ayrıca, ait olunan grupla diğer gruplar arasında kurulan karşıtlığın, etnik kimliğin inşasında ve sürekliliğinde de etkin olduğu vurgulanmıştır (Phinney, 1990: 504). Diğer bir ifadeyle etnik kimlik, belirli bir topluluğun üyelerinin kendilerini, diğer topluluk üyelerinden ayırt eden, farklılaştıran bir aidiyet duygusudur. Bu duygu, topluluk üyelerinin kendilerini belirli bir “biz”in mensupları olarak, “onlar”dan farklılıklarını vurgulayarak kendi içlerinde birleştirmektedir (Bilgin, 1999: 65). Etnik bir gruba aidiyet diğer etnikliklerden farklılıkların vurgulandığı, aynı zamanda da aynı etnik gruba mensup olanlarla, benzerlerle de buluşulduğu bir düşünsel ortam yaratır.

Etnik kimlik ya da etnik kimliğin oluşumunda aidiyetin rolü üzerine yapılan bazı çalışmalar bağlamında konuyu tartışmak mümkündür. İlk olarak Fenton’un etnik kimlik tanımına değinmek yerinde olacaktır. Fenton, etnik grup aidiyetini, bireyin kendisini kendisi gibi olan diğerlerinden birisi olarak görmesini sağlayan sosyal kolektif bir kimlik oluşumu olarak tanımlamıştır (Fenton, 2001: 8). Ancak burada çok genel bir aidiyet oluşumundan yola çıkılarak etnik kimliğin açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Barth ise etnik kimliğin salt sabit sınırlarla örülü bir birlik olmadığını belirterek, bireylerin kendisini nasıl tanımladığına ve etnik grupların ne şekilde oluştuğuna dair

sorular vasıtasıyla değerlendirmelerde bulunmuştur. Barth'a göre etnik kimlik, bireyler ve gruplar arasındaki etkileşimler ile ortaya çıkan bir tasarımdır (Barth, 2001: 7). Diğer bir ifadeyle Barth'a göre etnik grupları ayıran sınırların gücü bireylerin kimlik algılarına dayanmaktadır.

Barth tarafından ortaya konulan etnik kimliğin tasarımsal boyutu, etnik farklılıkların gerçekliğine gölge düşürmeyecek biçimde değerlendirilmelidir. Bu gerçekliği oluşturan kültürel farklılıklara ilişkin olarak yaşam tarzlarının, hangi soydan geldiğinin ve dilsel özgünlüklerin bertaraf edildiği bir etniklikten söz etmek mümkün değildir. Önemli olan bu maddi ya da somut gerçekliklerin üzerinde yükselen kimlik duygularının yoğunluğu ve eylemsel aktifliklerdir. Diğer etnik gruplara mensup bizden olmayan kişilere karşı bir şekilde, bizden olanlarla aidiyetimizi daha güçlü hale getirmek için önyargıların beslendiği ve ayrımcılıklara varan eylemlerin gerçekleştiği bir ortamı desteklediğimizde kendimizi toplumsal bir kaos ortamında bulmamız muhtemel olacaktır. Bu açıdan etnik kimlik ilk olarak Spoonly tarafından kültürel bir gruba aidiyetin pozitif duygusu (Guibernau, 1997: 1) şeklinde tanımlanmış olsa da günümüzde hızla artan sayıdaki örnekleriyle etnik çatışmalara yol açan toplumsal bir sorun olarak görülmektedir.

Yoğun bir şekilde göç ve mülteci dalgalarına maruz kalan Batı ülkelerinde, farklı etnik grupların asimilasyonu ve entegrasyonu meselesi tartışılan başlıca konu olmuştur. Bu konuya ilişkin, sadece bireysel düzeyde değil, aynı zamanda çok katmanlı toplumsal süreçler bazında bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Bu değerlendirme yapılırken, hem ev sahibi toplumların “yabancı” bireylere ilişkin izledikleri sosyal politikalarının ve yerli halkın tutumlarının ve davranışlarının, hem de bu bireylerin o toplumlarda yaşadıkları ve maruz kaldıkları baskılar ve imkanlar gibi sosyal oluşumların üzerinde durulması gereklidir.

Son zamanlarda değişimler gösteren etnik hareketlerin yapısı, kültür ve devlet arasındaki ilişkiler hakkındaki geleneksel yaklaşımların yeniden gözden geçirilmesine

neden olmuştur. Etnik hareketler, etnisitenin öngörülen ulusal entegrasyon ve ekonomik gelişme sürecinde zayıflayacağı görüşünün aksine giderek önem kazanmaktadır. Bu bağlamda uzun dönemde baskı ve dışlamanın etnik değerlerin dönüşümüne yol açmadığı, tersine etnik duyguların güçlenmesine katkıda bulunduğunu ifade etmek mümkündür (Topçuoğlu, 1995: 101-102). Bu durum, göçmen bireylerin üçüncü ve sonraki nesillerinin hiç yaşamadıkları halde anavatanlarına karşı duydukları aidiyet hissi ve sahip çıkma eğilimlerinin önemli nedenleri arasındadır. Bu bireylerin ne tam içeride ne de tam dışarıda olmaları durumu, önemli bir aidiyet çözümlemesi yapmayı gerektirmektedir. Aslında bu durum, etnik aidiyetin ulusal aidiyetin yerini tutamayacağına vurgusunu barındıran önemli bir örnek teşkil eder. Bireyin aidiyet ve güvenlik gibi gereksinimlerini karşılayacak ulusal aidiyetin eksikliğini yoğun olarak hissedildiği savını taşıyan birçok göç araştırmasına rastlamak mümkündür. Almanya’da yaşayan göçmenlerin sayıca çoğunluğunu oluşturan ve dördüncü nesile uzanmış olan Türklerin yaşantıları bu bağlamda önemli bir örnektir.

Göç, sadece fiziki bir yer değiştirme değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel bakımdan farklı bir toplumda yaşama deneyimidir. Dolayısıyla pek çok sosyal ve psikolojik sorunu da beraberinde getirmektedir (Tufan ve Yıldız, 1993: 8). Bu bağlamda, Federal Alman toplumunun yabancı bir topluluk olarak Türk göçmenleri kendi içinde yaşama hakkını kabul ederek barındırması, bu topluluğun kendi değerlerini ve davranışlarını geliştirebileceği sosyo-kültürel bir ortamın oluşturulmasını zorunlu kılmıştır (Turan, 1992: 68). Ancak, göçün başladığı dönemlerde hem Almanya hem de Türkiye, bu işgücü göçünün sadece ekonomik boyutuyla ilgilenmiş, sosyolojik anlamda bireylerin sosyal bir varlık olma yönünü atlamıştır. 1960’lı yıllarda bir uyum eğitimi tabi tutulmadan Almanya’ya göç eden Türkler, uzun bir süre ortama alışmada zorluk çekmişlerdir. Almanya’da Türklere karşı olumsuz önyargıların oluşması (Doyuran, 1990: 58-60) ve zenofobik olayların tırmanışa geçmesi (Erkal, 1997: 62-73) ise, birinci kuşak Türk göçmenlerin ayrımcılıklara maruz kalmasına neden olmuş, yaşamsal uyumlarını zorlaştırmış ve geciktirmiştir. Örneğin, Psikolog Uslucan’ın 2004 yılında gerçekleştirdiği, Berlin’de ikamet eden Türk göçmenlerin hasret duygusu ve depresyon

düzeylerini ölçtüğü araştırmasında ortaya çıkan sonuçlar, birinci kuşağın geçmiş yaşantılarının izlerini aktarmaktadır. Araştırmaya göre, en ağır depresyon sürecini yaşayanlar, 1963-1972 yıllarında Almanya'ya göç eden günümüz yaşlı Türk göçmenleridir (Schlossmacher, 2008). Özetle göç sürecinin olumsuzluklarının ve sosyal dışlanmaların yarattığı bir kaos ortamında, birinci kuşağın ne kadar zor mücadeleler içinde yaşamlarını sürdürmeye çalışmış oldukları anlaşılmaktadır.

Özellikle etnisite, bireylerin etnik aidiyeti kimi zaman çok önemsemeleri ve bunda çok ısrarcı olmaları nedeniyle özel bir konuma sahiptir (Somersan, 2004: 39). Etnik farklılıkların abartılı bir biçimde yüceltilmesini bir yöntem olarak benimseyen (Fontette, 1991: 130) ırkçı düşünce, bireyin, (etnik) aidiyet grubuna indirgenmesini içerir; birey herhangi bir örnek veya bir temsilcidir (Bilgin, 1999: 71). Bu noktada bireylerin kendilerine özgü etnik kimlikleri nedeniyle sosyal çevre tarafından çoğunlukla kabul edilmediği görülmektedir.

Örneğin, 1976'da Lübnan'ı terk edip Fransa'ya yerleşen yazar Amin Maalouf (1999: 9-11), "Ölümcül Kimlikler" adlı kitabında kendisine yöneltilen "nereye ait hissettiği" sorusuna "her ikisi de" şeklindeki cevabının tatmin edici bulunmaması konusundaki rahatsızlıklarını dile getirmektedir. Aidiyetlerinin tümünü içeren kendine özgü tek bir kimliği olduğunu ifade eden yazar, çok yönlü aidiyetlerinin tümünü üstlenen ya da karmaşık bir kimlik talep eden herkesin toplum dışına itilebileceği olasılığının, toplumların gidişatında tehlike içeren bir durum arz ettiğini belirtmektedir.

1.3.3.3. Dinsel Aidiyet

Geertz'e (2007: 177) göre din, bireyler için güçlü, kapsamlı ve uzun süre devam eden ruh halleri ve güdülenmeleri tesis etmek üzere işleyen bir semboller sistemidir. Din, genel bir varoluş düzeninin kavramlarını formüle ederek ve bu kavramlara bir olgusallık havası katarak, ruh hallerinin ve güdülenmelerin kendilerine özgü bir biçimde gerçekçi görünmelerini sağlar. Bununla birlikte din ve dinin etkileri üzerine yapılan

araştırmalarda, hem bireysel hem de toplumsal bağlamların konu edildiği görölmektedir. Din ile toplum arasındaki ilişkiyi, toplumdaki bireylerin dinsel eylemlerini gözlemlemek ve bu bireylerde dini bir kimlik inşası sürecini analiz etmek gibi mikro boyutlar etrafında inceleyen araştırmalar mevcuttur. Öte yandan, dinin bireyler arasında dayanışmayı ve birlik duygusunu sağlayan temel bir unsur olduğu görüşünden hareketle, toplumsal bütünleşmenin bir aracı olarak makro düzeyde dinin etkilerini ve işlevlerini ele alan araştırmacılar da özellikle din sosyolojisinin gelişimi açısından önemli olan tartışmalarda ve yorumlarda bulunmuşlardır.

Durkheim, dinin toplumda dört temel görevi olduğunu belirterek dinin bireylerin mensubu oldukları topluma olan bağlılıklarını (aidiyetini) güçlendirdiğini savunmuştur. Bu görevlerden ilki, dinin bireyin belirli kurallara uyarak kendini disipline etmesine yardımcı olmasıdır (Özkalp, 1995: 176). Bütün dinler, inananların saygı ve korku duyduğu toplumsal yaşamın olağanüstü yönlerini ifade eden “kutsal”ı temsil eden dini sembollere sahiptir. Bu semboller, kutsal sözcükler, resimler, yemekler, kurbanlar ve yerler şeklinde olabilmektedir. Bununla birlikte birçok din, genel bir evren ve yaratılış teorisi sunar (Bozkurt, 2006: 241). Sembolleriyle ve teorileriyle din bu açıdan bireylerin yaşam tarzlarına şekil veren bir ehemmiyet arz etmektedir. Dinin ikinci görevi ise, dinin bireyler arasında birleşme ve dayanışma sağlamasıdır (Özkalp, 1995: 176). Dinlerin sahip olduğu belirli gelenekleri, efsaneleri, azizleri, ilahileri, ibadetleri ve sık sık tekrarlanan ritüelleri, toplumdaki bireyleri bir arada tutmak için gereken dayanışmayı sağlamaktadır (Bozkurt, 2006: 241). Dinsel ritüeller, manevi bir ortaklık içerisinde aynı dine mensup bireylerin beraber hareket etmelerini sağlayan pratiklerdir.

Durkheim’a göre dinin üçüncü görevi ise, geleneklerin devamlılığını sağlamaktır (Özkalp, 1995: 176). Dolayısıyla birey ile din arasındaki ilişki, toplumsallaşma süreci sonucunda oluşan bir ilişkidir. Peygamberlerin hayatları ve dinî öğretileri, din büyüklerinin fikirleri ve hayat hikayelerinin yanında insanların gündelik hayatlarında dini nasıl yaşayacaklarına dair bilgiler iğereren kitaplar, kültürel ritüeller, sohbetler,

toplantılar, kitle iletişim araçlarında gösterilen filmler ve programlar dinî toplumsallaşmanın sürekli olarak üretilmesini sağlamaktadır (Akın, 2011: 62-63).

Dini ayinlerin bireylerde bir huzur ve güven ortamı yaratarak onları mutlu kılması ve kaygılardan, endişelerden uzaklaştırması, dinin dördüncü görevi olarak belirtilmiştir (Özkalp, 1995: 176). Din, bireylere gönül huzuru sağlayan, bireylerin akıllarıyla açıklayamadığı soruları cevaplandırarak, dünyada varoluş nedenlerini açıklayarak hayatlarına anlam kazandırır (Lundberg vd., 1970: 152). Benzer şekilde Weber, dini ne ekonomik çıkarların ne de dayanışmanın bir aracı olarak görmüş; dinin birincil amacının insanın varoluşuna anlam vermek olduğunu öne sürmüştür (Bozkurt, 2006: 248). Bununla birlikte din, belirsizlikler, tehlikeler ve mutsuzluklarla dolu bir dünyada bireylerin güvenlik ihtiyacına cevap veren bir işlev de gösterir (Lundberg vd., 1970: 152). Dinsel dünyanın gerçek dünyanın yansımasından başka bir şey olmadığı savını taşıyan Marx dahi, bireylerin dünyanın acımasızlıklarına karşı kendilerini korumak ve huzuru bulmak amacıyla dine sığındıklarını kabul etmiştir (Bozkurt, 2006: 245). Sonuç olarak tüm bu görevleriyle din, bireylerin topluma aidiyetlerini sağlar ve toplumdaki bireylerin birbirleriyle birlik ve dayanışma içerisinde olmalarına destek olur.

Bununla birlikte dinin toplumsal işlevleri sosyal değişmelere paralel bir biçimde farklılaşmalar göstermiştir. “Eskiden yaşam biçimini belirleyen öğelerin en önemlileri büyü, dini güçler ve bunlara duyulan inançla ortaya çıkan ahlaki ödev duygusuydu” (Weber, 2010: 19). Din, ilkel sosyal yaşamın kurumsal bir parçası değil, sosyal yapının bizzat kendisiydi. Ancak din, genellikle toplumun tamamını bütünleştirici -yaşamın farklı kesitleri arasında bağ kuran- bir faktör olma vasfını büyük ölçüde yitirmiş, kurumsallaşmış izole olmuş ve diğer pek çok sektörün yanı sıra bu sektörler mertebesinde bir sektör olmuştur (Zijderveld, 2001: 216-217). Modern toplumlarda dinin uzmanlaşmış kurumlardan birisi haline gelmesiyle, dinin toplumda oynadığı roller değişmiş, din birçok eski fonksiyonunu uzman kurumlara devretmiştir (Bozkurt, 2006: 254). Bu bağlamda Weber, toplumda rasyonelleşmeye doğru giden bir süreç içerisinde dinin ele alınması gerektiğini savunmuştur. Şöyle ki, önceki toplumlar din, gelenek veya

kişisel karizma gibi irrasyonel inançlar veya düşünce sistemlerine dayanırlarken, modern toplum mantığı ve kendi düşünce ve örgütlenme sisteminin asıl temeli olarak akla başvurmaya dayanır (Slattery, 2007: 79). Bu düşünce modern toplumların bilim, hukuk ve iş alanları gibi sosyal yaşamı idame ettiren işlevsel alanlarında rasyonalitenin etkisinin görülmesi şeklinde açıklanabilir.

Bu bağlamda Bryan Wilson, “Laik Bir Toplumda Din” (1966) adlı çalışmasıyla Batılı toplumlarda dinin öneminin yitirildiği, hatta ortadan kalkma tehlikesi içinde olduğu iddialarını öne sürerek bilimsel arenada önemli bir tartışma başlatmıştır. Wilson’un laikleşme tezi toplumların sanayileşirken, daha rasyonel, bilimsel ve uzmanlaşmış toplumlar haline gelerek, geleneksel değerler, inançlar ve pratiklerin zayıfladığı teorisine dayanmaktadır. Sanayi toplumunda yaşayan bireyler artık hayatın anlamını açıklamak için dine ihtiyaç duymamaktadır. Din artık toplumun değerleri ve hayat tarzının merkezi unsuru olmaktan çıkmıştır. Weber’in sanayileşen toplumların daha rasyonel ve mantıklı düşünme ve organizasyon biçimlerini benimsemek zorunda kaldığı ve din gibi geleneksel otorite kaynaklarının bir kenara itildiği savından yola çıkan Wilson’a göre, dinsel mezhep ve tarikatların sayısındaki artış, dindeki ayrışmanın ve klisenin güç ve etkisindeki zayıflamanın etkisi ile ortaya çıkmıştır. Bu nedenle din, toplumsal konsensüsü ve ortak değerleri pekiştirmek yerine, modern toplumdaki inançlar ve hakikatler çoğulluğunu yansıtmaktadır (Slattery, 2007: 302-304).

Modern sanayi toplumundaki değişimler etrafında dinin kendisini sergilediği kurumsal formların arka planını yakalamaya çalışan Berger ve Luckmann ise, din ve - bireylerin bir dine mensubiyetlerine ilişkin bir kavram olarak- dindarlığın temel özelliklerini açıklamaya girişmişlerdir. Hem Berger hem de Luckmann, cemaatler, mezhepler ve tarikatlar gibi dinin kurumsal biçimlerinde birbirlerine sıkı sıkıya bağlı bireylerin davranışlarına odaklanmanın, makro düzeyde bir din sosyolojisi analizinin yapılmasına engel olduğunu öne sürmüşlerdir. Bu nedenle bu iki düşünür, Weber ve Durkheim’in sosyo-kültürel yaşam hakkındaki genel düşüncelerinde dine attikleri merkeziliği seçerek bu sosyo-kültürel düzen içerisinde bireysel varoluş (kimlik)

sorunuyla ilgilenmişlerdir. Özellikle Luckmann'ın temel ilgi odağı, birey için anlam ve önem sağlama yolu olarak dinsel aidiyet (mensubiyet) olmuştur (Robertson, 2007: 235-236).

Din, insanlarda önemli bir aidiyet duygusu üretmektedir. Bireyde dinsel aidiyetin oluşması, dini inançların ve değerlerin gelişmesi sürecinde başka dinlere ait olumsuz örneklere başvurulduğu da görülmektedir. Buna göre bireyin dinî toplumsallaşma sürecinde, mensubu olmadığı karşı dinin ya da aynı dine bağlı farklı bir mezhebin inançlarının ve ritüellerinin olumsuzlanması ve ötekileştirilmesi söz konusudur (Akın, 2011: 64). Nitekim Kehrer'in dini gruplar arasındaki çatışmalara ilişkin açıklamaları, bireylerin ötekiyle/lerle bir karşıtlık ilişkisi içerisinde güçlü bir dinsel aidiyet kurmasına ilişkin ayrıntıları ve dinin toplumsal bütünleşmeyi tehdit ettiği durumların varlığına ilişkin vurguları içerir. Kehrer (2007: 96-97) "bir toplumun dini homojenliği bozulur bozulmaz, dini organizasyonlar arasında bir çatışma ortaya çıkar" diyerek, her dini grubun kendi dini kültür biçimini geliştirdiği için tüm toplumla ilgili bir bilincin oluşmasının engelleneceğini vurgulamak istemiştir. Bir toplumun norm sisteminin, bir gruba göre diğer bir dini grubun değer sistemine daha uygun düştüğü durumlarda dini çatışma şiddetlenebileceği gibi, devletin egemenlik mercilerinin tarafsızlıklarını vurguladığı zaman da dini gruplar arasındaki azınlık-çoğunluk ilişkisine bağlı olarak bir çatışmanın şiddetlenmesi olasıdır.

Laikleşme teorisinin başlattığı tartışmalarda ortaya konulan diğer önemli bir sav da örgütlü dinin güç kaybettiği söylenebilse de bireysel inanç ve manevi anlam ihtiyacının güçlü olduğudur. Örneğin postmodernistler, bilim ve rasyonalitenin cazibesini yitirmesi ve koruyuculuk görevini yerine getirememesi nedeniyle bireylerin yeniden irrasyonel ve manevi alanlara yöndiklerini savunmuşlardır. Gilles Kepel (1994) İslam, Hristiyanlık ve Yahudilik olmak üzere büyük dinlerin, modern toplumun anonim ve kişisellikten uzak doğasına karşı bir tepki olarak canlandıklarını öne sürmüştür. Dolayısıyla dinin etkisinin ve öneminin bu bağlamda en modern toplumlarda bile gücünü sürdürdüğünü ifade etmek mümkündür (Aktay, 2007: 333; Slattery, 2007:

308). Kepel'in "Tanrı'nın İntikamı" dediği bu dinsel canlanma durumu, dini olguda keşfedilmeyi bekleyen daha pek çok noktanın mevcudiyetine işaret etmektedir (Aktay, 2007: 337). Nitekim toplumun açıklanabilmesi için önemli bir değişken olan din, sosyal eylem ve olguların gerisindeki anlam dünyalarını yakalamamızı sağlar (Aydın, 2007: 346). Sonuç olarak bir dine aidiyet duyan bireylerin davranışları ve toplumsal örgütlenmeleri, o dinin etkisi altında şekillenmektedir.

1.3.3.4. Örgütsel Aidiyet

Örgüt içi ilişkiler bağlamında aidiyet kavramı, iş ve işletmeyle özdeşleşme anlamını içermektedir (Başaran, 1982: 44). Diğer bir ifadeyle aidiyet, işin farklı yönlerinin etkisiyle çalışan tarafından beslenen tutumların tümüdür. Çalışan için belirli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla iş ve iş ortamının kişisel değerlerine uygun olması önemlidir. Eğer çalışan bireyin ihtiyaçları ve sahip olduğu değer yargıları, yaptığı iş ile uyumlu ise aidiyetin oluşması kaçınılmazdır (Erdoğan, 1996: 96). Bu durumda, çalışan bireyin işine karşı olan tavrı olumlu ise işine olan aidiyetinin yüksek, olumsuz ise aidiyetinin düşük olduğu ifade edilebilir (Özkalp, 2000: 17).

Şimşek (1995: 92), örgütsel aidiyetin üç önemli boyutunun olduğunu ileri sürmektedir. Öncelikle aidiyetin iş durumuna duygusal bir yanıt olduğunu ve bu nedenle gözlenmesinin zor olduğunu ifade eden Şimşek, aidiyetin ikinci boyutunun genellikle kazançların ne ölçüde karşılandığının veya beklentilerin ne kadar aşıldığının belirlenmesi olduğunu ifade etmiştir. Son boyut ise, aidiyetin ücret, terfi (işte yükselme olanakları), yönetim tarzı ve politikaları, yetki ve sorumluluk alma ile onaylanma gereksinimleri, güvenlik, çalışma arkadaşları vb. birbirleriyle ilişkili çeşitli tutumları temsil etmesidir.

Örgütsel aidiyetin ayırt edilmesinde etkin olan birçok değişkenden en önemlileri, bireylerin ihtiyaçları, beklentileri ve değerleri ile bireysel farklılıklardır. Bireylerin fizyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçları aidiyet üzerinde etkilidir. Bununla birlikte

bireyin iş ve işin sağlayacağı imkanlarla ihtiyaçlarını hangi ölçüde karşılayabileceği durumu da aidiyet düzeyine etki edebilmektedir. Soyut bir kavram olan ve bireyin iyi, güzel, doğru ve yanlış belirlenimlerini içeren değerler ise hem ihtiyaçları, hem de beklentileri biçimlendirmesiyle bireyler arasında farklılıklar yaratan aidiyet değişkenidir (Ulusal, 1996: 72, 81).

Bununla birlikte literatür incelendiğinde, bireylerin iş ve iş ortamına aidiyetlerinin psikolojik boyutunun “örgütsel bağlılık” terimi ile ifade edildiği görülmektedir. Örgütsel bağlılık konusuna ilişkin, endüstriyel-örgütsel psikoloji ve örgütsel davranış literatüründe birçok araştırma mevcuttur (Mathieu & Zajac, 1990: 171). Bu çalışmalar doğrultusunda, örgütün etkinliği için örgüte bağlı bireylerin aidiyet düzeyinin önemli olduğunu belirtmek mümkündür. Çünkü bir birey söz konusu örgüte ne kadar güçlü bir aidiyet duyarsa, o örgütün yararı için o kadar çaba göstermeye istekli olabilmektedir.

Balay (2000: 95-101), örgüte bağlılığının oluşması için bireyin üç ayrı süreçten geçmesinin gerektiğini öne sürmektedir. Bu süreçler uyumun, özdeşleşmenin ve içselleştirmenin gerçekleştiği aşamalardan oluşmaktadır. Uyum aşamasında birey, uyumlu eylemlerle birtakım ödülleri kazanmayı ve cezalardan kaçınmayı amaçlamaktadır. Bu aşamada örgütü yüzeysel düzeyde desteklemiş olan bireyler, tatmin edici ve kendilerini tanımlayıcı ilişkileri korumak amacıyla kurumsal tutum ve davranışları benimseyeceği özdeşleşme aşamasında bağlılıklarını güçlendirmeye devam etmektedirler. Özdeşleşme aşamasında birey kurumun bir üyesi olmaktan dolayı gurur duyabilmekte ve kurumun değerlerine ve başarılarına saygı göstererek kurumunu takdir edebilmektedir. İçselleştirme aşamasında ise artık bireyin ve kurumun değerlerinin birbiriyle uyumlu hale gelmesi gerçekleşir. Bu uyumu yakalayan bireyler, kendilerini çalışma yaşamında daha da mutlu hissetmekte ve kurumla olan birlikteliğini daha da istekle sürdürmektedirler.

Bireylerin bağılı oldukları kurumda çalışmayı sürdürme isteklerinin duygusal boyutu olduğu kadar ekonomik ve normatif boyutları da içerdiği yapılan araştırmalarca ortaya konmuştur (Özdevecioğlu, 2003: 114). Birey, kurumda çalıştığı süre içerisinde harcadığı emek ve zaman ile statü, para gibi kazançlarını kurumdan ayrılması durumunda kaybedeceği düşüncesi ile örgüte bağılı kalmayı sürdürebilmektedir. Diğer bir ifadeyle çalışan birey, örgüte sosyal ve ekonomik açıdan ihtiyaç duyduğu için örgütle ilişkisini devam ettirebilmektedir. Normatif bağılılık açısından ise birey, örgütte kalmayı kendisinde bir yükümlülük olarak hissetmekte ve bunun için ahlaki bir sorumluluğu olduğunu düşünmektedir (Allen & Meyer, 1997: 11-12).

Çetin'in (2004:90), örgütsel bağılılığa ilişkin, itaat, dahil olma ve kimlik kazanma olmak üzere belirttiği üç aşama ile örgüte ilişkin bir aidiyet bağının oluşumunu özetlemek mümkündür. Öncelikle birey karşısındaki diğer bireylerin otoriter etkisini kendini tanıtmaya ve gösterme amacıyla kabul etmekte ve örgüte dahil olmak istemektedir. Birey, örgüte dahil olduktan sonra örgütün değerlerini olumlu kabul ederek kendi değerleriyle hemen hemen aynı olduğunu fark etmektedir ve örgütün üyesi olma bilincinde yeni bir kimlik inşa etmektedir.

Ancak, tersi bir durumda örgütle sağlıklı ilişkilerin kurulamaması ve çalışanın işine yabancılaşması, örgütsel aidiyet yoksunluğunun rol oynadığı birtakım olumsuz yaşantıları da beraberinde getirebilmektedir. Çalışanlarda tatminsizlik yaratan kişi, grup, durum veya ortamlarla yüz yüze gelme endişesi, bireyi işe karşı olumsuz tutumlara yönlendirmekte ve bireyin işe devamını etkileyebilmektedir (Akın vd., 2000: 77). İşle ilgili tatminsizlikler ve hoşnutsuzluklar yaşayan bir birey, işe gitme isteğini yitirmekte ya da işten ayrılabilir.

Örgütsel aidiyet yoksunluğuna bağılı olarak işe devamsızlığın oluşmasının yanı sıra, bireylerde ruhsal bunalımların yaşanması ve bu bunalımların sonucunda davranış bozukluklarının ortaya çıkması muhtemeldir. Ümitsizliğin ve karamsarlığın hakim olduğu geleceğe yönelik olumsuz düşünceler, saldırganlığa yol açabildiği gibi intiharla

sonuçlanabilecek kadar kötü yaşamsal durumlara neden olabilmektedir. Örneğin, motivasyon düşüklüğünün iş kazalarını arttırdığı yönünde kurulan nedensellik ilişkisi, birçok araştırmada saptanan önemli bir bulgudur.

Çalışanların bağlı oldukları kurum ya da örgüt ile olan ilişkisi bağlamında aidiyetin önemi, çalışmak isteyip de iş bulamayan ve “işsiz” olarak tanımlanan sosyal sınıfın ekonomik aidiyet yoksunluğunun sonuçlarıyla daha da artmakta ve geniş bir bakış açısıyla çalışma hayatının değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda, “çalışma”nın işsizler için mevcut olmayan bir dizi özellik barındırması üzerinde durulması gereken önemli bir konudur.

Bir kişinin kendi çevresini düzenlemesi, yaptığı işi başarması, amaçları için para biriktirmesi, kişisel güvenliğini ve kendi statüsünü elde etmesi, sosyal ilişkileri için becerilerini kullanması çalışma hayatının bireye sağladığı katkılar içerisinde sayılabilir (Grint, 1998: 49). İşin merkezi bir toplumsal kurum olarak bireyler üzerindeki bu işlevsel katkıları, birey tarafından, işsizlik süresince bu katkılardan yoksun olma durumuyla etkili bir şekilde yaşanmaktadır.

Diğer bir ifadeyle; işsiz bireyler, gelir kaybının yanı sıra toplumsal iş bölümü içinde olması gerekli konumdan ve toplum ile kuracağı güçlü dayanışmadan yoksun kalmaktadır (Erdoğan, 1991: 22). Bununla birlikte, çalışmak amacıyla iş arayıp bulamayan bir birey bir süre sonra ümitsizliğe kapılabilmekte ve hatta bu durum sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. 1930’larda işsizliğin sistematik olarak incelenmeye başlamasından beri sonuçlar, birçok birey için işsizliğin yıkıcı etkileri olduğunu, birtakım hastalıklara sebep olduğunu, kronik uyuşukluk ortaya çıkardığını göstermiştir. Daha da ötesi intiharın işsizlikle doğrudan bağlantılı olduğu durumların varlığı araştırmalarca ispatlanmıştır (Grint, 1998: 49-50).

Toplumsal düzeyde makro ölçekli bir sorun olarak işsizlik oranının artışı, birçok araştırmada, toplumdaki boşanma oranlarının yükselmesi, suça eğilimin artması ve

intihar vakalarının çoğalmasi ile ilişkilendirilmektedir. Sosyal ilişkilerin bozulması ya da azalması, aile içinde huzursuzluğun artması, geçim sıkıntısının yol açtığı stres ve baskılar ve geleceğe bakışta karamsarlığın ve ümitsizliğin hakimiyeti ise işsizliğin yol açtığı bireysel sorunlardan sadece birkaçıdır. Yaşamda düzensizlikler ve ayak uyduramama durumları bireylerin kendilerine, ailelerine, sosyal çevresine ve makro ölçekte ait olduğu topluma yabancılaşmasına ve aidiyet hissinin körelmesine neden olmaktadır. Aidiyetleri zayıflayan birey kendini yalnız hissetmekte, anomik davranışlar içerisinde güven bunalımları yaşamaya başlamakta ve sonunda yaşama amaçlarını yitirdiği duygusuna kapılmaktadır. Bu nedenle bir işe sahip olma durumunun, bireyler açısından önemli bir aidiyet ağına katılma imkanını yarattığı ve hem ekonomik hem de sosyo-psikolojik memnuniyet halleri oluşturduğu sonucuna varılabilir.

1.3.3.5. Mekansal Aidiyet

Bireylerin, toplumsal ve maddi çevrelerini benimsemeleri, onlara ‘anlam’ atfetmeleriyle gerçekleşir. Bu, toplumsal etkileşimlerinin bir parçasını oluşturur. Anlam, bireysel veya kolektif nitelik taşıyabilir; diğer bir ifadeyle, insan hayatındaki belirli deneyimlere veya yerel/bölgesel tarihteki olaylara gönderme yapabilir. Bireyin sosyal kimliğiyle örtüşen anlamlı bir çevre, günlük ilişki ağı içinde bir süreklilik arz eder (Mai, 2005: 107).

İnsan-çevre etkileşimine ilişkin gözlem ve çalışmalar, insanın yaşadığı mekanları kişiselleştirme ve kendileme eğiliminde olduğu konusunda birleşmektedirler. İnsanın bir yere ve bunun ötesinde de bir yer kimliğine ya da “burası” noktasına ihtiyacı vardır. İnsanın yaşadığı mekanları kişiselleştirmesi, karşıtlıklar kurma yoluyla gerçekleşen kimlik oluşumu gibi bu mekanları diğerlerinden farklılaştırmasını içermektedir. Farklılaştırma süreci, insanın bir “burası” noktası kurmasıyla başlamaktadır; “burası” noktası, yaşanan evin diğer evlerden, yaşanan kentin diğer kentlerden ayırt edilmesi ve “benim evim”, “benim kentim” şeklinde nitelendirilmesiyle gerçek veya sembolik olarak inşa edilmektedir. Bununla birlikte “burası” noktası, büyük kentler veya metropoller

bağlamında, genellikle kentin bütününe değil, sadece bir kısmını kendi yeri gibi görmek şeklinde belirlemektedir (Bilgin & Göregenli, 2002: 51).

Dolayısıyla, toplumsal kimliklerin göstereni olarak mekan, çözümlenmesi gereken birçok sosyal göstereyi yansıtan bir ayna işlevi görmektedir. Fiziksel bir olgu olmasının yanı sıra mekanın, toplumsal olayların ve insani hallerin sahnesi olması açısından sosyolojik bir farkındalıkla ele alınmasının gerekliliği aşikardır. Mekanın bireylerin konumlarına ve statülerine dair ipuçlarını barındırmasının yanı sıra, kendini belli mekanlarla ifade eden bireyler için de bir referans alanı haline geldiğini belirtmek mümkündür (Alver, 2007a: 12, 18). Aynı zamanda mekan, bir bağlılık yaratarak bireyin temel ihtiyaçlarından biri olan aidiyet duygusunu tatmin eder (Aydemir, 2011: 90)

Birey ve mekan arasında ait olma duygusunun harekete geçirdiği bir etkileşim söz konusudur. Bireyin kendini mekana ait hissetmesi, fiziksel aktivitelerden ziyade ait olunan mekanın kültürel dokusuyla ve kimlik referanslarıyla ilişkilidir. Birey sahip olduğu aidiyet bağlarını güçlendiren mekanları seçerek, kimliğinin toplumsal görünümünü ele vermektedir. Bu açıdan toplumsal düzlemde gündelik ilişkilerin ortamı olan ve aidiyetin sürekli yeniden üretildiği kentsel mekanlara değinmek gerekmektedir.

Bir kentin coğrafyası, mimarisi, kültürel özellikleri, yerel gelenekleri ve yaşam biçimlerinin karışımı olarak sunabileceğimiz “kent kimliği” kavramı (Süher, 1995: 4), kentsel mekanlardaki bireylerarası sosyal ilişkilerde kendini sürekli inşa etmektedir. Diğer bir ifadeyle, bireylerin kentin kimliğiyle özdeşleşerek kente uyum sağlaması, kentsel mekanlardaki gündelik sosyal aktivitelerinde çözümlenebilmektedir. Bu nedenle, bir kente aidiyet, o kentin mekanlarına ve o mekanların ürettiği yaşam biçimlerine bağlı olarak düşünülmelidir.

Kentsel mekanların sahip oldukları göstergeler, imajlar ve belirli ekonomik statüye sahip kişilere hitap etmesi gibi toplumsal özellikleri, kentte kurumlar bazında bir

çeşitlilik ve çoğulluk doğurmaktadır. Bu durum bireylerin mekan seçimiyle birlikte, imaj, kimlik, aidiyet seçimine de işaret etmektedir. Bireylerin bu seçimi hangi kriterlere ve hangi mikro-makro boyutlu toplumsal oluşumlara göre gerçekleştirdiği ise birçok araştırmada incelenen bir konu olmuştur.

Diğer bir ifadeyle, bireylerin seçtikleri kent mekanlarını hangi kriterlere göre belirlediği, bu mekanları nasıl algıladığı ve mekanlardaki faaliyetleriyle sosyo-kültürel sürece nasıl katıldıkları sosyolojinin kent ve mekan alt konularıyla yakından ilişkilidir ve bu yönde yapılan çalışmalar mekansal birlikteliklerin birçok ortak özellik göstermesine rağmen homojenlik içermediğini vurgulamaktadır. Çünkü kent mekanları, işlevleri, iç mekan kurguları, mekansal iklimi, sosyo-ekonomik düzeyi, mekan içi iletişim izleği ve mekansal sosyalite gibi özellikleri itibarıyla çeşitlilik arz etmektedir (Aytaç, 2007: 200). Bu mekanlar, gösterge, imaj ve işaretler toplayan müdavimleriyle kentin kültürel dokusunu besleyen heterojen aitlikler sergilerler.

Bireyin aidiyet kurduğu mekanlar gündelik alışkanlıkları ve sıradan vazgeçilmezlikleri olarak yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin, müdavim olunan restoranlar, kuaför salonları, kafeler, parklar, çay bahçeleri, alışveriş merkezleri, sinemalar vb mekanlar, kentli insanların hayata tutunmasını, aidiyet, kimlik ve özdeşlik ilişkisini kurmasını sağlayan yaşam alanlarıdır. Her mekan müdavimlerine belli bir davranma, faaliyette bulunma üslubu kazandırmakta, mekana bağlı sosyal deneyimler ve kimlik konfigürasyonları atfetmektedirler. Bireylerin bu mekanlarda bulunmasındaki amaç, kimi zaman eğlenmek, hayatın zorluklarından kaçmak olabilirken, kimi zaman da toplumsal rollerin gereği olarak bazı ortamlarda bulunmak şeklinde olabilmektedir (Aytaç, 2007: 203-204). Amaç ne olursa olsun, insanlık gerçeğidir ki; bulunulan mekanlarda bireylerin etkileşimleriyle bir tarih yazılmaktadır ve bu tarih, bireylerin mekansal aidiyetlerinin sınırlarını çizdiği yaşam serüvenlerinin birleşimidir.

Bugün tüm büyük metropollerde gündelik yaşam, farklı soykütükleri olan ürünlerin, teknolojilerin, görüntülerin çeşitli bileşimlerinden oluşmaktadır. Melez yaşam

biçimleri, günümüzde çağdaş metropollerde yaşayan tüm grup ve kesimler için doğal, sıradan, alışlagelmiş hayatın ta kendisidir. Bununla birlikte, çağdaş metropollerde, melez kültürel formlar yaygınlaştıkça, çeşitli sosyal ve kültürel aidiyetler (sınıfsal, etnik, dini, ulusal, cinsel) arasındaki sınırları tanımlayan farklılıkların ve ayrıcalıkların korunması, giderek daha keskin ve görünür bir iktidar mücadelesine dönüşmektedir. Metropolün dokusu, aynı anda farklı cephelerde (siyasi, sosyal, kültürel) süren bir dizi sınır mücadelesi yoluyla şekillenmektedir. “Kültürel aidiyetler” postmodern anlamda kimlik/farklılık taleplerinin ifadesi değil, hiyerarşik ilişkileri tanımlayan iktidar savaşlarının bir ürünü olmuştur. Aslında, bu savaşlar içinde yer alan muhtelif grup ve kesimler için kültürel, iktisadi ve siyasi ayrıcalıklar ile farklılıklar, birbirinden ayıklanamaz bir “yaşam alanı” mücadelesinin bir parçasını oluşturmuştur (Öncü & Weyland, 2005: 27-28).

Bu bağlamda fiziki mekanın sembolik anlamlarından arındırılmış “boş” bir mekan olmadığı, ancak “kültürel gözlüklerle” okunabildiği ifade edilmelidir (Öncü & Weyland, 2005: 31). Diğer bir ifadeyle, soyut ve sembolik bir örgütleniş, gündelik hayatın vücut bulduğu alanlar temelinde somut ve anlamlı hale gelmektedir. Dolayısıyla, örneğin bir kentin büyük bir alışveriş merkezi, sadece fiziki ve mimari bir örgütlenmeyi değil, içinde vuku bulan pratik ilişkilerin yansıttığı kültürel bir dünyayı ve kimlikleri de ifade etmektedir (Sarıbay, 2002: 38).

Güçlü toplumsal bağları meydana getiren ana unsur olarak mekanın önemi, üzerinde yaşayan bireylerin benzer yönelimler ile karşılıklı bir toplumsallaşma sürecini yaşamalarıyla ilişkilendirilebilir. Ortak değerlerin üretilme aracı olarak mekan, benzer olanı yaşatan, farklı olanı ise dışlayandır (Aydemir, 2011: 88). Kent mekanları, ötekilerin diğer bir ifadeyle farklı sosyal kimliklerin karşılaşmasının, bir araya gelmesinin alanı olarak, biz ve öteki arasındaki ayrımı keskinleştiren bir yapı sergilemektedir. Grupsal aktiviteler, aynı ortamda bulunmaları nedeniyle bireylerin kendilerine ait farkındalığının belirginleşmesine yol açabilmektedir.

Öte yandan, kentin belirli bir bölgesinde oturan insanların sadece kendi oturdukları yeri değil, kentin diğer bölgelerini de kentlerinin bir parçası olarak görmeleri, sadece kendi yakınındakilerle veya benzerleriyle değil, uzaktakilerle veya kendinden farklı olanlarla da ilgilenmeleri; kendi kültürel kimliğinden kopmadan bir üst kimlikte birleşme durumuna da işaret etmektedir (Bilgin & Göregenli, 2002: 52). Sonuç olarak denilebilir ki, mekanlar kimliklerin inşa sürecine iki bağlamda etki etmektedir. Bireylerin belli bir mekanı onu diğer mekanlardan ayırıcı özelliklerine göre seçmesi, “biz” ruhunu paylaşan yandaşlarıyla birlikte olmasının bir gereği olarak kabul edilebilmektedir. Bunun yanı sıra bir mekanda farklı kültürlerin iç içe girdiği bir etkileşim ortamında, ötekilerin varlığının farkındalığında kendilik algısının daha da güçlenmesi söz konusu olabilmektedir. Her ne bağlamda olursa olsun, mekanların, bireylerin aidiyet ihtiyacının karşılanmasında önemli işlevleri olduğu görülmektedir. Mekansal aidiyet, gündelik yaşam etkileşimlerinin gerçekleştiği mekanların bir çağrısı olarak toplumsal aidiyetin önemli bir parçasını teşkil etmektedir.

1.3.4. Toplumsal Aidiyet Yoksunluğu

Eski ve istikrarlı topluluklar diğer bir ifadeyle geleneksel toplumlar, üyelerine güvenilir bir üs, oradan bir kimlik duygusu geliştirebilecekleri sağlam bir aidiyet, zor zamanlarda dayanışma, paylaşma ve yardımlaşma aracılığıyla “içeriden biri olma” duygusu sağlıyorlardı. Ancak durağan ve kararlı eski toplumların yerini günümüz modern toplumlarının alması, bireyleri bir “karakter aşınması” sorunuyla karşı karşıya bırakmaktadır (Sayar, 2003: 76). Modern bireyin yaşamında toplum, anlamını ve gerçekçiliğini giderek kaybetmekte ve bu durum, bireyi, bir uzman ve kişisel yönleri giderek zayıflayan bir görevli durumuna getirmektedir (Zijderveld, 2001: 141).

Şöyle ki birey, pek çok sayıda kurum arasında yaşamını sürdürmektedir ve kurumlardan her biri birey ile karşılaştıkları zaman kendi kurumlarının değer yargıları ve normlarına göre davranmasını beklemektedir. Böylece birey otomatik olarak çoğulcu bir kişilik geliştirmekte ve kendisini çevresinin oluşumuna katkısı olan bir parçası olarak

görememektedir (Zijderveld, 2001: 119, 126). Bireyin kişilik ve sosyal rolleri arasındaki mesafenin artması durumu ise yabancılaşmayı ortaya çıkarmaktadır.

Seeman (1959: 784-789), yabancılaşma kavramının boyutlarını ele alarak yabancılaşmanın içeriği hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Bireyin topluma olan bağlılığına ilişkin yabancılaşmanın bazı boyutlarına değinen Seeman'a göre bu boyutlardan ilki, bireyin içinde yaşadığı toplumu etkilemede yetersizliği ya da yetersizlik duygusu taşıması ile ilişkili olan "güçsüzlük" durumudur. Bu durum, bireyin ulaşmak istediği amaçlara ulaşamamasının doğurduğu duygularla ilişkilidir. Yönetme ve inanç yolları eksikliğinden kaynaklanan, bireyin kendi etkinliğine bir anlam verememesi durumu da "anlamsızlık" boyutunda ele alınmaktadır. Bireyin neye inanacağına dair kararsızlık yaşamasından kaynaklanan bir yabancılaşma duygusu oluşmaktadır. Ayrıca, üyesi bulunulan toplumun belirli normlarına ve amaçlarına yabancılaşmanın oluşması ise, Seeman tarafından "izolasyon" (dışlanma) boyutunda ele alınmaktadır. Buna göre toplumsal bütünleşmeyi ve dayanışmayı tehdit eden önemli unsurlardan birisi yabancılaşmanın artmasıdır. Bir toplumda yabancılaşmanın artması ise toplumsal bağların özündeki değerlerden, kültürel özerkliklerden ve normlardan kopma anlamına gelmektedir.

Durkheim (1977), dayanışmayı oluşturan, insanları kolektif bilince ve birbirine bağlayan birtakım değerler, kutsal emirler veya yasaklar etrafında oluşan tutarlılığı, moral yoğunluk olarak kavramsallaştırır; bunun tersi olan durumu ise anomi olarak niteler. Anomi, kolektif temsiller planında, değerlerin ve referans çerçevelerinin yıkılması veya yok olması; insan ilişkileri planında ise sosyal ilişkiler dokusunun çözülmesi ve nihayet değerlerden uzaklaşma, kopma olgusudur (Bilgin, 1999: 87). Çözülmüş ve anomik toplumlar da gençlerine bir anlam duygusu ve aidiyet sağlamakta noksandırlar. Örneğin, anne – babadan çocuklara değer aktarımının zorlaştığı modern toplumlarda giderek daha istikrarsız hale gelen aile kurumu, rehberlik ve bağlılık ihtiyaçlarının karşılanmasında yeterli olamamaktadır (Sayar, 2003: 75).

Bu bağlamda, işsizlik, düşük bir gelire sahip olma, yaşam kalitesinin düşüklüğü, elverişsiz koşullarda barınma, suç oranlarının artışı ve aile yapılarının bozulması gibi birbirleriyle ilişkili olan toplumsal sorunların sonucunda çekilen zor ve acı verici durumları nitelemede kullanılan bir terim olarak toplumsal dışlanmanın (SEU, 2001: 10), toplumsal aidiyeti zedeleyen bir oluşum olduğunu ifade etmek gerekir. Toplumun bir parçası olarak kabul edilmenin karşıtı olarak toplumsal dışlanma, bireyin toplumla bütünleşmesini ve bireyin kendi geleceğini oluşturmada fırsatlara tam olarak erişimini sağlayan temel gereksinimlerden yoksun kalmasıyla, bireyin toplumla olan bağlarının kopması, sivil, siyasal, ekonomik ve sosyal yurttaşlık haklarından yoksun olma durum ve süreçleri olarak tanımlanabilir (Sapançalı, 2005: 28-29). Nitekim Duffy (1995: 18) de, toplumsal dışlanmayı, siyasal, kültürel, toplumsal ve ekonomik yaşama katılımı etkili olan yetersizlik hali ve toplumun odak noktasına yabancı kalma ve bu noktadan giderek uzaklaşma olarak açıklamıştır.

1.4. Gençliğin Toplumsal Aidiyeti

1.4.1. Gençlik Dönemi ve Gençliğe Yönelik Yaklaşımlar

Her bireyin doğumuyla birlikte başlayan toplumsallaşma süreci, genellikle çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi kavramlarla adlandırılan ve aralarına kesin sınırlar koyulamayan dönemleri ve bu dönemlerin etkilerini içermektedir. Bir dönemin özellikleri ve o dönemde yaşananlar, bir sonraki dönemin özelliklerine ve yaşananlarına eklenerek, bireyin kişiliğini ve toplumsal gelişimini şekillendirmektedir. Bu bağlamda, bireyin yaşadığı dönemsel geçişler yalnızca fiziksel bir değişim sürecini değil, toplumsal, psikolojik ve kültürel faktörlerin etkisinde değişen ve dönüşen bir yaşam zincirini oluşturur.

Her dönemin kendine özgü ihtiyaçları, tamamlanması gereken görevleri, çözümlenecek sorunları ve hassas yönleri mevcuttur. Normal ve ruh sağlığı yerinde kişilik gelişmesi, bu ihtiyaçların karşılanmasına, sorunların çözümlenmesine, görevlerin uygun zamanda gerçekleşmesine ve bu hassas yönlerle başa çıkılmasına bağlıdır. Bu

doğrultuda gençlik döneminin belirgin özelliklerine değinmek mümkündür. Bu özellikler arasında duygusal coşku ve taşkınlık, çabuk kurulan ve bozulan ilişkiler, kolay etkilenme, kişiliğinin sınırlarını aşma, toplum içinde sivrilme ve ilgi çekme sayılabilir. Bu dönem, bireyin yaşamını büyük ölçüde etkileyen ve biçimlendiren kararların alındığı bir dönemdir. Ayrıca, bireyin kendisi ve yaşadığı topluma ilişkin değer yargıları da bu dönemde oluşmaktadır (Gökmen vd., 1985: 13-14). Bununla birlikte gençlikle ilgili toplumsal yargıların yüksek beklentiler içerdiğini de ifade etmek mümkündür. Bu durum, toplumun genelinde gençliğe ilişkin bazı olumsuz yargıların yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Gençlikle ilgili bu olumsuz referansların hemen her dönem geçerli olması, kuşaklar arasında varlığı kanıksanmış uzlaşmazlıkların ve yanlış anlama eğilimlerinin sonucu olabilmektedir (Nalçaoğlu, 2007: 92, 94). Bu nedenle gençlikle ilgili genel yargılara ulaşmada bu faktör gözden kaçırılmamalıdır

Gençlik, toplumun sosyo-kültürel yapısını çözümlene ve geleceğe yönelik tahminler yapabilme yetilerinin kazanıldığı bir süreç olması açısından da üzerinde çalışılması gereken önemli bir sosyal kategoridir. Bu nedenle tarih, etnoğrafya, sosyoloji ve psikoloji gibi çok çeşitli bilim dallarının araştırma konusu olmuştur. Örneğin, tarihsel yaklaşım içerisinde geliştirilen gençlik teorilerine göre, gençliğin görece olarak insanlık tarihi içinde yeni keşfedildiği ve gençlik kavramına atfedilen tanımın endüstri devrimiyle birlikte farklılaştığı kabul edilmektedir (Burcu, 1998: 118). Sanayileşme, “küçük yetişkinlik” tanımıyla çocukların kısa bir süreçte yetişkin yaşama katılma şeklindeki toplumsal geleneği ortadan kaldıran bir toplumsal dönüşümü gerçekleştirmiştir. Sanayinin yetişmiş insan gücüne duyduğu ihtiyaç, gençlik döneminin özel bir eğitim, beceri ve performans geliştirme dönemi olarak kabul edilmesini sağlamıştır (Doğan, 2004: 332). Diğer bir ifadeyle, sanayileşme ile birlikte gençlik üretim sürecinden sıyrılarak önceki nesle bağımlı olduğu tüketim odaklı bir yaşam sürmeye başlamıştır. Bu tüketim, medyayla sunulan ürünlerin ve bu ürünlerin sembolik içeriklerinin ve kurgusal imajlarının tüketimidir.

Bu doğrultuda gençliğin bir tüketici olarak, beklentiler ve rollerle donatılmış olarak konumlandırıldığı görülmektedir. Bu anlamda tüketim, insani bir eylem olarak toplumsal ilişkilere, değer yargılarına, anlam dünyasına kısacası toplumsalın içinde bireyin kendini konumlandırma biçimine atıf yapmaktadır (Aydemir, 2007: 274). Modern dünyada gençliğin tüketici kimliğinin belirginleşmesi söz konusudur ve tüketme eylemi gençliğin toplumsallaşma sürecinin şekillenmesinde etkili önemli unsurlardan birisi olmuştur.

Gençlik toplumun dinamik yapısının bir göstereni olarak, yaşadığı toplumun izlerini taşır ve o toplumun sorunlarından etkilenir; toplumsal gelişmeye ve oluşumlara aktif olarak katılır (TCMEB, 1988: 1). Diğer bir ifadeyle, gençlikle ilgili sorunları toplumun sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal sorunlarından soyutlamak mümkün değildir. Toplumsal yapıdaki sorunlar ve olumsuz koşullar gençliğe yansımaktadır. Kısacası, gençliğin sorunları temelde ait oldukları toplumsal kesimin koşulları tarafından belirlenmektedir (AÜAÖF, 1999: 3-4). Bu doğrultuda sosyolojik yaklaşım içinde geliştirilen gençlik teorileri, gençlik döneminin belirleyicisi olarak toplumsal çevre ve yaşam koşulları üzerinde durmaktadır.

Gençliğe ilişkin sosyolojik teorilerden çatışmacı, sembolik etkileşimci ve yapısal fonksiyonalist teorilere değinmek mümkündür. Çatışmacı teoriye göre, teknolojik ve kültürel değişmelerle birlikte ortaya çıkan yeni normlar, genci çatışan değerlerle karşılaştırmaktadır. Gençliği sosyal etkileşim temelinde ele alan sembolik etkileşimci teoriye göre ise birey, sosyal yapıdaki gruplar içinde yer alır, grup içinde çeşitli rollere sahip olarak grupla ve toplumla bütünleşir. Sosyal etkileşim içinde birey, kültürel inançları, değerleri ve normları içselleştiren bir model geliştirir (Burcu, 1998: 122, 129).

Buna göre; Eisenstadt ve Parsons ailenin yanı sıra, formel ve informel toplumsallaşma araçlarının etkisini vurgulayarak, formel olarak eğitim kurumları ve gençlik organizasyonlarını, informel olarak ise akran gruplarını örnek vermişlerdir (Bayhan, 1997: 371). Bu bağlamda günümüzdeki sosyal değişmelerin etkisinde ailenin

temel bazı fonksiyonlarının değişikliğe uğradığını ya da etkisinin azaldığını ifade etmek mümkündür.

Frankfurt Okulu'nun bu konuya ilişkin görüşleri dikkate değerdir. Okul'a göre; modern kapitalizmin yükselişiyile birlikte insanın gelişimine dair en eğitici güçlerden biri olan aile, daha önce elinde bulundurduğu bağımsız işlevlerinden pek çoğunu yitirmiştir. Aile yapısındaki değişimleri bir bütün olarak toplumun kriz ve çelişkilerine bağlayan Horkheimer, ailenin otorite ilişkilerinde kesin bir değişikliğin yaşandığını iddia etmektedir (Swingewood, 1996: 34). Yoğun ekonomik ve teknolojik gelişme karşısında geleneksel toplumsallaşma kurumlarından olan ailenin zayıflaması şeklinde de ifade edebileceğimiz bu değişiklik, bireylerin özerkliklerini aile-dışı güçlere bırakması olarak açıklanabilmektedir.

Bununla birlikte, toplumsal değişmelerden en fazla etkilenen sosyal kategori gençliktir. Teknolojinin günlük hayata getirdiği yenilikler karşısında toplumun aynı hızla yeni değerler yaratamamasının ortaya çıkardığı “boşluğun” toplumsal etkileri en çok gençler üzerinde açığa çıkmaktadır. Bu durum, gençlerin ergenlik dönemine özgü sorunlarının daha da çetrefilli hale gelmesine yol açan birtakım sonuçlar doğurmaktadır. Bu sonuçlar, anomi, yabancılaşma, taklit, öykünme ve bunalım gibi toplumun yeniliklere adapte olma sürecinde ortaya çıkan toplumsal patolojilerdir (Doğan, 1994: 8, 10). Gerek ailenin işlevlerinde ve bu işlevlerin kontrolünde gerekse aileyi oluşturan bireylerin rollerinde yaşanan değişmeler gençliğin toplumsallaşma sürecini etkileyen faktörlerin açıklanmasında farklı yaklaşımları da beraberinde getirmiştir.

Okul öncesi çetelerden radyo ve televizyona dek sıralanan “tüm bir aile-dışı taşıyıcılar ve güçler sistemi” aracılığıyla bireyin vaktinden önce toplumsallaştırılması nedeniyle, var olan toplumsal düzene yönelik her tür karşıt düşüncenin fiili olarak yok edilmesi söz konusudur. Kitle iletişim araçları uzmanları gereken değerleri iletmede, verimlilik, dayanıklılık, kişilik, umut ve heyecan konularında ‘mükemmel’ bir eğitim vermektedirler. Bu nedenle, modern insanın ‘yönlendirilmiş bilinci’ deyince akla

dünyadaki sorunlara neredeyse tamamen ilgisizlik gelmektedir (Swingewood, 1996: 35). Eğlenmeden dinlenmeye kadar boş zamanın geçirilmesi de dahil her şeyin hazır halde sunulması, bireylerde edilgen tavrın hakim olmasına ve standartlaşmaya neden olmuştur (Yelken, 2007: 192). Özetle, Frankfurt Okulu düşünürlerine göre toplumsallaşmanın tohumlarının atıldığı ilk evrelerinin geçtiği aile kurumu, ekonomik ve teknolojik “yasaların” egemenliği altında büyük bir değişim geçirmiş ve bu durum kapitalizmin çıkarlarına uygun işleyen var olan düzene ayak uyduran, edilgen ve zihinleri sömürgeleştirilen bireylerin yetişmesine yol açmıştır.

Gençliğe ilişkin sosyolojik teorilerden yapısal fonksiyonalist yaklaşıma göre ise, sosyal yapının öğelerinden kaynaklanan karşılıklı fonksiyonel ilişkiler ağı, bireylerin ve grupların toplum içindeki yerlerini belirleyerek, onları belirli davranış kalıplarına yöneltmekte, beklentilerini, değer yargılarını, norm ve düşünce sistemlerini etkilemektedir (Çelebi, 1985: 105). Örneğin, bir gencin çalışma yaşamındaki pozisyonu, toplumsal tabakalaşma sistemi içindeki konumunun önemli bir belirleyicisi olabilmektedir.

Gençlik sosyolojisine ilişkin literatür incelendiğinde ise üç yaklaşımın hakim olduğu görülmektedir. Öncülüğünü Marcuse’un yaptığı ilk yaklaşım, gençliği homojen bir kitle olarak kabul ederken, ikinci yaklaşımda Bourdieu’nun gençliğin homojen bir grup olmadığını ve sosyal statüye göre farklı gençliklerin olduğunu vurguladığı görülmektedir. Dubet’in ortaya attığı diğer yaklaşıma göre ise, gençler her ne kadar ait oldukları sosyal kategorilere göre farklılık gösterebilirler de aynı dönemde doğmuş olmak, benzer oluşumları yaşamış olmak gibi bazı ortak deneyimleri paylaşırlar (Lüküslü, 2005: 35).

Şüphesiz, yaşam pratikleri açısından toplumlardaki gençlik dönemine ilişkin farklı sosyal, kültürel ve psikolojik boyutların varlığından söz edilebilir. Örneğin 23 yaşında üniversite öğrencisi olan genç bir birey ile 15 yaşından itibaren çalışan, evli ve çocuk sahibi olan bireyin arasında, davranış, tutum ve yaşam algıları açısından

farklılıkların olması muhtemeldir. Çalışan genç artık aile sorumluluğu ve geçim gibi sosyal görevler üstlenerek yetişkinler kategorisine girmiştir (Şahin, 2007: 161). Dolayısıyla, gençlik döneminin kabul gören yaş sınırları içindeki bireylerin yaşamlarındaki farklılıklar muhakkak mevcuttur ve bu nedenle bu dönemin psikolojik ve kültürel çözümlerinin homojen bir gençliği vurgulayamayacağı açıktır. Gençlik çalışmalarında gençliğin işsiz genç, lise gençliği, üniversite gençliği, göçmen gençlik gibi kategorilere ayrılarak değerlendirilmesi de bu yönde ortaya çıkmıştır. Lakin gençlik, ortak bir zaman (tarihsel süreç kesitinde) ve toplumsal zeminde bir dönemi de temsil etmektedir. Bu durum gençlik kuşaklarının ardında nedensel bir toplumsallıklar zincirini görünür kılmaktadır.

Diğer bir ifadeyle, her kuşak tarihsel ve toplumsal sürecin belli bir döneminde yaşadığı için o döneme özgü ortak yaşam olanaklarına ve deneyimine sahiptir. Ancak bu ortaklığın bir kuşak bilincine dönüşmesi kesinlik içermez ama bu kuşak bilincinin temelini de bu ortaklığın teşkil ettiğini ifade etmek mümkündür (Alemdaroğlu, 2005: 23). Jean M. Twenge (2009: 15)'in "Ben Nesli" adlı kitabında yer alan "İnsan, içinde yaşadığı çağa, babasına benzediğinden daha çok benzer" deyimini bu kuşak farklılığının bireyler üzerindeki belirleyiciliğine vurgu yapmaktadır. Twenge, 1970, 1980 ve 1990'larda doğmuş günümüzün genç bireylerini "ben nesli" olarak niteleyerek, gençliğin 1950'lerden itibaren uğradığı değişim ve dönüşümleri değerlendirmiştir.

Twenge'ye (2009: 63, 76, 149) göre, gençlik giderek daha endişeli ve gergin hale gelmekte ve önceki nesillere kıyasla sosyal ilişkiler daha da zayıflamaktadır. Bu yargılar, bireylerin toplumsal onaylanma ihtiyacını ve özsaygısını ölçen iki anketin sonuçlarından elde edilen bulguların yer aldığı çalışmalara dayanmaktadır. Bu zaman aralıklı yapılan çalışmalarda 1950'lerden bu yana genç bireylerin daha fazla özsaygıya sahip olmasının yanı sıra toplumsal onaylanma ihtiyaçlarının giderek azaldığı gözlemlenmiştir. Bireyin kendine verdiği değer ve ayırdığı zamanın artmasına karşın günümüzde yalnızlığın, yabancılaşmanın ve dışlanmanın daha çok hissedilmesi, yaşamın daha stresli hale gelmesi ve depresyondaki birey sayısının artışı söz konusudur. Benliğin

yükselen değerine karşın sosyal sorunların artması, toplum tarafından onaylanma ve kabul görme ihtiyacının azalmasıyla ilişkilendirildiğinde ise günümüzde toplumsal aidiyetin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle kendi kimliğini önceliği haline getirme, farklılıkları tanımama ve ötekine sınırlar çizerek oluşturulan bir kimlik yerine, farklı görüşlere ve farklı olmaya açık, dünya ve çevresi ile ilgili bireylerin gelişmesi sağlanmalıdır (Yentürk vd., 2007: 65). Genel olarak günümüz dünya gençliğinin çeşitli yol ve yönlendirmelerle sadece “an”ı yaşadıkları, tarihi de üreten birey oldukları bilincinden uzaklaştıkları gerçeği ciddi bir problemdir. Diğer bir ifadeyle dünyanın nesnel bir bellek ya da hafıza kaybı yaşaması söz konusudur. Bu nedenle genç bireylerin, hem ulusal hem de evrensel alanda toplumsal sorumluluklarının farkında olması gerekmektedir (Tüzen & Meder, 2002: 130-131). Eğitim, spor, sağlık, kültür, adalet, insan hakları, sosyal güvenlik, şehir planlama gibi gençlerle ilgili olabilecek tüm alanlarda gençlerin paydaş olarak düşünülmesi, aktif katılımının artırılması, yetkinlik kazanması ve güçlendirilmesi sağlanmalıdır (Yentürk vd., 2007: 65-66). Toplumdaki gençlik kesimi, içinde doğduğu, yetiştiği, eğitilmekte olduğu sosyal bünyeyi ve o bünyeye ait temel özellikleri, hem koruyacak hem de çağın gereklerine göre zenginleştirip geliştirerek kendisinden sonra geleceklere aktaracak olan sosyal potansiyeldir (Avcı, 2007: 97). Bu potansiyellik toplumların refahının sürdürülebilmesinde ve kalkınmasında önemlilik arz ettiği için dikkate değerdir.

1.4.2. Değerleri, Beklentileri ve Sorunları ile Üniversite Gençliği

Sosyoloji literatüründeki değer çalışmalarında, sosyal ve siyasi çevrenin etkisi her zaman dikkate alınmıştır. Toplumsal yapıyı oluşturan temel kurumlar kendilerine ait değerleri de içermektedirler. Ekonomi, siyaset, aile, hukuk, eğitim, din gibi kurumların işleyişleri birbirinden bağımsız düşünülemez gibi, bu kurumların değerlerini de birbirinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Bununla birlikte değerler arasında üst düzeyde bir uyumun oluşumu, bireyin çevreye uyumunun şartlarından birisidir

(Topçuoğlu, 1999: 15). Bu bağlamda üniversite gençliğinin yeni sosyal çevresine uyumunun, kişisel gelişiminde ve sosyal başarıların kazanılmasında etkili olduğu ifade edilebilir. Üniversite öğrenimi sürecinde genç bireylerin kurumsal değerlerle örüntülü yaşamında uyumlu bir aidiyet ağını yakalayabilmesi önemlidir. Kurumsal değerleri kendi değerleriyle özümseyen gençlerin toplumsal kurumlara ve dolayısıyla topluma aidiyetleri güçlenir. Toplumların gelecek nesli olarak gençlerin toplumsal aidiyetlerinin güçlenmesi, toplumların sürekliliğini sağlayan bütünlük duygusunu hakim kılar.

Bu bağlamda, gençlerin mensubu oldukları üniversiteye, bu üniversitenin bulunduğu kente, sosyal ilişkiler içinde buldukları arkadaş grupları ve öğretim üyelerine ilişkin duyguları, düşünceleri ve attettikleri değerler önemlidir. Çünkü bunlar, gençlerin topluma aidiyetlerinin oluşumunu biçimlendiren önemli faktörlerdendir.

Üniversitenin bir kurum olarak ele alınmasının yanı sıra, örgüt kültürü çalışmalarında bir eğitim örgütü olarak üzerinde çalışıldığı görülmektedir. Çünkü üniversitedeki ilişkiler bürokratik kurallardan daha çok ortak değerler etrafında şekillenmektedir (Terzi, 2007: 100). Paylaşılan değerlere, inançlara, duygulara, normlara, geleneklere ve ortak bir misyona sahip eğitim örgütlerinin önemli aktörleri olan yöneticiler, eğiticiler ve öğrenciler, kültür taşıyıcısı olarak mensubu oldukları eğitim kuruluşunun sürekliliğinde rol oynarlar (Yılmaz & Oğuz, 2005: 110).

Toplumsal aidiyetin oluşmasında düzgün bir iş sahibi olmanın da önemi büyüktür. İş sahibi olabilmek için pazarlanabilecek becerilere sahip olmanın gerekliliği ise bilinen bir gerçektir (UNDP, 2008: 68). Bu noktada üniversite öğrencisi olmanın birçok avantajı olduğunu ifade etmek gerekir. Bununla birlikte, günümüzde, meslek kazandırmanın yanı sıra üniversitelerin, gençleri, içinde yaşadığı toplumun ve dünyanın sorunlarına duyarlı, bu sorunları anlayabilecek bilgiyi ve çözümleyebilecek eleştirel ve yaratıcı düşünceyi sağlayan ve bu çözümleri hayata geçirebilecek bir yapıya kavuşmaları gerekmektedir (Yentürk vd., 2007: 69).

Toplumun ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştiren akademik örgütlerin kültürel açıdan incelenmesi bu tür örgütlerin rolleri açısından da önem taşımaktadır. Örgütler ürettikleri kültürle varlıklarının gerekçesi olarak belirledikleri amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli olan işlevleri ve araçlarını belirlemektedir. Bununla birlikte akademik örgütlerde var olan kültürel yapının öğrenci tarafından algılanma biçimi de önemlidir. Çünkü öğrenciler bu kültürü kendi süzgeçlerinden geçirerek yeniden tanımlamakta ve beklentileri çerçevesinde değerlendirmektedir. Ayrıca, bu kültürel algılamının öğrencilerin akademik başarı düzeylerinde de etkili olduğu bazı araştırmalarda ortaya konmuştur. Örneğin, Marceulides ve diğerleri (2005) okul kültürü konusunda yaptıkları bir araştırmada, okulun kültürel çevresi ile ilgili öğrenci algılarının öğrenci başarısı üzerinde etkili olduğunu tespit etmişlerdir (Terzi, 2007: 98-100).

Bu doğrultuda üniversite gençliğini kuşatan, üniversitede öğrenim görmenin ortaya çıkardığı kültürel çevreler bağlamında kampüs kültürü ve fakülte kültürüne değinmek gerekir. Kampüs kültürü geniş anlamda bir öğrenci kültürüdür ve arkadaş etkileşimiyle ortaya çıkan, öğrencinin çevresine ilişkin algılarını şekillendiren değerler, inançlar, tutumlar ve faaliyetlerin bütünüdür. Kampus kültürü öğrencinin, kampüste hangi faaliyetlerin önemli olduğu, hangilerinin hoş görülmediği, sınıf içinde ve dışında kabul görmüş davranışların neler olduğu ve hangi öğretim üyesini dersinin tercih edilebileceği gibi birçok konudaki algısını etkilemektedir. Bu etkileme süreci, aslında öğrencinin üniversite ile ilgili konulardaki değerlendirmelerini kolaylaştırıcı standartlar sunmaktadır (Green, 1998'ten Aktaran Erdem & İşbaşı, 2001: 38-39). Okul-Fakülte kültürü ise, resmi olarak açıklanmış kuralları, düzenlemeleri ve amaçları içerdiği gibi, öğrenciye kazandırılmak istenen akademik disiplin kültürünün (branş / meslek) öngördüğü tutumları da oluşturan bir yapıdır. Ancak bu kültürün kendisinden ziyade öğrencilerin kültürü nasıl algıladığı önemlidir (Erdem & İşbaşı, 2001: 39).

Bireyin yeni çevreye uyum sürecinde, çevrenin uyumu kolaylaştırıcı ve zorlaştırıcı etkisinin dışında, kişilik özellikleri ile ilgili faktörler bireyin sosyal davranışlarını belirleyen önemli bir boyuttur. Uyum süreci açısından düşünüldüğünde,

liseden üniversiteye geçiş süreci, öğrencilerin gerek akademik gelişimleri, gerekse sosyal uyum düzeyleri açısından önemli görünmektedir. Dolayısıyla uyum sürecinin bir fonksiyonu olarak bazı öğrenciler, sınırlı yaşantılarına bağlı olarak yeni kural ve normlara uyum sağlama, çalışma becerileri yokluğu, akademik zorluklar, sosyal destek kaybı, yalnızlık ve sıra özlemi gibi sorunlarla karşılaşabilmektedirler (Duru, 2008a: 14).

Özellikle memleketinden ve ailesinden ayrı bir kentte öğrenim gören üniversite gencinin akademik başarı sağlamanın yanı sıra kendi kendine denetim ve bağımsızlığa uyum sağlması gerekmektedir. Sorumluluk bilincinin arttığı üniversite yaşamında düşüncelerini, duygularını ve ihtiyaçlarını sağlıklı bir şekilde başkalarına aktarabilen, kendi haklarını savunabilen, saygı ve empati içerisinde iletişim kurabilen bir genç olabilmek, kişisel gelişim ve özgün bir kimlik inşası için çok önemlidir. Üniversitenin toplumun farklı kesimlerinden gelen birçok öğrenciyi barındırması, kimlik geliştirme çabasına yönelik oluşturulan küçük bir toplum kurgusunda staj yapmaya benzetilebilir. Farklılıkların biraradalığındaki bu yeni sosyal çevreye sahip olan üniversite gençliği, birçok konuda tek başınadır. Artan sorumlulukları tek başına alma durumu bu genç bireyleri destek arayışına yöneltmekte ve arkadaş gruplarında aidiyet arayışlarına itmektedir. Bu nedenle üniversite gençliğinin öğrenim sürecinde personeli ve öğretim elemanlarıyla üniversite kurumu kadar arkadaş gruplarının da önemi büyüktür.

Bebeklikten yetişkinliğe doğru birey-çevre etkileşimi bağlamında toplumsallaşmanın işlevsel araçlarının da zamanla değiştiği görülmektedir. Bebeklikte anne-baba, çocuklukta özel insan ve ergenlikte aile ve arkadaş grupları önemli aidiyet kaynaklarıdır. Gençlerin kimliklerini yapılandırırken başvurdukları aidiyet kaynaklarının yeterliliği ya da niteliği de bireylerdeki yalnızlık duygusunun ortaya çıkmasında önemli bir etkidir. Birçok duygusal, bilişsel, ailesel ve psiko-sosyal faktör tarafından etkilenmesine karşın; yalnızlık duygusu daha çok bireyin (ilişki kurduğu birey sayısı ve ilişki sıklığından ziyade) sosyal ilişkilerinden aldığı doyum ve bunu algılama biçimi ile ilişkili görülmektedir (Duru, 2008b: 16, 18). Örneğin; yalnızlığın, bireyin duygu durumunu, sosyal becerilerini ve toplumsallaşmasını etkilediğini savunan Karaoğlu ve

arkadaşları (2009: 19, 24, 25), ilgili konuda yaptıkları bir alan araştırmasında Selçuk Üniversitesi örnekleminde üniversite gençliğinin yalnızlık düzeyini incelemiştir. Araştırmanın sonunda, üniversitede geçilen sürenin diğer bir ifadeyle öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin yalnızlık düzeyi ile ilişkisi olmadığını, ancak yaşadığı yerden memnun olma durumu ile yalnızlık puanları arasında anlamlı bir farka ulaşıldığını belirtmişlerdir.

Duru (2008b: 16), 'yalnızlık' üzerinde durduğu çalışmada, Kohut'un (2007) aidiyet duygusunun gelişiminin son basamağı olarak kavramlaştırdığı sosyal bağlılık duygusuna vurgu yapmıştır. Sosyal bağlılık duygusunun ergenlikten yetişkinliğe geçiş sürecinde önemli olduğunu vurgulayarak bireyin kendisini sosyal ve duygusal ilişkilerinin anlamlı bir parçası olarak hissedebilmesinin öznel farkındalığını içerdiğini belirtmektedir. Lee ve Robbins (1998) yüksek sosyal bağlılık duygusuna sahip bireylerin yeni sosyal ortamlara daha rahat katılabilirken, düşük sosyal bağlılık duygusuna sahip bireylerin duygu ve gereksinimlerini yönetmekte zorluk çektiklerini ve düşük öz saygı, kaygı, depresyon ve yalnızlık yaşayabileceklerini ifade etmişlerdir.

Benzer şekilde otonomi ve sosyotropi kişilik boyutlarıyla depresyon arasındaki ilişkinin değerlendirildiği, üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda da anlamlı bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Otonomi, bireyin bağımsızlık ve amaçlarına ulaşma gereksinimlerine işaret etmektedir. Yüksek otonomiye sahip bireyler, kişisel başarı ve başarısızlıklara büyük önem verirler. Çevre üzerindeki kontrolün kaybı ve başarısızlıklar bu bireylerde depresyona neden olabilmektedir. Sosyotropi ise, bireyin diğer bireylerle olumlu ilişkilerde olma ihtiyacını belirtmektedir. Yüksek sosyotropik bireyler için diğer bireyler tarafından onaylanmak çok önemlidir ve bireylerarası ilişkilerde algılanan kayıp veya reddedilme bu bireylerde depresyona yol açabilmektedir (Beck, 1983: 272; Bieling vd., 2000: 763).

Bu yönde yapılan diğer bir çalışmada Hammen ve arkadaşları (1985), örneklem olarak ele aldığı üniversite öğrencilerinden sosyotropik grupta yer alanlarda, depresyon

ve kişilerarası alanda yaşanan olaylar arasındaki ilişkinin, başarı alanında yaşanan olaylar arasındaki ilişkiden daha kuvvetli olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Söz konusu çalışmada benzer ilişki, otonomik denekler için anlamlı bulunmamıştır (Kabakçı, 2001: 274). Kabakçı (2001: 279) ise 596 üniversite öğrencisine uyguladığı alan araştırmasında, hem sosyotropik hem de otonomik kişilik özellikleri taşıyanların stres derecesi yüksek sosyotropik yaşam olaylarından etkilendikleri sonucuna ulaşmıştır.

1.4.3. Üniversite Gençliğinin Toplumsal Aidiyeti

Üniversite öğrencilerinin kültürel algı çözümlerinde aidiyet, önemli bir değişken olarak ele alınmaktadır (Erdem & İşbaşı, 2001; Terzi, 2007; Topçuoğlu, 1999; Yılmaz & Oğuz, 2005). Günümüzde gençliğin her ne kadar eğitim, iş, aile kurma gibi toplumsal yapıyı yeniden üreten alanlarda eskisinden çok daha fazla seçeneklere sahip olmasına rağmen, mensubu oldukları toplumun ekonomik ve kültürel sınırları ve sunduğu imkanlar gençlerin kimliklerini ve aidiyetlerini şekillendirmektedir. Örneğin Türkiye’de 1980 sonrası yaşanan ekonomik ve toplumsal dönüşüm sürecinde gençler açısından iş bulma ve işte kalmanın zorlaşmasıyla ve tüketimin toplumsal farklılıkları belirleyen ve temsil eden en önemli etkinlik haline gelmesiyle gençlere sunulan imkanlar daha önce olmadığı kadar ailelerinin sahip olduğu ekonomik ve kültürel sermaye tarafından belirlenir olmaya başlamıştır. “Bu dönemde bireyselliğe ve yaşam tarzlarına yapılan vurgu, sınırlayıcı toplumsal yapılardan bağımsızlaşma, kendini gerçekleştirme, hayatın öznesi konumuna gelme ve kendi tercihlerini belirleyebilmek olarak yorumlanabilir” (Şahin, 2007: 170). Ancak, böyle bir dönemde gençlerin aidiyet ilişkilerinde tam kontrol sağlayamadıkları ifade edilebilir. Genç bir birey, vurgulu yaşam tarzlarına sahip olabilme imkanı kadar özgürdür. Diğer bir ifadeyle, kendilerinin ve ailelerinin toplumsal konumlarının çizdiği çemberin dışındaki yaşamlar eskisinden daha fazla etki yaratmaktadır. Bu etki, aidiyetin farklılaşan yapısından kaynaklanır.

Sosyal kategorilere aitliğimizle birlikte toplumdaki kültürü en iyi yansıtan sosyal oluşumlar olarak niteleyebileceğimiz kurumlara aidiyetimiz, kimlik tartışmalarında

karşımıza çıkan önemli bir sorunsaldır. Bununla birlikte, kimlik sorununun en yoğun yaşandığı sosyal kategorilerden birisi gençliktir.

Kurumlar, insan birlikteliklerinin birçok farklı biçimlerini düzenleyerek onları bireyin yaşamının merkezine doğru taşır. Alan yazında yapılan çalışmalar, sosyal bağlılığın gerek yeni bir çevre olarak üniversiteye uyum sürecinde, gerekse yeni bir kültüre uyum sürecinde etkili bir değişken olduğunu göstermektedir (Duru, 2008a: 15). Bir üniversite, salt binalardan, araç gereçlerden ya da özel projelerden oluşmamaktadır. Bütün toplumsal kurumlarda olduğu gibi, insanlar arasındaki manevi ve zihinsel şekillerde ifade edilen karşılıklı ilişkiler ve idealler sisteminin varlığı da bir gerçektir. Bu nedenle, bir organizasyon olarak bir kurumun zihinsel yapısı, bireylerin düşüncelerinden ayırt edilebilir bir grup düşüncesini beraberinde getirir. Bireylerin değişebilirliğinde kurumun zihinsel yaşamı süregelen bir düzen yaratır (Allport, t.y.: 19-20). Bu düzenin yapısı, kurumlara üye olan bireylerin düşüncelerinde tekrar eden duygular, alışkanlıklar ve idealler takımlarıyla işleyen bir düzenektir.

Eskiden ekonomist olduğunu belirten “Üniversite, Bir Dekan Anlatıyor” adlı kitabın yazarı Henry Rosovsky (2000: 5), üniversitenin öğretim üyeleriyle ve öğrencileriyle mal sahipliğini paylaşma ortamı olduğunu ifade etmiştir. Burada yazarın asıl kastettiği ekonomik anlamda bir mülkiyetten ziyade “benim ülkem derken kafamızda olan mülkiyet” kavramıdır. Yazarın görüşleri paralelinde üniversitenin ilk farklılaşmayı gerek öğrenciler gerekse öğretim üyeleri için oluşturduğu “aidiyet bilinci” ile yarattığını ifade etmek mümkündür.

Rosovsky (2000: 5-6), yüksek öğrenimin temel işlevi olduğu kabul edilen öğretim ve araştırmanın kendi ellerinde olduğu bilinciyle hareket eden ve mülkiyet hakkını savunan öğretim üyelerinin varlığından söz etmektedir. Diğer yandan öğrenciler de kendilerinin üniversitenin varoluş nedeni oldukları düşüncesini taşımaktadırlar. Yazara göre lisans öğrencilerinin birçoğu, diploma alabilmek için en az dört değerli yıllarını verdiklerinden, ders programları, üniversitenin yatırım politikaları, idari

yönetmelikler, verilen yemeklerin kalitesi ve cinsi, okulda kimlerin konuşabileceği ya da kimlerin konuşamayacağı, rektörlerin ve dekanların seçimi gibi konularda söz sahibi olduklarına inanır.

Aslında öğrencilerin üniversiteye aidiyetlerinin ne derece önemli olduğunun güzel bir örneği, üniversiteye giriş sınavları sonucunda yapacakları tercihlerde yaşadıkları sıkıntılardır. Üniversite adayları ve aileleri şartlar dahilinde mümkün olabilecek en “iyi ve seçkin” üniversite için büyük çaba gösterirler. Bu noktada üniversitelerin imajları, giriş puanları ve buldukları şehirler önemli kriterlerdir. Bu nedenle gençlerin üniversiteye aidiyetlerinde bu değişkenlerin dikkate değer etkilerinin olduğu yadsınamaz.

Bir üniversitenin teşekkülü gerçekte, öğretim elemanlarının, idari personelin ve öğrencilerin birbirlerine ve kurumun kaydedilmiş ve yayılmış gelenek ve kurallar topluluğuna karşı davranışlarında var olur. Kurumun her üyesi, aynı zamanda, bireylerin sahip oldukları ortak standartlara itaat edeceğinin ve saygı duyacağına ve bununla birlikte kendisinin de onlara sadık kalacağına ve saygı duyacağına bilincindedir (Allport, t.y.: 20). Bu farkındalık, ortak idealler ve duygular üzerinde şekillenen grup birlikteliğini oluşturur.

Toplum ve çevrenin anlamlı bir parçası olarak kendilerini algılamalarında etken olan aidiyet duygusunun bir fonksiyonu olarak okula bağlılık duygusu geliştirmiş öğrencilerin daha az şiddet eğiliminde olabileceklerini ifade etmek mümkündür. Diğer bir ifadeyle, öğrencilerin aidiyet düzeyleri ile saldırgan davranışları arasında negatif ilişkiye benzer bir örüntünün varlığı mevcuttur (Balkıs vd., 2005: 85). Bununla birlikte üniversite öğrencilerinin öğrenim hayatı içinde olmasının beraberinde getirdiği sorunlar elbette vardır. Üniversite ve yüksekokullarda öğrenimlerini sürdüren gençlere yönelik gerçekleştirilen araştırmalarda gençliğin sorunları genel olarak, eğitim, barınma, sağlık durumu, beslenme, yönetime katılma, rehberlik, ekonomik sorunlar, uyum sorunları, arkadaş ilişkileri ve kişisel sorunlar gibi başlıklar altında irdelenmektedir.

Nitekim, Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın (2007-2013) Gençlik Stratejisi'nde gençlerin geleceğe güvenle bakmasının topluma aidiyetleriyle ilişkili tutulduğu görülmektedir. Planda, gençlerin yaşadıkları topluma aidiyet duygusunun, duyarlılık anlayışının ve özgüvenlerinin geleceğe güvenle bakmasını sağlayacak şekilde geliştirilmesinin gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Bunun için gençlerin karar alma süreçlerine katılımlarını sağlayacak tedbirlerin alınacağı ve böylelikle gençlerin aileleriyle ve toplumla iletişimlerini daha sağlıklı hale getirilebileceği belirtilmektedir. Bununla birlikte merkezi hükümet politikası çerçevesinde Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2008-2010 Dönemi Orta-vadeli Programında da gençliğin toplumsal geleceğine güveni konusuna ilişkin paralel açıklamalar yer almaktadır (UNPD, 2008: 19).

İKİNCİ BÖLÜM

METODOLOJİ

2.1. Araştırmanın Soruları

Bir alan araştırması olarak tasarlanan bu çalışmanın amacı, üniversite gençliğinin toplumsal aidiyetini betimlemek ve istatistiksel veriler yardımıyla saptanan bulguları yorumlayarak çözümlenelerde bulunmaktır. Bu bağlamda cevap aranılan araştırma soruları aşağıda yer almaktadır:

Araştırma Sorusu 1: Üniversite gençliğine göre Türkiye'nin en önemli sorunları nelerdir?

Araştırma Sorusu 2: Üniversite gençliğine göre toplumda birlikteliği sağlayan en önemli unsurlar nelerdir?

Araştırma Sorusu 3: Selçuk Üniversitesi öğrencilerinin üniversiteye aidiyeti hangi düzeydedir?

Araştırma Sorusu 4: Gençliğin üniversiteye aidiyet düzeyini belirleyen alt boyutlar ve değişkenler nelerdir?

Araştırma Sorusu 5: Üniversite gençliğinin sosyal kimlikleri destekleme durumları hangi düzeydedir?

Araştırma Sorusu 6: Selçuk Üniversitesi öğrencilerinin toplumsal kurumlara güveni hangi düzeydedir? Gençlik hangi kurumlara daha fazla güven duymaktadır?

Araştırma Sorusu 7: Gençlerin kişisel ve sosyal değerlere verdikleri önem hangi düzeydedir?

Araştırma Sorusu 8: Selçuk Üniversitesi gençliğinin topluluk duygusu hangi düzeydedir?

Araştırma Sorusu 9: Topluluk duygusunu etkileyen faktörler nelerdir?

Araştırma Sorusu 10: Selçuk Üniversitesi gençliğinin toplumsal aidiyeti hangi düzeydedir?

Araştırma Sorusu 11: Gençliğin toplumsal aidiyetinin alt boyutları nelerdir?

Araştırma Sorusu 12: Toplumsal aidiyeti etkileyen faktörler nelerdir?

2.2. Araştırmanın Örnekleme

Evreni üniversite gençliği olan bu araştırma, Konya İli'nde öğrenim gören üniversite öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini Selçuk Üniversitesi'nin Edebiyat, Fen, Hukuk, İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik ve Mimarlık ile Ziraat Fakültelerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Kota örneklem tekniği ile belirlenen örneklem kapsamındaki öğrencilerin; cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri bilimsel alanlarına, bölümlerine ve sınıflarına ilişkin sayısal dağılımlarının birbirine çok yakın olmasına dikkat edilmiştir. Nominal değişkenlerin karşılaştırmalı analiz sonuçlarının güvenilirliği açısından araştırmanın örnekleme bu doğrultuda belirlenmiştir. Bununla birlikte cinsiyete göre bölüm tercihlerinin şekillenmesi, bölümlerin öğrenci kontenjanının farklı olması ve birtakım nedenlerden dolayı yapılan bazı anketlerin analize uygun görülmemesi gibi etkenler, büyük ölçüde olmamasına karşın söz konusu değişkenlerin kategorileri arasındaki farklılıkların oluşmasına yol açmıştır. Alan araştırması kapsamında 1100 civarında anket uygulanmasına karşın, değerlendirilmesi uygun görülen anket formu sayısı ise 912 olmuştur.

2.3. Araştırmada Kullanılan Soru Formunun Özellikleri

Üniversite gençliğinin toplumsal aidiyeti üzerine gerçekleştirilen alan uygulamasında kullanılan soru formu, dört bölümden oluşmaktadır. Soru formunun ilk bölümünde; örneklemin cinsiyeti, yaşı, öğrenim durumları, ekonomik imkanları ve ikamet ettikleri yerleşim birimleri gibi kişisel bilgilerine ulaşma amacıyla oluşturulan sorular bulunmaktadır. Ayrıca bu bölümde örneklem kapsamındaki gençlerin herhangi bir topluluğa üye olup olmadıklarına ve başlıca bilgi sağlama ve haber alma kaynaklarına ilişkin sorular da yer almaktadır. Bu gençlere göre Türkiye'nin en önemli sorunlarının ve toplumda birlikteliği sağlayan en önemli unsurların neler olduğu konusunda bilgi edinmek için oluşturulan sorular da gençlerin güncel sosyal olaylara ve sorunlara ilişkin düşüncelerini yansıtmasını sağlamıştır.

İkinci bölüm, üniversite gençliğini temsil etmesi itibarıyla örneklemin mensubu olduğu toplumsal kurumlardan biri olan üniversiteye aidiyetlerine ilişkin soru grubundan oluşmaktadır. Erdem ve İşbaşı (2001) tarafından geliştirilen ve daha sonra da birçok uygulamalı araştırmada (Bkz. Yılmaz ve Oğuz, 2005; Terzi, 2007) kullanılan bu soru grubu ile Selçuk Üniversitesi öğrencilerinin öğretim üyelerine, bölümlerine, arkadaşlık ilişkilerine ve üniversiteye bağlılıklarına ilişkin bulgulara erişebilmek amaçlanmıştır.

Anket formunun üçüncü bölümü ise örneklem kapsamındaki öğrencilerin sosyal kimlik algılarına, sosyal ilişkilerine ve topluluk duygusuna açıklık kazandırabilmek amacıyla belirlenen sorulardan oluşmaktadır. İlk olarak toplam 24 kimliğe ilişkin görüşlerin saptandığı soru grubunun beşli likert ölçeğine göre cevaplanması istenmiştir. Böylelikle örneklemin ölçekte yer alan 24 kimliğin her biri için destekleme durumu başka bir ifadeyle; örneklemin her kimliğe ilişkin kendini ne kadar yakın ya da uzak hissettiği anlaşılmasına çalışılmıştır. İkinci olarak ise, McMillan ve Chavis'in (1996) teorik temellerini öne sürdüğü topluluk duygusu araştırmasında yer alan ve birçok topluluk duygusu araştırmalarında kullanılmış olan 12 ifadelik ölçek kullanılmıştır.

Topluluk duygusu ölçeğinde yer alan ifadeler toplumla ilişkili ifadeler olarak değiştirilerek anket kapsamına alınmıştır.

Önceki bölümlerde toplumsal aidiyete dolaylı bir şekilde etkisi olabilecek değişkenlerle ilgili bilgilere ulaşılacak istenirken, son bölümde toplumsal aidiyetin tüm boyutlarıyla ilgili bulguların elde edilmesine yönelik oluşturulan sorular yer almaktadır. Bu bölümde üç temel ölçek kullanılmıştır. Bu ölçeklerden ilki; Gonzaga Üniversitesi'nde kabul edilen Vicki Thuesen'in (2002) "Social Support, Sense of Community and Self-Perceived Health" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında kullanılan SOC (Sense of Community / Topluluk Duygusu) ölçeği ile Selçuk Üniversitesi SBE bünyesinde gerçekleştirilen Akın'ın (2009) "Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde Gençlik" başlıklı doktora tez çalışmasında kullanılan vatandaşlık ölçeğinden yararlanılarak oluşturulan toplumsal aidiyet ölçeğidir. Toplumsal aidiyetin alt boyutlarını derinlemesine analiz etmeyi; yeterli ve eksik olan yönlerini ortaya koymayı sağlayan toplumsal aidiyet ölçeği, bu bölümün ikinci ölçeği olan kurumlara duyulan güven düzeyini ölçmeye yönelik soru grubuyla desteklenmiştir. Öğrencilerden 1'den 5'e doğru artan güven düzeyini ifade eden cevap şıklarından (1-Hiç güvenmiyorum, 2-Güvenmiyorum, 3-Ne güveniyorum ne güvenmiyorum, 4-Güveniyorum, 5-Kesinlikle güveniyorum) birini tercih etmeleri istenerek, 13 toplumsal kurumun her biri için güven düzeyi hesaplanmak istenmiştir. Bu bölümde yer alan son ölçek ise birey-toplum ilişkisini yorumlarken bireylerin bireysel ve kolektif yönlerinin ayrı olarak ele alınmasını ve karşılaştırılmasını sağlayan bireysellik-ortaklık ölçeğidir. Daphna Oyserman (1993) tarafından geliştirilen bireysellik-ortaklık ölçeğinin ifadeleri Türkçeye çevrilerek ve bu ifadelere birkaç ifade daha eklenerek toplam 35 ifade içeren bu ölçek oluşturulmuştur.

Oluşturulan anket ile Edebiyat ve Ziraat Fakültelerinde pilot uygulama gerçekleştirilmiş ve uygulama sonucunda ankette yer alan ölçeklere güvenilirlik ve geçerlilik analizleri yapılmıştır. Bu analizlerden olumlu ve yüksek sonuçlar elde edilmesi

ve uzman öğretim üyelerinin olumlu yorumlarda bulunması nedeniyle esas alan uygulamasında anketin değiştirilmeden kullanılabilmesine karar verilmiştir.

2.4. Araştırmada Kullanılan İstatistik Teknikler

Araştırma verileri SPSS 15.0 paket programında analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde betimleyici istatistik teknikleri olan frekans dağılımları ve çapraz tablolar aracılığıyla verilerin genel dağılımlarına ulaşılmış; ortalama, en düşük ve en yüksek değer gibi merkezi eğilim ölçüleri kullanılmıştır. Soru formunda yer alan üniversiteye aidiyet ve bireysellik-ortaklık ölçeğine faktör analizi uygulanarak alt boyutlar belirlenmiş ve belirlenen alt boyutların her biri için açıklanan varyans oranı ile güvenilirlik değeri tespit edilmiştir. Faktör analizi ile elde edilen alt boyutlar değişken olarak kaydedilmiş ve her alt boyut (faktör) için Z puanları hesaplanarak araştırılması amaçlanan değişkenler arasındaki ilişkilerin analizi sağlanmıştır. Elde edilen faktörlerin bağımsız değişkenlerle olan ilişkilerinin sınanabilmesi için, bu bağımsız değişkenlerin grup sayılarına uygunluğu göz önünde bulundurularak T-testi ya da tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Değişkenler arası ilişkiler p değeri üzerinden yorumlanmış; sonucu ne olursa olsun sınanan tüm ilişkilerin gösterildiği istatistik tablolarına çalışmanın sonunda bulunan EK-1 kısmında yer verilmiştir. Ayrıca uygun görülen bazı varyans analizlerinin sonuçları grafik halinde sunularak sonuçların görsellik kazanması sağlanmıştır.

Ankette yer alan toplumsal aidiyet ölçeğine de faktör analizi denenmiş ancak oluşan gruplardaki ifadelerin birbirleriyle uyumlu olmadığı saptanmıştır. Bu nedenle araştırmanın kavramsal ve kuramsal kısmında toplumsal aidiyete ilişkin bahsi geçen açıklamalar dikkate alınarak ölçek dört gruba ayrılmıştır. “Toplumsallık duygusu”, “toplumsal sorumluluk ve fedakarlık”, “sosyal adalet ve eşitlik” ile “toplumsal ilgi” olmak üzere belirlenen bu dört grubun, öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine, ekonomik durumlarına ve öğrenim bilgilerine ilişkin değişkenler ile olan ilişkileri, T-testi ve varyans analizleri yardımıyla değerlendirilmiştir. Bununla birlikte üniversiteye

aidiyet, topluluk duygusu, kurumlara güven ve toplumsal aidiyet ölçeklerinin toplam ortalama değerleri hesaplanarak, bu ölçeklere etki eden unsurlar farklılık ilişkilerini saptayan testler yardımıyla ortaya çıkarılmıştır.

Değişkenler arasındaki benzerliklerin ya da farklılıkların uzaklıklar cinsinden ifade edilmesini ve benzerliklerin daha az boyutta grafiksel olarak görüntülenmesini sağlayan uyum (correspondance) analizi (Özdamar, 1999: 430), araştırmanın anket formunda yer alan sosyal kimlik tablosundaki kategorilere uygulanmıştır. Böylelikle sosyal kimliklerin desteklenme puanlarına göre gruplara ayrılması ve bu kimliklere ilişkin algı farklılıklarının görsel olarak da gösterilebilmesi mümkün olmuştur.

Son olarak, topluluk duygusu ve toplumsal aidiyet ölçeklerine ilişkin elde edilen toplam puanlar üzerinden iki ayrı hiyerarşik doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon analizi, bir değişkeni (bağımlı) diğer değişken/ler (bağımsız) tarafından açıklamak amacıyla bir model oluşturulmasını gerektiren bir analizdir (Sipahi vd., 2008: 154). Böylelikle bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerini bir model çerçevesinde ne kadar açıklayabildiklerini ortaya koyan regresyon analizi ile bağımlı değişken hakkında önemli ipuçları sağlamak mümkündür. Yapılan ilk analizde topluluk duygusuna etki eden faktörler bir model içerisinde değerlendirilmiştir. Aynı şekilde ikinci regresyon analizinde de bir model içinde belirlenen bağımsız değişken gruplarının, bağımlı değişken olarak ele alınan toplumsal aidiyete etkileri incelenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN TOPLUMSAL AİDİYETİNE YÖNELİK

ALAN ARAŞTIRMASI BULGULARI

3.1. Sosyo-Demografik Özellikler ve Ekonomik Yaşam Göstergeleri

Bu başlık altında örnekleme oluşturan öğrencilerin olgusal sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda sosyo-demografik ve ekonomik yaşam göstergelerine ilişkin veri yapısının tanımlanması amaçlanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenlerine ilişkin frekans dağılımları tablolar halinde sunulmaktadır.

Tablo-1: Cinsiyet Dağılımı

	Sayı	Yüzde
Kız	479	52,5
Erkek	433	47,5
TOPLAM	912	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında, %52,5'inin kız, %47,5'inin de erkek olduğu görülmektedir. Hem aile ortamının hem de sosyal çevrenin etkisiyle şekillenen toplumsallaşma süreci, topluma karşı sosyal ve kültürel bir bağlılığın oluştuğu ve bu bağlılığın sürdürüldüğü bir süreçtir. Bu süreçte kız ve erkek cinsiyet rollerinin öğrenilmesi ve bu rollerin bireyler tarafından içselleştirilerek sosyal yaşama aktarılması, aynı zamanda bireylerin cinsiyete ilişkin var olan genel yargılara ve toplumsal algılamalara göre kendini yönlendirmesi anlamına da gelmektedir. Bu doğrultuda toplumsal aidiyetin oluşumunda etken olan sosyal ilişkilerin, kurumsal ilişkilerin ve sosyal yapı içerisindeki konumların, cinsiyet değişkeni ekseninde farklılıklar sunabilme ihtimali yüksektir. Bu nedenle araştırmanın soru cümlelerinde

bağımsız değişken olarak ele alınan cinsiyet faktöründeki kız ve erkek oranlarının birbirine yakın bir dağılım göstermesine dikkat edilmiştir.

Tablo-2: Yaş Dağılımı

YAŞ	Sayı	Yüzde
17	3	,3
18	58	6,4
19	145	15,9
20	184	20,2
21	223	24,5
22	154	16,9
23	86	9,4
24	37	4,1
25	13	1,4
26	3	,3
27	5	,5
29	1	,1
TOPLAM	912	100,0

	Sayı	Yüzde
19 yaş ve altı	206	22,6
20-21 yaş	407	44,6
22 yaş ve üzeri	299	32,8
TOPLAM	912	100,0

	Sayı	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Yaş	912	17	29	20,87	1,714

Örneklemin üniversite gençliği olması itibariyle bir gençlik kategorisini temsil ettiği söylenebilir. Yaş dağılımı tablosuna bakıldığında 19 ile 23 yaş arasındaki öğrencilerin, %86,9 oranıyla örneklemin büyük bir bölümünü kapsadığı görülmektedir. Bununla birlikte yaş değişkeni, parametrik hipotez testlerinde kullanılmak amacıyla kategorilere ayrılmıştır. 3 kategoride toplanan yaş dağılımı incelendiğinde, örneklemin hemen hemen yarısının (%44,6) 20 ve 21 yaşındaki öğrencilerden oluştuğu

gözlenmektedir. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin yaş ortalaması ise 20,87 ve standart sapması 1,714'tür.

Tablo-3: Ailenin Aylık Geliri

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
749 TL ve altı	110	12,1	13,3
750 – 1499 TL arası	291	31,9	35,2
1500 – 2999 TL arası	345	37,8	41,7
3000 – 4999 TL arası	62	6,8	7,5
5000 TL ve üzeri	19	2,1	2,3
Toplam	827	90,7	100,0
Cevapsız	85	9,3	
TOPLAM	912	100,0	

	Sayı	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Ailenin aylık geliri	827	200	10000	1599,45	1043,831

Öğrencilere ailelerinin aylık ortalama gelirleri ile aylık ortalama harcamaları ankette açık uçlu olarak sorulmuş ve herhangi bir kategorileştirilmeye gidilmemiştir. Buradaki amaç, ailelerin aylık gelirlerinin ve öğrencilerin aylık harcamalarının ortalamasını SPSS paket programı aracılığıyla saptayabilmektir. Bu program aracılığıyla gelir ve harcama miktarlarının dağılımına bakılarak sonradan kategoriler oluşturulmuştur. Gelir dağılımını gösteren Tablo-3 incelendiğinde, ailesinin aylık gelirinin 1500-2999 TL arası olanların %41,7 ile en büyük kesimi oluşturduğu görülmektedir. Bu kesimi, %35,2 oranıyla 750-1499 TL arası geliri olan aileler takip etmektedir. Tabloda, 749 TL ve altı gelire sahip öğrenci aileleri %13,3, 3000-4999 TL arası gelire sahip öğrenci aileleri %7,5 ve 5000 TL ve üzeri gelire sahip öğrenci aileleri %2,3 oranına sahip olduğu görülmektedir. Öte yandan ailelerin gelirine ilişkin soruyu cevaplamayan kişi sayısı 85 iken, ailelerin aylık ortalama geliri 1599,45 ve standart sapması 1043,831'dir. Standart sapma düzeyinin yüksek çıkmasının nedeni ise 10000

TL gibi yüksek değerlerin olmasıdır. Bununla birlikte betimleyici istatistikler tablosunda en düşük gelirin 200 TL, en yüksek gelirin ise 10000 TL olduğu görülmektedir.

Tablo-4: Öğrencinin Aylık Harcaması

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
249 TL ve altı	136	14,9	15,5
250 – 499 TL arası	435	47,7	49,5
500 – 749 TL arası	257	28,2	29,3
750 – 999 TL arası	32	3,5	3,6
1000 TL ve üzeri	18	2,0	2,1
Toplam	878	96,3	100,0
Cevapsız	34	3,7	
TOPLAM	912	100,0	

	Sayı	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Öğrencinin aylık harcaması	878	50	2000	414,34	195,090

Gençlerin aile desteği, burslar ve kredilerden sağlanan toplam gelirine bağlı olarak aylık ortalama harcamasına ilişkin veriler ise Tablo-4'te görülmektedir. 250-499 TL arası harcaması olanlar %49,5 oranıyla örneklemin neredeyse yarısını temsil etmektedir. En az harcama miktarını içeren kategori olarak 249 TL ve altı harcayan kesim ise %15,5 oranındadır. Diğer kategoriler ise sırasıyla, 500-749 TL arası harcaması olanlar %29,3, 750-999 TL arası harcaması olanlar %3,6 ve 1000 TL ve üzeri harcamada bulunanlar %2,1 oranına sahiptir. 34 kişinin cevap vermediği harcamaya ilişkin oluşan betimleyici istatistik tablosunda örneklemin aylık ortalama harcaması 414,34 ve standart sapması 195,090 olduğu görülmektedir. Ayrıca en düşük harcama 50 TL iken en yüksek harcamanın 2000 TL olduğunu ve aradaki farkın önemli derecede yüksek olduğunu ifade etmek mümkündür.

Ankete katılan Selçuk Üniversitesi öğrencilerinin öğrenim gördükleri bilimsel alan, sosyal bilimler ve fen bilimleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Edebiyat Fakültesi,

Hukuk Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) sosyal bilimler kategorisini temsil eden fakülteler olarak araştırma örneğine seçilmiş; Fen Fakültesi, Ziraat Fakültesi ile Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi de fen bilimleri kategorisini temsil etmesi amacıyla örnekleme dahil edilmiştir. Araştırma sürecinde hem iki bilimsel alana hem de fakültelere eşit sayılarda anket uygulanmasına özen gösterilmiştir. Ancak geçersiz anketlerin çıkarılması ile çok az da olsa oransal bir farklılık oluşmuştur.

Tablo-5: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bilimsel Alana İlişkin Dağılım

	Sayı	Yüzde
Sosyal Bilimler	467	51,2
Fen Bilimleri	445	48,8
TOPLAM	912	100,0

Ankete katılan 467 öğrencinin sosyal bilime yönelik bir programda, 445 kişinin ise fen bilimleri kapsamındaki bir programda öğrenim gördüğü belirlenmiştir.

Tablo-6: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Fakültele İlişkin Dağılım

FAKÜLTE	Sayı	Yüzde
Edebiyat	156	17,1
İİBF	155	17,0
Hukuk	156	17,1
Ziraat	149	16,3
Mühendislik	149	16,3
Fen	147	16,1
TOPLAM	912	100,0

Tablo-6'ya bakıldığında ise, öğrenim görülen fakültelerin dağılımı hakkında bilgi edinmek mümkündür. Buna göre, Edebiyat Fakültesi ile Hukuk Fakültesi'nin eşit bir yüzdelle örnekleme içinde yer aldığı görülmektedir. Her iki fakültede örneklemin %17,1'ini temsil etmektedir. Bu fakülteleri %17 oranıyla İİBF takip etmektedir. Ziraat ile Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi de 149'ar kişiyle örnekleme içerisinde aynı oranda temsil gücüne sahiptir. En son sırada ise, %16,1 oranına sahip Fen Fakültesi yer almaktadır.

Tablo-7: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Bölümlere İlişkin Dağılım

BÖLÜM	Sayı	Yüzde
Sosyoloji	81	8,9
Tarih	75	8,2
İktisat	80	8,8
Kamu Yönetimi	75	8,2
Hukuk	156	17,1
Ziraat	149	16,3
Şehir Bölge ve Planlama	71	7,8
Endüstri Mühendisliği	78	8,6
Fizik	75	8,2
Kimya	72	7,9
TOPLAM	912	100,0

Toplam 912 öğrenciden oluşan örneklemin bölümlere ilişkin dağılımı Tablo-7’de sunulmaktadır. Hukuk ve Ziraat fakültelerinin öğrencilerin fakültele dağılımını gösteren tablodaki oranlarıyla bölüme ilişkin dağılımı içeren tablodaki oranları aynıdır. Bunun nedeni ise, Hukuk Fakültesi’nin bölümlere ayrılmaması ve Ziraat Fakültesi’nin de üçüncü sınıftan itibaren bölümlere ayrılmasıdır. Bununla birlikte Edebiyat Fakültesi bünyesindeki Sosyoloji Bölümü örneklemin %8,9’unu, Tarih Bölümü %8,2’sini oluşturmaktadır. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’ne bağlı seçilen iki bölümden birisi olan İktisat Bölümü %8,8, diğer bölüm Kamu Yönetim’i ise %8,2’lik bir paya sahiptir. Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi’ni temsil etmesi amacıyla seçilen Endüstri Mühendisliği Bölümü örneklemin %8,6’sını oluştururken, Şehir Bölge ve Planlama Bölümü %7,8 oranıyla örneklem içinde yer almaktadır. Son olarak yine tabloda görüldüğü üzere örneklemde Fen Fakültesi’ne bağlı olan Fizik Bölümü %8,2, Kimya Bölümü ise %7,9 oranındadır.

Tablo-8: Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara İlişkin Dağılım

	Sayı	Yüzde
1. Sınıf	234	25,7
2. Sınıf	226	24,8
3. Sınıf	226	24,8
4. Sınıf	226	24,8
TOPLAM	912	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin karşılaştırmalı analizinin yapılabilmesi için oransal dağılımının büyük farklılıklar içermemesine dikkat edilen değişkenlerden birisi de öğrenim görülen sınıftır. Sınıflara ilişkin dağılım aynı zamanda, normal öğrenim zamanı olan 4 yılı aşan öğrencilerin de göz önünde bulundurulması nedeniyle yaklaşık olarak kaç yıl üniversiteyle ilişkili olduğunu da göstermektedir. Tablo-8’de görüldüğü üzere %25,7 ile birinci sınıf öğrencileri dağılımdaki en yüksek orana sahip iken, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf kategorilerinin her biri %24,8 oranıyla eşit bir dağılım göstermektedir.

Tablo-9: Öğrencilerin Genel Not Ortalaması

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
2,49 ve altı	259	28,4	39,2
2,50 – 2,99 arası	272	29,8	41,1
3.00 ve üstü	130	14,3	19,7
Toplam	661	72,5	100,0
Cevapsız	251	27,5	
TOPLAM	912	100,0	

	Sayı	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Öğrencilerin Genel Not Ortalaması	661	0,50	3,89	2,57	0,47143

Ankete katılan öğrencilerden genel not ortalamalarını da belirtmeleri istenmiştir. Ancak alan araştırmasının Güz Dönemi'nde yapılmış olması nedeniyle birinci sınıf öğrencilerinin genel not ortalamaları bulunmamaktadır. Bununla birlikte, örnekleme yer alan ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta bulunan 678 öğrenciden 661'i genel not ortalamasını belirtmiştir. Buna göre, örneklem içindeki 661 öğrencinin 4'lü sisteme göre genel not ortalamalarının ortalaması 2,5718 ve standart sapması 0,47143'tür. Belirtilen en düşük genel not ortalaması 0,50 ve en yüksek genel not ortalaması 3,89'dur.

Tablo-10: Ebeveyn Durumu Dağılımı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
İkisi de sağ ve birlikteler	849	93,1	93,2
İkisi de sağ ama boşandılar	24	2,6	2,6
Annem sağ babam vefat etti	32	3,5	3,5
Annem vefat etti babam sağ	6	,7	,7
Toplam	911	99,9	100,0
Cevapsız	1	,1	
TOPLAM	912	100,0	

Örnekleme oluşturan öğrencilerin aile yapısına (anne ve babasının hayatta olup olmadığına ve evliliklerini sürdürüp sürdürmediğine) ilişkin bilgi edinmek amacıyla nominal ölçekte hazırlanan soruya verilen cevapların dağılımı yukarıdaki tabloda görülmektedir. Anne ve babanın sağ olduğu ve evliliklerini sürdürdüğünü gösteren kategori %93,2 oranla örneklemin büyük bir çoğunluğu tarafından seçilmiştir. Diğer üç kategori ise örneklemin çok az bir kesimi tarafından işaretlenmiştir (%6,8).

Tablo-11: Anne ve Babanın Eğitim Durumu

EĞİTİM DURUMU	ANNE			BABA	
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde
Okur-yazar değil	73	8,0	8,0	17	1,9
Okur-yazar	40	4,4	4,4	12	1,3
İlkokul mezunu	466	51,1	51,3	288	31,6
Ortaokul mezunu	113	12,4	12,4	132	14,5
Lise mezunu	140	15,4	15,4	249	27,3
Üniversite mezunu	74	8,1	8,1	199	21,8
Yüksek Lisans / Doktora mezunu	2	,2	,2	15	1,6
Toplam	908	99,6	100,0	912	100,0
Cevapsız	4	,4			
TOPLAM	912	100,0			

Ankete katılan öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumlarına bakıldığında toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin bir farklılık olduğu görülmektedir. Toplumsal cinsiyet teorileri bağlamında kadınların erkeklere kıyasla eğitim alanında hem sosyal hem kültürel bağlamda fırsat eşitliğini yakalayamadığı savunusu, Tablo-11’de görülen oranlarla paralellik göstermektedir. Babalara kıyasla annelerin eğitim durumlarının daha düşük bir düzeyde olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin yarısından fazlasının (%51,3) annelerinin ilkokul mezunu olduğu dikkat çekmektedir. Anneleri lise mezunu olan öğrenciler örneklemin %15,4’ünü, anneleri ortaokul mezunu olan öğrenciler ise örneklemin %12,4’ünü oluşturmaktadır. Dikkat çeken diğer bir nokta ise okur-yazar olmayan kategorisindeki dağılımdır. Buna göre, %8 oran ile anneler, % 1,9 oranı ile babalardan daha yüksek bir oranla okur-yazar değillerdir. Annelerin eğitim durumunun babalara kıyasla daha düşük olduğunu gösteren diğer önemli bir farklılık ise üniversite mezunu olma durumunda ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin %21,8’inin babası üniversite mezunu iken, sadece %8,1’inin annesi üniversite mezunudur.

Tablo-12: Anne ve Babanın Meslekleri

MESLEK	ANNE			BABA		
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
İşçi	16	1,8	1,8	132	14,5	14,5
Memur	19	2,1	2,1	132	14,5	14,5
Öğretmen	28	3,1	3,1	52	5,7	5,7
Esnaf	8	,9	,9	132	14,5	14,5
Çiftçi	4	,4	,4	89	9,8	9,8
Emekli	34	3,7	3,7	244	26,8	26,8
Yönetici	4	,4	,4	12	1,3	1,3
İş adamı / Sanayici	1	,1	,1	19	2,1	2,1
Ev Hanımı	785	86,1	86,2	-	-	-
Diğer	12	1,3	1,3	98	10,7	10,8
Toplam	911	99,9	100,0	910	99,8	100,0
Cevapsız	1	,1		2	,2	
TOPLAM	912	100,0		912	100,0	

Öğrencilerin annelerinin mesleğine ilişkin dağılıma bakıldığında, annelerin eğitim durumlarına ilişkin verilere paralel bir şekilde büyük çoğunluğunun (%86,2) ev hanımı olduğu saptanmıştır. 34 öğrencinin annesinin emekli, 28'inin annesinin öğretmen, 19'unun annesinin memur ve 16'sının annesinin işçi olması, annelerin eğitim seviyesinin düşük olduğu bulgusunu tekrar doğrular niteliktedir. Babaların meslek durumu incelendiğinde ise, öğrencilerin %26,8'inin babasının emekli olduğu görülmektedir. Babası işçi, memur ve esnaf olan öğrenciler ise aynı orana (%14,5) sahiptir.

Tablo-13: Öğrencilerin En Uzun İkamet Ettikleri Yerleşim Birimi

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Köy	63	6,9	6,9
Kasaba	40	4,4	4,4
İlçe	214	23,5	23,5
İl Merkezi	197	21,6	21,6
Büyükşehir	392	43,0	43,0
Yurtdışı	5	,5	,5
Toplam	911	99,9	100,0
Cevapsız	1	,1	
TOPLAM	912	100,0	

Örnekleme oluşturan öğrencilerin “Hayatınızda bugüne kadar en uzun ikamet ettiğiniz yerleşim birimi nedir?” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin veriler Tablo-13’de görülmektedir. Bunun yanı sıra büyükşehir ve il merkezi arasında bir karışıklık olmaması ve seçeneklere açıklık kazandırılması amacıyla büyükşehir olan illerin isimlerinin parantez içinde belirtildiğini eklemek de yerinde olacaktır. Veriler göz önünde bulundurulduğunda ise, öğrencilerin %43 oranla en fazla büyükşehirlerde ikamet ettikleri dikkat çekmektedir. Büyükşehirde ikamet edenleri sırasıyla ilçede ikamet edenler (23,5) ve il merkezinde ikamet edenler (21,6) izlemektedir. Büyükşehir olan ve büyükşehir olmayan il merkezleri toplamının ise en uzun zamanını bir kent ortamında geçiren öğrenci kesimini betimlediğini ifade etmek mümkündür. Bu öğrenci kesimi ise örneklemin büyük bir çoğunluğunu (%64,6) oluşturmaktadır. Küçük yerleşim birimleri olarak köy ve kasabalarda ikamet eden öğrenciler ise %11,3 olmak üzere düşük bir oran sergilemektedir.

Tablo-14: Öğrencilerin Konya’da İkamet Etme Durumu

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Konya	219	24,0	24,0
Konya Dışı	692	75,9	76,0
Toplam	911	99,9	100,0
Cevapsız	1	,1	
TOPLAM	912	100,0	

Selçuk Üniversitesi'nin bulunduğu Konya İli'ni en uzun ikamet ettikleri yerleşim birimi olarak belirten öğrenci sayısı 219'dur. Örneklemin büyük çoğunluğunun (%76) hayatında en uzun ikamet ettiği yerleşim biriminin Konya dışında olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo-15: Öğrencilerin İkamet Ettiği Yerleşim Birimlerinin Bölgelere Göre Dağılımı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
İç Anadolu	395	43,3	43,5
Marmara	106	11,6	11,7
Ege	102	11,2	11,2
Akdeniz	132	14,5	14,5
Karadeniz	80	8,8	8,8
Doğu Anadolu	44	4,8	4,8
Güneydoğu Anadolu	49	5,4	5,4
Toplam	908	99,6	100,0
Cevapsız	4	,4	
TOPLAM	912	100,0	

Örneklemin yerleşim birimlerine ilişkin son bulgu da Tablo-15'te görüldüğü üzere bölgelere ilişkin dağılımdır. Tablodaki veriler incelendiğinde, Selçuk Üniversitesi'nin yer aldığı Konya'nın da dahil olduğu İç Anadolu Bölgesi'nde yoğunlaşma görülmektedir (%43,5). İç Anadolu Bölgesi'ni sırasıyla Akdeniz Bölgesi (%14,5), Marmara Bölgesi (%11,7), Ege Bölgesi (%11,2) ve Karadeniz Bölgesi (%8,8) izlemektedir. Bu doğrultuda ankete katılan öğrencilerin üniversite tercihlerinde rol oynayan önemli kriterlerden birisinin üniversitenin ailenin ikamet ettiği birime yakınlığı olduğunu belirtmek mümkündür. Son olarak eklemek gerekir ki, Güneydoğu Anadolu Bölgesi (%5,4) ile Doğu Anadolu Bölgesi (4,8) en düşük orana sahip iki bölge olmuştur.

3.2. Toplumsal Sorunlara İlişkin Algılar ve Sosyal Gruplara Katılım

Gençlik kategorisi, nesnel bir yaş aralığı dikkate alınarak sınırları belirgin bir toplumsal grup olarak tanımlanabilir. Öte yandan, kategorinin sınırlarının nesnelliği, bu kategori içinde yer alan bireylerin toplumsal eğilimleri, inançları, değerleri ve değer

yargılarının niteliği konusunda bilgi sağlayabilmek için yeterli değildir (Nalçaoğlu, 2007: 93). Bu eksikliği gidermek amacıyla, geleceğin toplumunu şekillendirecek önemli aktörler olarak belirli bir eğitim düzeyine işaret eden üniversite gençliği araştırma kapsamında tutulmuş, bu gençliğin toplumsal dayanışma konusu hakkındaki genel yargılarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda, ankete katılan öğrencilerden Türkiye'nin en önemli üç sorununu ve toplumda birlikteliği sağlayan en önemli üç unsuru belirtmeleri istenmiştir. Bu başlık altında öğrencilerin çeşitli sosyal gruplara katılım durumlarına ve toplumsal olaylara ilgi duymalarında üniversitesinin rol oynayıp oynamadığına ilişkin bulgulara da yer verilmektedir.

Tablo-16: Türkiye'nin En Önemli Üç Sorunu

	I. Sorun			II. Sorun			III. Sorun		
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Ekonomi	142	15,6	15,6	136	14,9	14,9	150	16,4	16,6
Dış İlişkiler	10	1,1	1,1	35	3,8	3,8	33	3,6	3,6
Eğitim	203	22,3	22,3	145	15,9	15,9	174	19,1	19,2
Etnik Ayrımcılık	27	3,0	3,0	48	5,3	5,3	34	3,7	3,8
Terör	257	28,2	28,2	182	20,0	20,0	152	16,7	16,8
Hak ve Özgürlükler	48	5,3	5,3	50	5,5	5,5	86	9,4	9,5
İşsizlik	206	22,6	22,6	228	25,0	25,1	176	19,3	19,4
Yoksulluk	12	1,3	1,3	73	8,0	8,0	75	8,2	8,3
Mezhep Çatışmaları	3	,3	,3	8	,9	,9	15	1,6	1,7
Diğer	2	,2	,2	5	,5	,5	11	1,2	1,2
Toplam	910	99,8	100,0	910	99,8	100,0	906	99,3	100,0
Cevapsız	2	,2		2	,2		6	,7	
TOPLAM	912	100,0		912	100,0		912	100,0	

Örnekleme dahil olan üniversite gençlerine göre Türkiye'nin en önemli üç sorununa ilişkin veriler yukarıdaki tabloda görülmektedir. Tablo incelendiğinde eğitim, terör ve işsizlik kategorisindeki yoğunlaşmalar göze çarpmaktadır. Türkiye'nin en önemli sorunu olarak kabul edilen seçeneklerin dağılımı I. Sorun sütununda yer almaktadır. Buna göre, %28,2 oranıyla terörün, Selçuk Üniversitesi öğrencileri tarafından Türkiye'nin en önemli sorunu olarak kabul edildiği görülmektedir. Terörü

sırasıyla, %22,6 oranı ile işsizlik ve %22,3 oranı ile de eğitim izlemektedir. II. Sorun sütunu incelendiğinde farklı dağılımlara sahip olsa da aynı sorunların ilk üç sırada yer aldığı saptanmıştır. %25,1 oranıyla işsizlik ilk sırada yer alırken, terör %20 ve eğitim %15,9 oranındadır. Son olarak III. Sorun sütununda da işsizlik çok az bir farkla ilk sırada tercih edilen sorundur. %19,2 oranıyla eğitim ve %16,8 oranıyla terör, işsizliği takip eden sorunlardır. Kısacası terör, işsizlik ve eğitim örneklem tarafından kabul edilen Türkiye'nin en önemli sorunlarıdır.

Genç bir nüfusa sahip olan Türkiye'nin en önemli sorunlarının neler olduğunu gençlerin görüşleri doğrultusunda belirlemek amacıyla birçok araştırma gerçekleştirilmiştir ve bu araştırmalar sonucunda ortaya çıkan bulgular da genel itibarıyla birbirini desteklemektedir. Buna göre Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi'nde öğrenim gören 383 kişiye uygulanan saha çalışmasının bulgularına göre gençliğin temel sorunu “gelecek kaygısı” olarak tespit edilmiştir (Avcı, 2007: 135). Gençlerde gelecek kaygısı görülmesinin temel nedeni ise işsiz kalma korkusudur. Nitekim İstanbul'da ikamet eden 18-25 yaş arasındaki gençlerin değerlerine ilişkin yapılan araştırma da benzer sonuçlar taşımaktadır. Gençliğin gözüyle en önemli toplumsal sorunların neler olduğunu saptamak amacıyla 1000 gence sorulan “Eğer bir siyasi lider olsaydınız öncelikli olarak ele alacağınız konu ne olurdu?” sorusuna verilen cevapların dağılımı paralel bulgular içermektedir. Buna göre gençlerin ilk sırada ele alacağı konu “iş alanlarının yaratılması, işsizliğin önlenmesi” olurken, “eğitimin yaygınlaşması” ikinci sırada yer almaktadır (Yurdsever Ateş, 2007: 121). Aynı araştırmada öne çıkan diğer önemli bir bulgu ise, gençlerin bilgi ve genel kültür kazanmak, iyi bir iş bulmak ve vatana millete faydalı olmak için eğitim görmeleri gerektiğini düşünmesidir (Akgül, 2007: 194). Dolayısıyla eğitim ile işsizlik sorununun gençler tarafından birbiriyle ilişkili olarak da düşünüldüğü ifade edilebilir.

Tablo-17: Toplumda Birlikteliği Sağlayan Unsurlar

	I. Birlik			II. Birlik			III. Birlik		
	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Ortak değerler, gelenek ve görenekler	349	38,3	38,4	189	20,7	20,8	117	12,8	13,0
Ortak bir tarihsel Geçmiş	84	9,2	9,2	160	17,5	17,6	111	12,2	12,3
Ortak din ve inançlar	176	19,3	19,3	169	18,5	18,6	138	15,1	15,3
İyi bir devlet yönetimi	112	12,3	12,3	129	14,1	14,2	143	15,7	15,8
Ekonomik refah	60	6,6	6,6	94	10,3	10,4	127	13,9	14,1
İyi bir adalet sistemi	86	9,4	9,5	116	12,7	12,8	155	17,0	17,2
Güçlü bir ordu	35	3,8	3,8	39	4,3	4,3	82	9,0	9,1
Stk'nın etkili faaliyetleri	3	,3	,3	7	,8	,8	22	2,4	2,4
Diğer	5	,5	,5	5	,5	,6	8	,9	,9
Toplam	910	99,8	100,0	908	99,6	100,0	903	99,0	100,0
Cevapsız	2	,2		4	,4		9	1,0	
TOPLAM	912	100,0		912	100,0		912	100,0	

Seçeneklere yerleştirilen toplumda birlikteliği sağlayan unsurlar, araştırmamızın kuramsal ve kavramsal çerçevesinin yer aldığı bölümdeki literatür taraması ile elde edilen saptamalarla ilişkili olarak belirlenmiştir. Bu unsurları toplumdaki bireyleri bir arada tutan ortak sosyo-kültürel özellikler ile toplumun işlerliğinde aktif rol oynayan yönetim ve sistemler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Değerler, gelenek ve görenekler, tarihsel geçmiş, din ve inançlar beraber yaşamayı bir ortaklık çerçevesinde kuran ve sosyal ilişkilerle gerçekleştirilen paylaşımları içeren bir kapsamda değerlendirilebilir. Öte yandan diğer grup ise, toplumdaki bireylerin kurallar ve normlar aracılığıyla işleyen iç içe geçmiş sistemlerde düzenli yaşam sürmesini sağlayan unsurlardan oluşmaktadır. Bu unsurlar, iyi bir devlet yönetimi, iyi bir adalet sistemi, güçlü bir ordu, ekonomik refahın sağlanması ve sivil toplum kuruluşlarının etkili faaliyetleri olarak belirlenmiştir.

Tabloda ankete katılan öğrencilerin bu unsurları önem derecesine göre numaralandırmaları sonucu oluşan dağılımlar yer almaktadır. Toplumda birlikteliği sağlayan en önemli unsura ilişkin dağılım ise I. Birlik sütununda görülmektedir. Buna göre; büyük bir oranla (%38,) diğer unsurlardan etkili olduğu düşünülen ortak değerler, gelenek ve görenekleri, %19,3 oranı ile ortak din ve inançların takip ettiği saptanmıştır. %12,3 oranıyla iyi bir devlet yönetimi ise üçüncü sırada yer almaktadır. Toplumsal birlikteliği sağlayan en önemli ikinci unsur dağılımında yine ilk sırada yer alan %20,8 oranıyla ortak değerler, gelenek ve görenekler, ikinci sırada yer alan %18,6 oranıyla ortak din ve inançlar olmuştur. Bununla birlikte, üçüncü sırada ortak bir tarihsel geçmiş kategorisinin %17,6 oranında tercih edildiği anlaşılmaktadır. Son olarak ise, birliktelik için en önemli üçüncü unsurun belirtildiği sütunda, %17,2 oranına sahip iyi bir adalet sistemini %15,8 oranıyla iyi bir devlet yönetiminin takip ettiği görülmektedir. Her birlik sütununda ilk üç sırada olan ortak din ve inançlar ise III. Birlik sütununda %15,3 oranıyla yer almaktadır. Son olarak denilebilir ki, beraber yaşamayı bir ortaklık çerçevesinde sosyo-kültürel olarak kuran unsurların büyük oranlarda seyrettiğini ifade etmek mümkündür.

İstanbul gençliği üzerine yapılan diğer bir araştırmanın bulguları da, ortaya çıkan bu sonuçları desteklemektedir. 2006 yılında 15-24 yaş aralığında bulunan 1014 kişiye uygulanan araştırmanın örnekleminin neredeyse tamamını lise ve üniversitede öğrenim gören gençler oluşturmaktadır. Örnekleme göre “Türkiye’de insanları en fazla bir arada tutan şey” sıralamasında %40,7 oranıyla “Müslüman olmak” ilk sırada yer almaktadır. %29,7 oranıyla “Türk olmak” ikinci sırada, %26,3 oranıyla “TC vatandaşı olmak” ise üçüncü sıradadır (Zeylan, 2007: 139). Kısacası toplumdaki bireyleri ancak ortak kimlikler altında bir arada tutmanın mümkün olduğu ortadadır. Bir toplum bireylere birçok ortaklık sağlayarak aidiyet bağı kurmaktadır. Birey ise ulusal kimliğiyle ya da etnikliğiyle, sahip olduğu dinsel inancıyla, gerek remi kurumlardan aldığı eğitimiyle gerekse toplumsallaşma deneyimiyle kendini topluma ait hissetmektedir.

Tablo-18: Sosyal Gruplara Katılım

ÜYELİK	Öğrenci Topluluğu		STK			Siyasi Parti		
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	252	27,6	79	8,7	8,7	37	4,1	4,1
Hayır	660	72,4	832	91,2	91,3	874	95,8	95,9
Toplam			911	99,9	100,0	911	99,9	100,0
Cevapsız			1	,1		1	,1	
TOPLAM	912	100,0	912	100,0		912	100,0	

Çeşitli sosyal gruplara katılım durumuna ilişkin verilere ulaşmak amacıyla deneklere üç soru yöneltilmiştir. Öğrencilerin herhangi bir öğrenci topluluğuna, sivil toplum kuruluşuna ve siyasi partiye üye olup olmadıkları sorulmuş, alınan cevaplar doğrultusunda yukarıdaki tabloda görülen dağılım ortaya çıkmıştır. Oranlar incelendiğinde genel olarak gruplara katılımın düşük olduğu gözlenmekle birlikte, en fazla katılımın olduğu grup %27,6 oranıyla öğrenci topluluklarıdır. Ayrıca, herhangi bir siyasi partiye üyelik durumunun çok düşük bir oran (%4,1) sergilemesi dikkat çekmiştir.

Tablo-19: Derslerde Toplumsal Sorunlar Hakkında Konuşma Durumu

Derslerde hocalarınızla birlikte toplumsal sorunlar hakkında konuşur musunuz?	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	569	62,4	63,2
Hayır	332	36,4	36,8
Toplam	901	98,8	100,0
Cevapsız	11	1,2	
TOPLAM	912	100,0	

Örnekleme oluşturan öğrencilerin derslerde hocalarıyla birlikte toplumsal sorunlar hakkında konuşup konuşmadıklarına ilişkin soruya verilen yanıtların dağılım tablosuna bakıldığında, örneklemin yarısından fazlasının (%63,2) evet yanıtını verdiği gözlenmektedir. “Hayır” yanıtını verenlerin oranı ise %36,8’dir. Bu bağlamda, öğrencilerin toplumsal olaylara ilgisinde üniversitenin rol oynayabilme olasılığının yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo-20: Derslerde Toplumsal Sorunlar Hakkında Konuşma Durumu ile Bilimsel Alan Arasındaki İlişki

			Derslerde hocalarınızla birlikte toplumsal sorunlar hakkında konuşur musunuz?	
			Evet	Hayır
Bilim	Sosyal Bilimler	Sayı	316	142
		Yüzde	55,5	42,8
	Fen Bilimleri	Sayı	253	190
		Yüzde	44,5	57,2
TOPLAM		Sayı	569	332
		Yüzde	100,0	100,0

Hocalarla toplumsal sorunlara yönelik konuşma konusunda sosyal bilimler ve fen bilimleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını saptamak amacıyla çapraz tablo uygulanmıştır. Oranlar incelendiğinde, sosyal bilimlerin (%55,5) fen bilimlerine (%44,5) kıyasla daha fazla evet cevabını verdiği gözlenmektedir. Üniversite öğrenimleri sürecinde öğrencilerin almakla yükümlü olduğu derslerin içerikleri sosyal bilimler ve fen bilimleri ayrımında belirgin bir farklılık içermektedir. Bu farklılık sosyal bilimlerde okutulan derslerin daha fazla sosyal ve kültürel içerikli olmasıdır. Sonuç olarak bu durumun etkisi, yukarıdaki çapraz tablodaki verilerde de gözlemlenebilir bir nitelik kazanmıştır.

Tablo-21: Başlıca Bilgi Sağlama ve Haber Alma Kaynağı

	Sayı	Yüzde
Aile	6	,7
Arkadaşlar	26	2,9
Basılı Medya	128	14,0
Televizyon	252	27,6
İnternet	484	53,1
Diğer	16	1,8
TOPLAM	912	100,0

Örneklemin başlıca bilgi sağlama ve haber alma kaynağının %53,1 oranıyla internet olması, günümüz toplumlarında küresel bilgi teknolojilerinin kullanımının artmasına paralel biçimde ortaya çıkan bir bulgu olmuştur. İnterneti ise %27,6 oranıyla televizyon, %14 oranıyla basılı medya ve %7 oranıyla aile izlemektedir.

3.3. Üniversiteye Aidiyet ile İlgili Bulgular

Örnekleme dahil olan öğrencilerin üniversiteye aidiyet derecesini ortaya koymayı amaçlayan ölçek 21 maddeden oluşmaktadır. Öğrencilerden kendi görüşleri çerçevesinde her maddeye en uygun olan beşli likert ölçeğindeki ifadelerden birisini seçmeleri istenmiştir. Bu ifadeler 1'den 5'e doğru bir sıralamayla katılımın giderek yükseldiğini gösteren puanlara sahiptir (1-Kesinlikle katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4-Katılıyorum, 5-Tamamen Katılıyorum). Örneklemin ifade seçimleri doğrultusunda oluşan ortalamalar ve standart sapma değerleri aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo-22: Üniversiteye Aidiyet

	Ortalama	Std.Sapma
Bölümümdeki öğrencilerle derslere ilişkin çeşitli materyalleri, ders notlarımı ve derse ilişkin bilgilerimi paylaşıyorum.	4,00	,931
Aynı bölümden arkadaşlarımla üniversite dışında da sık sık görüşürüm.	3,64	1,079
Bu üniversitede okumaktan gurur duyuyorum.	3,58	1,034
Bölümümün dışarıda (kampüste, kentte) olumlu bir imajı vardır.	3,55	1,226
Bu üniversitede bölümümün öğrencisi olmak bir ayrıcalıktır.	3,53	1,220
Genel olarak öğretim üyelerinin öğrencilere yaklaşımı insancıldır.	3,51	,960
Bölümle ve derslerle ilgili geçmişe ilişkin olaylar ve anılar eski öğrenciler tarafından yenilere aktarılır.	3,44	1,111
Bu üniversitenin bir öğrencisi olmak bir ayrıcalıktır.	3,43	1,117
Diğer üniversitelerde aynı bölümdeki öğrencilerle kendimi kıyasladığımda şanslı olduğumu düşünüyorum.	3,42	1,152
Bölümümün araştırma görevlileri içtenlikle yardımcı olurlar.	3,32	1,146
Üniversite çağına gelen yakınlarıma fakültemi ve bölümümü tercih etmelerini öneririm.	3,31	1,283
Öğretim üyelerinin çoğunluğu iletişime her zaman açıktır.	3,29	1,036
Öğrenciliğim sona erdiğinde bile fakülteme ve bölümüme aidiyetimin süreceğine inanıyorum.	3,28	1,123
Geçmişe dönme şansım olsaydı yine bu <u>üniversiteyi</u> seçerdim.	3,22	1,243
Fakültem aile, toplum ve iş dünyasındaki beklentilerimi karşılamaktadır.	3,16	1,130
Geçmişe dönme şansım olsaydı yine bu <u>bölümü</u> seçerdim.	3,13	1,442
Öğretim üyelerinin çoğu hatalara karşı toleranslı davranırlar.	3,10	,946
Bölümümde yeni gelen öğrenciler ile eski öğrenciler çabuk kaynaşırlar.	3,00	1,059
Üniversitemde öğrencilere yönelik düzenlenen sosyal etkinlikleri yeterli buluyorum.	2,98	1,106
Bölümümde farklı sınıflardaki öğrenciler arasındaki iletişim güçlüdür.	2,91	1,134
Hocalarımı farklı sorunlarımı paylaşabilecek kadar yakın görüyorum.	2,64	1,138

Üniversiteye aidiyet ifadelerinin betimleyici istatistiklerinin yer aldığı tabloda en yüksek ortalamadan en düşük ortalamaya doğru bir sıralama gerçekleştirilmiştir. Tablo incelendiğinde örnekleme oluşturan öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüme aidiyetlerine ilişkin ifadelerin ölçek genelinde en yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Çok güçlü bir katılımın olduğu “Bölümümdeki öğrencilerle derslere ilişkin çeşitli materyalleri, ders notlarımı ve derse ilişkin bilgilerimi paylaşıyorum” ifadesi

4,00 ortalama ve ölçek içinde en düşük standart sapma puanına sahip olma ile en çok benimsenen ifade olmuştur. “Aynı bölümden arkadaşlarımla üniversite dışında da sık sık görüşürüm” ifadesi 3,64, “Bu üniversitede okumaktan gurur duyuyorum” ifadesi 3,58, “Bölümümün dışarıda (kampüste, kentte) olumlu bir imajı vardır” ifadesi 3,55 ve “Bu üniversitede bölümümün öğrencisi olmak bir ayrıcalıktır” ifadesi 3,53 ortalama ile öğrencilerin en çok önem verdikleri diğer ifadeler olmuştur. Sıralamada ilk 5 ifadenin içinde üçüncü sırada yer alan “Bu üniversitede okumaktan gurur duyuyorum” ifadesinin sahip olduğu ortalama ile örneklemin Selçuk Üniversitesi’ne aidiyet duygusunun yüksek olduğunu belirtmek mümkündür. Daha sonraki ifadelerden 3’ün üzerinde ortalama değerlerine sahip olanlar, yine bölümle ilişkili olarak, öğrencilerin öğretim üyeleriyle ve aynı bölümdeki arkadaşlarıyla iletişimlerinin güçlü olduğunu; öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteden ve bölümden memnun olduklarını ve kendilerini bu açıdan şanslı hissettiklerini gösteren ifadelerdir. “Hocalarımı farklı sorunlarımı paylaşabilecek kadar yakın görüyorum” ifadesi ise 2,64 değeri ile en düşük ortalamaya sahip olan ifade olmuştur. Öğretim üyelerine ilişkin diğer ifadeler yüksek ortalamalara sahip olsa da bu ifadenin ortalamasının düşük olması, öğrencilerin öğretim üyeleriyle olan ilişkilerinin ne kadar iyi olsa da ilişkilerine bir sınırlama getirdiği yönünde bir açıklama doğurabilir. Öte yandan, 3’ün altında ortalama değeri gösteren diğer ifadeler ise; 2,91 ortalama ile “Bölümümde farklı sınıflardaki öğrenciler arasındaki iletişim güçlüdür” ifadesi ve 2,98 ortalama ile “Üniversitemde öğrencilere yönelik düzenlenen sosyal etkinlikleri yeterli buluyorum” ifadesi olmuştur. Bu ifadelere bakıldığında ise, ankete katılan öğrencilerin aynı bölümdeki öğrenciler ile kurdukları arkadaşlık ilişkilerinde aynı sınıfta olup olmamanın etkili bir faktör olduğu sonucuna varılabilir. Ayrıca, örneklemin üniversiteye ilişkin görüşlerinin genel olarak olumlu olmasının yanı sıra düzenlenen sosyal etkinlikleri yetersiz bulduklarını ifade etmek mümkündür.

Tablo-23: Üniversiteye Aidiyet İfadelerinin Toplam Ölçek ve Puan Değerleri

	Sayı	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Ölçek Ortalama	912	1	5	3,31	,61281
Puan Ortalama	912	21	105	69,46	12,86911

Betimsel istatistiklerine değinilen ifadelerin toplam değerlerine ilişkin analiz ise, örneklemin üniversiteye olan aidiyetinin genel değerlendirmesini mümkün kılmaktadır. Buna göre, bu ifadelerin 1'den 5'e doğru sıralanan seçeneklerinin ortalaması 3,31 olduğu belirlenmiştir. 21 ifadenin 21 ile 105 puan aralığında hesaplanan puan ortalaması ise 69,46'dır. Bu ortalama değerleri, anket uygulanan öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteye ilişkin sunulan olumlu ifadelere katılma yönünde bir eğilim sergilediklerine işaret etmektedir.

Üniversiteye aidiyetin toplam puanı ile sosyo-demografik ve ekonomik değişkenler arasındaki ilişkiler, T-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yardımıyla incelenmiştir. Buna göre cinsiyet değişkeni ile üniversiteye aidiyet arasında anlamlı farklılık içeren bir ilişki tespit edilememiştir ($t=1,1441$; $sd=910$; $p=,150$) (Bkz. Ek-1, Tablo-1). Ancak yaş ile üniversiteye aidiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır ($F=14,004$; $sd=2$; $p=,000$). 17-19 yaş aralığındaki öğrenciler, 20-21 yaşındaki öğrenciler ile 22 yaş ve üzeri öğrenciler arasında üniversiteye aidiyet konusunda anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Yaş arttıkça üniversiteye aidiyet azalmaktadır. Buna göre, 72,88 ortalamaya sahip 17-19 yaş aralığındaki öğrenciler diğer yaş gruplarına göre üniversiteye daha fazla aidiyet duymaktadır (Bkz. Ek-1, Tablo-2).

Örneklemini oluşturan öğrencilerin bölümlerinin dahil olduğu bilimsel alan ile üniversiteye aidiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmüştür ($t=3,358$; $sd=893,669$; $p=,001$). Sosyal bilimlerde öğrenim gören öğrencilerin üniversiteye aidiyetine ilişkin ortalama puanı 70,85 iken, fen bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin aidiyet puanı 68'dir. Bu doğrultuda, sosyal bilim öğrencilerinin fen bilimlerinde öğrenim gören öğrencilere göre daha fazla üniversiteye

bağlılık duygusu taşıdıklarını ifade etmek mümkündür (Bkz. Ek-1, Tablo-3). Aynı şekilde üniversiteye aidiyet puanı ile fakülte, sınıf ve genel not ortalaması değişkenleri arasında da yapılan varyans analizleri sonucunda anlamlı ilişkilere rastlanmıştır. İlk olarak fakülteler arasındaki ayrımlaşmalara değinmek gerekirse üniversiteye aidiyetin en yüksek görüldüğü fakülte 72,95 ortalama ile Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi olmuştur ($F=12,905$; $sd=5$; $p=,000$). Bu fakülteyi Hukuk Fakültesi izlemektedir. Bu iki fakültenin analiz sonucunda tespit edilen en fazla ayrımlaştığı fakülteler, en düşük üniversiteye aidiyet ortalama puanına sahip olan fakülteler olan Fen Fakültesi, Ziraat Fakültesi ve İİBF'dir (Bkz. Ek-1, Tablo-4). Bununla birlikte, sınıflar arasında üniversiteye aidiyet düzeyinin farklılaştığını ve birinci sınıflardan dördüncü sınıflara doğru aidiyetin azaldığını belirtmek mümkündür ($F=6,282$; $sd=3$; $p=,000$). Üniversitede geçirilen zamanın artmasıyla birlikte aidiyetin de artacağı görüşünün aksine bir sonucun çıkması, üniversite açısından önemli bir noktaya işaret etmektedir (Bkz. Ek-1, Tablo-5). Ayrıca üniversiteye aidiyet ile genel not ortalaması arasındaki ilişkiyi sınavan yerli ve yabancı literatürdeki birçok araştırmanın sonuçlarına paralel olarak anlamlı bir farklılaşmanın olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($F=3,439$; $sd=2$; $p=,033$). Bu farklılaşmaya göre, öğrencilerin genel not ortalaması yükseldikçe üniversiteye daha fazla aidiyet duyacakları ortaya çıkmıştır (Bkz. Ek-1, Tablo-6). Özetle, ankete katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri bilim alanı, fakülte ve sınıf ile öğrencilerin başarı düzeylerine işaret eden genel not ortalamalarının kendilerini üniversiteye ait hissetmelerinde etkili olan faktörler olduklarını belirtmek mümkündür.

Üniversiteye aidiyet ile öğrenci ailelerinin aylık ortalama gelirleri ($F=1,445$; $sd=4$; $p=,217$), öğrencilerin aylık harcamaları ($F=1,060$; $sd=4$; $p=,375$), en uzun süre ikamet edilen yerleşim birimi ($F=1,554$; $sd=5$; $p=,171$) ve yerleşim biriminin Konya ili olup olmaması ($t=,555$; $sd=909$; $p=,579$) değişkenleri arasında herhangi bir anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır (Bkz. Ek-1, Tablo-7, Tablo-8, Tablo-9 ve Tablo-10). Kısacası, ekonomik değişkenlerle ikamet durumlarının üniversiteye olan aidiyet duygusuna etkisi olmadığı söylenebilir.

Son olarak üniversiteye aidiyet toplam puanı ile öğrencilerin herhangi bir topluluğa ya da gruba üyelik durumları arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Herhangi bir öğrenci topluluğuna üye olmanın üniversiteye aidiyeti olumlu yönde etkilediği sonucuna varılırken ($t=4,951$; $sd=910$; $p=,000$), herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olma ile üniversiteye aitlik duygusu arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılamamıştır ($t= -,052$; $sd=909$; $p=,959$) (Bkz. Ek-1, Tablo-11 ve Tablo-12). Herhangi bir siyasi partiye üye olma ile aidiyet arasında ise anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($t= -3,179$; $sd=909$; $p=,002$) (Bkz. Ek-1, Tablo-13). Sonuç olarak topluluklara üye olmanın üniversiteye aidiyette etkili olduğu ifade edilebilir.

Ölçekteki 21 maddeye faktör analizi uygulanarak üniversiteye aidiyeti oluşturan unsurların genel yapısı elde edilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte analiz sonucu elde edilen alt boyutlar ile sosyo-demografik ve ekonomik değişkenler arasındaki ilişkilere bakılarak üniversiteye aidiyetin daha derinlemesine bir çözümlemesi gerçekleştirilmek istenmiştir. Faktör analiziyle birlikte gerçekleştirilen güvenilirlik analizi ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir (KMO değeri = ,896). Analiz sonucunda varimax rotasyonlu ve özdeğeri (eigenvalue) 1'den büyük olması kriteri uygulanarak, üniversiteye aidiyetin toplam varyansın %54,05'ini açıklayan 4 faktör çözümü (alt boyutu) elde edilmiştir. Bu faktör çözümleri bir araya gelen ifadelere uygun başlıklar altında toplanarak tablolar halinde aşağıda sunulmaktadır.

**Tablo-24: Üniversiteye Aidiyet İfadelerinin Faktör Yüklemeleri
(Principal Components, Varimax Rotation)**

FAKTÖR-1: BÖLÜME AİDİYET

Bölüme Aidiyet	Ort.	St.Sp.	Faktör Yüklemesi
Üniversite çağına gelen yakınlarıma fakültemi ve bölümümü tercih etmelerini öneririm.	3,31	1,283	,784
Geçmişe dönme şansım olsaydı yine bu <u>bölümü</u> seçerdim.	3,13	1,442	,773
Bu üniversitede bölümümün öğrencisi olmak bir ayrıcalıktır.	3,53	1,220	,767
Fakültem aile, toplum ve iş dünyasındaki beklentilerimi karşılamaktadır.	3,16	1,130	,742
Bölümümün dışarıda (kampüste, kentte) olumlu bir imajı vardır.	3,55	1,226	,736
Öğrenciliğim sona erdiğinde bile fakülteme ve bölümüme aidiyetimin süreceğine inanıyorum.	3,28	1,123	,564
Diğer üniversitelerde aynı bölümdeki öğrencilerle kendimi kıyasladığımda şanslı olduğumu düşünüyorum.	3,42	1,152	,507
Özdeğer (Eigenvalue)	6,45		
Açıklanan Varyans (Variance explained) (%)	18,59		
Güvenilirlik (Cronbach's alpha)	,873		

“Bölüme Aidiyet” olarak adlandırılan ilk faktördeki ifadelerin ortalamasının 3’ten büyük olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda bu ifadelere katılımın yüksek olduğu söylenebilir. Bölüme aidiyet faktörü 6,45 özdeğeriyle, tek başına toplam varyansın %18,59’unu açıklamaktadır ve bu faktör altında toplanan ifadelerin güvenilirlik değeri de .873 olmak üzere oldukça yüksektir.

Demografik değişkenler açısından bölüme aidiyet faktörü incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin bu faktörü önemseme düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($t=,358$; $sd=910$; $p=,720$) (Bkz. Ek-1, Tablo-14). Öte yandan yaş değişkenine göre bölüme aidiyet değişkeni farklılık göstermektedir ($F=10,535$; $sd=2$;

$p=,000$). Yaş arttıkça bölüme aidiyet puanının da yükseldiği görülmektedir (Bkz. Ek-1, Tablo-15).

Örneklemin eğitim durumlarına ilişkin değişkenler ile bölüme aidiyet faktörü arasındaki ilişkilerin analizi de önemli bulguları beraberinde getirmektedir. Sosyal bilimlere bağlı programlarda okuyan öğrencilerin fen bilimlerinde okuyan öğrencilere kıyasla anlamlı bir düzeyde daha fazla bölümlerine aidiyet duydukları tespit edilmiştir ($t=7,447$; $sd=910$; $p=,000$) (Bkz. Ek-1, Tablo-16). Bu bulguyu daha detaylı çözümlenmek amacıyla fakülteler arasında bölüme aidiyetin farklılaşıp farklılaşmadığı da sorgulanmıştır ($F=66,021$; $sd=5$; $p=,000$). Buna göre 58,96 ortalama aidiyet puanı ile Hukuk Fakültesi bölüme aidiyetin en fazla olduğu fakülte olarak, Fen Fakültesi 42,03 ortalama ile bölüme aidiyetin en az olduğu fakülte olarak belirlenmiştir (Bkz. Ek-1, Tablo-17). Bölüme aidiyet faktörü ile öğrenim görülen sınıf kategorisi arasındaki ilişkiye bakıldığında birinci ile dördüncü sınıfların bölüme aidiyet puanlarının anlamlı farklılık içerdiği görülmektedir ($F=3,296$; $sd=3$; $p=,020$). Birinci sınıf öğrencileri son sınıf öğrencilerine göre bölümlerine daha fazla aidiyet duymaktadır (Bkz. Ek-1, Tablo-18). Ancak öğrencilerin genel not ortalamaları, bölüme aidiyet faktörü üzerinde farklılaşma yaratmamaktadır ($F=1,547$; $sd=2$; $p=,214$) (Bkz. Ek-1, Tablo-19). Bölüme aidiyet faktörü ile herhangi bir öğrenci topluluğuna üyelik durumu arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($t=4,259$; $sd=910$; $p=,000$). Bir topluluğa üye olanlar, üye olmayanlardan daha fazla bölümlerine bağlıdır (Bkz. Ek-1, Tablo-20).

**Tablo-25: Üniversiteye Aidiyet İfadelerinin Faktör Yüklemeleri
(Principal Components, Varimax Rotation)**

FAKTÖR-2: ÖĞRETİM ÜYELERİNE BAĞLILIK

Öğretim Üyelerine Bağlılık	Ort.	Std. Sp.	Faktör Yüklemesi
Genel olarak öğretim üyelerinin öğrencilere yaklaşımı insancıldır.	3,51	,960	,759
Öğretim üyelerinin çoğunluğu iletişime her zaman açıktır.	3,29	1,036	,751
Öğretim üyelerinin çoğu hatalara karşı toleranslı davranırlar.	3,10	1,036	,734
Hocalarımı farklı sorunlarımı paylaşabilecek kadar yakın görüyorum.	2,64	1,138	,628
Bölümümün araştırma görevlileri içtenlikle yardımcı olurlar.	3,32	1,146	,524
Özdeğer (Eigenvalue)	2,07		
Açıklanan Varyans (Variance explained) (%)	12,67		
Güvenilirlik (Cronbach's alpha)	,762		

Analiz sonuçlarına göre oluşan ikinci faktör “Öğretim Üyelerine Bağlılık” olarak adlandırılmıştır. Öğretim üyelerinin ve araştırma görevlilerinin öğrenciler ile olan ilişkisine yönelik ifadelerin toplandığı bu faktör, .762 güvenilirlik değeriyle toplam varyansın %12,67’sini açıklamaktadır. İfadelerin ortalamasının “Hocalarımı farklı sorunlarımı paylaşabilecek kadar yakın görüyorum” ifadesi dışında genel olarak yüksek olduğu görülmektedir.

Öğretim Üyelerine Bağlılık faktörünün cinsiyet ($t = -,688$; $sd=910$; $p=,491$) ile yaş ($F=,179$; $sd=2$; $p=,836$) değişkeni açısından anlamlı bir farklılık içermediği tespit edilmiştir (Bkz. Ek-1, Tablo-21 ve Tablo-22). Örneklemin öğrenim gördükleri bilim alanı da aynı şekilde, öğretim üyelerine bağlılık faktörü üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir ($t=,503$; $sd=910$; $p=,615$) (Bkz. Ek-1, Tablo-23). Ancak, bu faktörün fakülteler arasında anlamlı bir düzeyde farklılaşma ortaya koyduğu görülmüştür ($F=14,509$; $sd=5$; $p=,000$). Öğretim üyelerine bağlılığın en yüksek olduğu fakülte Edebiyat Fakültesi

(54,38) olurken, 46,90 ortalama ile en düşük bağılılığın görüldüğü fakülte Hukuk Fakültesi olmuştur (Bkz. Ek-1, Tablo-24). Öğretim üyelerine bağılılık faktörü ile öğrenim görülen sınıf düzeyleri arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($F=,161$; $sd=3$; $p=,923$) (Bkz. Ek-1, Tablo-25). Bununla birlikte 2,5 ve üstü genel not ortalamasına sahip olan öğrencilerin, 2,49 ve altı genel not ortalamasına sahip olan öğrencilerden daha yüksek düzeyde öğretim üyelerine bağlı oldukları ortaya çıkmıştır ($F=7,251$; $sd=2$; $p=,001$) (Bkz. Ek-1, Tablo-26).

Tablo-26: Üniversiteye Aidiyet İfadelerinin Faktör Yüklemeleri

(Principal Components, Varimax Rotation)

FAKTÖR-3: ÜNİVERSİTEYE BAĞLILIK

Üniversiteye Bağlılık	Ort.	Std. Sp.	Faktör Yüklemesi
Bu üniversitenin bir öğrencisi olmak bir ayrıcalıktır.	3,43	1,117	,812
Bu üniversitede okumaktan gurur duyuyorum.	3,58	1,034	,804
Geçmişe dönme şansım olsaydı yine bu <u>üniversiteyi</u> seçerdim.	3,22	1,243	,799
Üniversitemde öğrencilere yönelik düzenlenen sosyal etkinlikleri yeterli buluyorum.	2,98	1,106	,414
Özdeğer (Eigenvalue)	1,51		
Açıklanan Varyans (Variance explained) (%)	12,64		
Güvenilirlik (Cronbach's alpha)	,769		

Üçüncü faktöre ise “Üniversiteye Bağlılık” adı verilmiştir. Bu faktör altında dört ifade yer almaktadır. Bunlar “Bu üniversitenin bir öğrencisi olmak bir ayrıcalıktır”, “Bu üniversitede okumaktan gurur duyuyorum”, “Geçmişe dönme şansım olsaydı yine bu üniversiteyi seçerdim” ve “Üniversitemde öğrencilere yönelik düzenlenen sosyal etkinlikleri yeterli buluyorum” ifadeleridir. Tablodaki veriler incelendiğinde faktör altında toplanan ifadelerin ortalamalarının bu ifadelere katılım yönünde bir eğilimi ortaya çıkardığını ifade etmek mümkündür. Bu faktör toplam varyansın %12,64’ünü açıklamaktadır. Güvenilirlik değeri ise ,769’tur.

Cinsiyet ile üniversiteye bağlılık faktörü arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($t=4,194$; $sd=910$; $p=,000$). Kız öğrenciler 51,31 değeriyle erkek öğrencilerin 48,55'lik değerine göre üniversiteye daha fazla bağlılık duymaktadır (Bkz. Ek-1, Tablo-27). Yaş kategorileri arasında da bu faktöre ilişkin anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir ($F=3,596$; $sd=2$; $p=,028$). 17 ile 19 yaş arasındaki öğrenciler ile 22 ve üzeri yaşındaki öğrencilerin üniversiteye bağlılık faktörüne verdikleri önem anlamlı farklılık göstermektedir. 17 ile 19 yaş arasındakiler, 22 yaş ve üzerinelere göre üniversiteye bağlılık faktörüne daha fazla önem vermektedir (Bkz. Ek-1, Tablo-28).

Ankete katılan öğrencilerin öğrenimlerine ilişkin oluşturulan kategoriler ile bu faktör analiz edildiğinde birçok farklılaşmaların olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal bilim öğrencilerinin fen bilimleri öğrencileri ile kıyaslanması sonucunda bu iki bilim alanına ilişkin üniversiteye bağlılık değerlerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir ($t=2,222$; $sd=910$; $p=,027$). Buna göre, sosyal bilim öğrencileri daha fazla kendilerini üniversiteye ait hissetmektedirler (Bkz. Ek-1, Tablo-29). Öğrenim görülen fakülteler arasında da bu faktör üzerinden yapılan varyans analizi sonucunda anlamlı farklılaşmaların olduğu tespit edilmiştir ($F=11,694$; $sd=5$; $p=,000$). Çoklu karşılaştırma tablosu incelendiğinde en yüksek ortalamalara sahip olan Edebiyat Fakültesi (52,67) ile Fen Fakültesinin (52,27), en düşük ortalamalara sahip olan Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi (45,87) ile Hukuk Fakültesinden (47,89) anlamlı bir düzeyde ayrılaştığı görülmektedir (Bkz. Ek-1, Tablo-30). Öğrenim görülen sınıf kategorisinden birinci sınıf ile dördüncü sınıf seçilerek bu iki sınıf arasında üniversiteye bağlılık oranlarının anlamlı bir düzeyde farklılık gösterip göstermediği ise T-testi analizi ile değerlendirilmiştir ($t=3,165$; $sd=458$; $p=,002$). Analiz sonucunda söz konusu iki sınıf arasında anlamlı bir ilişki tespit edilerek birinci sınıfların dördüncü sınıflara göre daha fazla üniversiteye bağlı oldukları ortaya çıkmıştır (Bkz. Ek-1, Tablo-31). Örneklemin öğrenim bilgilerine ilişkin oluşturulan değişkenlerden biri olan genel not ortalamaları ile bu faktör arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($F=,235$; $sd=2$; $p=,791$) (Bkz. Ek-1, Tablo-32). Öte yandan üniversitenin bulunduğu Konya İli'nde ikamet etme durumu ile bu faktör arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır ($t=3,537$; $sd=909$; $p=,000$). Konya'da ikamet

eden öğrencilerin (52,06), Konya dışında ikamet edip öğrenim görmek için Konya'ya gelen öğrencilerden (49,34) daha yüksek bir değer ortaya koymaları doğrultusunda bu öğrencilerin üniversiteye daha yüksek bir seviyede bağlılık duyduklarını ifade etmek mümkündür (Bkz. Ek-1, Tablo-33). Son olarak örneklemin öğrenci topluluklarına üye olup olmamalarının üniversiteye bağlılık faktörü üzerinde bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir ($t = -1,124$; $sd = 910$; $p = ,262$) (Bkz. Ek-1, Tablo-34).

Sonuç olarak öğrencilerin yaşları arttıkça dolayısıyla buldukları sınıf düzeyi yükseldikçe üniversiteye bağlılık hislerinin azalması ve Konya İli'nde ikamet eden öğrencilerin üniversiteye daha fazla bağlılık duyması sosyolojik olarak dikkat çeken bulgular olmuştur. Üniversite öğreniminin ilk yıllarında gençlerin hem yaşadıkları çevreye, hem de yeni arkadaşlık ilişkilerine adapte olma sürecinin bağlılığı olumsuz etkileyeceği beklenirken tersi bir sonucun ortaya çıkması, bu durumun nedenlerini araştırmaya sevk etmiştir. Bu doğrultuda İstanbul gençliği üzerine yapılan bir araştırmada elde edilen bir bulguya değinmek önemli bazı ipuçlarını ortaya koymayı sağlayabilecektir. Gençlere göre hayata hazırlamada en etkin kurumun üniversiteler olarak belirlendiği bu araştırmada, etkin olan ikinci kurum aile olarak saptanmıştır (Zeylan, 2007: 129). Buna göre denilebilir ki, gençlerin üniversitede okuma isteklerinin arkasında yatan neden sadece görecekları eğitim değil gelecek endişesi ve nitelikli bir işte çalışma arzusudur. İşsizliği Türkiye'nin en önemli üç sorunundan birisi olarak gören araştırmanın örnekleminde gelecekte işsiz kalma korkusunun yoğun olarak hissedildiği söylenebilir. Bu gençler, üniversite mezunu olduklarında çalışma hayatlarında umduklarını bulamamak gibi bir endişe içerisinde gerginlik yaşamakta ve bu bağlamda eğitimin anlamsızlığını duyumsamaktadır. Dolayısıyla son sınıfa doğru bu gerginliğin tırmanışı söz konusu olabilir ve üniversite kurumuna ilişkin duyulan bağlılığı olumsuz etkilemesi muhtemeldir.

**Tablo-27: Üniversiteye Aidiyet İfadelerinin Faktör Yüklemeleri
(Principal Components, Varimax Rotation)
FAKTÖR-4: ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ**

Arkadaşlık İlişkileri	Ort.	Std. Sp.	Faktör Yüklemesi
Bölümümde yeni gelen öğrenciler ile eski öğrenciler çabuk kaynaşırlar.	3,00	1,059	,725
Bölümümde farklı sınıflardaki öğrenciler arasındaki iletişim güçlüdür.	2,91	1,134	,670
Bölümle ve derslerle ilgili geçmişe ilişkin olaylar ve anılar eski öğrenciler tarafından yenilere aktarılır.	3,44	1,111	,666
Bölümümdeki öğrencilerle derslere ilişkin çeşitli materyalleri, ders notlarımı ve derse ilişkin bilgilerimi paylaşıyorum.	4,00	,931	,482
Aynı bölümden arkadaşlarımla üniversite dışında da sık sık görüşürüm.	3,64	1,079	,464
Özdeğer (Eigenvalue)	1,32		
Açıklanan Varyans (Variance explained) (%)	10,15		
Güvenilirlik (Cronbach's alpha)	,636		

Son faktör ise, “Arkadaşlık İlişkileri” adı verilen ve 1,32 özdeğeriyle toplam varyansın %10,15’ini açıklayan faktördür. Bu faktör altında örnekleme oluşturan öğrencilerin aynı bölümdeki arkadaşlarıyla olan iletişimine yönelik ifadeler toplanmaktadır. Bu ifadelerin ortalamaları incelendiğinde ise yüksek değerlerin olduğu göze çarpmaktadır. Öte yandan arkadaşlık ilişkileri faktörü yeterli düzeyde de olsa diğer faktörlere kıyasla daha düşük güvenilirlik değerine sahiptir (,636).

Kız ve erkek öğrencilerin bu faktör konusunda bir ayrışma içinde olmadığı görülmüştür ($t = -,934$; $sd = 910$; $p = ,351$) (Bkz. Ek-1, Tablo-35). Kategori haline getirilmiş yaş değişkeni ile arkadaşlık ilişkileri faktörü arasında ise anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($F = 4,352$; $sd = 2$; $p = ,013$). Bölümdeki arkadaşlarla olan iletişime yönelik oluşturulan bu faktörün 17 ile 19 yaş arasındakilerle 22 yaş ve üzerindekiiler arasında anlamlı bir farklılaşma doğurduğu gözlenmiştir. Yaş arttıkça arkadaşlık ilişkilerine ilişkin betimleyici oranların düştüğü saptanmıştır (Bkz. Ek-1, Tablo-36).

Öğrenim görülen bilim alanı ile üniversiteye aidiyet ölçeğinin bu son faktörü arasındaki ilişki de anlamlı düzeyde farklılaşmanın tespit edildiği bir ilişkidir ($t = -6,462$; $sd = 910$; $p = ,000$). Arkadaşlık ilişkileri faktörü için sosyal bilimlerde okuyan öğrencilerin ortalama değerleri, fen bilimlerinde okuyan öğrencilerin ortalama değerlerine göre daha düşük çıkmıştır (Bkz. Ek-1, Tablo-37). Bu doğrultuda tahmin edilebileceği gibi bu faktör konusunda fakülteler arasında bir ayrımlaşmanın olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($F = 11,777$; $sd = 5$; $p = ,000$). 46,75 ortalama ile İİBF örneklem kapsamına giren tüm fakülteler içinde en düşük değere sahiptir. Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi ise 54,32 ortalama ile arkadaşlık ilişkileri konusunda en yüksek değere sahiptir. Bu iki fakültenin ortalamaları arasındaki farkın dikkate değer olduğu görülmektedir (Bkz. Ek-1, Tablo-38).

Arkadaşlık ilişkileri faktörü ile öğrenim görülen sınıf ($F = 1,939$; $sd = 3$; $p = ,122$), genel not ortalaması ($F = ,805$; $sd = 2$; $p = ,448$) ve Konya İli'nde ikamet etme durumu ($t = ,457$; $sd = 909$; $p = ,648$) arasında anlamlı ilişkilere rastlanmamıştır (Bkz. Ek-1, Tablo-39, Tablo-40 ve Tablo-41). Ancak bu faktör ile sosyal ilişki ortamlarından biri olan öğrenci topluluklarına üye olma durumu arasında anlamlı farklılık içeren bir ilişki bulunmuştur ($t = 4,269$; $sd = 910$; $p = ,000$). Herhangi bir öğrenci topluluğuna üye olanlar üye olmayanlara göre daha yüksek bir düzeyde arkadaşlık ilişkisi kurmaktadır (Bkz. Ek-1, Tablo-42).

Gençlerin üniversiteye aidiyetlerine ilişkin bulgularının, gençliğin gelişimsel özellikleri ile bütüncül olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim gençlere yeni bir sosyal çevre sunması bağlamında üniversitenin genç bireyler üzerindeki etkileri, aile, çevre, sosyo-ekonomik durum, arkadaş grupları, akademik başarı ve üniversitenin imkanları gibi etmenlerle ilişkili olarak birçok araştırmada irdelenmiştir. Yeni sosyal beceriler geliştirmek ve sosyal uyumu yakalayabilmek adına daha fazla çaba sarfetmek gibi zorunluluklar tarafından kuşatıldığını hisseden gençlerin buldukları bu yeni sosyal çevrede sergiledikleri davranışlar ise, bu araştırmalarda saptanan bulguların önemli ipuçları olmuştur.

Ancak gençler üniversite öğrenimleri sürecinde, yeni arkadaşlar edinme, kurumsal ilişkilerde etkin olma gibi sosyal kabul görme ihtiyaçlarını karşılamak ve sosyal yetersizlik duygularını yenmek için davranışlarını bu yönde şekillendirirken, Lewin'in (Baldwin, 2000: 10) kabul ettiği gibi geçmişten de kopmamaktadır. Geçmiş yaşantıları, karşılaştığı yeni durumlarda kendisine yön vermekte, sosyal ilişkilerini biçimlendirmektedir. Yakın sosyal ilişkilerde bulunma, kimlik arayışlarını sürdürme, yaşam tarzını ve gelecek yaşamına dair hedeflerini belirleme gibi gelişim özelliklerine sahip gençler, hem üniversite yaşantılarının hem de geçmiş deneyimlerinin karmaşık izlerinde yolunu bulmaya çalışmaktadır. Bu nedenle kazandırdıkları ve kaybettirdikleriyle üniversiteyi sorgulayan gençlerin öncelikle gerekli psikolojik desteğe ulaşmaları sağlanmalı ve yeterli bir kurumsal bilgilendirme sistemi oluşturulmalıdır. Öğrenimleri ve kurumsal hakları konusunda bilinçlendirilen ve üniversiteye daha fazla güven duyan gençlerin sosyal uyum sorunlarıyla daha kolay başa çıkabileceğini, üniversiteden beklentilerini ve isteklerini belirleyerek daha kolay ileteceğini, gerek kendisi için gerekse üniversite kurumu için yapabileceklerinin farkındalığında fayda sağlamak için çaba göstereceğini öngörmek mümkündür. Dolayısıyla böyle bir etkileşim, gençlerin mensubu oldukları üniversiteye olan bağlılığını ve akademik başarısını da daha fazla yükseltecektir.

3.4. Sosyal Kimlik Algıları

Kimlik inşası sürecinde etkili faktörlerden birisinin bir sosyal gruba ait olma ihtiyacı olduğu ve bu ihtiyacın gruba katılım ile birlikte o grubun değerlerini benimseme ve özümseme haline büründüğü araştırmanın kavramsal çerçevesinde belirtilmişti. Her bireyin birden fazla sayıda sahip olduğu her kimliğin varoluş amacı aidiyet ihtiyacını karşılamak olduğu kadar aynı zamanda bireysel tatmin ve güven duygusunu sağlamaktır ve kimliğin bu işlevselliği toplumsallaşma sürecinde kazanılan yaşam biçimlerine yansımaktadır. Bu bağlamda ankete katılan öğrencilerin genel kimlik algılarına ulaşılmak istenmiştir. 24 kimlik üzerine görüşleri istenen öğrencilerin gözüyle bu kimliklere ilişkin toplumsal yaşamda var olan genelliklere ulaşılarak yorumlamalarda

bulunmak amaçlanmıştır. Ayrıca, bir kimlik hakkındaki olumlu görüşlerin başka kimliği / kimlikleri ötekileştirme ya da olumsuzlama yoluyla pekiştirildiği varsayımı doğrultusunda örneklemin cevapları üzerinden çözümlenmeler gerçekleştirilmek istenmiştir.

Örnekleme oluşturan öğrencilerden tabloda yer alan kimliklere ilişkin görüşlerine en uygun olan seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Seçenekler ise beşli likert ölçeğinde destekleme durumları derecelendirilerek oluşturulmuştur. Buna göre seçenekler şu şekilde sıralanmıştır: 1-Çok uzak (Asla iyi olmaz /Asla desteklemem), 2-Uzak (İyisi olmaz / Desteklemem, 3-Ne uzak ne yakın (Ne iyi ne de kötü), 4-Yakın (İyidir / Desteklerim) ve 5-Çok yakın (Çok iyidir / Kesinlikle desteklerim). Aşağıdaki tabloda öğrencilerin kimliklere ilişkin görüşlerinin sayısal değerleri verilmektedir.

Tablo-28: Öğrencilerin Kimlik Algıları

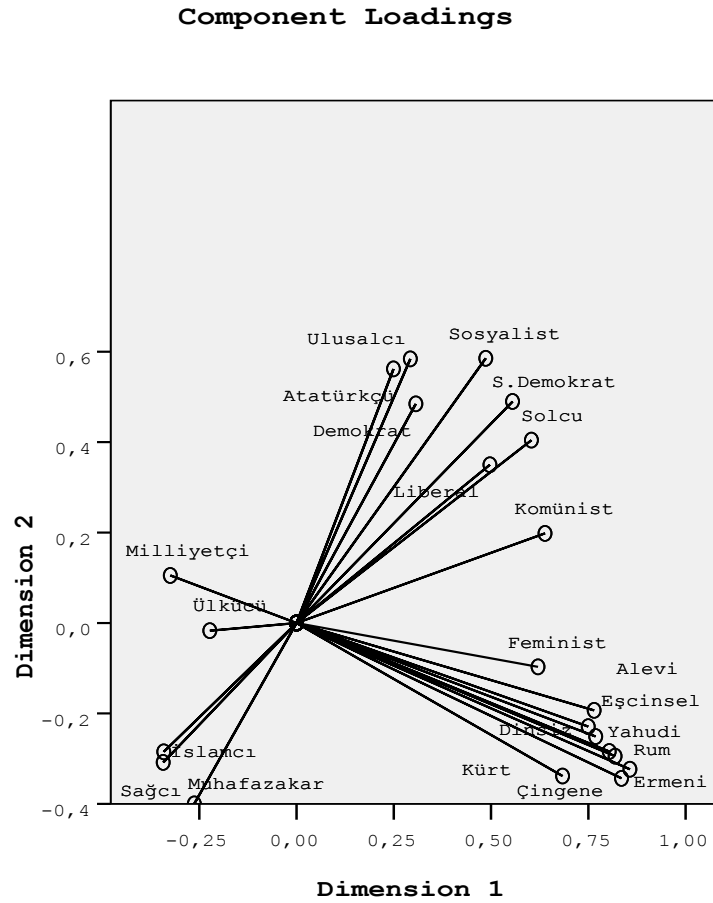
	Ortalama	Std. Sapma
Çevreci	3,98	1,161
Atatürkçü	3,78	1,221
İslamcı	3,62	1,092
Milliyetçi	3,62	1,156
Demokrat	3,45	1,085
Ulusalcı	3,45	1,184
Sünni	3,41	1,450
Muhafazakar	3,26	1,146
Sağcı	3,02	1,324
Sosyalist	2,90	1,221
Sosyal Demokrat	2,82	1,154
Liberal	2,60	1,118
Ülkücü	2,40	1,297
Solcu	2,36	1,251
Kürt	2,16	1,262
Feminist	2,07	1,182
Alevi	2,03	1,163
Çingene	1,91	1,088
Komünist	1,76	1,066
Rum	1,75	1,034
Ermeni	1,73	1,028
Yahudi	1,67	1,000
Dinsiz	1,63	1,005
Eşcinsel	1,57	,960

Ölçekte yer alan siyasal, etnik, dini ve sosyal kimliklerin ortalamaları ve standart sapma puanlarının yer aldığı tablo incelendiğinde 3,98 ortalama ile ilk sırada yer alan çevreci kimliğinin en çok desteklenen kimlik olduğu görülmektedir. Çevreci kimliğini 3,78 ortalama ile Atatürkçü kimliği izlemektedir. İslamcı ve Milliyetçi kimlikleri de aynı ortalamaya sahiptir (3,62). Desteklenmeye yakın görülen diğer kimlikler ise Demokrat (3,45), Ulusalcı (3,45), Sünni (3,41) ve Muhafazakar (3,26) olmuştur. Sağcı kimliğini ise 3,02 ortalamaya sahip olması nedeniyle örneklem için nötr bir tutum sergilenen kimlik olarak değerlendirmek mümkündür. En düşük ortalamalar ise çoğunlukla etnik kimliklerde gözlemlenmektedir. Desteklenmeyen kimlikler olarak da niteleyebileceğimiz bu kimlikler ise 1,57 ortalama ile Eşcinsel, 1,63 ortalama ile Dinsiz, 1,67 ortalama ile Yahudi, 1,73 ortalama ile Ermeni, 1,75 ortalama ile Rum, 1,76 ortalama ile Komünist ve 1,91 ortalama Çingene'dir. Alevi, Feminist, Kürt, Solcu, Ülkücü, Liberal, Sosyal demokrat ve Sosyalist kimlikleri de 3'ün altında ortalamaya sahip diğer uzak görülen ve desteklenmeyen kimliklerdir. Genel olarak ortalamalarla oluşan sıralamaya bakıldığında, azınlık olarak toplumda yer alan kesimlerin daha düşük ortalamalar gösterdiği dikkat çekmektedir. Bu bulgunun, azınlıkların toplumsal birliğe ve dayanışmaya bir tehdit olarak görülüp görülmediği konusunda önemli bir ayrıntıyı teşkil ettiği söylenebilir. Standart sapma puanları incelendiğinde ise Sünni, Sağcı, Ülkücü, Kürt ve Solcu kimliklerine ilişkin öğrenciler arasında dikkate değer bir oranda fikir ayrılıklarının olduğu tespit edilmiştir.

Bununla birlikte, bireyler bazı kimlikleri seçmede özgür olsalar bile, içinde buldukları sosyo-kültürel çevrenin etkisiyle bazı kimlikleri kendilerine yakın görmekte ya da bu kimliklere daha çabuk ulaşabilmektedir. Öte yandan, toplumda ortak bir bilinçle kabul edilen olumlu ya da olumsuz yargıların kimliklere atfedilmesi ve bu atıfların bireylerin kimliklere ilişkin algılarını etkilemesi ise kaçınılmazdır. Örneklem kapsamına alınan Selçuk Üniversitesi öğrencilerinin anket formunda değerlendirilmeye tabi tutulan her sosyal kimliğe ilişkin ortalama uzaklıkları veyahut yakınlıkları gerçekleştirilen basit uyum analizi sonucunda ortaya çıkmıştır. Aşağıdaki şekilde

görüldüğü gibi sosyal kimliklerin birbirlerine olan uzaklıkları ya da yakınlıkları da öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda tespit edilmiştir.

Şekil 2. Öğrencilerin Sosyal Kimlik Algılarına İlişkin Uyum Analizi

Variable Principal Normalization.

Şekilde de görüldüğü üzere orjin noktası (0,0) dikkate alındığında kimliklerin dört kısma ayrıldığını belirtmek mümkündür. Toplumumuzdaki genel olarak bilinen siyasi ve sosyal gruplaşmalara paralel bir biçimde birbirine yakın kimlikler dört farklı

grup oluşturmaktadır. Bu gruplardan biri, Muhafazakar, Sağcı, İslamcı ile Ülkücü kimliklerinin meydana getirdiği grup olurken; diğer grubu Ulusalıcı, Atatürkçü, Demokrat, Sosyal Demokrat, Sosyalist, Solcu, Liberal ve Komünist kimlikleri oluşturmaktadır. Bu iki grubun siyasi arenada görülen sağ ve sol ayrılığına tekabül ettiğini ifade etmek mümkündür. Bu bağlamda; siyasal kültürün yeniden üretildiği bir süreç olarak siyasal toplumsallaşmanın (Akın, 2009: 156) örneklem üzerinde de etkin olduğu ve örneklemin kimliklere ilişkin görüşlerinin Türk siyasal kültürünü yansıttığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Milliyetçi kimliği diğer gruplardan uzak durarak tek başına ayrı bir duruş sergilemesine karşın, Ülkücü kimliğinin (her ne kadar diğer gruba kaymış olsa da) Milliyetçi kimliğine yakınlığı dikkate değerdir.

Şekilde; toplumda ötelenmiş, diğer bir ifadeyle ötekileştirilmiş azınlık gruplarının da bir tarafa yığıldığı görülmektedir. Bu gruplara atfen değerlendirmeye alınan kimlikler Feminist, Alevi, Eşcinsel, Dinsiz, Yahudi, Rum, Ermeni, Kürt ve Çingene kimlikleridir. Gerek hak ve eşitlik taleplerinin dile getirildiği toplumsal bir hareket olarak etkisini gösteren, gerekse genel olarak “biz”den olmayanlar statüsünde konumlandırılan kimliklerden oluşan bir “öteki” grubunun örneklemin görüşleri doğrultusunda oluşan dört gruptan biri olarak analiz kapsamında yer aldığı gözlenmektedir. Bununla birlikte Milliyetçi kimliğinin bu grubun karşısında yer alması da şaşırtıcı olmamaktadır.

3.5. Toplumsal Kurumlara Güven

Sosyolojik açıdan kurumlar salt bir kişi, bir grup veya bir mekandan ibaret olmayıp, kültürün parçaları olarak insanların yaşamlarının örgütlenmiş halidir. Bununla birlikte kurumlar, ihtiyaçları karşılama biçimlerini veya metotlarını da ihtiva etmektedir (Aydın, 1997: 13). Sosyal beraberlik ve dayanışma, sağlık, refah ve diğer birçok ihtiyacın karşılanmasını sağlayan mekanizmalar olan kurumlar tarafından, bu ihtiyaçların herhangi birinin tatmin edilmemesi veya edilememesi halinde bütün bir toplumun sarsılma hatta yok olma ihtimali ise yüksektir (Güçlü, 2005: 18). Toplumda

kurumların önemli bir işlevselliğe sahip olması, toplumdaki bireylerin bu kurumlara ilişkin algılarının kırılğan bir hale bürünmesinde rol oynamaktadır ve bu doğrultuda bireylerin kurumlara güven duyması sağlıklı bir toplumsal yaşamın sürdürülmesinde önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin toplumsal aidiyetinde güven duygusunun önemi şüphesizdir ve birey ile toplumun birbirlerine karşı sorumluluklarını yerine getirmesinde bu duygu büyük bir işlevsellik arz etmektedir. Sonuç olarak toplumsal aidiyetin ölçülmesinde önemli bir veri kaynağı olabilecek kurumlara güven ölçeği araştırmanın soru cetvelinde yer almış ve bu yönde önemli bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırmanın uygulaması çerçevesinde 13 kurumun güven düzeyinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Beşli likert ölçeğinde güven ifadeleri oluşturularak (1-Hiç güvenmiyorum, 2-Güvenmiyorum, 3-Ne güveniyorum ne güvenmiyorum, 4-Güveniyorum, 5-Kesinlikle güveniyorum) anketi yanıtlayanlardan her kuruma ilişkin duydukları güveni en iyi ifade eden seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. SPSS programı aracılığıyla ulaşılan betimsel istatistik veriler aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo-29: Kurumsal Güven İfadeleri

Kurumlar	Ortalama	St. Sapma
Ordu	3,45	1,258
Cumhurbaşkanlığı	3,39	1,237
Emniyet Teşkilatı / Polis	3,37	1,191
Sağlık Kurumları	3,35	1,052
Üniversiteler	3,23	1,040
TBMM	3,21	1,144
Sivil Toplum Kuruluşları	3,13	1,008
Hükümet	3,06	1,292
Yargı	2,91	1,181
Milli Eğitim Bakanlığı	2,87	1,134
Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)	2,30	1,128
Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)	2,26	1,136
Medya	2,00	1,009

Yapılan analiz sonucu elde edilen kurumlara güven düzeyinin ortalamaları ile standart sapma değerleri, tabloda görüldüğü üzere kurumlar arasında önemli sayılabilecek farklılıkları ortaya koymaktadır. En güven duyulan kurum 3,45 ortalama ile ordu olmuştur. Cumhurbaşkanlığı kurumu 3,39, emniyet teşkilatı / polis 3,37, sağlık kurumları 3,35, üniversite kurumu 3,23, TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) 3,21, sivil toplum kuruluşları 3,13 ve hükümet 3,06 ortalama ile güven açısından olumlu olarak nitelenebilecek diğer kurumlar olmuştur. Ancak ordu, cumhurbaşkanlığı ve hükümet kurumlarının standart sapmalarının dikkate değer ölçüde yüksek olduğunu da eklemek gerekir. Bu durum, örneklem kapsamındaki gençlerin bu kurumlara ilişkin güven değerlerinin arasındaki farkların yüksek olduğunun bir göstergesidir. Diğer bir ifadeyle örneklem içerisinde, bu kurumlara güven duyma konusunda önemli sayılabilecek düzeyde farklılaşmaların olması söz konusudur. Öte yandan, bir sosyal kurum olarak niteleyebileceğimiz medya, 2,00 ortalama ile en düşük güven düzeyine sahip kurum olmuştur. 3'ün altında ortalama göstererek güven duyulmayan diğer kurumların hepsinin eğitim kurumu olması ise, deneklerin görüşleri çerçevesinde ortaya çıkan Türkiye'nin en önemli üç sorunu bulgularıyla da örtüşmektedir. Örneklem tarafından en önemli üç sorundan birisinin eğitim olarak görülmesi, eğitim kurumlarının ihtiyaçları karşılayamadığı veya kurumsal tatmini sağlayamadığı yönünde yorumlamalara sevk etmektedir. En düşük ortalama başlıyarak sıralamak gerekirse bu kurumlar, 2,26 ortalama ile ÖSYM, 2,30 ortalama ile YÖK ve 2,87 ortalama ile Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Örneklemün üniversite öğrencilerinden oluştuğu düşünüldüğünde bu kurumlara duyulan güvensizlik önemli bir bulgu olarak göze çarpmaktadır.

Tablo-30: Kurumsal Güven İfadelerinin Toplam Ölçek ve Puan Değerleri

	Sayı	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Ölçek Ortalama	912	1,00	5,00	2,9627	,69412
Puan Ortalama	912	13,00	65,00	38,5154	9,02356

Toplumsal kurumlara güven ifadelerinin toplam ölçek ve puan değerleri ise yukarıdaki tabloda görülmektedir. 1-5 puan aralığında 2,96 olarak belirlenen ölçek

ortalama ile 13-65 puan aralığında 38,52 olarak belirlenen puan ortalama kurumlara duyulan güven derecesinin düşük olduğunu göstermektedir. Araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesinde değinildiği üzere toplumsal kurumlara güvensizlik toplumsal aidiyeti olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Örneklemin üniversite gençliğini içermesi dikkate alındığında ise, ulaşılan ortalama değerleri toplumsal açıdan büyük bir güvensizlik sorununu gözler önüne sermektedir.

Cinsiyet ($t=,611$; $sd=910$; $p=,541$), yaş ($F=2,852$; $sd=2$; $p=,058$) ve öğrenim görülen bilimsel alan ($t=,061$; $sd=840,608$; $p=,952$) bağımsız değişkenlerinin toplumsal kurumlara güven ifadelerinin toplam değerleri arasındaki ilişkilere bakıldığında anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır (Bkz. Ek-1, Tablo-43, Tablo-44 ve Tablo-45). Öte yandan, birinci sınıf ile dördüncü sınıf öğrencilerinin kurumlara güven puanlarının anlamlı ölçüde bir farklılık sergilediği sonucuna varılmıştır ($t=2,322$; $sd=458$; $p=,021$). Birinci sınıfta okuyan öğrenciler, dördüncü sınıftaki öğrencilere göre daha fazla toplumdaki kurumlara güvenmektedir (Bkz. Ek-1, Tablo-46). Ayrıca, öğrencilerin aylık ortalama harcama miktarları ile kurumlara güven değişkeni arasında saptanan ilişki, harcama miktarlarının arttıkça kurumlara olan güvenin azaldığını gösteren ters orantılı bir ilişkidir ($F=3,456$; $sd=4$; $p=,008$) (Bkz. Ek-1, Tablo-47).

3.6. Bireysellik-Ortaklık Ölçeğinden Elde Edilen Bulgular

Bireylerin toplumsal aidiyetlerinin incelenmesi, birey ile toplum arasındaki ilişkinin irdelenmesini gerektirdiği gibi bireylerin kişisel ve sosyal değerlere verdikleri önemin de açıklığa kavuşturulmasını gerektirir. Bu bağlamda araştırmanın örneklemine sunulan anket formunda bireysellik-ortaklık ölçeğine yer verilmesi uygun görülmüştür. Böylelikle bireysel değerler olarak mutluluk, özgüven, kararlılık, başarı, özgünlük ve özgürlüğe verilen önemi sayısal verilere dökülebilmek mümkün olmuş; bireylerin toplumsallaşmasında etkili aktörler olarak aileye ve sosyal gruplara olan bağlılıklarının ölçülmesi sağlanmıştır. Bireysel hisler ve davranışlara ilişkin ifadelerin yanı sıra diğer

bireylerle kurulan duygusal ve eylemsel ortaklığa ilişkin ifadelerin betimsel istatistikleri aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo-31: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Betimleyici İstatistikleri

	Ortalama	Std. Sp.
Ailemin her durumda bana destek olacağını bilirim.	4,40	,845
Ailem ne zaman bir şeylere ihtiyaç duysa yardım etmeye çalışırım.	4,40	,761
Benim için önemli olan kendim olabilmektir.	4,38	,789
Ailem benim için herşeyden daha önemlidir.	4,29	,916
Başka insanlarla ortak bazı ilgilerim olmasına rağmen benim kim olduğumu kişisel özelliklerim gösterir.	4,26	,788
Ailemin geleneklerini, adetlerini, değerlerini ve inançlarını öğrenmek benim için önemlidir.	4,23	,853
Ailem tarafından alınan kararlara saygı göstermek benim için önemlidir.	4,22	,823
Karakterli bir insan hedeflerine odaklanır.	4,16	,889
Benim için kendi kişisel hedeflerime ulaşmak çok önemlidir.	4,08	,858
Kararlarımı kendim veririm.	3,99	,840
Benim için, sıkı çalışma başarımın anahtarıdır.	3,99	1,025
Geçmişteki başarılarıma bakmaktan hoşlanırım ve kendime yeni hedefler belirlerim.	3,97	,903
Dinimin, milliyetimin veya etnik grubumun mirası ve tarihi, kim olduğumun büyük bir göstergesidir	3,97	,964
Başkalarından farklı olabilmeyi tercih ederim.	3,94	,970
Kendi dini, milli veya etnik grup önderlerimize saygı duyarım.	3,88	,939
Benim için önemli olan kendi tarzımı yaratabilmektir.	3,87	,995
Kendi fikirlerimi takip etmek benim için herhangi birinin fikirlerini takip etmekten daha iyidir.	3,84	,994
Sosyal ilişkilerim kim olduğumu yansıtan bir aynadır.	3,83	,872
“Bana arkadaşımı söyle sana kim olduğumu söyleyeyim” sözüne katılıyorum.	3,82	1,148
Kişisel başarılarım ve kabiliyetlerim kim olduğumu anlamak için çok önemlidir.	3,75	,893
Herhangi bir olay-hadise duyduğumda kendi dini, milli veya etnik grubum için iyi ya da kötü olup olmayacağını istem dışı / otomatik olarak merak ediyorum.	3,72	,973
Diğerleriyle olan ilişkilerim kim olduğumun önemli bir parçasıdır	3,72	,882
Benim gerçekte kim olduğumu bilmek için, başardıklarımı ve ortaya koyduklarımı incelemek gerekir.	3,69	,987
Pek çok durumda başkalarından farklı ve eşsiz olmak hoşuma gidiyor.	3,69	1,087

Kimliğimi tanımlayan benim ailemdir.	3,65	1,059
Sosyal ve duygusal destek almak için sıklıkla aileme sığınırım.	3,60	1,131
Benim mutluluğum etrafımdaki diğer insanların mutluluğuna bağlıdır	3,55	,981
Kendimi, dini, milli veya etnik grubumun bir üyesi olarak düşünmek benim için önemlidir	3,54	1,048
Bireysel mutluluk ve özgürlüğü elde etmek benim önceliklerim arasındadır.	3,37	1,081
Karakterli bir şahıs her şeyden önce kendi dini grubuna yardım eder.	3,33	1,134
Benim gerçekte kim olduğumu bilmek istiyorsan, beni grubumdaki üyelerle birlikte görmelisin.	3,31	1,134
İçinde bulunduğum grubun menfaati benim menfaatimden önce gelir.	3,27	1,067
Bir insan öncelikle mensubu olduğu etnik gruba yardım etmelidir.	3,18	1,133
Benim şahsi mutluluğum diğer herşeyden daha önemlidir	3,08	1,178
Ben herkesten farklıyım, eşsizim.	3,04	1,214

Toplam 35 ifadeden oluşan bireysellik-ortaklık ölçeğinin, 1'den 5'e doğru sıralanan örneklem katılımlarının derecesini gösterecek olan beş cevap kategorisinden birinin tercih edilmesi doğrultusunda değerlendirilmesi sağlanmıştır (1-Kesinlikle katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4-Katılıyorum, 5-Tamamen katılıyorum). Anketin uygulandığı öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda ifadelerle ilişkin minimum 1 ile maksimum 5 puan aralığında belirlenen ortalama puanları ile standart sapma değerleri yukarıdaki tabloda verilmektedir. Sayısal verilerin yorumlanmasına görsellik kazandırması açısından tabloda en yüksek ortalama puanına sahip ifadeden en düşük ortalama puanına sahip ifadeye doğru bir sıralama mevcuttur.

“Ailemin her durumda bana destek olacağını bilirim” ifadesi ile “Ailem ne zaman bir şeye ihtiyaç duysa yardım etmeye çalışırım” ifadesi, hem ölçekteki ifadeler içinde en yüksek ortalama puanına sahip olmaları hem de aynı ortalama puanına sahip olmaları nedeniyle önemle üzerinde durulması gereken ifadelerdir. Bireyin ailesiyle karşılıklı destek ve dayanışma ilişkisi kurduğunu gösteren bu iki ifadenin standart sapma değerlerinin düşük olması ve 4,40 olan ortalama değerlerinin maksimum değer olan 5'e yakın bir değer

çıkması bu iki ifadeye katılımın çok yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. “Benim için önemli olan kendim olabilmektir” ifadesi ise 4,38 ortalama ile üçüncü sırada yer almaktadır. Sıralama takip edildiğinde aileye ilişkin ifadelerin ilk sıralarda yer aldığını ve örneklemin ailelerine olan bağlılıklarının çok güçlü olduğunu belirtmek mümkündür. Aileye ilişkin ifadelerden sonra en fazla katılımın gözlemlendiği ifadeler arasında bireysel başarıya ilişkin ifadelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Başarı elde etmek ve başarılarıyla kendi kimliğini tanımlamak genel olarak örneklem tarafından benimsenen bireysel değerler ve eylemler olarak karşımıza çıkmıştır.

En düşük ortalama puanına (3,04) sahip ifade olan “Ben herkesten farklıyım, eşsizim” ifadesinin standart sapma değerinin (1,214) de yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum örneklemini oluşturan bireylerin bu ifadeye ilişkin görüşlerinin anlamlı ölçüde farklılar taşıdığını gösterir. Tabloda en az benimsenen ikinci ifade 3,08 ortalama ile “Benim şahsi mutluluğum diğer herşeyden daha önemlidir” ifadesidir. Son olarak bireyin kendini öncülleyen yapısına ilişkin bu iki ifadeden sonra ise “Bir insan öncelikle mensubu olduğu etnik gruba yardım etmelidir” ifadesinin, en az benimsenen üçüncü ifade olduğunu vurgulamak mümkündür.

Aileye olan bağlılık duygusu, dini, milli ve etnik gruplara aidiyet, bireysel özgünlük ve kararlılık, sosyal ilişkilerin birey için önemi, kişisel başarıya verilen önem ve bireysel mutluluk konularına ilişkin ifadelerin oluşturduğu bireysellik-ortaklık ölçeğine faktör analizi uygulanmıştır. Bu ölçeğin faktör analizine uygun olup olmadığına ilişkin gerçekleştirilen KMO testinde, ölçeğin faktör analizine yüksek oranda uygun olduğu tespit edilmiştir (KMO değeri= ,897). 35 maddeden oluşan ölçeğe uygulanan ilk faktör analizi sonucunda anlam bütünlüğünü bozduğu düşünülen iki madde çıkartılarak tekrar faktör analizi uygulanmıştır. Bu doğrultuda, “Başka insanlarla ortak bazı ilgilerim olmasına rağmen benim kim olduğumu kişisel özelliklerim gösterir” ile “Karakterli bir insan hedeflerine odaklanır” maddeleri tek tek çıkarılarak faktör analizinin yinelenmiştir. Faktör analizi sonucunda oluşan 8 alt boyutun 7’ye indirilmesi

uygun görülerek faktör analizi son kez uygulanmış ve oluşan 7 faktörün toplam varyansın %53,97'sini açıkladığı tespit edilmiştir.

**Tablo-32: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri
(Principal Components, Varimax Rotation)**

FAKTÖR-1: AİLEYE BAĞLILIK

	Ort.	St. Sp.	Faktör Yüklemesi
Ailemin her durumda bana destek olacağını bilirim.	4,40	,845	,743
Ailem tarafından alınan kararlara saygı göstermek benim için önemlidir.	4,22	,823	,734
Ailemin geleneklerini, adetlerini, değerlerini ve inançlarını öğrenmek benim için önemlidir.	4,23	,853	,685
Ailem benim için her şeyden daha önemlidir.	4,29	,916	,645
Sosyal ve duygusal destek almak için sıklıkla aileme sığınırım.	3,60	1,131	,626
Kimliğimi tanımlayan benim ailemdir.	3,65	1,059	,562
Ailem ne zaman bir şeylere ihtiyaç duysa yardım etmeye çalışırım.	4,40	,761	,544
Özdeğer (Eigenvalue)	7,57		
Açıklanan Varyans (Variance explained) (%)	10,75		
Güvenilirlik (Cronbach's alpha)	,803		

Faktör analizi sonucunda 7 ifadenin toplanmasıyla oluşan ilk faktör “Aileye Bağlılık” olarak adlandırılmıştır. Bu faktör altında yer alan ifadelerin oldukça yüksek ortalama ve düşük standart sapma değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda örneklemin bu faktör altında toplanan ifadelere katılımının yüksek olduğunu belirtmek gerekir. Faktör yüksek güvenilirlik değeriyle (Cronbach's alpha= ,803) toplam varyansın %10,75'ini açıklamaktadır.

İçinde doğmuş olduğumuz sosyo-kültürel ortam ve genetik faktörler, bireysel algılama sürecimizin oluşumunu etkileyen faktörlerdir. Davranışlarımızın temelinde

yatan algılama biçimimizi etkileyen diğer önemli faktör de anne-baba tutumlarıdır (Avcı, 2007: 26). Dolayısıyla örneklemin aile ilişkileri, toplumsal algılamaları hakkında da ipuçları verebilecek niteliktedir. Bu önem çerçevesinde, aileye bağlılık faktörüne etkisi olabileceği düşünülen cinsiyet, yaş ve başarı düzeyine işaret eden genel not ortalaması değişkenleri analiz sürecine tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda, cinsiyetin aileye bağlılık düzeyinde farklılaşma ortaya çıkararak bir değişken olduğu saptanmıştır ($t=5,585$; $sd=910$; $p=,000$). 51,73 oranıyla kız öğrenciler, 48,09 oranıyla erkek öğrencilerden daha fazla ailelerine bağlılık duygusuna sahiptirler (Bkz. Ek-1, Tablo-48).

Ayrıca analiz öncesi tahmini doğrular biçimde, yaş yükseldikçe aileye bağlılık oranının düştüğünü de belirtmek gerekir ($F=3,259$; $sd=2$; $p=,039$) (Bkz. Ek-1, Tablo-49). Aileye bağlılık faktörü ile ilişkisi sınanan son değişken ise kategorileştirilmiş haliyle genel not ortalamasıdır ($F=4,650$; $sd=2$; $p=,010$). Genel not ortalaması değerlerinin yükseldikçe bu faktöre ilişkin değerler de artış göstermektedir (Bkz. Ek-1, Tablo-50). Bu noktada öğrencinin ailesiyle kurduğu ilişkilerin öğrenim sürecindeki başarısını etkilediği yönünde anlamlı bir ilişki söz edilebilir. Nitekim Baltaş (2001: 161), öğrencilerin başarılarının yükseltilmesi için, ailelerin çocuklarıyla işbirliği yapmaları gerektiğini ifade etmiştir. Okul öncesi dönemden itibaren bireyin tüm öğrenim hayatında aile desteğinin önemli bir etkisi olduğu birçok araştırmada savunulmaktadır. Bireylerin kişisel ve bilişsel eğitimleri ebeveynleriyle kurdukları sağlıklı iletişimlerle desteklenebilmekte ve bu durum bireylerin toplumsallaşmalarına olumlu katkılar sağlayabilmektedir. Mensubu oldukları toplumun değer ve normlarını benimseyebilmek, toplumsal sistemlerin birbirleriyle ilişkilerini anlayabilmek, eleştirel bir bakış açısına ve geniş bir vizyona sahip, özgüveni yüksek bir birey olarak kendisinin ve toplumunun refahını sağlayabilmek, iyi ve güçlü aile bağlarının varlığıyla ilişkilendirilebilmektedir. Dolayısıyla genç bir birey yaşama hazırlanırken yeteneklerini denetleyebilmek, toplumsal yaşamda kendisini gerçekleştirebilmek, kendine güvenerek ve kendi yapabileceklerinin farkındalığında başarılar elde edebilmek gibi gereksinimlerini ailesinden aldığı psikolojik ve sosyal desteklerle karşılamaktadır. Bu nedenle araştırmada başarının ölçülebileceği somut bir gösterene (genel not ortalaması) ihtiyaç

duyulmuştur. Böylelikle genel not ortalamasının aileye bağlılık faktörü ile anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu bulgusu ile teorik savların desteklenmesi de mümkün olmuştur.

**Tablo-33: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri
(Principal Components, Varimax Rotation)**

FAKTÖR-2: SOSYAL GRUPLARA AİDİYET

	Ort.	St. Sp.	Faktör Yüklemesi
Kendimi, dini, milli veya etnik grubumun bir üyesi olarak düşünmek benim için önemlidir.	3,54	1,048	,729
Bir insan öncelikle mensubu olduğu etnik gruba yardım etmelidir.	3,18	1,133	,699
Karakterli bir şahıs her şeyden önce kendi dini grubuna yardım eder.	3,33	1,134	,691
Kendi dini, milli veya etnik grup önderlerimize saygı duyarım.	3,88	,939	,637
Herhangi bir olay-hadise duyduğumda kendi dini, milli veya etnik grubum için iyi ya da kötü olup olmayacağını istemdimiş / otomatik olarak merak ediyorum.	3,72	,973	,589
Dinimin, milliyetimin veya etnik grubumun mirası ve tarihi, kim olduğumun büyük bir göstergesidir.	3,97	,964	,572
Özdeğer (Eigenvalue)	2,47		
Açıklanan Varyans (Variance explained) (%)	10,27		
Güvenilirlik (Cronbach's alpha)	,787		

İkinci faktörün özdeğeri 2,47'dir. Yüksek bir güvenilirlik derecesine (,787) sahip olan bu faktör, toplam varyansın %10,27'sini açıklamaktadır. "Kendimi, dini, milli veya etnik grubumun bir üyesi olarak düşünmek benim için önemlidir", "Bir insan öncelikle mensubu olduğu etnik gruba yardım etmelidir", "Karakterli bir şahıs her şeyden önce kendi dini grubuna yardım eder", "Kendi dini, milli veya etnik grup önderlerimize saygı duyarım", "Herhangi bir olay-hadise duyduğumda kendi dini, milli veya etnik grubum için iyi ya da kötü olup olmayacağını istemdimiş / otomatik olarak merak ediyorum" ve "Dinimin, milliyetimin veya etnik grubumun mirası ve tarihi, kim olduğumun büyük bir göstergesidir" ifadeleri bu faktör altında toplanan ifadeler olmuştur. Toplanan ifadeler

incelendiğinde ikinci faktöre “Sosyal Gruplara Aidiyet” adı uygun görülmüştür. Söz konusu sosyal gruplar, dini, milli ve etnik grupları içermektedir.

Demografik değişkenler açısından sosyal gruplara aidiyet faktörü incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin bu faktörü önemseme düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır ($t = -3,045$; $sd=910$; $p=,002$). İkinci faktörde kız öğrenciler 49,05 değer alırken, erkek öğrenciler 51,06 değeri alarak daha yüksek bir aidiyet hissi duymaktadır (Bkz. Ek-1, Tablo-51). Analiz sürecinde iki alt boyutun da cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık sergilediği görülmektedir. Kız öğrenciler ailelerine daha çok bağlılık duyarlarken, erkek öğrenciler dini, milli ve etnik gruplara daha fazla aidiyet duymaktadır. Cinsiyetin toplumsallaşması ayrıntısında bu farklılığı anlayabilmek mümkündür. Her birey toplumsallaşırken hem aile ortamında hem de diğer sosyal çevrelerinde cinsiyetine göre oynamak zorunda olduğu rollerin farkına varır ve bu rolleri benimser. Cinsiyete göre giydirilen kıyafetler, benimsenen renkler ve alınan oyuncaklar ile başlayan bu süreç, cinsiyete göre uyulması gereken sosyal kural ve normların öğrenilmesi ile devam etmektedir. Bununla beraber cinsiyetler arasındaki sosyal farklılaşmaların gözlemlendiği önemli örneklerden birisi de aileden kopuş sürecidir. Bu kopuş sürecini ayrı bir benlik duygusuna erişmek için aileye bağlılığın azalması olarak açıklayan Chodorow’a (Giddens, 2000: 105) göre bu süreç erkek ve kız çocuklarında ayrı ayrı yollardan gerçekleşmektedir. Kızlar annelerinden kesin bir kopuş yaşamamakta aksine annelerine yakın olmayı sürdürmektedirler. Ancak erkek çocuklar ise annelerine yakınlıklarını yadsıma yoluyla bir benlik duygusu elde etmektedir; çünkü erkeklik anlayışları “anasının kuzusu” olmaktan kaçınmayı gerektirmektedir.

Dolayısıyla yetişkinliğe adım atma evresindeki üniversite gençliğinin aileye bağlılık konusunda cinsiyete göre bir farklılık göstermesi Chodorow’un açıklamalarına paralel bir bulgu olmuştur. Aileden kopuş sürecinde erkek öğrencilerin başkalarına bağlanma ihtiyacını sosyal gruplarda giderme eğiliminin kız öğrencilere göre yüksek olması da bu örüntüde anlaşılabilir. Diğer yandan bireysellik-ortaklık ölçeğinin sosyal gruplara aidiyet faktörü ile yaş ($F=,531$; $sd=2$; $p=,588$) ve öğrenim görülen bilim alanı ($t=1,446$;

sd=910; p=,148) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (Bkz. Ek-1, Tablo-52 ve Tablo-53).

**Tablo-34: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri
(Principal Components, Varimax Rotation)**

FAKTÖR-3: BİREYSEL EŞSİZLİK DEĞERİ

	Ort.	St. Sp.	Faktör Yüklemesi
Pek çok durumda başkalarından farklı ve eşsiz olmak hoşuma gidiyor.	3,69	1,087	,814
Ben herkesten farklıyım, eşsizim.	3,04	1,214	,787
Başkalarından farklı olabilmeyi tercih ederim.	3,94	,970	,744
Benim için önemli olan kendi tarzımı yaratabilmektir.	3,87	,995	,533
Özdeğer (Eigenvalue)	2,40		
Açıklanan Varyans (Variance explained) (%)	7,58		
Güvenilirlik (Cronbach's alpha)	,758		

Üçüncü faktörün adı “Bireysel Eşsizlik Değeri” olarak belirlenmiştir. Özdeğeri 2,40 olan üçüncü faktör, toplam varyansın %7,58’ini açıklamaktadır ve ,758 güvenilirlik değerine sahiptir. Bireysel eşsizlik değeri faktörü altında dört ifade toplanmıştır. Bu ifadelerin genel olarak ortalamaları yüksek çıkmıştır. Bunlar, 3,69 ortalama ile “Pek çok durumda başkalarından farklı ve eşsiz olmak hoşuma gidiyor”, 3,04 ortalama ile “Ben herkesten farklıyım, eşsizim”, 3,94 ortalama ile “Bashkalarından farklı olabilmeyi tercih ederim” ve 3,87 ortalama ile “Benim için önemli olan kendi tarzımı yaratabilmektir” ifadeleridir. Bu ifadelerin başkalarından özgün olmanın ayrıcalıklı ve istenen bir durum olduğuna işaret ettiğini ve örneklem grubunun bu ifadeleri yüksek oranda benimsediğini belirtmek mümkündür.

Cinsiyet ($t = -115$; $sd=910$; $p=,909$), yaş ($F=,732$; $sd=2$; $p=,481$), öğrenim görülen bilimsel alan ($t = -1,266$; $sd=910$; $p=,206$) ve en uzun süre ikamet edilen yerleşim birimi ($F=1,784$; $sd=5$; $p=,113$) değişkenleri ile bireysel farklılığa vurgu faktörü arasındaki ilişkiler anlamlı düzeyde farklılaşma ilişkileri değildir (Bkz. Ek-1, Tablo-54, Tablo-55, Tablo-56 ve Tablo-57). Öte yandan örneklemin en uzun süre ikamet ettiği yerleşim birimi ile bu faktöre ilişkin yapılan analiz sonucunda anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı ortaya çıksa da, yerleşim birimleri kategorilerinin bu faktöre verdikleri önemi gösteren ortalama puanları incelenmeye değerdir. En küçük yerleşim birimi olarak köy 47,72, kasaba 48,41 ve ilçe 49,27 ile en düşük ortalamalara sahip ikamet edilen yerlerdir. Bununla birlikte, il merkezinin 51,24 ve büyükşehirin 50,31 ortalamaya sahip olması, en büyük yerleşim birimlerinin yüksek derecede bireysel farklılıkları vurguladığına işaret etmektedir (Bkz. Ek-1, Tablo-57). Ulaşılan bu bulgular, illerin cemaat yapısından kopuşu sergileyen konumlarını doğrular bir detaydır.

**Tablo-35: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri
(Principal Components, Varimax Rotation)**

FAKTÖR-4: BİREYSEL ÖZGÜRLÜK DEĞERİ

	Ort.	St. Sp.	Faktör Yüklemesi
Kararlarımı kendim veririm.	3,99	,840	,621
Kendi fikirlerimi takip etmek benim için herhangi birinin fikirlerini takip etmekten daha iyidir.	3,84	,994	,571
Benim için kendi kişisel hedeflerime ulaşmak çok önemlidir.	4,08	,858	,527
Benim için önemli olan kendim olabilmektir.	4,38	,789	,501
Özdeğer (Eigenvalue)	1,60		
Açıklanan Varyans (Variance explained) (%)	7,25		
Güvenilirlik (Cronbach's alpha)	,643		

Faktör analizi sonucunda dört ifadenin toplanmasıyla oluşan dördüncü faktör “Bireysel Özgürlük Değeri” olarak adlandırılmıştır. Oldukça yüksek ortalama ve düşük standart sapma değerlerine sahip olan bu ifadeler; “Kararlarımı kendim veririm”, “Kendi

fikirlerimi takip etmek benim için herhangi birinin fikirlerini takip etmekten daha iyidir”, “Benim için kendi kişisel hedeflerime ulaşmak çok önemlidir” ve “Benim için önemli olan kendim olabilmektir” ifadeleridir. Bu doğrultuda örneklemin bu faktör altında toplanan ifadelere katılımının yüksek olduğunu belirtmek gerekir. 1,60 özdeğer puanına sahip olan bireysel özgürlük değeri faktörü ,643 güvenilirlik değeriyle toplam varyansın %7,25’ini açıklamaktadır. Bu faktörün cinsiyet ($t=-,392$; $sd=910$; $p=,695$), yaş ($F=,927$; $sd=2$; $p=,396$) ve öğrenim görülen bilim alanı ($t=1,150$; $sd=910$; $p=,250$) değişkenleri ile ilişkisi test edildiğinde, bu değişkenlere göre faktör puanlarının anlamlı ölçüde bir farklılaşma göstermediği görülmüştür (Bkz. Ek-1, Tablo-58, Tablo-59 ve Tablo-60). Ancak bu faktörü oluşturan ifadelerin ortalamalarının yüksek olması bağlamında örneklemin genel olarak kararlarını belirlemede, kişisel hedeflerine ulaşmada ve fikirlerini uygulamada bireysel bir tavır takındığını ifade etmek mümkündür.

Tablo-36: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri

(Principal Components, Varimax Rotation)

FAKTÖR-5: SOSYAL BAĞLILIK

	Ort.	St. Sp.	Faktör Yüklemesi
Benim gerçekte kim olduğumu bilmek istiyorsan, beni grubumdaki üyelerle birlikte görmelisin.	3,31	1,134	,707
“Bana arkadaşımı söyle sana kim olduğumu söyleyeyim” sözüne katılıyorum.	3,82	1,148	,583
Sosyal ilişkilerim kim olduğumu yansıtan bir aynadır.	3,83	,872	,529
Diğerleriyle olan ilişkilerim kim olduğumun önemli bir parçasıdır	3,72	,882	,526
İçinde bulunduğum grubun menfaati benim menfaatimden önce gelir.	3,27	1,067	,460
Benim mutluluğum etrafımdaki diğer insanların mutluluğuna bağlıdır	3,55	,981	,443
Özdeğer (Eigenvalue)	1,52		
Açıklanan Varyans (Variance explained) (%)	6,74		
Güvenilirlik (Cronbach’s alpha)	,672		

Sosyal çevreye ilişkin bağıllığın gözlemlenebildiği sosyal ilişkiler, sevme ve sevilme, gözetme ve gözetilme, onaylanma ve dayanışma ile güven gibi gereksinimlerin karşılandığı etkileşimlerdir. Bu nedenle “Sosyal Bağıllık” adı altında toplanan ifadelerin bireylerin grup ilişkilerini ne kadar önemsedikleri ve ilişkide bulunduğu bireylerle kendini ne kadar özdeşleştirdiği konularında ipucu sağlayabilecek ifadeler olduklarını belirtmek mümkündür. Her birinin 3’ün üstünde bir ortalama gösterdiği bu ifadelerden oluşan beşinci faktörün özdeğeri 1,52 ve güvenilirlik değeri ,672’dir. Ayrıca faktör, toplam varyansın %6,74’ünü açıklamaktadır.

Örneklemin yüksek oranda katılım gösterdikleri bu ifadelerin oluşturduğu sosyal bağıllık faktörünün cinsiyet, bilim ve sınıf değişkenleri ile ilişkisi yapılan analizlerle değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yapılan T-testi analizinin sonucuna göre kız ve erkek öğrenciler arasında bu faktörün ortalama puanlarına ilişkin anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($t=-,647$; $sd=910$; $p=,518$) (Bkz. Ek-1, Tablo-61). Benzer şekilde sosyal bağıllık faktörü, sosyal bilimler alanında okuyan öğrenciler ile fen bilimleri alanında okuyan öğrenciler arasında da anlamlı bir farklılaşma oluşturmamaktadır ($t=-,044$; $sd=910$; $p=,965$) (Bkz. Ek-1, Tablo-62).

Örnekleme oluşturan öğrencilerin sosyal bağıllık faktörüne ilişkin puanları sınıflarına göre de anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F=,083$; $sd=3$; $p=,969$) (Bkz. Ek-1, Tablo-63). Bununla birlikte öğrencilerin kimliklerini tanımlamada ve çevrelerine yansıtmada belirleyici rol oynayan arkadaşlık ilişkilerine üniversite öğrenimi süresince önem verdiklerini ifade etmek mümkündür. Nitekim öğrenim görülen sınıf değişkeninin bu faktör ile ilişkisi incelendiğinde, her sınıf için ortalama puanların birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Tablo-37: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri**(Principal Components, Varimax Rotation)****FAKTÖR-6: BİREYSEL BAŞARI DEĞERİ**

	Ort.	St. Sp.	Faktör Yüklemesi
Geçmişteki başarılarıma bakmaktan hoşlanırım ve kendime yeni hedefler belirlerim	3,97	,903	,594
Benim için, sıkı çalışma başarımın anahtarıdır.	3,99	1,025	,553
Benim gerçekte kim olduğumu bilmek için, başardıklarımı ve ortaya koyduklarımı incelemek gerekir.	3,69	,987	,522
Kişisel başarılarım ve kabiliyetlerim kim olduğumu anlamak için çok önemlidir.	3,75	,893	,482
Özdeğer (Eigenvalue)	1,18		
Açıklanan Varyans (Variance explained) (%)	5,93		
Güvenilirlik (Cronbach's alpha)	,684		

“Bireysel Başarı Değeri” adı verilen altıncı faktör grubunu oluşturan ifadeler bireylerin kişisel başarılarına ilişkin duygu ve düşüncelerini içermektedir. Bu faktör kapsamındaki ifadelerden biri olan “Benim için, sıkı çalışma başarımın anahtarıdır” ifadesi 3,99 ortalama ile en çok benimsenen ifade olmuştur. Bu ifadeyi 3,97 ortalama puanı ile “Geçmişteki başarılarıma bakmaktan hoşlanırım ve kendime yeni hedefler belirlerim” ifadesi izlemektedir. Dolayısıyla anket uygulanan öğrencilerin çok çalışmanın başarıyı beraberinde getirdiğine ve geçmişteki başarılarının gelecekte başarmak istedikleri yeni hedeflerini oluşturmadaki etkisine inandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte geçmişteki başarılarının kimliklerini yansıtan birer ayna görevi gördüğüne ilişkin diğer iki ifadenin de yüksek ortalama değerlerine sahip olduğu görülmektedir.

Bireysel başarı değeri faktörü ile ilişkisi incelenen kategorik değişkenler önemli farklılıklar ortaya çıkarmıştır. İlk olarak cinsiyet değişkeninin başarıya verilen önem konusunda anlamlı bir farklılık oluşturduğuna değinmek mümkündür. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre bu faktörün ifadelerine katılıma değeri daha yüksektir ($t=2,419$; $sd=910$; $p=,016$) (Bkz. Ek-1, Tablo-64). Öğrenim görülen bilimsel alan da, bu faktör ile

ilişkisi incelenen ve anlamlı ayrımların gözlemlendiği diğer önemli değişkendir ($t=2,936$; $sd=910$; $p=,003$). Bireysel başarı değeri faktörü ile öğrenim görülen bilim alanı değişkeni arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla yapılan T-testi analizinin sonucu olarak, sosyal bilim öğrencileri fen bilimi öğrencilerine kıyasla daha yüksek bir değerle faktör ifadelerine katılmıştır (Bkz. Ek-1, Tablo-65). Bu anlamlı farklılaşma, fakülteler arasında da bir farklılaşma olup olmadığı sorusunu beraberinde getirmiş ve bu yönde gerçekleştirilen varyans analizi sonucunda bazı fakültelerin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde ayrılaştığı tespit edilmiştir ($F=2,921$; $sd=5$; $p=,013$). 51,20 ortalama puanıyla Hukuk Fakültesi bu faktör altında toplanan ifadelere en fazla katılım gösteren fakülte olmuştur (Bkz. Ek-1, Tablo-66).

Ulaşılan diğer önemli bulgu ise, öğrenim görülen sınıf yükseldikçe bu faktöre verilen önemin de azalması olmuştur ($F=4,101$; $sd=3$; $p=,007$). Birinci sınıf öğrencileri, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden daha fazla başarıya önem vermektedir (Bkz. Ek-1, Tablo-67). Ancak öğrencilerin genel not ortalamaları bu faktör üzerinde anlamlı bulunmamıştır ($F=,012$; $sd=2$; $p=,988$) (Bkz. Ek-1, Tablo-68).

Tablo-38: Bireysellik-Ortaklık Ölçeği İfadelerinin Faktör Yüklemeleri
(Principal Components, Varimax Rotation)

FAKTÖR-7: BİREYSEL MUTLULUK DEĞERİ

	Ort.	St. Sp.	Faktör Yüklemesi
Benim şahsi mutluluğum diğer herşeyden daha önemlidir	3,08	1,178	,832
Bireysel mutluluk ve özgürlüğü elde etmek benim önceliklerim arasındadır	3,37	1,081	,773
Özdeğer (Eigenvalue)	1,07		
Açıklanan Varyans (Variance explained) (%)	5,46		
Güvenilirlik (Cronbach's alpha)	,722		

Bireysellik-Ortaklık ölçeğinin son faktör grubu bireysel mutluluğa verilen öneme işaret eden iki ifadeden oluşmaktadır. 3,08 ortalamaya sahip “Benim şahsi mutluluğum diğer herşeyden daha önemlidir” ifadesi ile 3,37 ortalamaya sahip “Bireysel mutluluk ve özgürlüğü elde etmek benim önceliklerim arasındadır” ifadesinin oluşturduğu faktöre “Bireysel Mutluluk Değeri” adı verilmiştir. Bu faktör ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilerek, kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla bireysel mutluluğa daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır ($t=2,176$; $sd=910$; $p=,030$) (Bkz. Ek-1, Tablo-69).

3.7. Topluluk Duygusu ile Toplumsal Aidiyete İlişkin Bulgular

Anket sorularını yanıtlayan öğrencilerin sosyal çevrelerine ilişkin algılarını ve mensubu oldukları toplumla ilgili olarak yaşam memnuniyetlerini ölçmek amacıyla kullanılan topluluk duygusu ölçeği, aşağıdaki tabloda görülen on iki ifadeden oluşmaktadır. En yüksek ortalamadan en düşük ortalamaya doğru sıralanan bu ifadelerden üçü, ankette olumsuz yargı halinde kullanılsa da betimsel istatistiklerin yorumuna netlik kazandırmak açısından tersine çevrilerek olumlu ifadeye dönüştürülmüştür. Dönüştürülen bu ifadelerden ilki “Çevrem üzerinde herhangi bir etkiye sahip değilim” ifadesinin olumlu formu olarak çevrilen “Çevremi etkileyen bir insanım” ifadesidir. Diğer ifade, ankette yer alan “Yaşadığım çevrede çok az kişi beni tanır” ifadesinin “Yaşadığım çevrede çoğu kişi beni tanır” şeklindeki değiştirilmiş halidir. Son olarak, “Toplumumdaki insanların çoğu birbirleriyle geçinemez” ifadesi “Toplumumdaki insanların çoğu birbirleriyle iyi geçinir” ifadesi olarak olumlu anlam kazandırılmıştır.

Tablo-39: Topluluk Duygusu İfadeleri

	Ort.	St. Sp.
Çevremdeki insanların benim hakkımda ne düşündüklerine dikkat ederim.	3,81	1,083
Çevremdeki herkes farklı değerlere sahiptir.	3,75	,953
Çevremi etkileyen bir insanım.	3,67	1,037
Yaşadığım çevrede çoğu kişi beni tanır.	3,62	1,103
Yaşadığım çevrede çoğu kişiyi tanırım.	3,59	,979
Eğer seçme şansım olsaydı yine bu toplumda yaşamak isterdim.	3,53	1,237
İçinde bulunduğum toplum yaşamak için ideal bir yerdir.	3,49	1,130
Hayatım boyunca bu toplumda yaşamak isterim.	3,34	1,221
Bu toplumda bir sorun varsa çözümlenir.	3,26	1,078
Bu toplumda kendimi evimde gibi hissederim.	3,26	1,160
Toplumumdaki insanların çoğu birbirleriyle iyi geçinir.	3,23	1,090
Ben de dahil çevremdeki herkesin bu toplumdaki beklentileri aynıdır.	2,84	1,161

Dönüştürülen ifadeler ve bu ifadelerin şıkları ile birlikte betimsel analizleri yapılan tüm ifadelerin yer aldığı tablo incelendiğinde, “Çevremdeki insanların benim hakkımda ne düşündüklerine dikkat ederim” ifadesinin 3,81 ortalama ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Örneklem kapsamına giren ve kişilik gelişiminin en yoğun olarak yaşandığı gençlik dönemi içerisindeki kişilerin bu ifadeye katılım oranının yüksek çıkması varsayılan bu sonucu tekrar doğrular niteliktedir. Aslında bu ifade bir bireyin kimlikler ve aidiyetler aracılığıyla diğer bireyleri sınıflandırarak algıladığını ve davranışlarını ona göre belirlediğini göstermektedir. Aynı zamanda bu birey diğerlerinin de kendisine bu şekilde yaklaştığını düşünmektedir. Dolayısıyla sosyal çevrenin tepkileri önemlidir ve söz konusu ifadenin ilk sırada yer almasının nedeni bu önem dahilinde anlaşılabilir.

Örneklemin genel olarak katıldığı ikinci ifade, 3,75 değeri ile “Çevremdeki herkes farklı değerlere sahiptir” olmuştur. Sosyal çevre ilişkilerinde aktifliği simgeleyen ifadeler ise sonraki üç sırayı almıştır. Bunlar; 3,67 ortalama ile “Çevremi etkileyen bir insanım”, 3,62 ortalama ile “Yaşadığım çevrede çoğu kişi beni tanır” ve 3,59 ortalama ile “Yaşadığım çevrede çoğu kişiyi tanırım” ifadeleridir. Daha sonra yer alan üç ifade ise toplumsal yaşamdan memnuniyeti, toplumsal bağı ve mensubu olunan toplumun

yaşanılacak en iyi toplum olduğunu vurgulamaktadır. “Eğer seçme şansım olsaydı yine bu toplumda yaşamak isterdim” (3,53), “İçinde bulunduğum toplum yaşamak için ideal bir yerdir” (3,49) ve “Hayatım boyunca bu toplumda yaşamak isterim” (3,34) ifadelerinin de ortalamalarının 3’ün üstünde olduğu dikkat çekmektedir. Genel olarak yüksek değerlere sahip olan topluluk duygusu ifadeleri arasında 3’ün altında olan ve son sırada yer alan “Ben de dahil çevremdeki herkesin bu toplumdaki beklentileri aynıdır” ifadesinin, ikinci sıradaki ifadenin tam tersi olmasının da bir tutarlılık sergilediğini eklemek mümkündür.

Tablo-40: Topluluk Duygusu İfadelerinin Toplam Ölçek ve Puan Değerleri

	Sayı	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Ölçek Ortalama	912	1,42	5,00	3,4501	,58575
Puan Ortalama	912	17,00	60,00	41,4013	7,02896

Topluluk duygusu ölçeğindeki ifadelerin toplam değerlerinin ortalamalarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Ulaşılan ölçek ortalama 1,42 ile 5 değerleri arasında 3,45, puan ortalama 17 ile 60 değerleri arasında 41,40 olması itibariyle topluluk duygusu açısından önemlidir. Bununla birlikte, örneklemin sosyo-demografik özelliklerine ve öğrenimlerine ilişkin değişkenler kullanılarak yapılan analizler sonucunda topluluk duygusunun cinsiyet ($t = -1,680$; $sd=857,918$; $p=,093$) ve yaş ($F=2,021$; $sd=2$; $p=,133$) kategorilerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır (Bkz. Ek-1, Tablo-70 ve Tablo-71). Ancak öğrenim görülen bilim alanına göre topluluk duygusu puanlarının anlamlı derecede farklılık içerdiği tespit edilmiştir ($t = -2,024$; $sd=910$; $p=,043$). Yapılan analiz sonucuna göre, fen bilimlerinde okuyan öğrencilerin sosyal bilimlerde okuyan öğrencilere göre daha fazla topluluk duygusuna sahip olduklarını belirtmek mümkündür (Bkz. Ek-1, Tablo-72). Son olarak öğrenime ilişkin analize tabi tutulan diğer değişkenler olan sınıf ($F=2,339$; $sd=3$; $p=,072$) ve genel not ortalaması ($F=2,368$; $sd=2$; $p=,095$) değişkenleri ile topluluk duygusu değişkeni arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmamıştır (Bkz. Ek-1, Tablo-73 ve Tablo-74).

Toplumsal aidiyeti ise kavramsal ve kuramsal açıklamalarıyla örtüşecek şekilde sayısal veriler halinde sunabilmek, ancak bir şamandıranın denizaltının bulunduğu yerin koordinatlarını belirleyebilmesi yeterliliğinde olabilir. Denizin üstünde görünen somut gerçekliğin denizaltıyla ilgili ipucu verebilmesinin hayati bir önem taşıması bağlamında toplumsal aidiyetin göstergelerine ilişkin elde edilen verilerin analizi zaruridir. Bu doğrultuda toplumsal aidiyetle ilintili olarak bireyleri bir toplum olarak bir arada tutan duygusal, düşünsel ve eylemsel harcin çözümlenebilmesi amacıyla 31 ifadeden oluşan bir ölçek hazırlanmıştır. Halihazırda literatürde yer alan ve amprik çalışmalarda kullanılmış olan ölçek ifadelerinden yararlanıldığı gibi, eksik kaldığı düşünülen boyutlar araştırmanın kavramsal çerçevesindeki bilgilerin yol göstericiliğinde oluşturulan ifadelerle de ölçek genişletilmiştir. Bireyin mensubu olduğu toplum hakkındaki düşüncelerine ve duygularına ulaşabilmek amacıyla hazırlanan ifadelere verilen cevaplar beşli likert sistemine göre düzenlenmiştir. Anket uygulanan bireylerin ifadelere ne ölçüde katıldığını ve bu ifadelerin bireylerin görüşlerini ne ölçüde yansıttığını saptamak için bireylerden beş kategoriden oluşan cevap maddelerinin en uygunun işaretlenmesi istenilmiştir. Katılımın derecesini gösteren bu cevap maddeleri ise şunlardır: 1- Kesinlikle katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4- Katılıyorum, 5-Tamamen katılıyorum.

Belirtilmesi gereken diğer önemli nokta ise anket formunda yer alan toplumsal aidiyet ifadelerinden ikisinin olumsuz anlam taşıması nedeniyle, verisel bütünlüğü ve güvenilirliği sağlamak amacıyla olumlu anlam taşıyan ifadeye dönüştürülmüş olmasıdır. SPSS programına aktarılırken bu iki ifadenin cevap kategorilerinin puanları da doğru bir analiz gerçekleştirmenin gerekliliği olarak tersine çevrilmiştir. Dönüştürülen bu ifadelerden ilki “Yurt dışındayken, nereli olduğumu söylemekten utanacağımı düşünüyorum” ifadesinin olumlu biçime çevrilmiş hali olan “Yurt dışındayken, nereli olduğumu söylemekten utanacağımı düşünmüyorum” ifadesidir. Diğer ifade ise, ankette yer aldığı şekliyle “Ülkemde zenginlere sağlanan sosyal imkanlar yoksullara sağlanandan daha fazladır” olan ifadenin “Ülkemde zenginlere sağlanan sosyal imkanlar yoksullara sağlanandan daha fazla değildir” şeklinde değiştirilmiş halidir. Bu

araştırmada öncelikle toplumsal aidiyet ifadelerinin ortalamalarının ve standart sapma değerlerinin yer aldığı betimleyici istatistikler tablosu değerlendirilerek ölçeğin genel sonuçları irdelenmeye çalışılacaktır.

Tablo-41: Toplumsal Aidiyet İfadelerinin Betimleyici İstatistikleri

	Ort.	St. Sp.
Yurt dışındayken, nereli olduğumu söylemekten utanacağımı düşünmüyorum.	4,30	1,160
Bu toplumun kültürünün, gelenek ve göreneklerinin korunması için daha fazla çaba harcanmalıdır.	4,26	,924
Toplumun genel ahlak kurallarına mutlaka uyarım.	4,08	,844
Çevre sorunlarına karşı duyarlıyım ve ona göre davranırım.	4,01	,816
Topluma karşı sorumluluk duygusu taşıyırım.	4,01	,828
Bu toplumun tarihinin bir parçası olduğuma inanırım.	4,00	,953
Bu toplumun bir parçası olmaktan gurur duyuyorum.	3,88	,961
Kültürel çeşitliliğin ülkemizi zenginleştireceğine inanıyorum.	3,85	1,043
Toplumum için hiçbir fedakarlıktan kaçınmam.	3,82	,921
Bu toplumda yaşamayı seviyorum.	3,82	,977
Ülkemin gelecekte daha iyi ve güçlü olacağına inanıyorum.	3,81	1,097
Kültürümüz yabancı kültürlerin olumsuz etkilerine maruz kalmaktadır.	3,78	1,109
Bu toplumun kuruluşundan itibaren geçmiş tarihsel olayları hakkında bilgi sahibiyim.	3,74	,894
Farklı kültürden insanlar ülkemizde rahatça yaşayabilir.	3,72	1,016
İyi bir toplum içinde büyüdüğümü düşünüyorum.	3,68	,987
Bana çok şey verdiği için, karşılığını topluma vermek, benim için önemlidir.	3,60	,941
Hayatım boyunca öğrendiğim ve öğrenmeye devam ettiğim toplum tarafından değerli görülen becerilere sahibim.	3,59	,859
Bu toplumun tarihsel geçmişi hakkında aile üyeleriyle konuşurum.	3,57	1,060
Çevremdeki insanlar genel olarak yardımseverdir.	3,56	,912
Toplumumun gelişiminde benim de katkım var.	3,45	,936
Toplumumdaki siyasi olaylarla ilgilenirim.	3,37	1,162
Topluma karşı görevlerimi yerine getirdiğime ve karşılığını aldığıma inanıyorum.	3,35	,953
Bu toplumda istediğim gibi yaşayabiliyorum.	3,33	1,064
Toplumum içindeki insanları bir tür akrabam olarak gördüğüm için çok seviyorum.	3,29	,997
Yardıma ihtiyacım olduğunda, toplumsal kurumlara rahatlıkla başvururum.	3,26	1,076

İmkanım olsa bile yurt dışında hayat şartları daha iyi olan bir ülkede yaşamak istemem.	2,98	1,434
Ülkemde herkes düşüncelerini özgürce ifade edebilmektedir.	2,87	1,281
Ülkemde engelli, yaşlı, işsiz ve yoksul insanlara yeterli ölçüde yardım sağlanmaktadır.	2,70	1,179
İnsanların çoğuna güvenilebilirim.	2,62	1,101
Bu toplumda yasalar her bireye eşit ve tarafsız bir şekilde uygulanır.	2,51	1,212
Ülkemde zenginlere sağlanan sosyal imkanlar yoksullara sağlanandan daha fazla değildir.	2,09	1,158

Tablo incelendiğinde 4,30 değeri ile en yüksek ortalamaya sahip ifadenin “Yurt dışındayken, nereli olduğumu söylemekten utanacağımı düşünmüyorum” ifadesi olduğu görülmektedir. Toplumsallık duygusunun yoğun olarak hissedildiği bu ifadeden, örneklemin “öteki” toplumlarda bulunduğu mensubu olduğu toplumun bir üyesi olmaktan dolayı hoşnut olacağı anlaşılmaktadır. Bu ifadeden sonra gelen yüksek ortalamalara ve düşük standart sapma puanlarına sahip dört ifadede ise ortak bir sorumluluk duygusuna rastlamak mümkündür. 4,26 ortalama ile “Bu toplumun kültürünün, gelenek ve göreneklerinin korunması için daha fazla çaba harcanmalıdır” ifadesi, 4,08 ortalama ile “Toplumun genel ahlak kurallarına mutlaka uyarım” ifadesi, 4,01 ortalama ile “Çevre sorunlarına karşı duyarlıyım ve ona göre davranırım” ile “Topluma karşı sorumluluk duygusu taşıyırım” ifadeleri örneklemin yüksek bir katılım gösterdiği toplumsal sorumluluk ve uyumu çağrıştıran ifadelerdir. Bu ifadeleri izleyen diğer ifadeler ise çoğunlukla, bireylerin güçlü bir duygusal bağ ile topluma aidiyet duyduklarına ve üyesi oldukları toplumda yaşamaktan doğan memnuniyetlerine ilişkindir.

McMillan’ın değindiği üzere aidiyetin devamlılığı, bireyler ile toplumun birbirlerine olan karşılıklı sorumluluklarını yerine getirmeleri ile doğan bir güven ortamında mümkündür. Bu bağlamda ölçekte yer alan “Bana çok şey verdiği için, karşılığını topluma vermek, benim için önemlidir” (Ort: 3,60) ifadesi ile “Topluma karşı görevlerimi yerine getirdiğime ve karşılığını aldığıma inanıyorum” (Ort: 3,35) ifadesinin ortalamalarının yüksek sayılabilecek nitelikte olması toplumsal birliğin gücüne işaret eden önemli bir bulgudur. Öte yandan toplumdaki bireylere tanınan sosyal hakların ve

imkanların eşit olmasının sağlanması, toplumsal aidiyetin korunması açısından çok önemlidir. Sahip olduğu düşük ortalamalar ile tablonun en sonunda yer alan dört ifadeden üçü ise örneklemin sosyal haklardan ve hizmetlerden yararlanamadıkları düşüncesinde oldukları şeklinde bir yorumu beraberinde getirmektedir. En düşük ortalamadan başlayarak sırasıyla bu ifadelerden “Ülkemde zenginlere sağlanan sosyal imkanlar yoksullara sağlanandan daha fazla değildir” ifadesi 2,09 ortalamasına, “Bu toplumda yasalar her bireye eşit ve tarafsız bir şekilde uygulanır” ifadesi 2,51 ortalamasına, “İnsanların çoğuna güvenilebilirim” ifadesi 2,62 ortalamasına ve “Ülkemde engelli, yaşlı, işsiz ve yoksul insanlara yeterli ölçüde yardım sağlanmaktadır” ifadesi 2,70 ortalamasına sahiptir. Ortalama değerlerine bakıldığında anket uygulanan üniversite öğrencilerinin çoğunlukla bu ifadelere katılmadıkları anlaşılmaktadır. Bu durum, örneklemin toplum tarafından karşılanmadığını düşündüğü beklentilerinin ve isteklerinin sosyal adaletin yetersizliği ile açıklanabileceği fikrine sevk etmektedir.

Tablo-42: Toplumsal Aidiyet İfadelerinin Toplam Ölçek ve Puan Değerleri

	Sayı	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Ölçek Ortalaması	912	1,48	4,87	3,5132	,45990
Puan Ortalaması	912	46,00	151,00	108,9035	14,25322

Yukarıdaki tabloda ise toplumsal aidiyet ifadelerinin bir bütün olarak değerlendirilmesini mümkün kılan toplam ölçek ve puan değerlerinin hesaplanması ile oluşan veriler yer almaktadır. Örneklem kapsamındaki topluma en az aidiyet duyan bireyin ölçek ortalaması 1,48 ve puan ortalaması 46 iken; topluma aidiyet hissi en güçlü olan bireyin ölçek ortalaması 4,87 ve puan ortalaması 151 olarak tespit edilmiştir. Genel ölçek (3,51) ve puan (108,91) ortalamalarının nötrün üstünde bir değer göstermesi nedeniyle örneklemin topluma aidiyetlerinin güçlü olduğunu ifade etmek mümkün olmaktadır.

Kategorileri arasında topluma aidiyet duygusu değerlerinin farklılık gösterebileceği düşünülen bazı değişkenlerle toplumsal aidiyet ifadelerinin toplam puan

değeri arasında anlamlı ilişkilerin bulunup bulunmadığı analizler yardımıyla araştırılmıştır. Yapılan T-testi analizi sonucu toplumsal aidiyetin cinsiyet kategorilerine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermediği saptanmıştır ($t=-1,583$; $sd=850,562$; $p=,114$) (Bkz. Ek-1, Tablo-75). Ancak yaş değişkeni ile toplumsal aidiyet arasında anlamlı düzeyde bir ilişkiye rastlanarak, yaş arttıkça toplumsal aidiyetin azaldığı bulgusuna erişilmiştir ($F=3,074$; $sd=2$; $p=,047$) (Bkz. Ek-1, Tablo-76). Örneklemin üniversite öğrencilerinden oluşması itibarıyla öğrenim bilgilerine ilişkin birkaç değişken ile toplumsal aidiyet arasındaki ilişkilerin de analiz edilmesi uygun görülmüştür. Bu değişkenler öğrenim görülen bilimsel alan, fakülte, sınıf ve öğrencilerin genel not ortalamalarıdır. Buna göre; öğrenim sürecinde geçmekle yükümlü olunan derslerin içerikleri göz önünde bulundurularak toplumsal aidiyet konusunda sosyal bilimler öğrencileri ile fen bilimleri öğrencilerinin ayrılaşma olasılığı test edilmiştir. Analiz sonunda bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiş ($t=1,200$; $sd=910$; $p=,231$), ancak ortalama değerler incelendiğinde tahmin edilen yönde bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Sosyal bilim öğrencilerinin toplumsal aidiyete ilişkin ortalama puanı (109,46) fen bilimleri öğrencilerinin toplumsal aidiyetine ilişkin ortalama puanından (108,32) daha yüksek çıkmıştır (Bkz. Ek-1, Tablo-77). Fakülte ile topluma aidiyet değişkeni arasında analiz kapsamında anlamlı bir ilişkiye rastlanmasa da ($F=1,591$; $sd=5$; $p=,160$), Edebiyat Fakültesi topluma aidiyeti en yüksek olan fakülte olarak belirlenmiştir (111,44). Edebiyat Fakültesi'ni temsil etmesi amacıyla belirlenen örneklemin, Sosyoloji ve Tarih bölümlerinde okuyan öğrencilerden oluşması, ortaya çıkan bu sonucu açıklar niteliktedir. Topluma aidiyeti en düşük olan fakülte ise 107,69 ortalama ile fen bilimleri alanına bağlı Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi olmuştur (Bkz. Ek-1, Tablo-78).

Yaşın artmasıyla topluma aidiyet duygusunun zayıfladığı bulgusuna paralel bir şekilde örneklem kapsamındaki öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe topluma aidiyet değerlerinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır ($F=4,151$; $sd=3$; $p=,006$) (Bkz. Ek-1, Tablo-79). Öğrencilerin üniversitede bulunma süresinin uzaması beklenenin aksine toplumsal aidiyeti azaltan bir oluşum olarak karşımıza çıkmıştır. Bu doğrultuda, üniversite

eğitiminin öğrencilerin toplumsallaşmasında daha aktif bir rol oynaması gerektiği aşıkardır. Bununla birlikte istatistiksel olarak anlamlı kabul edilebilecek yeterlilikte bir ilişki olmadığı sonucuna varılsa da genel not ortalamaları yüksek olan öğrencilerin topluma aidiyet duygusunun daha güçlü olduğunu belirtmek mümkündür ($F=1,985$; $sd=2$; $p=,138$) (Bkz. Ek-1, Tablo-80).

Son olarak toplumsal aidiyet üzerinde etkisi incelenen değişkenler anket uygulanan öğrencilerin ailelerinin aylık ortalama gelirleri ($F=,146$; $sd=4$; $p=,965$), öğrencilerin aile desteği, aldıkları burslar ve kredilerin toplamından oluşan gelirlerine bağlı olarak yaptıkları aylık ortalama harcamaları ($F=,701$; $sd=4$; $p=,591$) ve en uzun süre ikamet ettikleri bölge ($F=1,653$; $sd=6$; $p=,130$) olmuştur. Bu bağlamda maddi imkanların toplumsal aidiyet üzerinde bir etkisi olmadığı ve ikamet edilen bölgenin de anlamlı bir ayrılaşma yaratmadığı sonucuna varılmıştır (Bkz. Ek-1, Tablo-81, Tablo-82 ve Tablo-83).

İlgili literatür taranarak toplumsal aidiyet ifadeleri gruplara ayrılmış ve bu ifadelerin oluşturduğu gruplar başlıklandırılarak toplumsal aidiyetin alt boyutları belirlenmiştir (Bkz. Ek-1, Tablo-84). Bu boyutlar “Toplumsallık Duygusu”, “Toplumsal Sorumluluk ve Fedakarlık”, “Sosyal Adalet ve Eşitlik” ve “Toplumsal İlgi” başlıkları altında toplanmıştır. Farklı boyutları ile toplumsal aidiyetin daha detaylı bir şekilde çözümlenmesi, sayısal veriler yardımıyla örneklem kapsamındaki gençliğin toplumsal aidiyetinin zayıf ve güçlü olan yönlerinin açığa çıkarılmasını sağlayabilecektir. Öncelikle bu dört alt boyutun betimleyici istatistiklerinin yer aldığı aşağıdaki tablo üzerinden bir değerlendirme yapmak yerinde olacaktır. Tabloda toplumsal aidiyetin alt boyutlarının ölçek ve puan ortalamaları ve standart sapma değerleri yer almaktadır. Alt boyutların puan ortalamasına bakılırken dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta ise, alt boyutların eşit sayıda ifadelerden oluşmamış olmasıdır (Alt boyutların içerdiği ifadeler için Bkz. Ek-1, Tablo-84). Ölçek ortalamalarının sıralamayı daha net bir şekilde göstermesi nedeniyle yorumlamanın ölçek ortalama değerleri aracılığıyla yapılması gerekmektedir. Buna göre en yüksek ortalama değerine sahip boyutun “toplumsal

sorumluluk ve fedakarlık” olduğu anlaşılmaktadır. Toplumsal aidiyetin bu alt boyutunu, ortalama değerleri birbirine çok yakın olan “toplumsallık duygusu” ile “toplumsal ilgi” boyutları izlemektedir. Toplumsal aidiyet ifadelerinin betimleyici istatistiklerinin yer aldığı tablonun değerlendirildiği bölümde de değinildiği üzere “sosyal adalet ve eşitlik” alt boyutunun ifadelerinin genel olarak daha düşük değerlere sahip olduğu aşağıdaki tablodan anlaşılmaktadır. “Sosyal adalet ve eşitlik”, 3,07 ortalama puanı ile en alt sırada yer alan alt boyut olmuştur.

Tablo-43: Toplumsal Aidiyetin Alt Boyutlarının Betimleyici İstatistikleri

	Ölçek Ortalaması		Puan Ortalaması	
	Ort.	St. Sp.	Ort.	St. Sp.
Toplumsallık Duygusu	3,5702	,61645	35,7018	6,16449
Toplumsal Sorumluluk ve Fedakarlık	3,7274	,53498	40,9967	5,88147
Sosyal Adalet ve Eşitlik	3,0744	,56153	21,5208	3,93074
Toplumsal İlgi	3,5614	,73796	10,6842	2,21388

Örneklemin toplumsal aidiyetinin derinlemesine analizini gerçekleştirmek amacıyla belirlenen bu dört alt boyut; cinsiyet, yaş, öğrenim görülen bilimsel alan, fakülte, sınıf ile genel not ortalaması olmak üzere altı değişken etrafında incelenecektir.

İlk boyut olan toplumsallık duygusu ile cinsiyet, yaş, öğrenim görülen bilimsel alan, fakülte, sınıf ve genel not ortalaması değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bireylerin cinsiyetlerinin toplumla kurulan duygusal bağlar üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı saptanmış; paralel bir şekilde yaş kategorileri arasında da anlamlı düzeyde ayrımlaşma olmadığı sonucuna varılmıştır (Bkz. Ek-1, Tablo-85 ve Tablo-86). Halbuki toplumsal aidiyet ifadelerinin toplam puan değeri ile yaş arasında daha önceki bir analizde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmişti. Bu noktada toplumsal aidiyetin alt boyutlarının ayrı ayrı analiz sürecinden geçmesinin gerekli olduğunu bir kez daha vurgulamak mümkündür. Bununla birlikte öğrenime ilişkin sınıflamaların da toplumsallık duygusu üzerinde farklılaşma yaratabilecek bir etkisi olmadığı görülmüştür (Bkz. Ek-1, Tablo-87, Tablo-88, Tablo-89 ve Tablo-90).

Bireylerin beklentilerinin toplum tarafından karşılandığına ve yaptıklarının karşılığını aldıklarına ilişkin, aynı zamanda toplumun da bireylerin sosyal sorumluluklarının bilincinde olduklarına, topluma karşı olan görevlerini yerine getirdiğine ve toplumsal düzenin işleyişine katkıda bulduklarına ilişkin ifadelerden oluşan toplumsal sorumluluk ve fedakarlık boyutunun bazı değişkenlerle olan ilişkileri de sınanarak toplumsal aidiyetin daha iyi anlaşılması sağlanmak istenmiştir. Buna göre; anket uygulanan gençlerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri ile bu ikinci boyut arasında ters orantılı bir ilişki saptanmıştır ($F=4,177$; $p=,006$). Son sınıftaki öğrencilerden birinci sınıf öğrencilerine doğru sahip olunan toplumsal sorumluluk oranlarının arttığı gözlenmiştir (Bkz. Ek-1, Tablo-89). Ayrıca genel not ortalaması düşük olan öğrencilerden yüksek olan öğrencilere doğru toplumsal sorumluluk ve fedakarlık boyutunun puan değerlerinin de yükseldiği görülmektedir ($F=4,663$; $p=,006$) (Bkz. Ek-1, Tablo-90). Öte yandan cinsiyet, yaş, öğrenim görülen bilim alanı ile fakülte değişkenlerinin ikinci boyut ile ilişkisi analiz edildiğinde anlamlı sonuçlar elde edilememiştir (Bkz. Ek-1, Tablo-85, Tablo-86, Tablo-87 ve Tablo-88).

Anket uygulanan öğrencilerin cinsiyetleri ve yaşları, toplumsal aidiyetin ikinci boyutuna olduğu gibi sosyal adalet ve eşitlik boyutuna ilişkin olarak da anlamlı bir farklılık üretmemektedir (Bkz. Ek-1, Tablo-85 ve Tablo-86). Benzer şekilde öğrencilerin öğrenim gördükleri bilim alanı ile başarı düzeylerini gösteren genel not ortalamaları; toplumdaki sosyal hakların eşitliğine ve verilen hizmetlerin yeterliliğine ilişkin ifadelerin yer aldığı bu boyuta etkisi olmayan kategoriler olmuştur (Bkz. Ek-1, Tablo-87 ve Tablo-90). Ancak sosyal adalet ve eşitliğe ilişkin görüşlerin fakültelere göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna varılarak ($F=5,203$; $p=,000$), Edebiyat Fakültesi'nin diğer fakültelere göre bu boyuta ilişkin daha olumlu görüşlere sahip olduğu tespit edilmiştir. En düşük ortalama ise Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi öğrencilerinin verdiği cevapların ortalamasıdır (Bkz. Ek-1, Tablo-88). Sınıf değişkeni ile yapılan varyans analizinin bulgularına göre ise, ikinci sınıf ile dördüncü sınıf öğrencilerinin toplumsal aidiyetin üçüncü alt boyutunun ifadelerine katılımlarının anlamlı düzeyde farklı olduğu ortaya çıkmıştır ($F=4,958$; $p=,002$). Bu boyuta ilişkin 22,04 ortalama değeri alan ikinci

sınıf öğrencileri, 20,72 ortalama değeri alan dördüncü sınıf öğrencilerinden daha fazla toplumsal eşitliğin hakim olduğuna ve sosyal adaletin varlığına inanmaktadır (Bkz. Ek-1, Tablo-89).

Cinsiyet değişkeni ile tüm alt boyutlarla yapılan T-testi analizi sadece dördüncü alt boyutta anlamlı bir farklılaşma ilişkisi ortaya çıkarmış, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla toplumsal ilgiye sahip oldukları saptanmıştır ($t=-2,606$; $sd=910$; $p=,009$) (Bkz. Ek-1, Tablo-85). Toplumsal ilgi boyutunu etkileyen diğer unsurlar ise öğrenim görülen bilim alanı ($t=3,629$; $sd=910$; $p=,000$) ile fakülte ($F=2,916$; $p=,013$) olarak belirlenmiştir. Bu farklılaşma ilişkilerine göre sosyal bilim öğrencileri fen bilimi öğrencilerinden daha yüksek düzeyde toplumun geçmiş tarihi olaylarına ve güncel sosyo-politik gelişmelerine ilgi duymakta, öğrencilerin toplumsal ilgileri okudukları fakülteye göre anlamlı ölçüde farklılık göstermektedir (Bkz. Ek-1, Tablo-87 ve Tablo-88). En yüksek toplumsal ilgiye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (10,97) öğrencileri sahipken, toplumsal ilgisi en düşük olan öğrenciler Fen Fakültesi'nde (10,24) öğrenim görmektedir. Bununla birlikte yaş, öğrenim görülen sınıf ve genel not ortalaması bu alt boyutta anlamlı bir farklılık sergilememektedir (Bkz. Ek-1, Tablo-86, Tablo-89 ve Tablo-90). Sonuç olarak öğrenciler arasında toplumsal aidiyete ilişkin farklılaşmaların en fazla bu boyutta olduğu anlaşılmaktadır.

3.7.1. Topluluk Duygusunu Etkileyen Faktörler

Örnekleme oluşturan Selçuk Üniversitesi öğrencilerinin sahip olduğu topluluk duygusuna etki eden faktörlerin belirlenmesi amacıyla doğrusal hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Analiz kapsamında beş bağımsız değişken grubunun topluluk duygusu üzerindeki etkisi tespit edilmek istenmiştir. Bağımsız değişkenlerin gruplandırılması ile oluşan ilk model, cinsiyet, yaş, ailenin aylık ortalama gelir miktarı, aylık ortalama harcama miktarı ile Konya İlinde ikamet etme durumu değişkenlerinden oluşan ve “Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özellikler” başlığını taşıyan modeldir. İkinci model ise, ankete katılanların öğrenim gördükleri bilimsel alan, sınıf ile başarı

düzeylerini gösteren genel not ortalamaları ve üniversiteye aidiyet ölçeğinin toplam değer puanını içermektedir. “Öğrenim Durumları” modelinden sonra oluşturulan diğer model ise toplumsal aidiyet ölçeğinin alt boyutları olan toplumsallık duygusu, toplumsal sorumluluk ve fedakarlık, sosyal adalet ve eşitlik ile toplumsal ilgi değişkenlerinden oluşan bir gruplaşmayı temsil etmektedir. Dördüncü model de bireysellik-ortaklık ölçeğinden elde edilen yedi faktörden meydana gelmiştir. Toplumsal kurumlara güven düzeyi ise topluluk duygusu üzerinde gerçekleştirilen regresyon analizinin son modelini oluşturmuştur. Bununla birlikte değişken grupları içerisinde bulunan tüm kategorik değişkenler “dummy” (kukla) değişkenler haline dönüştürülerek regresyon analizi için uygun hale getirilmiştir.

Analiz sonucuna göre bağımsız değişken grupları ile bağımlı değişken olan topluluk duygusu arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır ($F=26,406$; $sd=23$; $p=,000$) (Bkz. Ek-1, Tablo-91). Kurulan bu model ile topluluk duygusunu etkileyen faktörlerin %51’ini ($R^2=,512$) açıklamanın mümkün olduğu da tespit edilen diğer önemli bulgudur. Diğer bir ifadeyle model, topluluk duygusunu etkileyen faktörlerle ilgili toplam varyansın %51’ini açıklamaktadır.

Tablo-44: Topluluk Duygusuna Etki Eden Faktörlerin Hiyerarşik Regresyonu

	B	Beta	t	Sig.
Sabit Topluluk Duygusu Ortalaması	4,690		1,002	,317
<i>Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özellikler</i>				
Cinsiyet (Erkek)	-,483	-,034	-1,062	,289
Yaş	,115	,024	,700	,484
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	,000	-,032	-,937	,349
Aylık Ortalama Harcama Miktarı	,004	,101	2,763	,006
Konyada İkamet Durumu (Konya Dışı)	,362	,021	,684	,494
	R² = ,010		R² Değişimi = ,002	
<i>Öğrenim Durumları</i>				
Bilim Alanı (Fen Bilimleri)	-,946	-,067	-2,184	,029
1. Sınıf (4. Sınıf)	2,855	,016	,551	,582
2. Sınıf (4. Sınıf)	,606	,041	1,046	,296
3. Sınıf (4. Sınıf)	-,091	-,006	-,172	,864
Genel Not Ortalaması	,418	,028	,926	,355
Üniversiteye Aidiyet	,030	,055	1,612	,108
	R² = ,147		R² Değişimi = ,131	
<i>Toplumsal Aidiyet Alt Boyutları</i>				
Toplumsallık Duygusu	,569	,512	11,154	,000
Toplumsal Sorumluluk ve Fedakarlık	,221	,188	3,964	,000
Sosyal Adalet ve Eşitlik	-,029	-,016	-,440	,660
Toplumsal İlgi	,012	,004	,102	,918
	R² = ,497		R² Değişimi = ,485	
<i>Bireysellik ve Ortaklık Faktörleri</i>				
Aileye Bağlılık	,010	,015	,461	,645
Sosyal Gruplara Aidiyet	-,023	-,033	-,964	,335
Bireysel Eşsizlik Değeri	-,007	-,010	-,310	,757
Bireysel Özgürlük Değeri	-,044	-,062	-1,959	,051
Sosyal Bağlılık	,011	,015	,507	,612
Bireysel Başarı Değeri	,002	,003	,115	,908
Bireysel Mutluluk Değeri	,007	,010	,330	,742
	R² = ,503		R² Değişimi = ,484	
<i>Toplumsal Kurumlara Güven</i>				
Kurumlara Güven Değeri	,091	,113	3,130	,002
	R² = ,512		R² Değişimi = ,492	

İlk grupta yer alan sosyo-demografik ve ekonomik değişkenlerin topluluk duygusunu açıklama oranı çok düşük (%1) çıkmıştır. Bu grupta topluluk duygusu ile anlamlı bir ilişkisi olduğu saptanan tek değişken öğrencilerin aylık ortalama harcama miktarı olmuştur. Harcama miktarının artmasına paralel her birim için topluluk duygusu ortalaması da 0,004 oranında artmaktadır. Harcama miktarının yüksek olması, daha iyi bir gelir durumuna ilişkin bir ipucu olarak kabul edildiğinde ise, gelir durumu iyi olanların daha yoğun bir topluluk duygusuna sahip olduğu ifade edilebilir. Örneklemin öğrenim durumlarına ilişkin değişkenlerin yer aldığı ikinci grupta ise, öğrenim görülen bilimsel alan kategorilerinin sahip oldukları topluluk duygusu değerlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bilimsel alan değişkeninde fen bilimleri seçildiğinde bu alandaki öğrencilerin topluluk duygusu ortalamaları sosyal bilim alanında öğrenim gören öğrencilere göre 0,95 puanlık bir azalma göstermektedir. Diğer taraftan bu grupta yer alan öğrenim görülen sınıf, genel not ortalamaları ve üniversiteye aidiyet değişkenleri ile topluluk duygusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Üçüncü grupta topluluk duygusu ile arasında anlamlı ilişkilere rastlanan toplumsal aidiyetin alt boyutları, toplumsallık duygusu ile toplumsal sorumluluk ve fedakarlık boyutları olmuştur. Buna göre, toplumsallık duygusu alt boyutuna verilen önem bir birim arttıkça topluluk duygusu da 0,57 puan artmaktadır. Ayrıca toplumsal sorumluluk ve fedakarlık boyutunun her birimi için topluluk duygusu 0,22 puan artış göstermektedir. Bu ilişkilere göre toplumsal aidiyetin bu iki alt boyutunun topluluk duygusu düzeyinin artmasında etkili olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte bu grubun topluluk duygusunu açıklama oranının yüksek olduğunu (%35) da eklemek mümkündür.

Bireysellik-Ortaklık ölçeği faktörlerinden oluşan dördüncü grupta ise topluluk duygusu ile anlamlı düzeyde ilişkide bulunan bir değişkene rastlanmamıştır. Ancak bireysel özgürlük değeri faktörünün p değerinin (0,051) neredeyse anlamlılık gösterecek düzeyde ($p < 0,05$) düşük olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yukarıda bulunan tablodaki veriler de incelendiğinde, bireysel özgürlük değerine verilen önemin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmasa da topluluk duygusunu azaltma yönünde etkisi olduğu

anlaşılmaktadır. Son olarak beşinci grupta yer alan toplumsal kurumlara güven düzeyinin de topluluk duygusunun açıklanmasında etkili olan faktörlerden biri olduğu ortaya çıkmıştır. Toplumsal kurumlara duyulan güven bir birim arttıkça topluluk duygusu da 0,09 puan artmaktadır. Bu sonuç itibarıyla bireylerin ait oldukları toplumun kurumlarına duydukları güven düzeyi, topluluk duygusunu açıklayan bir diğer önemli faktörlerden birisi olarak belirlenmiştir.

3.7.2. Toplumsal Aidiyeti Etkileyen Faktörler

Üniversite gençliğinin toplumsal aidiyetine ilişkin gerçekleştirilen alan araştırması verilerine dayanarak bir model içerisinde toplumsal aidiyeti etkileyen faktörleri belirlemek için ikinci bir doğrusal hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Topluluk duygusuna ilişkin yapılan diğer regresyon analizinde kullanılan bağımsız değişken grupları bir grup hariç aynı şekilde toplumsal aidiyete ilişkin gerçekleştirilen regresyon analizine dahil edilmiştir. Analize dahil edilmeyen grup toplumsal aidiyetin alt boyutlarının yer aldığı üçüncü grup olmuş, toplumsal aidiyetin alt boyutları yerine topluluk duygusunun toplam değeri etkisi incelenmek istenen bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Buna göre beş bağımsız değişken grubundan oluşan model çerçevesinde, örnekleme oluşturan Selçuk Üniversitesi öğrencilerinin toplumsal aidiyetini etkileyen unsurlara ulaşılmıştır.

Gerçekleştirilen regresyon analizinin sonucuna göre bağımsız değişken grupları ile toplumsal aidiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır ($F=51,291$; $sd=20$; $p=,000$) (Bkz. Ek-1, Tablo-92). Oluşturulan regresyon modeli, toplumsal aidiyeti etkileyen faktörlerle ilgili toplam varyansın %64'ünü açıklamaktadır. Diğer bir ifadeyle; kurulan bu model ile toplumsal aidiyeti etkileyen faktörlerin %64'ünü ($R^2=,638$) açıklamak olanaklıdır. %36'lık bir kısım model dışında kalan toplumsal aidiyetin açıklanamayan yüzüdür.

Tablo-45: Toplumsal Aidiyete Etki Eden Faktörlerin Hiyerarşik Regresyonu

	B	Beta	t	Sig.
<i>Sabit Toplumsal Aidiyet Ortalaması</i>	3,867		,469	,639
<i>Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özellikler</i>				
Cinsiyet (Erkek)	-,869	-,030	-1,086	,278
Yaş	-,008	-,001	-,026	,979
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	,000	,031	1,065	,287
Aylık Ortalama Harcama Miktarı	-,006	-,076	-2,417	,016
Konyada İkamet Durumu (Konya Dışı)	,269	,008	,288	,774
	$R^2 = ,020$		R^2 Değişimi= ,011	
<i>Öğrenim Durumları</i>				
Bilim Alanı (Fen Bilimleri)	,187	,006	,244	,808
1. Sınıf (4. Sınıf)	-16,993	-,048	-1,869	,062
2. Sınıf (4. Sınıf)	,194	,006	,191	,849
3. Sınıf (4. Sınıf)	,031	,001	,033	,973
Genel Not Ortalaması	-,147	-,005	-,185	,853
Üniversiteye Aidiyet	,171	,152	5,297	,000
	$R^2 = ,225$		R^2 Değişimi= ,211	
<i>Topluluk Duygusu</i>				
Topluluk Duygusu Değeri	,858	,417	14,039	,000
	$R^2 = ,510$		R^2 Değişimi= ,500	
<i>Bireysellik ve Ortaklık Faktörleri</i>				
Aileye Bağlılık	,231	,160	5,963	,000
Sosyal Gruplara Aidiyet	,352	,248	9,055	,000
Bireysel Eşsizlik Değeri	,100	,066	2,598	,010
Bireysel Özgürlük Değeri	,210	,144	5,589	,000
Sosyal Bağlılık	,081	,056	2,155	,032
Bireysel Başarı Değeri	,081	,055	2,174	,030
Bireysel Mutluluk Değeri	-,051	-,035	-1,381	,168
	$R^2 = ,618$		R^2 Değişimi= ,606	
<i>Toplumsal Kurumlara Güven</i>				
Kurumlara Güven Değeri	,265	,160	5,577	,000
	$R^2 = ,638$		R^2 Değişimi= ,625	

İlk grupta yer alan sosyo-demografik ve ekonomik değişkenlerin toplumsal aidiyeti açıklama oranı çok düşük (%2) olmakla birlikte, bu grupta toplumsal aidiyet ile anlamlı bir ilişkisi olduğu saptanan tek bağımsız değişken –diğer topluluk duygusunun regresyon analizinde de tespit edildiği gibi- öğrencilerin aylık ortalama harcama miktarı

olmuştur. Ancak topluluk duygusunun regresyon analizinin bulguları kapsamında doğru orantılı bir şekilde belirlenen bu ilişki, toplumsal aidiyetin bağımlı değişken olarak ele alındığı bu analizde ters orantılı bir yön çizmektedir. Buna göre, harcama miktarının artışına paralel olarak her birim için toplumsal aidiyet ortalaması 0,006 oranında azalmaktadır. Örneklemin öğrenim durumlarına ilişkin değişkenlerin yer aldığı ikinci grubun verileri incelendiğinde ise, öğrencilerin üniversiteye aidiyet düzeyinin toplumsal aidiyet düzeyinin açıklanmasında etkili olan faktörlerden biri olduğu görülmektedir. Üniversiteye olan aidiyet düzeyi bir birim yükseldikçe toplumsal aidiyet düzeyi de 0,17 puan yükselmektedir. Öte yandan bu grupta yer alan öğrenim görülen bilimsel alan, sınıf ve genel not ortalaması değişkenleri ile topluluk duygusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Bununla birlikte, bu grubun toplumsal aidiyeti açıklama oranı %20,5 olarak belirlenmiştir.

Toplumsal aidiyeti açıklama oranı %28,5 olan üçüncü grupta ise bağımsız değişken olarak topluluk duygusu değeri yer almaktadır. İlgili literatürde topluluk duygusunun unsurlarından birisi olarak kabul edilen aidiyet hissinin, araştırma öncesinde tahmin edildiği gibi, yüksek sayılabilecek bir oranda topluluk duygusu ile açıklanabileceği kanıtlanmıştır. Ankete katılan öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda, topluluk duygusu puanı arttıkça toplumsal aidiyet puanı da 0,86 oranında artmaktadır.

Dördüncü grupta ise, regresyon analizine dahil edilen bireysellik-ortaklık ölçeğinin yedi faktöründen (alt boyutundan) altısının, toplumsal aidiyet ile anlamlı ilişki gösterdiği görülmektedir. Buna göre, aileye bağlılık faktörüne verilen önem bir birim arttıkça toplumsal aidiyet 0,23 puan artmaktadır. Benzer şekilde sosyal gruplara aidiyet faktörünün artan her birimi için toplumsal aidiyet 0,35 puan artış göstermektedir. Ayrıca bireysel eşsizlik değerine verilen önemde bir birim artış 0,10, bireysel özgürlük değerine verilen önemde bir birim artış 0,21, sosyal bağlılık faktörüne verilen önemde bir birim artış 0,08 ve bireysel başarı değerine verilen önemde bir birim artış 0,08 puan toplumsal aidiyeti artırmaktadır.

Regresyon analizinin son modelinde yer alan toplumsal kurumlara duyulan güven düzeyi ile toplumsal aidiyet arasında da anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin üyesi oldukları toplumdaki kurumlara duydukları güven düzeyi, toplumsal aidiyeti açıklayan diğer önemli faktörlerden birisi olduğu görülmüş; kurumlara duyulan güven arttıkça toplumsal aidiyet puanının da 0,26 oranında arttığı bulgusuna erişilmiştir.

Sonuç

İlk çağlardan günümüze değin bireylerin toplu yaşama duyduğu ihtiyaç, bireyler tarafından eksiklik olarak algılanan şeylerin sosyolojik analiziyle açıklanabilir. İlk çağlarda güvenlik, beslenme ve barınma ile ilgili eksikliklerin giderilmesi için bireylerin bir arada olması gerekirken, daha sonraki çağlarda toplumda birlikteliği sağlayan başka unsurlar daha etkili hale gelmiştir. Bu etkili unsurlar ortak değerler, gelenekler ve görenekler ile din, tarihsel geçmiş, sosyal kurallar ve normlardır. Tüm bu unsurlar toplumsal yapı ile ilişkilidir. Bu nedenle bireylerin topluma aidiyetleri ve birlikte yaşama arzuları toplumsal yapıdaki değişim ve dönüşümlerle birlikte anlaşılabilir.

Topluma duyulan aidiyet geleneksel toplumlarda bireysel olarak beslenen bir umut iken, modernleşmenin etkisi ile bir inanca dönüşmüştür. Nitekim homojen bir yapı sergileyen geleneksel toplumlarda bireysel beklentiler ve ihtiyaçlar çok farklı değildi. Bununla beraber yöneticilere ve idarecilere başkaldırma ya da isyan çıkarma günümüzdeki kadar yoğun ve çeşitli değildi. Kurulan sosyal ilişkilerin sade olduğu, herkesin görevinin belirgin olduğu ve yatay ya da dikey sosyal hareketliliğin ender olduğu bir ortam hakimdi. Dolayısıyla bireyler, toplumlarının kendilerine sahip çıkmasına dair bir “umut” beslerlerdi. Ancak küreselleşmenin etkilerinin arttığı, teknolojik gelişmelerin etkilerinin görüldüğü, sosyal kimliklerin çeşitlendiği ve toplumsal hareketlerin çoğaldığı modern toplumların heterojen bir yapıya bürünmesi ise kaçınılmaz olmuştur. Bu büyük sosyal değişimler bireylerin beklentilerinin ve ihtiyaçlarının çoğalmasını ve farklılaşmasını; bu beklenti ve ihtiyaçların karşılanamaması durumunda da karşı gösterilerin ve eylemlerin yoğunlaşmasını beraberinde getirmiştir. Artık bireyler ait oldukları topluma; yöneticilerine, işleyiş sistemlerine, kurallarına ve kurumlarına inanmak istemektedir. Bu “inancın” hakim havasını soluyan günümüz toplumları bireylere birçok ortaklıklar sağlayarak bireyleri bir arada tutmaktadır ve kendisine bağlamaktadır. Bu çalışmada da çok farklı perspektiflerin bir aradlığında aidiyeti sağlayan ve sarsan unsurlar tartışılarak toplumsal aidiyetin çözümlenmesi amaçlanmıştır.

Birey ulusal kimliğiyle ya da etnikliğiyle, sahip olduğu dinsel inancıyla, kentsel mekanlardaki bulunuşlarıyla, bir iş meşguliyetiyle o topluma kendini ait hissedebilmektedir. Öte yandan grupsal çatışmaların artması, reket ve çıkar ilişkilerinin tüm yaşama hakimiyet kuracak derecede yoğunlaşması, bireysel özgürlüğün bencillik ile yer değiştirmesi ve yabancılaşmanın artması gibi oluşumlar, birliktelik duygusunu, toplumsal bütünlüğü, sosyal dayanışma ağlarını ve bireylerin güvenliğini tehdit eder hale gelmiştir. Bu olumsuz gidişatın önemli nedenlerinden birisi toplumsal aidiyet yoksunluğunun oluşmasıdır. Bu yoksunluğun işaret ettiği eksikliklerden birisi ise bireysel eylemlerin sosyal faydayı ne kadar gözetip gözetmediği ile ilgilidir. Şöyle ki her bireyin, mensubu olduğu toplumun yararını gözettiği her eyleminin mutlaka etkili olacağı şüphesizdir. Bir toplumda etkili bir lider, bilimin gelişmesi adına önemli bir yenilik ortaya koyan bir araştırmacı, gerçek anlamda etkin faaliyet gösteren bir öğretmen, yardım derneklerinde çalışan bir gönüllü muhakkak toplumun başarısında rol oynayan önemli bir aktördür. Bununla birlikte, toplumun yetiştirdiği doktor, öğretmen, bilim adamı, avukat, mühendis vb. bireylere duyulan güvenle yaşam sürdürülür ve bu bireyleri yetiştirenlerin de aslında yine o toplumun bireyleri olduğu gerçeğiyle yüzleşilir. Bir toplumdaki bireylerin birbirlerine olan güvenleri ve bireylerin topluma olan aidiyeti işte bu noktada büyük önem taşır. Kısacası toplumsal aidiyet güven, birliktelik duygusu, dayanışma ve fedakarlık bileşenlerinden doğan özgün bir sosyal örüntüdür ve bireylerin bu örüntüye katılımı toplumların devamlılığı için esastır.

Bu çalışmada gençlerin gündelik yaşamlarını sürdürmelerinde aracılık eden ve sosyo-kültürel etkileşimin sürekliliğini sağlayan toplumsal bir kurum olan üniversite üzerinden bir toplumsal aidiyet çözümlemesi yapılmaya çalışılmıştır. Kavramsal ve kuramsal açıklamalar doğrultusunda saha uygulaması gerçekleştirilerek, hem teorik hem de istatistiksel bulguların birlikte değerlendirilmesi mümkün olmuştur. Buna göre Konya İli'nde bulunan Selçuk Üniversitesi'nde öğrenim gören gençlerin, kendini bütünü bir parçası olarak görme zemininden yükselen aidiyet duyguları örüntüsünde toplum ve toplumsal kurumlar hakkındaki görüşlerine, farklı sosyal kimliklere olan yaklaşımlarına,

topluluk duygusu ile toplumsal aidiyet düzeylerine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca, üniversite gençliğinin topluluk duygusunu ve toplumsal aidiyetini etkileyen faktörler, istatistiki teknikler yardımıyla ortaya çıkarılarak analiz edilmiştir.

Çalışmanın temel sorularından birisi, üniversite gençliğine göre Türkiye'nin en önemli sorunlarının neler olduğudur. Uygulama sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde, ülke refahını sarsan ve toplumsal huzuru bozan terör sorununun gençlik tarafından Türkiye'nin en önemli sorunu olarak kabul edildiği görülmektedir. Yüksek yüzdeye sahip diğer sorunlar ise işsizlik ve eğitim olmuştur. Öte yandan, toplumsal çözülmenin tersine birliği sağlayan en temel unsurlar ise gençliğin gözüyle ortak değerler, gelenek ve görenekler, ortak din ve inançlar, iyi bir devlet yönetimi, ortak bir tarihsel geçmiş ile iyi bir adalet sistemidir. Böylece bulguların kuramsal açıklamaları desteklediğini ve birlikte yaşamayı bir ortaklık içerisinde sosyo-kültürel olarak kuran unsurların yüksek oranlara sahip olduğunu ifade etmek mümkündür.

Kuramsal bir bilgi olarak çalışmada da aktarıldığı üzere, kurumlara duyulan güven düzeyinin yüksek olması toplumsal aidiyeti destekleyen bir durumdur. Nitekim yapılan regresyon analizi sonucunda da paralel bir bulguya erişilmiştir. Ancak sayısal veriler incelendiğinde Selçuk Üniversitesi öğrencilerinin kurumlara güven düzeyi vasat bir ortalama (2,96) göstermiştir. Örnekleme oluşturan öğrencilerin toplumsal aidiyet ortalamasının ise 3,51 olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla toplumsal aidiyetin düzeyi açısından olumlu olarak kabul edeceğimiz bu oranın yükseltilmesi için toplumsal kurumlara duyulan güvenin arttırılabilmesine yönelik politikaların oluşturulması ve işlevsel fayda sağlayan organizasyonların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Toplumsal aidiyetin daha yüksek olmasını engelleyen nedenleri ortaya çıkarmak amacıyla toplumsal aidiyetin alt boyutlarına ilişkin ulaşılan veriler de incelenmiştir. Buna göre gençliğin, sosyal adalet ve eşitlik boyutunda toplumun yetersiz olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Örneklemin toplumsal aidiyetini daha ayrıntılı bir şekilde analiz edebilmek ve toplumsal aidiyetini etkileyen faktörleri bir model içerisinde belirlemek amacıyla doğrusal hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiş ve önemli bulgulara ulaşılmıştır. Oluşturulan regresyon modeli ile toplumsal aidiyeti etkileyen faktörlerin %64'ünü açıklamanın mümkün olduğu görülmüş ve toplumsal aidiyetin %36'lık kısmının model dışında kaldığı ve açıklanamadığı tespit edilmiştir. Yüksek bir açıklama yüzdesine sahip bu model incelendiğinde, üniversiteye aidiyet düzeyinin, sahip olunan topluluk duygusu değerinin, bireyin ailesine olan bağlılığının, bireysel özgürlük değerinin ve sosyal gruplara aidiyet düzeyinin artmasının toplumsal aidiyet değerini de artıracak sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktadan hareketle örneklem kapsamındaki gençlerin toplumsal aidiyetini etkileyen faktörlere ilişkin durumlara değinmek mümkündür.

Örneklemin öğrenim gördüğü üniversiteye ilişkin algıları, bölümlerine, bölümlerindeki öğretim elemanlarına ve araştırma görevlilerine, üniversitenin imajına ve bölümdeki arkadaşlık ilişkilerine ilişkin görüşlerini içermektedir. Tüm bu boyutlarıyla değerlendirmeye alınan üniversiteye aidiyet düzeyinin toplam puan sonucuna bakıldığında ise, Selçuk Üniversitesi'ndeki öğrencilerin genel olarak öğrenim hayatlarından ve koşullarından memnun olduğu bulgusuna erişilmiştir. Bununla birlikte üniversiteye aidiyet ölçeğinin betimleyici istatistikleri tablosu incelendiğinde, üniversitede öğrencilere yönelik düzenlenen sosyal etkinliklerin artırılmasının ve aynı bölümde farklı sınıflardaki öğrenciler arasındaki iletişimin güçlendirilmesine yönelik organizasyonların gerçekleştirilmesinin, öğrencilerin daha yüksek düzeyde üniversitesine ait olduğunu hissetmesini sağlayabileceği öne sürülebilir.

Bireysel özgürlük değerine ilişkin anket formunda yer alan ifadelerin ortalamalarına bakıldığında ise, örneklem kapsamında genel olarak kararlarını vermede ve kendi fikirlerini uygulamada bireysel bir tavrın hakim olduğu görülmüştür. Kişisel hedeflerine ve birçok alanda başarıya ulaşmak için çaba gösteren bir gençliğin özgüveninin de yüksek olacağı şüphesizdir. Bu kişisel özelliklere sahip gençlerin toplumsal kalkınmaya olumlu yönde katkı sağlaması ise kaçınılmazdır. Dolayısıyla

kuramsal açıklamalara paralel biçimde toplumsal kalkınmanın bireylerin topluma olan aidiyetlerini arttıracak şekilde bir mantık yürütmek mümkündür.

Toplumsal aidiyete etki eden faktörlerden bir diğeri ise, aileye olan bağlılık duygusudur. Çalışmanın ölçeğinde yer alan, bireyin ailesine olan bağlılığı ile ilgili ifadelerin ortalamalarının çok yüksek olduğu saptanmıştır. Anket uygulanan öğrencilerin aileleri ile karşılıklı destek ve dayanışma ilişkisi içinde oldukları anlaşılmaktadır. Bu veri, mensubu olunan toplumda birliğin ve bütünleşmenin sağlanmasında toplumun temel yapı taşı olarak kabul edilen ailenin ne kadar etkili olduğunu bir kez daha kanıtlaması açısından büyük önem taşımaktadır. Ailenin yanı sıra dini, milli ve etnik gruplara bağlılığı ifade eden sosyal gruplara aidiyet alt boyutunun da toplumsal aidiyeti olumlu yönde etkileyen unsurlardan biri olduğu sonucuna varılması, toplumun çeşitli ortaklıklar içerisinde bireyleri bir arada tuttuğu görüşünü destekler niteliktedir.

Son olarak çalışmada topluluk duygusunun temel unsurlarından biri olarak sunulan aidiyetin, sayısal veriler aracılığıyla da gözlemlenebildiğini ifade etmek mümkündür. Birey ile toplum arasında aidiyetin kurulduğu bir teritoryal zeminde topluluk duygusunun da bir aşama daha atlayarak artmasının yanı sıra, topluluk duygusu artışının da bireyin topluma olan aitlik duygusunu arttırdığı belirtilebilir. Karşılıklı etkileşimlerle aynı yönde yükselen ya da azalan bu duygusal ve ilişkisel bağlılıkların toplumlar için önemi ise tartışılmazdır.

Bu bulgular kapsamında Türkiye'deki toplumsal yapı irdelendiğinde ise, bireylerin topluma aidiyetlerinin ne kadar önemli olduğu görülmektedir. 1980'li yıllardan itibaren küreselleşmenin toplumlarda yapısal ve işlevsel kalıcılığını kabul ettiren bir süreklilik arz eden kaçınılmaz etkisi, Türkiye'nin yaşadığı toplumsal değişimi de içine almıştır. Küreselleşme ile birlikte kültürel akışkanlığın artması ve iletişimin değişen yapısı, kimliklerin kültürel ve sosyal oluşumuna ve yapısına yeni bir boyut eklemiştir. Dünya üzerindeki tüm toplumlarda farklı etkilerle kendisini gösteren küreselleşme süreci kimlik ve aidiyet yaşantılarını daha çetrefilli hale getirerek

toplumsal düzeyde problemlerin artmasına neden olmuş ve en fazla da gençleri etkisi altına almıştır. Bunun yanı sıra her yaş kategorisi için de geçerli olmak üzere gençliğin, farklı beklentileri ve ihtiyaçları olduğu da bir gerçektir. Bu ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve isteklerini yerine getirebilmek adına gençlerin bazı sosyal haklara sahip olması ve bu haklarının farkında olarak kendine karşı sorumluluk hissiyatına bürünmesi gerekmektedir. Bu noktada toplumsal işleyişin düzenliliği ve yeterliliği önemlidir. Toplumun ihtiyaç ve beklentilere cevap vermede yetersiz kalması durumunda gençler kendilerini sosyo-kültürel ve ekonomik olarak dışlandıklarını duyumsayabilir. Bu nedenle gençlerin toplumdaki neler beklediklerini ve toplumsal gidişatta neleri tasvip edip etmediklerini ortaya koymayı amaçlayan çalışmaların artırılması ve desteklenmesi gereklidir. Bu bağlamda gençlerin yaşamlarını anlamlandırmalarında ve şekillendirmelerinde etkin olan deneyimlerinin üzerinde durulması da önemlidir. Genç bireyler özgünlükleriyle birlikte ne kadar çok ortak paydada buluşturulabilirse ve tanımlanabilirse, gençlik sorunlarının bir realite içerisinde ele alınarak çözümlenmesi de o kadar olasılaşır. Nitekim gençlerin kimlik oluşumlarında ve kişilik geliştirme süreçlerinde sahip olduklarının toplum tarafından olumlanması gerekmektedir.

Sonuç olarak, mikro ölçekli bakıştan makro ölçekli bakışa doğru bir yaklaşım insanın sosyo-kültürel ilişkilerinin analizinde kendi yaşam kesitinden toplumsal zemine bir kayışı doğurur. Bu yöntem çerçevesinde gençlerin sosyalizasyon sürecinde çeşitli kimliklere bürünerek sosyal hayata katılımı, toplumların nesilden nesile aktarımlı yapısının sürekliliğinde araştırılması gereken önemli bir sosyal duruma işaret etmektedir. Toplumsal aidiyet sorunsalı bağlamında yapılan çalışmaların Türkiye literatüründeki yetersizliği ise bu çalışmanın içeriğinin belirlenmesinde bir gerekçe olarak kabul edilmiştir. Son olarak ilave etmek gerekir ki bu çalışma, konusuna ilişkin gerçekleştirilecek olan çalışmalara bir katkı sağlama umudunu taşımaktadır.

EKLER

EK-1: TABLOLAR

**Tablo-1: Cinsiyet ile Üniversiteye Aidiyet Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	70,0418	12,71025	,017	,897
Erkek	433	68,8129	13,02685		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	1,441	910	,150	1,22882	,85286	-,44498	2,90262
Varyanslar eşit sayılmadığında	1,439	895,855	,150	1,22882	,85392	-,44710	2,90474

Tablo-2: Yaş ile Üniversiteye Aidiyet Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	4509,648	2	2254,824	14,004	,000
Gruplar dahilinde	146364,769	909	161,017		
Toplam	150874,417	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
17-19 yaş arası	206	72,8786	11,67360	20-21 yaş*, 22 yaş ve üzeri*
20-21 yaş	407	69,6658	12,88492	17-19 yaş arası*, 22 yaş ve üzeri*
22 yaş ve üzeri	299	66,8194	13,08519	17-19 yaş arası*, 20-21 yaş*
Toplam	912	69,4583	12,86911	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-3: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile Üniversiteye Aidiyet Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Sosyal Bilimler	467	70,8501	12,23987	6,279	,012
Fen Bilimleri	445	67,9978	13,35643		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	3,365	910	,001	2,85235	,84774	1,18861	4,51610
Varyanslar eşit sayılmadığında	3,358	893,669	,001	2,85235	,84952	1,18506	4,51964

**Tablo-4: Öğrenim Görülen Fakülte ile Üniversiteye Aidiyet Arasındaki İlişki
(Varyans Analizi)**

	Kareler Toplamı	sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	10030,676	5	2006,135	12,905	,000
Gruplar dahilinde	140843,741	906	155,457		
Toplam	150874,417	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
Edebiyat	156	70,8462	13,06764	Fen*
İİBF	155	68,8000	10,71314	Hukuk*, Mühendislik ve M.*, Fen*
Hukuk	156	72,8910	12,53875	İİBF*, Ziraat*, Fen*
Ziraat	149	67,6443	12,61920	Hukuk*, Mühendislik ve M.*, Fen*
Mühendislik ve M.	149	72,9530	13,37724	İİBF*, Ziraat*, Fen*
Fen	147	63,3333	12,35288	Edebiyat*, İİBF*, Hukuk*, Ziraat*, Mühendislik ve M.*
Toplam	912	69,4583	12,86911	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

**Tablo-5: Öğrenim Görülen Sınıf ile Üniversiteye Aidiyet Arasındaki İlişki
(Varyans Analizi)**

	Kareler Toplamı	sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	3067,767	3	1022,589	6,282	,000
Gruplar dahilinde	147806,650	908	162,783		
Toplam	150874,417	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
1. Sınıf	234	71,8675	11,71897	4. Sınıf*
2. Sınıf	226	69,4867	13,90643	
3. Sınıf	226	69,6770	12,12480	
4. Sınıf	226	66,7168	13,20234	1. Sınıf*
Toplam	912	69,4583	12,86911	

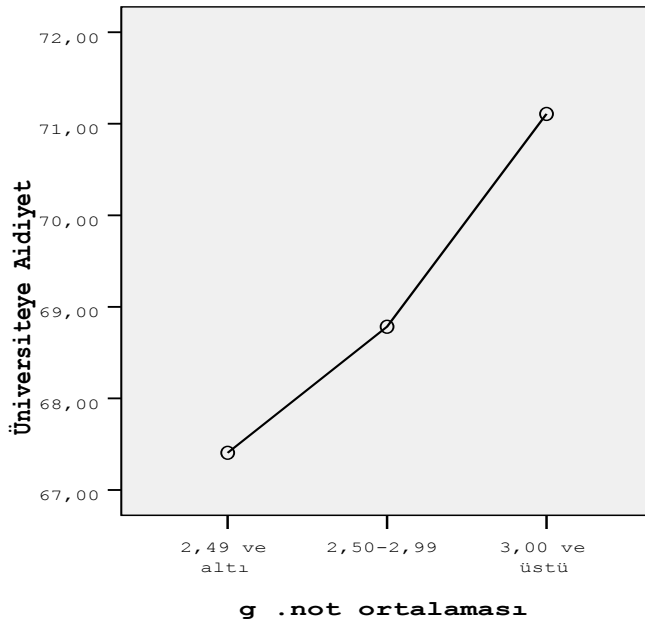
Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

**Tablo-6: Öğrencilerin Genel Not Ortalamaları ile Üniversiteye Aidiyet Arasındaki İlişki
(Varyans Analizi)**

	Kareler Toplamı	sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	1189,563	2	594,781	3,439	,033
Gruplar dahilinde	113799,127	658	172,947		
Toplam	114988,690	660			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
2,49 ve altı	259	67,4054	13,36495	3 ve üzeri*
2,5-2,99 arası	272	68,7831	12,68497	
3 ve üzeri	130	71,1077	13,67068	2,49 ve altı*
Toplam	661	68,7005	13,19944	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-7: Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelir Durumu ile Üniversiteye Aidiyet Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	915,076	4	228,769	1,445	,217
Gruplar dahilinde	130163,216	822	158,349		
Toplam	131078,293	826			

Tablo-8: Öğrencilerin Aylık Ortalama Harcamaları ile Üniversiteye Aidiyet Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	693,475	4	173,369	1,060	,375
Gruplar dahilinde	142826,493	873	163,604		
Toplam	143519,968	877			

Tablo-9: Öğrencilerin Hayatlarında En Uzun İkamet Ettikleri Yerleşim Birimi ile Üniversiteye Aidiyet Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	1283,837	5	256,767	1,554	,171
Gruplar dahilinde	149569,930	905	165,271		
Toplam	150853,767	910			

Tablo-10: Konya İlinde İkamet Etme Durumu ile Üniversiteye Aidiyet Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Konya	219	69,8904	12,64029	,160	,689
Konya Dışı	692	69,3367	12,95001		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	,555	909	,579	,55371	,99834	-1,40562	2,51303
Varyanslar eşit sayılmadığında	,562	373,867	,575	,55371	,98586	-1,38482	2,49223

Tablo-11: Herhangi Bir Öğrenci Topluluğuna Üye Olma Durumu ile Üniversiteye Aidiyet Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Üye	252	72,8294	12,19295	1,755	,186
Üye Değil	660	68,1712	12,89632		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	4,951	910	,000	4,65815	,94089	2,81158	6,50473
Varyanslar eşit sayılmadığında	5,077	478,002	,000	4,65815	,91758	2,85517	6,46113

Tablo-12: Herhangi Bir STK'na Üye Olma Durumu ile Üniversiteye Aidiyet Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Üye	79	69,3797	13,91209	,717	,397
Üye Değil	832	69,4579	12,78041		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-,052	909	,959	-,07819	1,51652	-3,05447	2,89810
Varyanslar eşit sayılmadığında	-,048	90,947	,962	-,07819	1,62674	-3,30952	3,15315

Tablo-13: Herhangi Bir Siyasi Partiyeye Üye Olma Durumu ile Üniversiteye Aidiyet Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Üye	37	62,8919	15,48437	1,500	,221
Üye Değil	874	69,7265	12,68671		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-3,179	909	,002	-6,83465	2,14992	-11,05404	-2,61527
Varyanslar eşit sayılmadığında	-2,648	38,074	,012	-6,83465	2,58153	-12,06036	-1,60895

**Tablo-14: Cinsiyet ile “Bölüme Aidiyet” Faktörü Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	50,1129	10,07793	,008	,929
Erkek	433	49,8751	9,92323		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	,358	910	,720	,23778	,66343	-1,06424	1,53981
Varyanslar eşit sayılmadığında	,359	903,372	,720	,23778	,66291	-1,06324	1,53880

Tablo-15: Yaş ile “Bölüme Aidiyet” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	2063,808	2	1031,904	10,535	,000
Gruplar dahilinde	89036,192	909	97,950		
Toplam	91100,000	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
17-19 yaş arası	206	52,2886	10,31754	20-21 yaş*, 22 yaş ve üzeri*
20-21 yaş	407	50,1673	10,18015	17-19 yaş arası*, 22 yaş ve üzeri*
22 yaş ve üzeri	299	48,1956	9,18448	17-19 yaş arası*, 20-21 yaş*
Toplam	912	50,0000	10,00000	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

**Tablo-16: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile “Bölüme Aidiyet” Faktörü Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Sosyal Bilimler	467	52,3384	10,03040	1,370	,242
Fen Bilimleri	445	47,5460	9,37013		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	7,447	910	,000	4,79236	,64350	3,52944	6,05528
Varyanslar eşit sayılmadığında	7,460	909,645	,000	4,79236	,64245	3,53151	6,05321

**Tablo-17: Öğrenim Görülen Fakülte ile “Bölüme Aidiyet” Faktörü Arasındaki İlişki
(Varyans Analizi)**

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	24328,613	5	4865,723	66,021	,000
Gruplar dahilinde	66771,387	906	73,699		
Toplam	91100,000	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
Edebiyat	156	47,4938	9,52378	İİBF*, Hukuk*, Mühendislik ve M.*, Fen*
İİBF	155	50,5539	8,09885	Edebiyat*, Hukuk*, Fen*
Hukuk	156	58,9560	8,70195	Edebiyat*, İİBF*, Ziraat*, Mühendislik ve M.*, Fen*
Ziraat	149	48,0690	8,16909	Hukuk*, Mühendislik ve M.*, Fen*
Mühendislik ve M.	149	52,4618	8,23831	Edebiyat*, Hukuk*, Ziraat*, Fen*
Fen	147	42,0332	8,66138	Edebiyat*, İİBF*, Hukuk*, Ziraat*, Mühendislik ve M.*
Toplam				

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-18: Öğrenim Görülen Sınıf ile “Bölüme Aidiyet” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	981,300	3	327,100	3,296	,020
Gruplar dahilinde	90118,700	908	99,250		
Toplam	91100,000	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
1. Sınıf	234	51,0237	9,63076	4. Sınıf*
2. Sınıf	226	50,0867	10,21387	
3. Sınıf	226	50,5651	10,03711	
4. Sınıf	226	48,2883	9,97053	1. Sınıf*
Toplam	912	50,0000	10,00000	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-19: Öğrencilerin Genel Not Ortalamaları ile “Bölüme Aidiyet” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	313,052	2	156,526	1,547	,214
Gruplar dahilinde	66574,946	658	101,178		
Toplam	66887,998	660			

Tablo-20: Herhangi Bir Öğrenci Topluluğuna Üye Olma Durumu ile “Bölüme Aidiyet” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Evet	252	52,2613	9,75867	,818	,366
Hayır	660	49,1366	9,96323		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2- tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	4,259	910	,000	3,12474	,73363	1,68493	4,56454
Varyanslar eşit sayılmadığında	4,299	462,639	,000	3,12474	,72685	1,69641	4,55306

Tablo-21: Cinsiyet ile “Öğretim Üyelerine Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	49,7833	10,21159	,469	,493
Erkek	433	50,2398	9,76677		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-,688	910	,491	-,45650	,66330	-1,75828	,84528
Varyanslar eşit sayılmadığında	-,690	907,098	,491	-,45650	,66181	-1,75536	,84236

Tablo-22: Yaş ile “Öğretim Üyelerine Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	35,899	2	17,949	,179	,836
Gruplar dahilinde	91064,101	909	100,181		
Toplam	91100,000	911			

Tablo-23: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile “Öğretim Üyelerine Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Sosyal Bilimler	467	50,1628	9,73399	1,906	,168
Fen Bilimleri	445	49,8292	10,27996		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	,503	910	,615	,33363	,66273	-,96702	1,63429
Varyanslar eşit sayılmadığında	,503	900,494	,615	,33363	,66360	-,96876	1,63602

Tablo-24: Öğrenim Görülen Fakülte ile “Öğretim Üyelerine Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	6753,635	5	1350,727	14,509	,000
Gruplar dahilinde	84346,365	906	93,098		
Toplam	91100,000	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
Edebiyat	156	54,3813	10,26949	İİBF*, Hukuk*, Ziraat*, Fen*
İİBF	155	49,1992	8,01986	Edebiyat*, Mühendislik ve M.*
Hukuk	156	46,9017	9,27119	Edebiyat*, Mühendislik ve M.*
Ziraat	149	49,6200	9,36925	Edebiyat*
Mühendislik ve M.	149	52,6048	10,52461	İİBF*, Hukuk*, Fen*
Fen	147	47,2278	10,26573	Edebiyat*, Mühendislik ve M.*
Toplam	912	50,0000	10,00000	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-25: Öğrenim Görülen Sınıf ile “Öğretim Üyelerine Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	48,339	3	16,113	,161	,923
Gruplar dahilinde	91051,661	908	100,277		
Toplam	91100,000	911			

Tablo-26: Öğrencilerin Genel Not Ortalamaları ile “Öğretim Üyelerine Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	1490,659	2	745,329	7,251	,001
Gruplar dahilinde	67633,344	658	102,786		
Toplam	69124,002	660			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
2,49 ve altı	259	48,3736	9,68407	2,5-2,99 arası*, 3 ve üzeri*
2,5-2,99 arası	272	50,4823	10,52912	2,49 ve altı*
3 ve üzeri	130	52,3906	10,18970	2,49 ve altı*
Toplam	661	50,0314	10,23393	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

**Tablo-27: Cinsiyet ile “Üniversiteye Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	51,3085	10,00726	,824	,364
Erkek	433	48,5525	9,80164		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	4,194	910	,000	2,75604	,65715	1,46633	4,04575
Varyanslar eşit sayılmadığında	4,198	904,161	,000	2,75604	,65647	1,46767	4,04441

Tablo-28: Yaş ile “Üniversiteye Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	715,209	2	357,604	3,596	,028
Gruplar dahilinde	90384,791	909	99,433		
Toplam	91100,000	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
17-19 yaş arası	206	51,3254	10,10957	22 yaş ve üzeri*
20-21 yaş	407	50,1210	10,19641	
22 yaş ve üzeri	299	48,9221	9,55776	17-19 yaş arası*
Toplam	912	50,0000	10,00000	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-29: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile “Üniversiteye Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Sosyal Bilimler	467	50,7167	9,76398	,825	,364
Fen Bilimleri	445	49,2479	10,19872		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	2,222	910	,027	1,46877	,66103	,17145	2,76610
Varyanslar eşit sayılmadığında	2,220	902,397	,027	1,46877	,66173	,17007	2,76748

Tablo-30: Öğrenim Görülen Fakülte ile “Üniversiteye Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	5522,654	5	1104,531	11,694	,000
Gruplar dahilinde	85577,346	906	94,456		
Toplam	91100,000	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
Edebiyat	156	52,6680	10,34529	Hukuk*, Mühendislik ve M.*
İİBF	155	51,6002	8,75695	Hukuk*, Mühendislik ve M.*
Hukuk	156	47,8875	9,52564	Edebiyat*, İİBF*, Fen*
Ziraat	149	49,6460	9,71050	Mühendislik ve M.*
Mühendislik ve M.	149	45,8686	10,46617	Edebiyat*, İİBF*, Ziraat*, Fen*
Fen	147	52,2697	9,41699	Hukuk*, Mühendislik ve M.*
Toplam	912	50,0000	10,00000	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-31: Öğrenim Görülen Sınıf ile “Üniversiteye Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
1. Sınıf	234	51,7512	9,99138	1,438	,231
4. Sınıf	226	48,9243	9,12585		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	3,165	458	,002	2,82687	,89310	1,07179	4,58195
Varyanslar eşit sayılmadığında	3,170	456,587	,002	2,82687	,89169	1,07454	4,57920

Tablo-32: Öğrencilerin Genel Not Ortalamaları ile “Üniversiteye Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	46,164	2	23,082	,235	,791
Gruplar dahilinde	64605,096	658	98,184		
Toplam	64651,261	660			

Tablo-33: Konya İlinde İkamet Etme Durumu ile “Üniversiteye Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Konya	219	52,0636	9,36835	,484	,487
Konya Dışı	692	49,3377	10,11442		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	3,537	909	,000	2,72586	,77072	1,21326	4,23846
Varyanslar eşit sayılmadığında	3,680	391,684	,000	2,72586	,74067	1,26967	4,18205

Tablo-34: Herhangi Bir Öğrenci Topluluğuna Üye Olma Durumu ile “Üniversiteye Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Evet	252	49,3980	9,77705	,018	,892
Hayır	660	50,2298	10,08165		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-1,124	910	,262	-,83183	,74039	-2,28491	,62124
Varyanslar eşit sayılmadığında	-1,139	466,864	,255	-,83183	,73029	-2,26690	,60323

**Tablo-35: Cinsiyet ile “Arkadaşlık İlişkileri” Faktörü Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	49,7059	9,82979	,844	,359
Erkek	433	50,3253	10,18647		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-,934	910	,351	-,61943	,66316	-1,92093	,68206
Varyanslar eşit sayılmadığında	-,932	893,322	,351	-,61943	,66435	-1,92330	,68444

Tablo-36: Yaş ile “Arkadaşlık İlişkileri” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	864,046	2	432,023	4,352	,013
Gruplar dahilinde	90235,954	909	99,269		
Toplam	91100,000	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
17-19 yaş arası	206	51,3221	10,45480	22 yaş ve üzeri*
20-21 yaş	407	50,2585	9,99608	
22 yaş ve üzeri	299	48,7372	9,56446	17-19 yaş arası*
Toplam	912	50,0000	10,00000	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-37: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile “Arkadaşlık İlişkileri” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Sosyal Bilimler	467	47,9564	9,93271	,576	,448
Fen Bilimleri	445	52,1446	9,62450		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-6,462	910	,000	-4,18814	,64812	-5,46012	-2,91615
Varyanslar eşit sayılmadığında	-6,467	909,744	,000	-4,18814	,64763	-5,45915	-2,91712

Tablo-38: Öğrenim Görülen Fakülte ile “Arkadaşlık İlişkileri” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	5559,593	5	1111,919	11,777	,000
Gruplar dahilinde	85540,407	906	94,415		
Toplam	91100,000	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
Edebiyat	156	48,7852	9,65503	Mühendislik ve M.*
İİBF	155	46,7482	8,66027	Ziraat*, Mühendislik ve M.*, Fen*
Hukuk	156	48,3282	11,25106	Mühendislik ve M.*, Fen*
Ziraat	149	50,3517	9,66511	İİBF*, Mühendislik ve M.*
Mühendislik ve M.	149	54,3220	9,60330	Edebiyat*, İİBF*, Hukuk*, Ziraat*
Fen	147	51,7549	9,23293	İİBF*, Hukuk*
Toplam	912	50,0000	10,00000	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-39: Öğrenim Görülen Sınıf ile “Arkadaşlık İlişkileri” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	579,992	3	193,331	1,939	,122
Gruplar dahilinde	90520,008	908	99,692		
Toplam	91100,000	911			

Tablo-40: Öğrencilerin Genel Not Ortalamaları ile “Arkadaşlık İlişkileri” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	159,077	2	79,538	,805	,448
Gruplar dahilinde	65010,825	658	98,801		
Toplam	65169,901	660			

Tablo-41: Konya İlinde İkamet Etme Durumu ile “Arkadaşlık İlişkileri” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Konya	219	50,2923	9,96489	,002	,963
Konya Dışı	692	49,9385	9,99074		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	,457	909	,648	,35389	,77413	-1,16540	1,87317
Varyanslar eşit sayılmadığında	,458	367,042	,647	,35389	,77309	-1,16635	1,87412

Tablo-42: Herhangi Bir Öğrenci Topluluğuna Üye Olma Durumu ile “Arkadaşlık İlişkileri” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Evet	252	52,2666	9,85211	,006	,937
Hayır	660	49,1346	9,92750		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	4,269	910	,000	3,13205	,73360	1,69231	4,57179
Varyanslar eşit sayılmadığında	4,284	457,171	,000	3,13205	,73110	1,69532	4,56878

**Tablo-43: Cinsiyet ile Toplumsal Kurumlara Güven Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	38,6889	8,98263	,038	,845
Erkek	433	38,3233	9,07514		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	,611	910	,541	,36561	,59857	-,80912	1,54034
Varyanslar eşit sayılmadığında	,610	898,856	,542	,36561	,59888	-,80975	1,54097

Tablo-44: Yaş ile Toplumsal Kurumlara Güven Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	462,580	2	231,290	2,852	,058
Gruplar dahilinde	73715,205	909	81,095		
Toplam	74177,785	911			

Tablo-45: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile Toplumsal Kurumlara Güven Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Sosyal Bilimler	467	38,5332	7,89146	22,749	,000
Fen Bilimleri	445	38,4966	10,08491		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	,061	910	,951	,03656	,59810	-1,13726	1,21038
Varyanslar eşit sayılmadığında	,061	840,608	,952	,03656	,60158	-1,14422	1,21734

Tablo-46: Öğrenim Görülen Sınıf ile Toplumsal Kurumlara Güven Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
1. Sınıf	234	39,4359	9,07090	,931	,335
4. Sınıf	226	37,4558	9,21835		

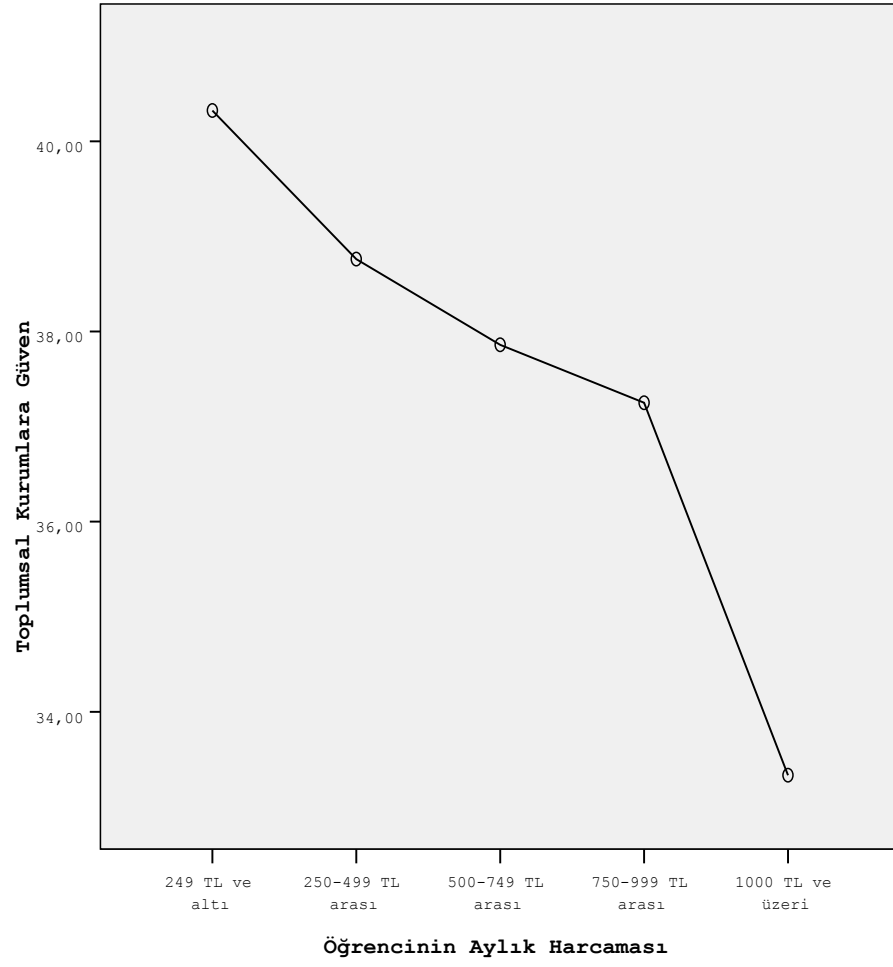
	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	2,322	458	,021	1,98015	,85278	,30430	3,65599
Varyanslar eşit sayılmadığında	2,321	456,813	,021	1,98015	,85302	,30382	3,65647

Tablo-47: Öğrenim Aylık Harcama Miktarı ile Toplumsal Kurumlara Güven Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	1112,977	4	278,244	3,456	,008
Gruplar dahilinde	70289,858	873	80,515		
Toplam	71402,835	877			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
249 TL ve altı	136	40,3235	9,29347	1000 TL ve üzeri*
250-499 TL arası	435	38,7609	8,83713	
500-749 TL arası	257	37,8599	8,90816	
750-999 TL arası	32	37,2500	9,90601	
1000 TL ve üzeri	18	33,3333	9,00980	249 TL ve altı*
Toplam	878	38,5729	9,02314	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

**Tablo-48: Cinsiyet ile “Aileye Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	51,7300	9,68911	,008	,931
Erkek	433	48,0863	10,00076		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	5,585	910	,000	3,64369	,65239	2,36333	4,92405
Varyanslar eşit sayılmadığında	5,576	894,259	,000	3,64369	,65343	2,36126	4,92613

Tablo-49: Yaş ile “Aileye Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	648,680	2	324,340	3,259	,039
Gruplar dahilinde	90451,320	909	99,506		
Toplam	91100,000	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
17-19 yaş arası	206	51,0253	10,16099	22 yaş ve üzeri*
20-21 yaş	407	50,3204	10,17952	
22 yaş ve üzeri	299	48,8574	9,55646	17-19 yaş arası*
Toplam	912	50,0000	10,00000	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-50: Öğrencilerin Genel Not Ortalamaları ile “Aileye Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	914,559	2	457,280	4,650	,010
Gruplar dahilinde	64713,218	658	98,348		
Toplam	65627,777	660			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
2,49 ve altı	259	48,7514	10,40004	3 ve üzeri*
2,5-2,99 arası	272	49,3316	9,89842	3 ve üzeri*
3 ve üzeri	130	51,9348	8,91627	2,49 ve altı*, 2,5-2,99 arası*
Toplam	661	49,6162	9,97176	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-51: Cinsiyet ile “Sosyal Gruplara Aidiyet” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	49,0457	9,89459	,071	,790
Erkek	433	51,0557	10,02123		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-3,045	910	,002	-2,00997	,66012	-3,30550	-,71443
Varyanslar eşit sayılmadığında	-3,043	898,364	,002	-2,00997	,66054	-3,30636	-,71358

Tablo-52:Yaş ile “Sosyal Gruplara Aidiyet” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	106,402	2	53,201	,531	,588
Gruplar dahilinde	90993,598	909	100,103		
Toplam	91100,000	911			

Tablo-53: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile “Sosyal Gruplara Aidiyet” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Sosyal Bilimler	467	50,4672	9,33211	3,556	,060
Fen Bilimleri	445	49,5097	10,64453		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2- tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	1,446	910	,148	,95759	,66206	-,34176	2,25693
Varyanslar eşit sayılmadığında	1,442	881,841	,150	,95759	,66416	-,34593	2,26110

**Tablo-54: Cinsiyet ile “Bireysel Eşsizlik Değeri” Faktörü Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	49,9639	9,99358	,048	,827
Erkek	433	50,0400	10,01850		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-,115	910	,909	-,07610	,66347	-1,37820	1,22601
Varyanslar eşit sayılmadığında	-,115	900,336	,909	-,07610	,66355	-1,37839	1,22620

Tablo-55: Yaş ile “Bireysel Eşsizlik Değeri” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	146,412	2	73,206	,732	,481
Gruplar dahilinde	90953,588	909	100,059		
Toplam	91100,000	911			

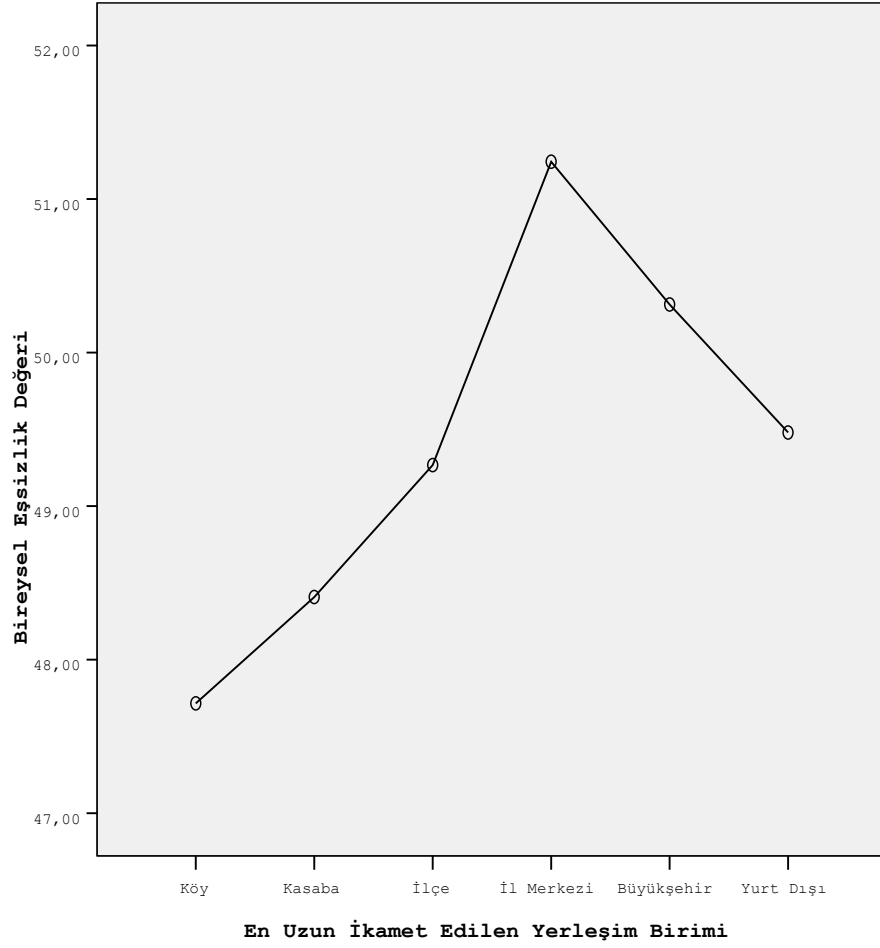
Tablo-56: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile “Bireysel Eşsizlik Değeri” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Sosyal Bilimler	467	49,5909	10,26987	2,008	,157
Fen Bilimleri	445	50,4293	9,70171		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-1,266	910	,206	-,83844	,66224	-2,13814	,46125
Varyanslar eşit sayılmadığında	-1,268	909,933	,205	-,83844	,66133	-2,13635	,45947

Tablo-57: En Uzun İkamet Edilen Yerleşim Birimi ile “Bireysel Eşsizlik Değeri” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	889,352	5	177,870	1,784	,113
Gruplar dahilinde	90210,177	905	99,680		
Toplam	91099,528	910			

**Tablo-58: Cinsiyet ile “Bireysel Özgürlük Değeri” Faktörü Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	49,8767	9,78154	,559	,455
Erkek	433	50,1364	10,24586		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-,392	910	,695	-,25975	,66342	-1,56176	1,04226
Varyanslar eşit sayılmadığında	-,391	890,676	,696	-,25975	,66497	-1,56484	1,04535

Tablo-59: Yaş ile “Bireysel Özgürlük Değeri” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	185,459	2	92,729	,927	,396
Gruplar dahilinde	90914,541	909	100,016		
Toplam	91100,000	911			

Tablo-60: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile “Bireysel Özgürlük Değeri” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Sosyal Bilimler	467	50,3716	9,59353	2,353	,125
Fen Bilimleri	445	49,6100	10,40607		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	1,150	910	,250	,76164	,66234	-,53826	2,06153
Varyanslar eşit sayılmadığında	1,148	895,047	,251	,76164	,66364	-,54084	2,06411

**Tablo-61: Cinsiyet ile “Sosyal Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	49,7963	9,83748	1,044	,307
Erkek	433	50,2254	10,18341		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-,647	910	,518	-,42907	,66332	-1,73089	,87275
Varyanslar eşit sayılmadığında	-,646	893,579	,519	-,42907	,66448	-1,73320	,87505

**Tablo-62: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile “Sosyal Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Sosyal Bilimler	467	49,9859	9,92473	,013	,909
Fen Bilimleri	445	50,0148	10,08954		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-,044	910	,965	-,02889	,66282	-1,32973	1,27195
Varyanslar eşit sayılmadığında	-,044	906,198	,965	-,02889	,66309	-1,33025	1,27247

Tablo-63: Öğrenim Görülen Sınıf ile “Sosyal Bağlılık” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	24,971	3	8,324	,083	,969
Gruplar dahilinde	91075,029	908	100,303		
Toplam	91100,000	911			

Tablo-64: Cinsiyet ile “Bireysel Başarı Değeri” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	50,7596	9,76921	,495	,482
Erkek	433	49,1597	10,19472		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	2,419	910	,016	1,59996	,66135	,30201	2,89791
Varyanslar eşit sayılmadığında	2,414	891,619	,016	1,59996	,66278	,29918	2,90074

Tablo-65: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile “Bireysel Başarı Değeri” Faktörü Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Sosyal Bilimler	467	50,9452	9,81625	,024	,878
Fen Bilimleri	445	49,0081	10,10551		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	2,936	910	,003	1,93703	,65971	,64231	3,23175
Varyanslar eşit sayılmadığında	2,934	904,592	,003	1,93703	,66017	,64139	3,23267

Tablo-66: Öğrenim Görülen Fakülte ile “Bireysel Başarı Değeri” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	1445,404	5	289,081	2,921	,013
Gruplar dahilinde	89654,596	906	98,957		
Toplam	91100,000	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
Edebiyat	156	51,0016	9,65941	Mühendislik ve M.*
İİBF	155	50,6327	10,04016	
Hukuk	156	51,1992	9,80169	Mühendislik ve M.*
Ziraat	149	48,9060	10,11694	
Mühendislik ve M.	149	47,6904	10,44501	Edebiyat*, Hukuk*
Fen	147	50,4473	9,60966	
Toplam	912	50,0000	10,00000	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-67: Öğrenim Görülen Sınıf ile “Bireysel Başarı Değeri” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	1217,937	3	405,979	4,101	,007
Gruplar dahilinde	89882,063	908	98,989		
Toplam	91100,000	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
1. Sınıf	234	51,5658	10,01176	3. Sınıf*, 4. Sınıf*
2. Sınıf	226	50,5828	9,95979	
3. Sınıf	226	49,1005	10,26106	1. Sınıf*
4. Sınıf	226	48,6955	9,54933	1. Sınıf*
Toplam	912	50,0000	10,00000	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-68: Öğrencilerin Genel Not Ortalamaları ile “Bireysel Başarı Değeri” Faktörü Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	2,320	2	1,160	,012	,988
Gruplar dahilinde	65155,725	658	99,021		
Toplam	65158,045	660			

**Tablo-69: Cinsiyet ile “Bireysel Mutluluk Değeri” Faktörü Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	50,6836	9,87817	,000	,998
Erkek	433	49,2438	10,09057		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	2,176	910	,030	1,43985	,66176	,14111	2,73860
Varyanslar eşit sayılmadığında	2,173	896,581	,030	1,43985	,66247	,13969	2,74002

**Tablo-70: Cinsiyet ile Topluluk Duygusu Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	41,0271	6,51112	8,672	,003
Erkek	433	41,8152	7,54665		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-1,693	910	,091	-,78810	,46562	-1,70192	,12571
Varyanslar eşit sayılmadığında	-1,680	857,918	,093	-,78810	,46908	-1,70878	,13257

Tablo-71: Yaş ile Topluluk Duygusu Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	199,297	2	99,648	2,021	,133
Gruplar dahilinde	44809,822	909	49,296		
Toplam	45009,118	911			

**Tablo-72: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile Topluluk Duygusu Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Sosyal Bilimler	467	40,9422	6,93245	,098	,755
Fen Bilimleri	445	41,8831	7,10474		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2- tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-2,024	910	,043	-,94096	,46485	-1,85326	-,02866
Varyanslar eşit sayılmadığında	-2,023	905,198	,043	-,94096	,46513	-1,85381	-,02811

**Tablo-73: Öğrenim Görülen Sınıf ile Topluluk Duygusu” Arasındaki İlişki
(Varyans Analizi)**

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	345,133	3	115,044	2,339	,072
Gruplar dahilinde	44663,985	908	49,189		
Toplam	45009,118	911			

**Tablo-74: Öğrencilerin Genel Not Ortalamaları ile Topluluk Duygusu Arasındaki İlişki
(Varyans Analizi)**

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	226,201	2	113,100	2,368	,095
Gruplar dahilinde	31432,804	658	47,770		
Toplam	31659,005	660			

**Tablo-75: Cinsiyet ile Topluluk Aidiyet Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Kadın	479	108,1879	13,06942	8,938	,003
Erkek	433	109,6952	15,43428		

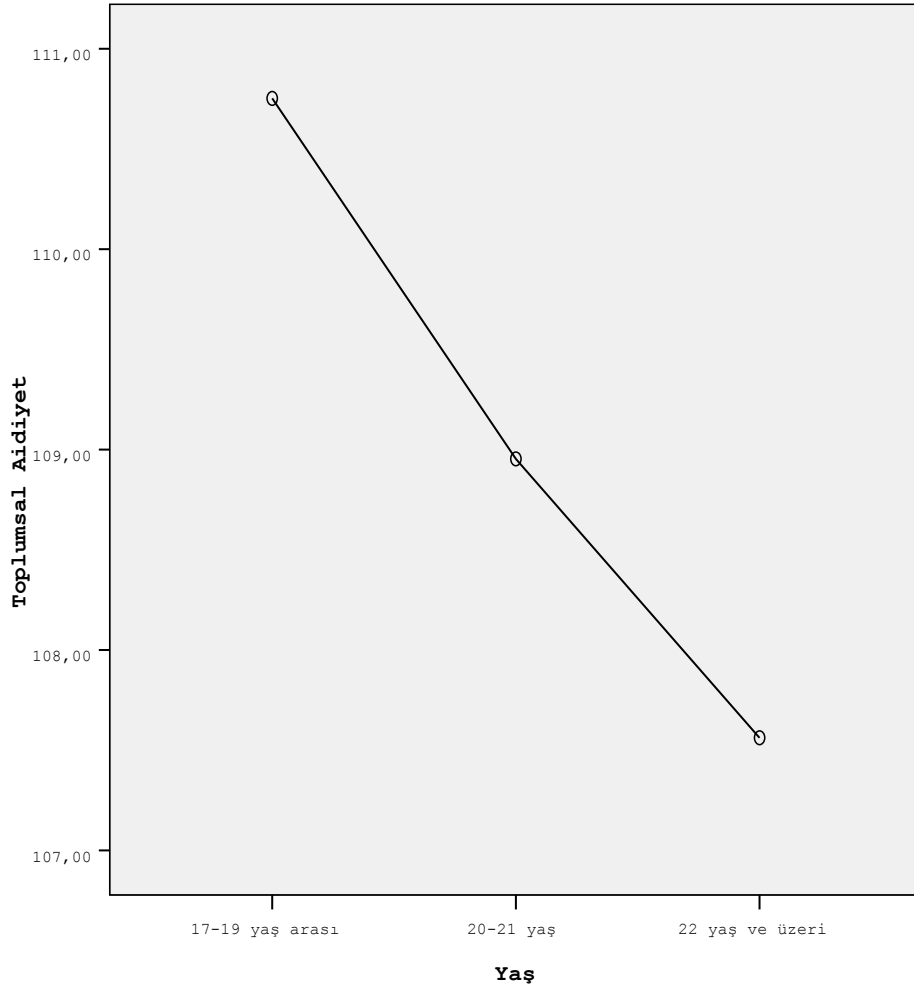
	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2- tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	-1,596	910	,111	-1,50726	,94434	-3,36060	,34609
Varyanslar eşit sayılmadığında	-1,583	850,562	,114	-1,50726	,95224	-3,37626	,36175

Tablo-76: Yaş ile Toplumsal Aidiyet Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	1243,417	2	621,708	3,074	,047
Gruplar dahilinde	183830,092	909	202,233		
Toplam	185073,509	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
17-19 yaş arası	206	110,7524	14,05327	22 yaş ve üzeri*
20-21 yaş	407	108,9533	14,39675	
22 yaş ve üzeri	299	107,5619	14,09384	17-19 yaş arası*
Toplam	912	108,9035	14,25322	

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

**Tablo-77: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile Toplumsal Aidiyet Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	F	Sig.
Sosyal Bilimler	467	109,4561	13,80613	2,346	,126
Fen Bilimleri	445	108,3236	14,70103		

	Ortalamaların Eşitliği için T-testi						
	t	Sd	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Farkın %95 Güven Aralığı	
						Alt	Üst
Varyanslar eşit sayıldığında	1,200	910	,231	1,13251	,94399	-,72014	2,98516
Varyanslar eşit sayılmadığında	1,198	898,940	,231	1,13251	,94542	-,72298	2,98800

**Tablo-78: Öğrenim Görülen Fakülte ile Toplumsal Aidiyet Arasındaki İlişki
(Varyans Analizi)**

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	1611,269	5	322,254	1,591	,160
Gruplar dahilinde	183462,240	906	202,497		
Toplam	185073,509	911			

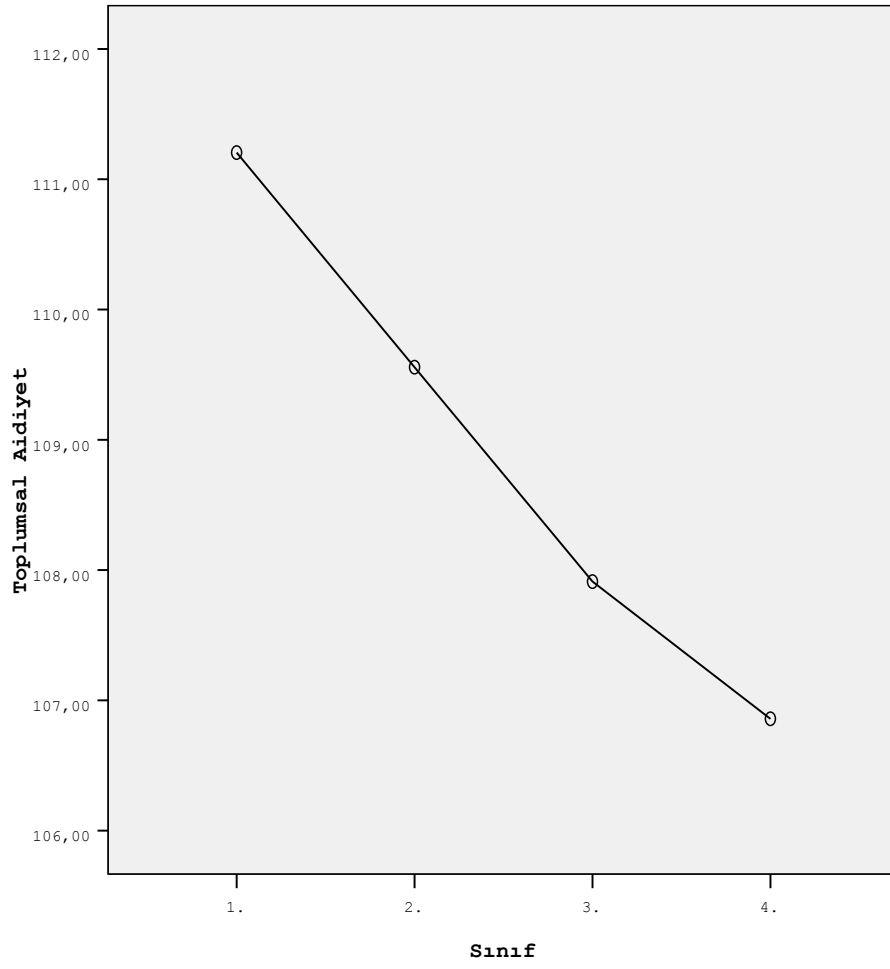
	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
Edebiyat	156	111,4359	13,82199	
İİBF	155	109,3226	12,70031	
Hukuk	156	107,6090	14,64089	
Ziraat	149	109,1678	14,87488	
Mühendislik ve M.	149	107,6913	14,55739	
Fen	147	108,1088	14,72912	
Toplam	912	108,9035	14,25322	

**Tablo-79: Öğrenim Görülen Sınıf ile Toplumsal Aidiyet Arasındaki İlişki
(Varyans Analizi)**

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	2503,904	3	834,635	4,151	,006
Gruplar dahilinde	182569,605	908	201,068		
Toplam	185073,509	911			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
1. Sınıf	234	111,2051	13,74354	4. Sınıf*
2. Sınıf	226	109,5575	14,83955	
3. Sınıf	226	107,9115	13,02105	
4. Sınıf	226	106,8584	15,03529	1. Sınıf*
Toplam	912	108,9035	14,25322	

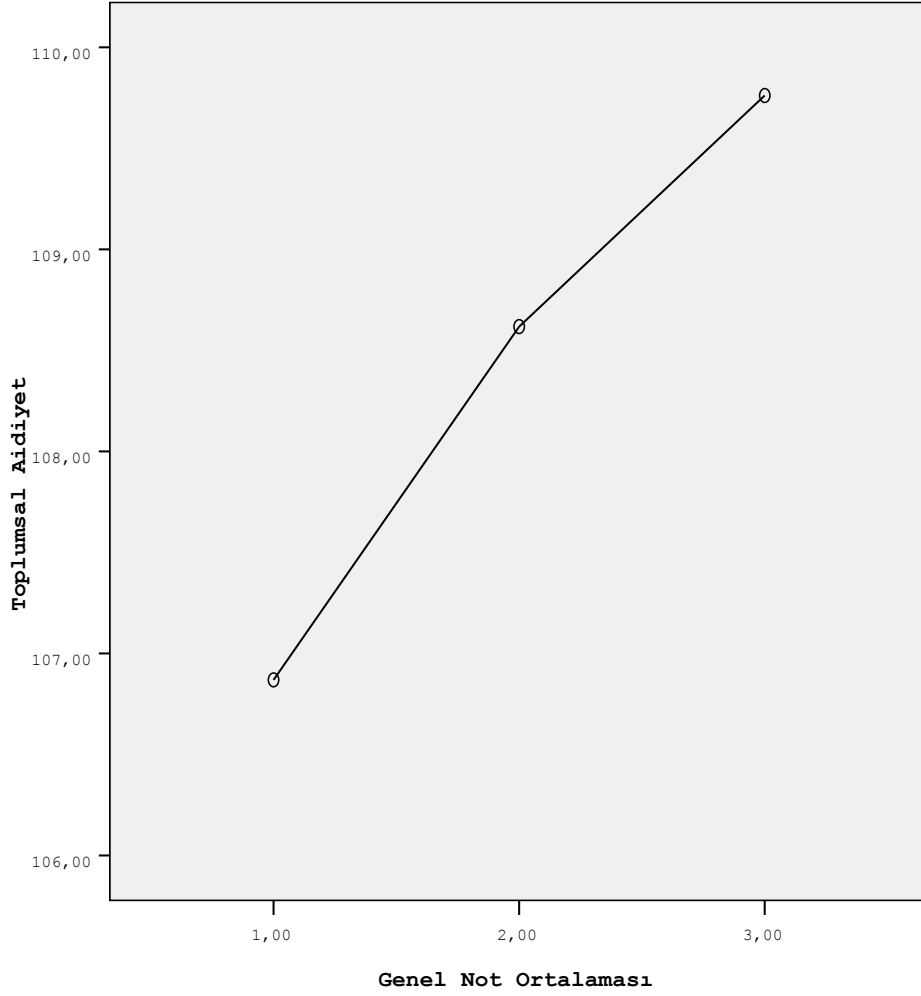
Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

**Tablo-80: Öğrencilerin Genel Not Ortalamaları ile Toplumsal Aidiyet Arasındaki İlişki
(Varyans Analizi)**

	Kareler Toplamı	Sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	822,257	2	411,129	1,985	,138
Gruplar dahilinde	136315,380	658	207,166		
Toplam	137137,637	660			

	Sayı	Ortalama	Std. Sapma	Çoklu Karşılaştırma (Tukey HSD Testi)
2,49 ve altı	259	106,8687	15,01027	
2,5-2,99 arası	272	108,6176	13,87613	
3 ve üzeri	130	109,7615	14,19838	
Toplam	661	108,1573	14,41473	

Tablo-81: Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelir Durumu ile Toplumsal Aidiyet Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	118,856	4	29,714	,146	,965
Gruplar dahilinde	167740,406	822	204,064		
Toplam	167859,262	826			

Tablo-82: Öğrencilerin Aylık Ortalama Harcamaları ile Toplumsal Aidiyet Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	560,787	4	140,197	,701	,591
Gruplar dahilinde	174591,610	873	199,990		
Toplam	175152,397	877			

Tablo-83: Öğrencilerin İkamet Ettiği Bölge ile Toplumsal Aidiyet Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

	Kareler Toplamı	sd	Ortalamanın Karesi	F	Sig.
Gruplar arasında	2009,431	6	334,905	1,653	,130
Gruplar dahilinde	182597,723	901	202,661		
Toplam	184607,154	907			

Tablo-84: Toplumsal Aidiyet Alt Boyutları Betimleyici İstatistikleri

	Ort.	St. Sp.
1. TOPLUMSALLIK DUYGUSU		
Yurt dışındayken, nereli olduğumu söylemekten utanacağımı düşünmüyorum.	4,30	1,160
Bu toplumun tarihinin bir parçası olduğuma inanırım.	4,00	,953
Bu toplumun bir parçası olmaktan gurur duyuyorum.	3,88	,961
Bu toplumda yaşamayı seviyorum.	3,82	,977
Ülkemin gelecekte daha iyi ve güçlü olacağına inanıyorum.	3,81	1,097
İyi bir toplum içinde büyüdüğümü düşünüyorum.	3,68	,987
Bu toplumda istediğim gibi yaşayabiliyorum.	3,33	1,064
Toplumum içindeki insanları bir tür akrabam olarak gördüğüm için çok seviyorum.	3,29	,997
İmkanım olsa bile yurt dışında hayat şartları daha iyi olan bir ülkede yaşamak istemem.	2,98	1,434
İnsanların çoğuna güvenilebilirim.	2,62	1,101
2. TOPLUMSAL SORUMLULUK VE FEDAKARLIK		
Bu toplumun kültürünün, gelenek ve göreneklerinin korunması için daha fazla çaba harcanmalıdır.	4,26	,924
Toplumun genel ahlak kurallarına mutlaka uyarım.	4,08	,844
Çevre sorunlarına karşı duyarlıyım ve ona göre davranırım.	4,01	,816
Topluma karşı sorumluluk duygusu taşıırım.	4,01	,828
Toplumum için hiçbir fedakarlıktan kaçınmam.	3,82	,921
Bana çok şey verdiği için, karşılığını topluma vermek, benim için önemlidir.	3,60	,941
Hayatım boyunca öğrendiğim ve öğrenmeye devam ettiğim toplum tarafından değerli görülen becerilere sahibim.	3,59	,859
Çevremdeki insanlar genel olarak yardımseverdir.	3,56	,912
Toplumumun gelişiminde benim de katkım var.	3,45	,936
Topluma karşı görevlerimi yerine getirdiğime ve karşılığını aldığımı inanıyorum.	3,35	,953
Yardıma ihtiyacım olduğunda, toplumsal kurumlara rahatlıkla başvururum.	3,26	1,076
3. SOSYAL ADALET VE EŞİTLİK		
Kültürel çeşitliliğin ülkemi zenginleştireceğine inanıyorum.	3,85	1,043
Kültürümüz yabancı kültürlerin olumsuz etkilerine maruz kalmaktadır.	3,78	1,109
Farklı kültürden insanlar ülkemde rahatça yaşayabilir.	3,72	1,016
Ülkemde herkes düşüncelerini özgürce ifade edebilmektedir.	2,87	1,281
Ülkemde engelli, yaşlı, işsiz ve yoksul insanlara yeterli ölçüde yardım sağlanmaktadır.	2,70	1,179
Bu toplumda yasalar her bireye eşit ve tarafsız bir şekilde uygulanır.	2,51	1,212
Ülkemde zenginlere sağlanan sosyal imkanlar yoksullara sağlanandan daha fazla değildir.	2,09	1,158
4. TOPLUMSAL İLGİ		
Bu toplumun kuruluşundan itibaren geçmiş tarihsel olayları hakkında bilgi sahibiyim.	3,74	,894
Bu toplumun tarihsel geçmişi hakkında aile üyeleriyle konuşurum.	3,57	1,060
Toplumumdaki siyasi olaylarla ilgilenirim.	3,37	1,162

**Tablo-85: Cinsiyet ile Toplumsal Aidiyetin Alt Boyutları Arasındaki İlişki
(Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)**

Alt Boyutlar	Cinsiyet	Sayı	Ort.	St. Sp.	t	sd	p
Toplumsallık	Kız	479	35,3800	5,64109	-1,646	849,184	,100
Duygusu	Erkek	433	36,0577	6,68462			
Toplumsal	Kız	479	40,9916	5,40222	-,027	850,788	,978
Sorumluluk ve Fedakarlık	Erkek	433	41,0023	6,37613			
Sosyal Adalet ve Eşitlik	Kız	479	21,3132	3,79303	-1,680	910	,093
	Erkek	433	21,7506	4,06972			
Toplumsal İlgı	Kız	479	10,5031	2,12169	-2,606	910	,009
	Erkek	433	10,8845	2,29746			

Tablo-86: Yaş ile Toplumsal Aidiyetin Alt Boyutları Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

Alt Boyutlar	Yaş	Sayı	Ort.	St. Sp.	Ç.Karş.	F	p
Toplumsallık Duygusu	17-19 yaş arası	206	36,4951	5,76342		2,761	,064
	20-21 yaş	407	35,6781	6,32666			
	22 yaş ve üzeri	299	35,1873	6,17135			
	Toplam	912	35,7018	6,16449			
Toplumsal Sorumluluk ve Fedakarlık	17-19 yaş arası	206	41,7573	5,66541		2,465	,086
	20-21 yaş	407	40,9042	6,03219			
	22 yaş ve üzeri	299	40,5987	5,78990			
	Toplam	912	40,9967	5,88147			
Sosyal Adalet ve Eşitlik	17-19 yaş arası	206	21,7330	4,07869		2,637	,072
	20-21 yaş	407	21,7273	3,84000			
	22 yaş ve üzeri	299	21,0936	3,92778			
	Toplam	912	21,5208	3,93074			
Toplumsal İlgi	17-19 yaş arası	206	10,7670	2,30251		,212	,809
	20-21 yaş	407	10,6437	2,13310			
	22 yaş ve üzeri	299	10,6823	2,26501			
	Toplam	912	10,6842	2,21388			

Tablo-87: Öğrenim Görülen Bilim Alanı ile Toplumsal Aidiyetin Alt Boyutları Arasındaki İlişki (Ortalamalar ve T-testi Sonuçları)

Alt Boyutlar	Bilim	Sayı	Ort.	St. Sp.	t	sd	p
Toplumsallık	Sosyal B.	467	35,7987	5,95712	,486	910	,627
Duygusu	Fen B.	445	35,6000	6,38001			
Toplumsal	Sosyal B.	467	41,1413	5,82592	,761	910	,447
Sorumluluk ve Fedakarlık	Fen B.	445	40,8449	5,94197			
Sosyal Adalet ve Eşitlik	Sosyal B.	467	21,5739	3,80033	,417	910	,677
	Fen B.	445	21,4652	4,06665			
Toplumsal İlgi	Sosyal B.	467	10,9422	2,13967	3,629	910	,000
	Fen B.	445	10,4135	2,26007			

Tablo-88: Öğrenim Görülen Fakülte ile Toplumsal Aidiyetin Alt Boyutları Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

Alt Boyutlar	Fakülte	Sayı	Ort.	St. Sp.	Ç.Karş.	F	p
Toplumsallık Duygusu	Edebiyat	156	36,2885	6,00646		,408	,844
	İİBF	155	35,7226	5,78010			
	Hukuk	156	35,3846	6,08272			
	Ziraat	149	35,6913	6,16101			
	Mühendislik ve M.	149	35,6309	6,66612			
	Fen	147	35,4762	6,34330			
	Toplam	912	35,7018	6,16449			
Toplumsal Sorumluluk ve Fedakarlık	Edebiyat	156	42,0641	5,67243		1,397	,223
	İİBF	155	40,7806	5,39754			
	Hukuk	156	40,5769	6,29392			
	Ziraat	149	40,9530	6,09091			
	Mühendislik ve M.	149	41,0201	5,75099			
	Fen	147	40,5578	6,00927			
	Toplam	912	40,9967	5,88147			
Sosyal Adalet ve Eşitlik	Edebiyat	156	22,1987	3,76815	Hukuk*, Mühendislik ve M.*	5,203	,000
	İİBF	155	21,8452	3,78847	Mühendislik ve M.*		
	Hukuk	156	20,6795	3,70002	Edebiyat*, Ziraat*		
	Ziraat	149	22,0268	4,17675	Hukuk*, Mühendislik ve M.*		
	Mühendislik ve M.	149	20,5436	3,95666	Edebiyat*, İİBF*, Ziraat*		
	Fen	147	21,8299	3,92633			
	Toplam	912	21,5208	3,93074			
Toplumsal İlgi	Edebiyat	156	10,8846	2,28307		2,916	,013
	İİBF	155	10,9742	1,99983	Fen*		
	Hukuk	156	10,9679	2,13849	Fen*		
	Ziraat	149	10,4966	2,12012			

	Mühendislik ve M.	149	10,4966	2,38414			
	Fen	147	10,2449	2,27431	İİBF*, Hukuk*		
	Toplam	912	10,6842	2,21388			

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-89: Öğrenim Görülen Sınıf ile Toplumsal Aidiyetin Alt Boyutları Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

Alt Boyutlar	Sınıf	Sayı	Ort.	St. Sp.	Ç.Karş.	F	p
Toplumsallık Duygusu	1. Sınıf	234	36,6282	5,71522		2,456	,062
	2. Sınıf	226	35,5044	6,29656			
	3. Sınıf	226	35,4071	5,96082			
	4. Sınıf	226	35,2345	6,60457			
	Toplam	912	35,7018	6,16449			
Toplumsal Sorumluluk ve Fedakarlık	1. Sınıf	234	42,0299	5,65943	4. Sınıf*	4,177	,006
	2. Sınıf	226	41,0973	6,19242			
	3. Sınıf	226	40,6327	5,43671			
	4. Sınıf	226	40,1903	6,08927	1. Sınıf*		
	Toplam	912	40,9967	5,88147			
Sosyal Adalet ve Eşitlik	1. Sınıf	234	21,8120	3,91855	4. Sınıf*	4,958	,002
	2. Sınıf	226	22,0398	4,11860	4. Sınıf*		
	3. Sınıf	226	21,5044	3,67484			
	4. Sınıf	226	20,7168	3,89637	1.Sınıf*, 2.Sınıf*		
	Toplam	912	21,5208	3,93074			
Toplumsal İlgi	1. Sınıf	234	10,7350	2,31210		2,438	,063
	2. Sınıf	226	10,9159	2,20444			
	3. Sınıf	226	10,3673	2,21160			
	4. Sınıf	226	10,7168	2,09749			
	Toplam	912	10,6842	2,21388			

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-90: Öğrencilerin Genel Not Ortalamaları ile Toplumsal Aidiyetin Alt Boyutları Arasındaki İlişki (Varyans Analizi)

Alt Boyutlar	G.Not Ort.	Sayı	Ort.	St. Sp.	Ç.Karş.	F	p
Toplumsallık	2,49 ve altı	259	34,9730	6,37486		1,253	,286
Duygusu	2,5-2,99 arası	272	35,5551	6,00343			
	3 ve üzeri	130	35,9923	6,71167			
	Toplam	661	35,4130	6,29601			
Toplumsal Sorumluluk ve Fedakarlık	2,49 ve altı	259	39,8726	6,32051	3 ve üzeri*	4,663	,010
	2,5-2,99 arası	272	40,9191	5,73274			
	3 ve üzeri	130	41,7231	5,40459	2,49 ve altı*		
	Toplam	661	40,6672	5,94250			
Sosyal Adalet ve Eşitlik	2,49 ve altı	259	21,3591	3,91855		,048	,953
	2,5-2,99 arası	272	21,4632	3,98412			
	3 ve üzeri	130	21,4385	3,99225			
	Toplam	661	21,4175	3,95443			
Toplumsal İlgi	2,49 ve altı	259	10,6641	2,17969		,049	,952
	2,5-2,99 arası	272	10,6801	2,20965			
	3 ve üzeri	130	10,6077	2,20815			
	Toplam	661	10,6596	2,19449			

Not: (*) 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo-91: Topluluk Duygusu Ölçeğinin Toplam Puanına Etki Eden Faktörlerin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Model Summary(f)

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,101(a)	,010	,002	7,05626
2	,383(b)	,147	,131	6,58323
3	,705(c)	,497	,485	5,07103
4	,709(d)	,503	,484	5,07125
5	,715(e)	,512	,492	5,03330

a Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama

b Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER)

c Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER), TA4puan, TA3puan, TA2puan, TA1puan

d Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER), TA4puan, TA3puan, TA2puan, TA1puan, MUTLUOLMA, BASARILAR, SOSYALLIK, ESSIZLIK, BIREYSEL, AILE, GRUP

e Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER), TA4puan, TA3puan, TA2puan, TA1puan, MUTLUOLMA, BASARILAR, SOSYALLIK, ESSIZLIK, BIREYSEL, AILE, GRUP, KGpuan

f Dependent Variable: TDpuan

ANOVA(f)

Model		Karelerin Toplamı	sd	Ortalama Karesi	F	Sig.
1	Regression	305,388	5	61,078	1,227	,295(a)
	Residual	29774,930	598	49,791		
	Toplam	30080,318	603			
2	Regression	4423,662	11	402,151	9,279	,000(b)
	Residual	25656,656	592	43,339		
	Toplam	30080,318	603			
3	Regression	14959,671	15	997,311	38,783	,000(c)
	Residual	15120,647	588	25,715		
	Toplam	30080,318	603			
4	Regression	15138,406	22	688,109	26,756	,000(d)
	Residual	14941,912	581	25,718		
	Toplam	30080,318	603			
5	Regression	15386,530	23	668,980	26,406	,000(e)
	Residual	14693,788	580	25,334		
	Toplam	30080,318	603			

a Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama

b Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER)

c Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER), TA4puan, TA3puan, TA2puan, TA1puan

d Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER), TA4puan, TA3puan, TA2puan, TA1puan, MUTLUOLMA, BASARILAR, SOSYALLIK, ESSIZLIK, BIREYSEL, AILE, GRUP

e Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER), TA4puan, TA3puan, TA2puan, TA1puan, MUTLUOLMA, BASARILAR, SOSYALLIK, ESSIZLIK, BIREYSEL, AILE, GRUP, KGpuan

f Dependent Variable: TDpuan

Residuals Statistics(a)

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	20,7674	54,2610	41,1391	5,05140	604
Residual	-13,73866	19,22101	,00000	4,93638	604
Std. Predicted Value	-4,033	2,598	,000	1,000	604
Std. Residual	-2,730	3,819	,000	,981	604

a Dependent Variable: ToplulukDuygusuToplamPuan

Tablo-92: Toplumsal Aidiyet Ölçeğinin Toplam Puanına Etki Eden Faktörlerin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Model Summary(f)

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,140(a)	,020	,011	14,46134
2	,474(b)	,225	,211	12,92211
3	,714(c)	,510	,500	10,28537
4	,786(d)	,618	,606	9,13053
5	,799(e)	,638	,625	8,90396

a Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama

b Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER)

c Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER), TDpuan

d Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER), TDpuan, MUTLUOLMA, BASARILAR, ESSIZLIK, BIREYSEL, SOSYALLIK, AILE, GRUP

e Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER), TDpuan, MUTLUOLMA, BASARILAR, ESSIZLIK, BIREYSEL, SOSYALLIK, AILE, GRUP, KGpuan

f Dependent Variable: TApuan

ANOVA(f)

Model		Karelerin Toplamı	sd	Ortalama Karesi	F	Sig.
1	Regression	2487,962	5	497,592	2,379	,037(a)
	Residual	125059,924	598	209,130		
	Toplam	127547,886	603			
2	Regression	28695,228	11	2608,657	15,622	,000(b)
	Residual	98852,657	592	166,981		
	Toplam	127547,886	603			
3	Regression	65026,676	12	5418,890	51,224	,000(c)
	Residual	62521,210	591	105,789		
	Toplam	127547,886	603			
4	Regression	78861,755	19	4150,619	49,788	,000(d)
	Residual	48686,130	584	83,367		
	Toplam	127547,886	603			
5	Regression	81327,317	20	4066,366	51,291	,000(e)
	Residual	46220,569	583	79,281		
	Toplam	127547,886	603			

a Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama

b Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER)

c Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER), TDpuan

d Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER), TDpuan, MUTLUOLMA, BASARILAR, ESSIZLIK, BIREYSEL, SOSYALLIK, AILE, GRUP

e Predictors: (Constant), konya = 1 (FILTER), ailegelir, yas, cinsiyet = 1 (FILTER), harcama, sinif = 3 (FILTER), sinif = 1 (FILTER), UApuan, bilim = 1 (FILTER), gnot, sinif = 2 (FILTER), TDpuan,

MUTLUOLMA, BASARILAR, ESSIZLIK, BIREYSEL, SOSYALLIK, AILE, GRUP, KGpuan

f Dependent Variable: TApuan

Residuals Statistics(a)

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	69,5001	137,4440	108,3526	11,61340	604
Residual	-40,77823	32,87126	,00000	8,75506	604
Std. Predicted Value	-3,345	2,505	,000	1,000	604
Std. Residual	-4,580	3,692	,000	,983	604

a. Dependent Variable: ToplumsalAidiyetToplamPuan

EK-2: ANKET FORMU**Anket No:.....***Merhaba arkadaşlar,**Bu anket Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda yapılan "Toplumsal Aidiyet ve Gençlik: Üniversite Gençliğinin Aidiyeti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma" başlıklı doktora tezinin soru formudur. Bu ankete vereceğiniz cevaplar sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır. Soruları boş bırakmamanız ve sorulara içtenlikle cevap vermeniz, araştırmanın bilimselliği ve sağlıklı sonuçlara ulaşılabilmesi için çok önemlidir. Teşekkür ederim.**Arş Gör. Duygu ALPTEKİN
S.Ü. Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
İş Tel.: 0 332 223 1509***1. Cinsiyetiniz** 1) Kadın 2) Erkek**2. Yaşınız****3. Öğrenim gördüğünüz bölüm****4. Kaçınıcı sınıftasınız?****5. Şu anki genel not ortalamanız (4'lü sisteme göre):****6. Ailenizin aylık ortalama geliri** TL**7. Sizin aylık ortalama harcamanız yaklaşık ne kadardır? (Aile desteği, burslar, kredi vb toplamı)** TL**8. Anneniz ve babanız:**

- 1) İkisi de sağ ve birlikte 3) Annem sağ babam vefat etti
2) İkisi de sağ ama boşandı 4) Annem vefat etti babam sağ

9. Annenizin eğitim durumu nedir?

- 1) Okur-yazar değil 3) İlkokul mezunu 5) Lise mezunu 7) Yüksek lisans / Doktora mezunu
2) Okur-yazar 4) Ortaokul mezunu 6) Üniversite mezunu

10. Babanızın eğitim durumu nedir?

- 1) Okur-yazar değil 3) İlkokul mezunu 5) Lise mezunu 7) Yüksek lisans / Doktora mezunu
2) Okur-yazar 4) Ortaokul mezunu 6) Üniversite mezunu

11. Annenizin mesleği nedir?

- 1) Ev hanımı / Çalışmıyor 2) İşçi 3) Memur 4) Öğretmen 5) Esnaf 6) Çiftçi 7) Emekli 8)
Yönetici 9) İş adamı / Sanayici 10) Diğer

12. Babanızın mesleği nedir?

- 1) İşçi 2) Memur 3) Öğretmen 4) Esnaf 5) Çiftçi 6) Emekli 7) Yönetici 8) İş
adamı / Sanayici 9) Diğer

13. Hayatınızda bugüne kadar en uzun ikamet ettiğiniz yerleşim birimi nedir? (Büyük şehirler: İstanbul, Ankara İzmir, Bursa, Konya, Adana, Antalya, Gaziantep, Mersin, Kayseri, Erzurum, Samsun, Kocaeli, Eskişehir, Diyarbakır)

- 1) Köy 2) Kasaba 3) İlçe 4) İl Merkezi 5) Büyük şehir 6) Yurt dışı

14. Hayatınızda bugüne kadar en uzun ikamet ettiğiniz yerleşim birimi nerededir? 1) Konya 2) Konya dışı**15. Hayatınızda bugüne kadar en uzun ikamet ettiğiniz yerleşim biriminin bulunduğu bölge hangisidir?**

- 1) İç Anadolu 3) Ege 5) Karadeniz 7) Güneydoğu Anadolu
2) Marmara 4) Akdeniz 6) Doğu Anadolu

16. Size göre Türkiye'nin en önemli üç sorununu 1'den 3'e doğru numaralandırınız.

- 1) Ekonomi () 6) Hak ve özgürlükler ()
2) Dış ilişkiler () 7) İşsizlik ()
3) Eğitim () 8) Yoksulluk ()
4) Etnik ayrımcılık () 9) Mezhep çatışmaları ()
5) Terör () 10) Diğer ()

17. Size göre toplumda birlikteliği sağlayan en önemli üç unsuru 1'den 3'e doğru numaralandırınız.

- 1) Ortak değerler, gelenek ve görenekler () 7) Güçlü bir ordu ()
 2) Ortak bir tarihsel geçmiş () 8) Sivil toplum kuruluşlarının etkili faaliyetleri ()
 3) Ortak din ve inançlar () 9) Diğer ()
 4) İyi bir devlet yönetimi ()
 5) Ekonomik refahın sağlanması ()
 6) İyi bir adalet sistemi ()

18. Herhangi bir öğrenci topluluğuna üye misiniz? 1) Evet 2) Hayır**19. Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz? 1) Evet 2) Hayır****20. Herhangi bir siyasi partiye üye misiniz? 1) Evet 2) Hayır****21. Başlıca bilgi sağlama ve haber alma kaynağınız hangisidir?**

- 1) Ailem 2) Arkadaşlarım 3) Basılı medya 4) Televizyon 5) İnternet 6) Diğer

22. Derslerde hocalarınızla birlikte toplumsal sorunlar hakkında konuşur musunuz?

- 1) Evet 2) Hayır

23. Açıklama: Aşağıda öğretim üyeleri, arkadaşlarınız ve bölümünüzdeki sosyal ilişkiler ile ilgili ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelerin sizi ne ölçüde yansıttığını ve bu ifadelere ne ölçüde katıldığınızı, maddeleri dikkatlice okuduktan sonra size en uygun seçeneği yuvarlak içine alarak belirtiniz.

1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3- Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4- Katılıyorum, 5-Tamamen Katılıyorum

23.1. Öğretim üyelerinin çoğunluğu iletişime her zaman açıktır.	1	2	3	4	5
23.2. Genel olarak öğretim üyelerinin öğrencilere yaklaşımı insancıdır.	1	2	3	4	5
23.3. Öğretim üyelerinin çoğu hatalara karşı toleranslı davranırlar.	1	2	3	4	5
23.4. Hocalarımı farklı sorunlarımı paylaşabilecek kadar yakın görüyorum.	1	2	3	4	5
23.5. Bölümümün araştırma görevlileri içtenlikle yardımcı olurlar.	1	2	3	4	5
23.6. Bölümümde farklı sınıflardaki öğrenciler arasındaki iletişim güçlüdür.	1	2	3	4	5
23.7. Bölümümde yeni gelen öğrenciler ile eski öğrenciler çabuk kaynaşırlar.	1	2	3	4	5
23.8. Bölümle ve derslerle ilgili geçmişe ilişkin olaylar ve anılar eski öğrenciler tarafından yenilere aktarılır.	1	2	3	4	5
23.9. Bölümümdeki öğrencilerle derslere ilişkin çeşitli materyalleri, ders notlarımı ve derse ilişkin bilgilerimi paylaşıyorum.	1	2	3	4	5
23.10. Aynı bölümden arkadaşlarımla üniversite dışında da sık sık görüşürüm.	1	2	3	4	5
23.11. Bölümümün dışarıda (kampüste, kentte) olumlu bir imajı vardır.	1	2	3	4	5
23.12. Bu üniversitede bölümümün öğrencisi olmak bir ayrıcalıktır.	1	2	3	4	5
23.13. Üniversite çağına gelen yakınlarıma fakültemi ve bölümümü tercih etmelerini öneririm.	1	2	3	4	5
23.14. Fakültem aile, toplum ve iş dünyasındaki beklentilerimi karşılamaktadır.	1	2	3	4	5
23.15. Öğrenciliğim sona erdiğinde bile fakülteme ve bölümüme aidiyetimin süreceğine inanıyorum.	1	2	3	4	5
23.16. Diğer üniversitelerde aynı bölümdeki öğrencilerle kendimi kıyasladığımda şanslı olduğumu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
23.17. Üniversitemde öğrencilere yönelik düzenlenen sosyal etkinlikleri yeterli buluyorum.	1	2	3	4	5
23.18. Bu üniversitede okumaktan gurur duyuyorum.	1	2	3	4	5
23.19. Bu üniversitenin bir öğrencisi olmak bir ayrıcalıktır.	1	2	3	4	5
23.20. Geçmişe dönme şansım olsaydı yine bu bölümü seçerdim.	1	2	3	4	5
23.21. Geçmişe dönme şansım olsaydı yine bu üniversiteyi seçerdim.	1	2	3	4	5

24. Açıklama: Aşağıdaki kimliklere ilişkin görüşlerinize en uygun seçeneği yuvarlak içine alarak işaretleyiniz.

1-Çok uzak (Asla iyi olmaz / Asla desteklemem)

2-Uzak (İyisi olmaz / Desteklemem)

3-Ne uzak ne yakın (Ne iyi ne de kötü)

4-Yakın (İyidir / Desteklerim)

5-Çok yakın (Çok iyidir / Kesinlikle desteklerim)

24.1. Muhafazakar	1	2	3	4	5
24.2. Milliyetçi	1	2	3	4	5
24.3. İslamcı	1	2	3	4	5
24.4. Sağcı	1	2	3	4	5
24.5. Solcu	1	2	3	4	5
24.6. Demokrat	1	2	3	4	5
24.7. Atatürkçü	1	2	3	4	5
24.8. Sosyalist	1	2	3	4	5
24.9. Ulusalçı	1	2	3	4	5
24.10. Komünist	1	2	3	4	5
24.11. Ülkücü	1	2	3	4	5
24.12. Liberal	1	2	3	4	5
24.13. Sosyal Demokrat	1	2	3	4	5
24.14. Alevi	1	2	3	4	5
24.15. Sünni	1	2	3	4	5
24.16. Kürt	1	2	3	4	5
24.17. Ermeni	1	2	3	4	5
24.18. Rum	1	2	3	4	5
24.19. Çingene	1	2	3	4	5
24.20. Yahudi	1	2	3	4	5
24.21. Eşcinsel	1	2	3	4	5
24.22. Dinsiz	1	2	3	4	5
24.23. Feminist	1	2	3	4	5
24.24. Çevreci	1	2	3	4	5

25. Açıklama: Aşağıda bugüne kadar en uzun süre ikamet ettiğiniz çevre ve toplumla ilgili ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelerin görüşlerinizi ne ölçüde yansıttığını ve sizin bu ifadelere ne ölçüde katıldığınızı, maddeleri dikkatlice okuduktan sonra size en uygun seçeneği yuvarlak içine alarak belirtiniz.

1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3- Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4- Katılıyorum, 5-Tamamen Katılıyorum

25.1. İçinde bulunduğum toplum yaşamak için ideal bir yerdir.	1	2	3	4	5
25.2. Çevremdeki herkes farklı değerlere sahiptir.	1	2	3	4	5
25.3. Ben de dahil çevremdeki herkesin bu toplumdaki beklentileri aynıdır.	1	2	3	4	5
25.4. Yaşadığım çevrede çoğu kişiyi tanırım.	1	2	3	4	5
25.5. Bu toplumda kendimi evimde gibi hissederim.	1	2	3	4	5
25.6. Yaşadığım çevrede çok az kişi beni tanır.	1	2	3	4	5
25.7. Çevremdeki insanların benim hakkında ne düşündüklerine dikkat ederim.	1	2	3	4	5
25.8. Çevrem üzerinde herhangi bir etkiye sahip değilim.	1	2	3	4	5
25.9. Bu toplumda bir sorun varsa çözümlenir.	1	2	3	4	5
25.10. Eğer seçme şansım olsaydı yine bu toplumda yaşamak isterdim.	1	2	3	4	5
25.11. Toplumumdaki insanların çoğu birbirleriyle geçinemez.	1	2	3	4	5
25.12. Hayatım boyunca bu toplumda yaşamak isterim.	1	2	3	4	5

26. Açıklama: Aşağıda yaşadığımız toplum ve bu toplumda yaşayan insanlar ile ilgili ifadeler bulunmaktadır. . Bu ifadelerin görüşlerinizi ne ölçüde yansıttığını ve sizin bu ifadelere ne ölçüde katıldığınızı, maddeleri dikkatlice okuduktan sonra size en uygun seçeneği yuvarlak içine alarak belirtiniz.

1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3- Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4- Katılıyorum, 5-Tamamen Katılıyorum

26.1. İmkanım olsa bile yurt dışında hayat şartları daha iyi olan bir ülkede yaşamak istemem.	1	2	3	4	5
26.2. Bu toplumda yaşamayı seviyorum.	1	2	3	4	5
26.3. Toplumum için hiçbir fedakarlıktan kaçınmam.	1	2	3	4	5
26.4. Toplumumdaki siyasi olaylarla ilgilenirim.	1	2	3	4	5
26.5. Toplumun genel ahlak kurallarına mutlaka uyarım.	1	2	3	4	5
26.6. Toplumum içindeki insanları bir tür akrabam olarak gördüğüm için çok seviyorum.	1	2	3	4	5
26.7. Toplumumun gelişiminde benim de katkım var.	1	2	3	4	5
26.8. Hayatım boyunca öğrendiğim ve öğrenmeye devam ettiğim toplum tarafından değerli görülen becerilere sahibim.	1	2	3	4	5
26.9. Çevremdeki insanlar genel olarak yardımseverdir.	1	2	3	4	5
26.10. Yurt dışındayken, nereli olduğumu söylemekten utanacağımı düşünüyorum.	1	2	3	4	5
26.11. Bu toplumun kuruluşundan itibaren geçmiş tarihsel olayları hakkında bilgi sahibiyim.	1	2	3	4	5
26.12. Bu toplumda istediğim gibi yaşayabiliyorum.	1	2	3	4	5
26.13. Bana çok şey verdiği için, karşılığını topluma vermek, benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
26.14. Ülkemin gelecekte daha iyi ve güçlü olacağına inanıyorum.	1	2	3	4	5
26.15. Topluma karşı görevlerimi yerine getirdiğime ve karşılığını aldığımı inanıyorum.	1	2	3	4	5
26.16. İnsanların çoğuna güvenilebilirim.	1	2	3	4	5
26.17. Bu toplumun tarihsel geçmişi hakkında aile üyeleriyle konuşurum.	1	2	3	4	5
26.18. Çevre sorunlarına karşı duyarlıyım ve ona göre davranırım.	1	2	3	4	5
26.19. Topluma karşı sorumluluk duygusu taşıırım.	1	2	3	4	5
26.20. Yardıma ihtiyacım olduğunda, toplumsal kurumlara rahatlıkla başvururum.	1	2	3	4	5
26.21. Bu toplumun bir parçası olmaktan gurur duyuyorum.	1	2	3	4	5
26.22. Bu toplumun kültürünün, gelenek ve göreneklerinin korunması için daha fazla çaba harcanmalıdır.	1	2	3	4	5
26.23. Bu toplumun tarihinin bir parçası olduğuma inanırım.	1	2	3	4	5
26.24. İyi bir toplum içinde büyüdüğümü düşünüyorum.	1	2	3	4	5
26.25. Ülkemde engelli, yaşlı, işsiz ve yoksul insanlara yeterli ölçüde yardım sağlanmaktadır.	1	2	3	4	5
26.26. Ülkemde zenginlere sağlanan sosyal imkanlar yoksullara sağlandan daha fazladır.	1	2	3	4	5
26.27. Bu toplumda yasalar her bireye eşit ve tarafsız bir şekilde uygulanır.	1	2	3	4	5
26.28. Kültürel çeşitliliğin ülkemizi zenginleştireceğine inanıyorum.	1	2	3	4	5
26.29. Farklı kültürden insanlar ülkemizde rahatça yaşayabilir.	1	2	3	4	5
26.30. Kültürümüz yabancı kültürlerin olumsuz etkilerine maruz kalmaktadır.	1	2	3	4	5
26.31. Ülkemde herkes düşüncelerini özgürce ifade edebilmektedir.	1	2	3	4	5

27. Açıklama: Aşağıda aileyle olan ilişkiler, yaşam tarzı, kişilik özellikleri, kimlik ve grup ilişkileri ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelerin görüşlerinizi ne ölçüde yansıttığını ve sizin bu ifadelere ne ölçüde katıldığınızı, maddeleri dikkatlice okuduktan sonra size en uygun seçeneği yuvarlak içine alarak belirtiniz.

1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3- Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4- Katılıyorum, 5-Tamamen Katılıyorum

27.1. Benim için önemli olan kendi tarzımı yaratabilmektir.	1	2	3	4	5
27.2. Sosyal ve duygusal destek almak için sıklıkla aileme sığınırım.	1	2	3	4	5
27.3. Ailemin geleneklerini, adetlerini, değerlerini ve inançlarını öğrenmek benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
27.4. Başka insanlarla ortak bazı ilgilerim olmasına rağmen benim kim olduğumu kişisel özelliklerim gösterir.	1	2	3	4	5
27.5. Kimliğimi tanımlayan benim ailemdir.	1	2	3	4	5
27.6. Ailemin her durumda bana destek olacağını bilirim.	1	2	3	4	5
27.7. Ailem tarafından alınan kararlara saygı göstermek benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
27.8. Başkalarından farklı olabilmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
27.9. Ben herkesten farklıyım, eşsizim.	1	2	3	4	5
27.10. Ailem benim için herşeyden daha önemlidir.	1	2	3	4	5
27.11. Pek çok durumda başkalarından farklı ve eşsiz olmak hoşuma gidiyor.	1	2	3	4	5
27.12. Benim için önemli olan kendim olabilmektir.	1	2	3	4	5
27.13. Benim için, sıkı çalışma başarımın anahtarıdır.	1	2	3	4	5
27.14. Benim gerçekte kim olduğumu bilmek için, başardıklarımı ve ortaya koyduklarımı incelemek gerekir.	1	2	3	4	5
27.15. “Bana arkadaşımı söyle sana kim olduğumu söyleyeyim” sözüne katılıyorum.	1	2	3	4	5
27.16. Karakterli bir insan hedeflerine odaklanır.	1	2	3	4	5
27.17. Ailem ne zaman bir şeye ihtiyaç duysa yardım etmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
27.18. Benim gerçekte kim olduğumu bilmek istiyorsan, beni grubumdaki üyelerle birlikte görmelisin.	1	2	3	4	5
27.19. Geçmişteki başarılarıma bakmaktan hoşlanırım ve kendime yeni hedefler belirlerim	1	2	3	4	5
27.20. Kendi fikirlerimi takip etmek benim için herhangi birinin fikirlerini takip etmekten daha iyidir.	1	2	3	4	5
27.21. Benim şahsi mutluluğum diğer herşeyden daha önemlidir	1	2	3	4	5
27.22. Bireysel mutluluk ve özgürlüğü elde etmek benim önceliklerim arasındadır.	1	2	3	4	5
27.23. Diğerleriyle olan ilişkilerim kim olduğumun önemli bir parçasıdır	1	2	3	4	5
27.24. Dinimin, milliyetimin veya etnik grubumun mirası ve tarihi, kim olduğumun büyük bir göstergesidir	1	2	3	4	5
27.25. Karakterli bir şahıs her şeyden önce kendi dini grubuna yardım eder.	1	2	3	4	5
27.26. Kişisel başarılarım ve kabiliyetlerim kim olduğumu anlamak için çok önemlidir.	1	2	3	4	5
27.27. Bir insan öncelikle mensubu olduğu etnik gruba yardım etmelidir.	1	2	3	4	5
27.28. Kendi dini, milli veya etnik grup önderlerimize saygı duyarım.	1	2	3	4	5
27.29. Benim mutluluğum etrafımdaki diğer insanların mutluluğuna bağlıdır	1	2	3	4	5
27.30. Kendimi, dini, milli veya etnik grubumun bir üyesi olarak düşünmek benim için önemlidir	1	2	3	4	5
27.31. Benim için kendi kişisel hedeflerime ulaşmak çok önemlidir.	1	2	3	4	5
27.32. Sosyal ilişkilerim kim olduğumu yansıtan bir aynadır.	1	2	3	4	5
27.33. Kararlarımı kendim veririm.	1	2	3	4	5
27.34. İçinde bulunduğum grubun menfaati benim menfaatimden önce gelir.	1	2	3	4	5
27.35. Herhangi bir olay-hadise duyduğumda kendi dini, milli veya etnik grubum için iyi ya da kötü olup olmayacağını istemedişi / otomatik olarak merak ediyorum.	1	2	3	4	5

28. Açıklama: Aşağıdaki kurumlara duyduğunuz güveni en iyi ifade eden seçeneği yuvarlak içine alarak işaretleyiniz.

1-Hiç Güvenmiyorum, 2- Güvenmiyorum, 3- Ne Güveniyorum Ne Güvenmiyorum, 4- Güveniyorum, 5-Kesinlikle Güveniyorum

28.1. Cumhurbaşkanlığı	1	2	3	4	5
28.2. Hükümet	1	2	3	4	5
28.3. TBMM	1	2	3	4	5
28.4. Ordu	1	2	3	4	5
28.5. Yargı	1	2	3	4	5
28.6. Emniyet Teşkilatı / Polis	1	2	3	4	5
28.7. Medya	1	2	3	4	5
28.8. Sağlık Kurumları	1	2	3	4	5
28.9. Millî Eğitim Bakanlığı	1	2	3	4	5
28.10. Sivil Toplum Kuruluşları	1	2	3	4	5
28.11. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)	1	2	3	4	5
28.12. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)	1	2	3	4	5
28.13. Üniversiteler	1	2	3	4	5

KAYNAKÇA

- ADLER, Alfred, (2001), Psikolojik Aktivite Üstünlük Duygusu ve Toplumsal İlgi, Çev.: Belkıs Çorakçı, 5. Baskı, İstanbul: Say Yayınları.
- AKGÜL, L. Hilal, (2007), “Eğitim Farklılıklarının Anlamli Sonuç Verdiği Tablolar ve Yorumları”, İstanbul Gençliği / Gençlik Değerleri Araştırması 2004, Der.: Gülten Kazgan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: 155, İstanbul, s. 187-199.
- AKIN, Besim, ÇETİN, Canan ve EROL, Vedat, (2000), Toplam Kalite Yönetimi ve ISO 9000 Kalite Güvence Sistemi Uygulamadan Örnekler, İstanbul: Beta Basım Yayın.
- AKIN, Mahmut H., (2007), “Bir Kültür Bilimi Olarak Sosyoloji ve Kültür Sosyolojisi”, Kültür Sosyolojisi, Ed.: Köksal Alver & Necmettin Doğan, Hece Yayınları, Ankara, s. 85-96.
- AKIN, Mahmut H., (2009), Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde Gençlik / Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.
- AKIN, Mahmut H., (2011), Toplumsallaşma Sözlüğü, Konya: Çizgi Kitabevi.
- AKSAN, Gamze, ALPTEKİN, Duygu, (2009), “Küresel Yoksulluk, Yoksulluk Kültürü ve Toplumsal Aidiyet Bağlamında Yoksulluğun Değişen Yüzü”, Uluslararası Davraz Kongresi Bildiriler Kitabı, 24-27 Eylül, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF, 1769-1779.
- AKTAY, Yasin, (2007), “Postmodern Dünyada Din: Bir Anlatı mı, Tanrının İntikamı mı”, Din Sosyolojisi, Der.: Yasin Aktay & M. Emin Köktaş, 3. Baskı, Ankara: Vadi Yayınları, s. 331-344.
- ALANKUŞ KURAL, Sevda, (1995), “Yeni Hayali Kimlikler ve Yurttaşlar Demokrasisi”, Birikim Dergisi, Sayı: 71-72, s. 86-101.
- ALEMDAROğLU, A., (2005), “Bir İmkan Olarak Gençlik”, Birikim Dergisi, Sayı: 196, s. 21-30.
- ALLEN, N. J. & MEYER, J. P., (1997), Commitment in the Workplace, London: Sage Publications.
- ALLPORT, Floyd Henry, (...), Sosyal Psikoloji 1, Çev.: Birsen YALÇIN, Yeryüzü Yayınevi, Ankara.

- ALVER, Köksal, (2007a), Siteril Hayatlar Kentte Mekansal Ayrışma ve Güvenlikli Siteler, Ankara: Hece Yayınları.
- ALVER, Köksal, (2007b), “Siyasi Eylem Alanı Olarak Kültür”, Kültür Sosyolojisi, Ed.: Köksal Alver & Necmettin Doğan, Hece Yayınları, Ankara, s. 129-140.
- ARKONAÇ, Sibel Ayşen, (2003), Psikoloji Zihin Süreçleri Bilimi, 3. Basım, İstanbul: Alfa Yayınları.
- ATKINSON, Rita L., ATKINSON, Richard C. ve HILGARD, Ernest R., (1995), Psikolojiye Giriş II, Çev. Kemal ATAKAY, Mustafa ATAKAY ve Aysun YAVUZ, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- AÜAÖF, (1999), Anadolu Üniversitesi Öğrencilerinin Sosyo-Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri ile Beklenti ve Sorunları, T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları No: 602, Eskişehir.
- AVCI, Nazmi, (2007), Toplumsal Değerler ve Gençlik, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- AYDEMİR, Mehmet Ali, (2007), “Tüketim: Modern Dünyanın Kültürel Göstereni”, Kültür Sosyolojisi, Ed.: Köksal Alver & Necmettin Doğan, Hece Yayınları, Ankara, s. 271-290.
- AYDEMİR, Mehmet Ali, (2011), Sosyal Sermaye / Topluluk Duygusu ve Sosyal Sermaye Araştırması, Konya: Çizgi Kitabevi.
- AYDIN, Ayhan, (2003), Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi, 4. baskı, İstanbul: Alfa Yayınları.
- AYDIN, Mustafa, (2006), Siyasetin Sosyolojisi / Bir Sosyal Kurum Olarak Siyaset, İstanbul: Pınar Yayınları.
- AYDIN, Mustafa, (2007), “Türkiye’de Din Sosyolojisi Çalışmaları: Tarihsel Gelişim ve Bazı Yönelimler”, Din Sosyolojisi, Der.: Yasin Aktay & M. Emin Köktaş, 3. Baskı, Ankara: Vadi Yayınları, s. 345-378.
- AYTAÇ, Ömer, (2007), “Kent Mekanlarının Sosyo-Kültürel Coğrafyası”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 2, Elazığ, s. 199-226.
- AYTAÇ, Serpil, (2000), İnsanı Anlama Çabası / Psikolojiye Giriş, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- BALAY, Refik, (2000), Yönetici ve Öğretmenlerde Örgütsel Bağlılık, Ankara: Nobel Yayınları.

- BALKIS, Murat, DURU, Erdiñç & BULUŞ, Mustafa, (2005), “Şiddete Yönelik Tutumların Özyeterlik, Medya, Şiddete Yönelik İnanç, Arkadaş Grubu ve Okula Bağlılık Duygusu ile İlişkisi”, Ege Eğitim Dergisi (6)2, s. 81-97.
- BALTAŞ, Acar, (2001), Ana-Baba Okulu, 9. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- BARTH, Fredrik, (2001), “Etnik ve Kültürel Farklılaşma”, Etnik Gruplar ve Sınırları, Der.: Fredrik BARTH, Çev.: Ayhan KAYA & Seda GÜRKAN, Ankara: Bağlam Yayınları.
- BAŞARAN, İbrahim Ethem, (1982), Örgütsel Davranışın Yönetimi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayın No: 111.
- BAUMAN, Zygmunt, (1999), Sosyolojik Düşünmek, Çev.: Abdullah YILMAZ, 2. Baskı, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- BAUMEISTER, Roy F., LEARY, Mark R., (1995), “The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation”, Psychological Bulletin, The American Psychological Association, Vol. 117, No. 3, s. 497-529.
- BAUMEISTER, Roy F., TICE, D., (1990), “Anxiety and Social Exclusion”, Journal of Social and Clinical Psychology, Vol. 9, s. 165-195.
- BAYHAN, Vehbi, (1997), Üniversite Gençliğinde Anomi ve Yabancılaşma, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BAYMUR, Feriha, (1994), Genel Psikoloji, 13. Baskı, İstanbul: İnkilap Kitabevi.
- BECK, Aaron T., (1983), “Cognitive Therapy of Depression: New Perspectives”, Treatment of Depression: Old Controversies and New Approaches, Ed.: P. J. Clayton & J. E. Barnett, Raven Press, New York, s. 265-290.
- BERBEROĞLU, Berch, (2009), Klasik ve Çağdaş Sosyal Teoriye Giriş / Eleştirel Bir Perspektif, Çev.: Can Cemgil, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- BERGER, Peter L., LUCKMANN, Thomas, (2008), Gerçekliğin Sosyal İnşası / Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi, Çev.: Vefa Saygın Ögütle, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- BIELING, Peter J., BECK, Aaron. T. & BROWN, Gregory K., (2000), “The Sociotropy-Autonomy Scale: Structure and Implications”, Cognitive Therapy and Research, Vol. 24, No. 6, s. 763-780.
- BİLGİN, Nuri, (1999), Kollektif Kimlik, 2. Basım, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- BİLGİN, Nuri, (2008), Sosyal Psikoloji, 2. Baskı, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 145.
- BİLGİN, Nuri, GÖREGENLİ, Melek, (2002), “Kentsel Katılım ve Çoğulculuk”, Ed.: Ferzan Yıldırım, Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, 2. Basım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, s. 51-64.
- BOCK, Philip K., (2001), İnsan Davranışının Kültürel Temelleri / Psikolojik Antropoloji, Çev.: N. Serpil ALTUNTEK, İstanbul: İmge Kitabevi.
- BOZKURT, Tülin, (2006), “Poşalar Örneğinde Etnisite ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi”, Artakalanlar, Anadolu’dan Etnik Manzaralar, Ed.: Ç. Cehhan SUVARİ, İstanbul: E Yayınları, s. 283-355.
- BOZKURT, Veysel, (2006), Değişen Dünyada Sosyoloji / Temeller, Kavramlar, Kurumlar, Ankara: Ekin Kitabevi.
- BURCU, E., (1998), Gençlik Teorilerinin Sınıflandırılmasına İlişkin Bir Çalışma, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Cilt: I, Sayı: 1-2, s.105-136.
- BUTLER, Gillian & MCMANUS, Freda, (1998), Psikolojinin ABC’si, Çev.: Zeliha İYİDOĞAN BABAYİĞİT, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- ÇELEBİ, Nilgün, (1985), “Genç, Sosyalleşme ve Kültürel Yapı”, I. Milli Gençlik Kongresi, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, s. 103-107.
- ÇETİN, Ölçüm Münevver, (2004), Örgüt Kültürü ve Örgütsel Bağlılık, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- DAVIDSON, W. B. & COTTER, P. R., (1986), “Measurement of Sense of Community within The Sphere of City”, Journal of Applied Social Psychology, Vol. 16, No. 7, s. 608-619.
- DAVIDSON, W., COTTER, P. & STOVALL, J., (1991), “Social Predispositions for The Development of Sense of Community”, Psychological Reports, Vol. 68, s. 817-818.
- DERELİ, Toker, (1995), Örgütsel Davranış, 3. Baskı, İstanbul: Mentesh Kitabevi.
- DİKEÇLİGİL, B., (1997), “Bir Analiz Modeli Denemesi: ‘Sosyal Yapı’ ve ‘Toplumsal Yapı’”, Yeni Türkiye, Sayı: 15, Ankara, s. 647-666.
- DOĞAN, İsmail, (1994), Bir Altkültür Olarak Ankara Yüksel Caddesi Gençliği, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları / 1652, Ankara.

- DOĞAN, İsmail, (2004), Toplum ve Eğitim Sorunları Üzerine Felsefi ve Sosyolojik Tahliller, Ankara: Pegama Yayıncılık.
- DOYURAN, Bilhan, (1990), “Önyargılar – Yabancı Düşmanlığı ve Yurt Dışındaki Türk İşçi Aileleri”, Kurgu Dergisi, Sayı: 7, s.57-67.
- DUFFY, K., (1995), “Social Exclusion and Human Dignity in Europe”, Council of Europe, Strasbourg.
- DURKHEIM, Emile, (2006), Toplumsal İşbölümü, Çev.: Özer Ozankaya, İstanbul: Cem Yayınevi.
- DURU, Erdinç, (2007), “Sosyal Bağlılık Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması”, Eğitim Araştırmaları Dergisi (Eurasian Journal of Educational Research), Sayı: 26, s. 85-94.
- DURU, Erdinç, (2008a), “Üniversiteye Uyum Sürecinde Yalnızlığı Yordamada Sosyal Destek ve Sosyal Bağlılığın Doğrudan ve Dolaylı Rollerini”, Türk PDR (Psikolojik Danışma ve Rehberlik) Dergisi, Sayı: 29, s. 13-22.
- DURU, Erdinç, (2008b), “Yalnızlığı Yordamada Sosyal Destek ve Sosyal Bağlılığın Rolü”, Türk Psikoloji Dergisi 23(61), s. 15-24.
- ERDEM, Ferda, ÖZEN İŞBAŞI, Janset, (2001), “Eğitim Kurumlarında Örgüt Kültürü ve Öğrenci Alt Kültürünün Algılamaları”, Akdeniz İİBF Dergisi (1), s. 33-57.
- ERDOĞAN, İlhan, (1996), İşletme Yönetiminde Örgütsel Davranış, İstanbul: Avcıol Basım Yayıncılık.
- ERDOĞAN, Nihat, (1991), Sosyolojik Açından Kent İşsizliği ve Anomi, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- ERGUN, Doğan, (2000), Kimlikler Kısacasında Ulusal Kişilik, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- ERKAL, Mustafa, (1997), Avrupa’daki Türk Çocuklarının İnsan Hakları Sorunları, Açık Oturumlar Dizisi: 1, Yurt Dışı İşçi Çocukları Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara.
- FENTON, Steve, (2001), Etnisite Irkçılık Sınıf ve Kültür, Çev.: Nihat ŞAD, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- FONTETTE, François De, (1991), Irkçılık, Çev.: Haldun Akyol, İstanbul: İletişim Yayınları.
- FREEDMAN, J. L., SEARS, D. O. ve CARLSMITH, J. M., (2003), Sosyal Psikoloji, Çev. Ali DÖNMEZ, 4. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.

- FREY, Laura M., WILHITE, Kathi, (2005), “Our Five Basic Needs: Application for Understanding The Function of Behavior”, *Intervention in School and Clinic*, Sage Publications, Vol. 40, No. 3, s. 156-160.
- FROMM, Erich, (1995), *Erdem ve Mutluluk Ahlak Psikolojisi Üzerine Bir İnceleme*, Der. Dr. Turhan YÖRÜKAN, Çev. Dr. Ayda YÖRÜKAN, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Genel Yayın No: 325, Sosyal ve Felsefi Eserler Dizisi: 33, 3. Baskı.
- FROMM, Erich, (2001), *İtaatsizlik Üzerine*, Çev. Ayşe SAYIN, İstanbul: Kariyer Yayınları.
- FURMAN, G. C., (1998), *Postmodernism and Community in Schools: Unraveling the Paradox*, *Educational Administration Quarterly* 34(3), s. 298-328.
- GARDNER, Wendi L., PICKETT, Cynthia L., BREWER, Marilyn B., (2000), “Social Exclusion and Selective Memory: How the Need to Belong Influences Memory for Social Events”, *Personality and Social Psychology Bulletin*, Vol. 26, No. 4, Sage Publications, s. 486-496.
- GEERTZ, Clifford, (2007), “Kültürel Bir Sistem Olarak Din”, *Din Sosyolojisi*, Der.: Yasin Aktay & M. Emin Köktaş, 3. Baskı, Ankara: Vadi Yayınları, s. 175-187.
- GIDDENS, Anthony, (2000), *Elimizden Kaçıp Giden Dünya / Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?*, Çev., Osman Akınhay, 1. Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları.
- GÖKMEN, Hülya, AÇIKALIN, Aytaç, KOYUNCU, Nur ve SAYDAR, Zuhâl, (1985), *Yükseköğrenim Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri & Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyleri*, T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- GREEN, C. M., (1998), “A Qualitative Study of The Student Culture in a Selected Comprehensive High School in The United State”, *Digital Dissertation*, Pub. No: AAT 9826532.
- GRINT, Keith, (1998), *Çalışma Sosyolojisi*, Çev.: Veysel Bozkurt, İstanbul: Alfa Yayınları.
- GSGM (Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü), (2010), *Türkiye Gençlik Çalışmaları Bibliyografyası 1923-2010*, Yayına Hazırlayan: Ömer Miraç Yaman, Ankara: Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Kültür Yayınları: 21.

- GUIBERNAU, Montserrat, (1997), Milliyetçilikler 20. Yüzyılda Ulusal Devlet ve Milliyetçilikler, İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- GÜLEÇ, Cengiz, (2002), İnsana Yolculuk Yaşam – Psikoterapiler – Siyaset, Ankara: HYB Yayıncılık.
- GÜNDOĞAN, Ali Osman, (2002), “Ahlaki Hayatımızın Kaynağında Toplumculuk-Bireycilik Tartışması”, Bilgi ve Değer Sempozyumu Bildirileri, Ed.: Şehabettin Yalçın, Ankara: Vadi Yayınları, s. 254-264.
- GÜNGÖR, Erol, (1997), Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- HABERMAS, Jürgen, (2003), İnsan Doğasının Geleceği, Çev.: Kaan H. Ökten, İstanbul: Everest Yayınları.
- HAKAN, Mehmet, (1995), “Kimlik Nedir?”, Kimlik Tartışmaları ve Etnik Mesele Türkiye Günlüğü Dergisi, Sayı: 33, Ankara: Cedit Yayını, s. 146-149.
- HALL, Stuart, (1998a), “Yerel ve Küresel: Küreselleşme ve Etniklik”, Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi Kimlik Sisteminin Çağdaş Koşulları, Der.: Anthony D. King, Çev.: Gülcan Seçkin & Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, s. 39-61.
- HALL, Stuart, (1998b), “Eski ve Yeni Kimlikler, Eski ve Yeni Etniklikler”, Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi Kimlik Sisteminin Çağdaş Koşulları, Der.: Anthony D. King, Çev.: Gülcan Seçkin & Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, s. 63-96.
- HAMMEN, C., MARKS, T., MAYOL, A. & ark., (1985), Depressive Self Schemas, Life Stres and Vulnerability to Depression, J. Abnor Psychol 94(3), s. 308-319.
- HORTAÇSU, Nuran, (1998), Grup İçi ve Gruplar Arası Süreçler, İmge Kitabevi, Ankara.
- IŞIN, Engin F., WOOD, Patricia K., (1999), Citizenship and Identity, London: Sage Publications.
- İNCEOĞLU, Metin, (2000), Tutum – Algı İletişim, 3. Baskı, Ankara: İmaj Yayıncılık.
- İSEN, Galip, BATMAZ, Veysel, (2002), Ben ve Toplum Sosyal Psikoloji, 2. Baskı, İstanbul: Om Yayınevi.
- JUNG, Werner, (2001), Georg Simmel / Yaşamı, Sosyolojisi, Felsefesi, Çev.: Doğan Özlem, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.

- KABAKÇI, Elif, (2001), “Üniversite Öğrencilerinde Sosyotropik / Otonomik Kişilik Özellikleri, Yaşam Olayları ve Depresif Belirtiler”, *Türk Psikiyatri Dergisi* 12(4), s. 273-282.
- KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem, (2006), *Yeni İnsan ve İnsanlar / Sosyal Psikolojiye Giriş*, 10. Basım, Ankara: Evrim Yayınevi.
- KARACA, Hasan, (2006), “Mesuliyet Şuuru, Bireysellik ve Hayırseverlik-Siyasi Program Olarak Dini Konseptler ve Kavramlar”, <http://www.konrad.org.tr>.
- KARAKAŞ, Mehmet, (2002), “İktidar İlişkileri Açısından Bilim ve Sosyoloji”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 4, Sayı:1, s. 154-169.
- KARAOĞLU, Nazan, AVŞAROĞLU, Selahattin & Mehmet Engin DENİZ, (2009), “Yalnız mısınız? Selçuk Üniversitesi Öğrencilerinde Yalnızlık Düzeyi ile İlgili Bir Çalışma”, *Marmara Medical Journal*, 22(1), s. 19-26.
- KEHRER, GünterF, (2007), “Din ve Toplum”, *Din Sosyolojisi*, Der.: Yasin Aktay & M. Emin Köktaş, 3. Baskı, Ankara: Vadi Yayınları, s. 95-101.
- KOHUT, H., (1977), *The Analysis of The Self*, New York: International Universities Press.
- KÖSOĞLU, Nevzat, (1995), “Kültür / Kimlik Üzerine”, *Kimlik Tartışmaları ve Etnik Mesele Türkiye Günlüğü Dergisi*, Sayı: 33, Ankara: Cedit Yayını, s. 41-47.
- KRECH, David, CRUTCHFIELD, Richard S., (1980), *Sosyal Psikoloji Teori ve Problemler*, Çev. Erol GÜNGÖR, Ötüken Yayınevi, İstanbul.
- KUŞAT, Ali, (2003), “Bir Değerler Sistemi Olarak ‘Kimlik’ Duygusu ve Atatürk”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı:15, Erciyes, s. 45-61.
- LAÇİNER, Ömer, (2002), “Kentlerin Dönüşümü ve Yeni Kentlilik Bilinci”, Ed.: Ferzan Yıldırım, *Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne*, 2. Basım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, s. 65-75.
- LANDIS, J. R., (2001), *Sociology*, Eleventh Edition, Stanford: Wadsworth.
- LEARY, Mark R., (1990), “Responses to Social Exclusion: Social Anxiety, Jealousy, Loneliness, Depression and Low Self-esteem”, *Journal of Social and Clinical Psychology*, Vo. 9, s. 221-229.
- LEE, R. M., & ROBBINS, S.B. (1998). The Relationship between social connectedness and anxiety, self- esteem, and social identity. *Journal of Counseling Psychology*, 45 (3), 338-345.

- LEVETT-JONES, Tracy, LATHLEAN, Judith, MAGUIRE, Jane & MCMILLAN, Margaret, (2007), "Belongingness: A Critique of The Concept and Implications for Nursing Education", Nurse Education Today, Elsevier Ltd., Vol. 27, s. 210-218.
- LÜKÜSLÜ, D., (2005), "Farklı Kitaplardan Farklı Açılardan Gençlik Analizleri", Birikim Dergisi, Sayı: 196, s. 69-73.
- MAALOUF, Amin, (1999), Ölümçül Kimlikler, Çev.: Aysel Bora, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- MAHAN, Beverly B., (2000), "An Exploratory Study of Sense of Community and Trust in The University Workplace", PhD Thesis, University of Vanderbilt, USA.
- MAI, Ulrich, (2005), "Doğu Alman Kentlerinde Kültür Şoku ve Kimlik Bunalımı", Mekan, Kültür, İktidar Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler, Der. Ayşe Öncü & Petra Weyland, Çev. Leyla Şimşek & Nilgün Uygun, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 107-115.
- MARC, Edmond, (2004), "La Construction Identitaire de L'Individu", Identite, J. Halpern & J. C. Ruano-Borbalan, Eds. Sciences Humaines, Auxerre, s. 34-35.
- MARSHALL, T. H., (2000), "Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar", Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar, Der.: Ahmet KAYA, Ankara: Gündoğan Yayınları, s. 13-82.
- MATHIEU, John E. & ZAJAC, Dennis M., (1990), "A Review and Meta-Analysis of the Antecedents, Correlates and Consequences of Organizational Commitment", Psychological Bulletin, 108(2), s. 171-194.
- MCMILLAN, D. W. & CHAVIS GEORGE, D. M., (1986), "Sense of Community: A Definition and Theory", Journal of Community Psychology, Vol. 14, s. 6-23.
- MCMILLAN, David, (1996), "Sense of Community", Journal of Community Psychology, Vol. 24, No. 4, s. 315-325.
- MILLAS, Herkül, (2002), "Dünyada, Ülkede, Kentte, Ailede Çoğulculuk", Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, Ed.: Ferzan Yıldırım, Demokrasi Kitaplığı, 2. Basım, İstanbul, s. 109-128.
- MILLER, David, (1995), On Nationality, Oxford.
- MİNİBAŞ POUSSARD, Jale, BASTOUNİS, Marina, (2008), "Kimlik ve Sosyal Temsiller: İçimizdeki Eziklik", Sen Benim Kim Olduğumu Biliyor musun? /

- Toplumsal Yaşamda Kimlik İzdüşümleri, Ed.: Hülya Uğur Tanrıöver, Hil Yayın, İstanbul, s. 13-40.
- MORGAN, Clifford T., (1984), Psikolojiye Giriş Ders Kitabı, Çev. Hüsnu Arıcı, Işık Savaşır vd., İkinci Baskı, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları No: 1, Meteksan Yayınları No: 2.
- NALÇAOĞLU, Halil, (2007), “Gençlik ve Yeni Toplumsal İletişim Ethos’u: Yanılsamalar, Bulgular ve Spekülasyonlar”, Eğitimin Değeri ve Gençlik / Eğitimi İstanbul Gençliğinin Değerler Dünyası, Der.: Umut Sarp Zeylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: 175, İstanbul, s. 91-109.
- NEWMAN, Barbara M., LOHMAN, Brenda J., NEWMAN, Philip R., (2007), “PeerGroup Membership and A Sense of Belonging: Their Relationship to Adolescent Behavior Problems”, Adolescence, Vol. 42, No. 166, Libra Publishers, San Diego, s. 241-263.
- NUHOĞLU SOYSAL, Yasemin, (2000), “Changing Citizenship in Europe: Postnational Membership and the National State”, Redefining the Nation State and Citizen, Ed.: Günay Göksu Özdoğan & Gül Tokay, İstanbul: Eren Yayınları.
- OSTERMAN, Karen F., (2000), “Students’ Need for Belonging in the School Community”, Review of Educational Research, Vol. 70, No. 3, American Educational Research Association, s. 323-367.
- OYSERMAN, D., (1993), The Lens of Personhood: Viewing The Self, Others, and Conflict in a Multicultural Society, Journal of Personality and Social Psychology, 65, 993-1009.
- ÖNCÜ, Ayşe, WEYLAND, Petra, (2005), “Giriş: Küreselleşen Kentlerde Yaşam Alanları ve Kimlik Mücadeleleri”, Mekan, Kültür, İktidar Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler, Der. Ayşe Öncü & Petra Weyland, Çev. Leyla Şimşek & Nilgün Uygun, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 9-39.
- ÖZDAMAR, Kazım, (1999), Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi-2 (Çok Değişkenli Analiz), 2. Baskı, Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- ÖZDEVECİOĞLU, Mahmut, (2003), “Algılanan Örgütsel Destek ile Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 2, s. 113-130.

- ÖZKALP, Enver, (1995), *Sosyolojiye Giriş*, 8. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ÖZKALP, Enver, (2000), *Türkiye’de Yönetim ve Gelişen Kültür Boyutu*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İİBF.
- ÖZODAŞIK, Mustafa, (2001), *Modern İnsanın Yalnızlığı*, 1. Baskı, Konya: Çizgi Kitabevi.
- PAPPENHEIM, Fritz, (2002), *Modern İnsanın Yabancılaşması / Marx’a ve Tönnies’ye Dayalı Bir Yorum*, Çev., Salih Ak, 1. Baskı, Ankara: Phoneix Yayınevi.
- PEPLAU, L. A., PERLMAN, D., (1982), “Loneliness: A Sourcebook of Current Theory, Research and Therapy”, Wiley-Interscience, New York.
- PERLMAN, Helen Harris, (1986), *Persona: Social Role and Personality*, London: The University of Chicago Press.
- PHINNEY, Jean S., (1990), “Ethnic Identity in Adolescents and Adults: Review of Research”, *Psychological Bulletin*, Vol.108, No. 3, s. 499-514.
- PICKETT, Cynthia L., GARDNER, Wendi L., KNOWLES, Megan, (2004), “Getting A Cue: The Need to Belong and Enhanced Sensitivity to Social Cues”, *Personality and Social Psychology Bulletin*, Vol. 30, No. 9, s. 1095-1107.
- POLOMA, Margaret M., (1993), *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, Çev.: Hayriye Erbaş, Ankara: Gündoğan Yayınları.
- PREZZA, M. & COSTANTINI, S., (1998), *Sense of Community and Life Satisfaction: Investigation in Three Different Contexts*. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, Vol. 8, s. 181-194.
- ROBERTSON, Roland, (2007), “Din Sosyolojisinin Gelişimi”, *Din Sosyolojisi*, Der.: Yasin Aktay & M. Emin Köktaş, 3. Baskı, Ankara: Vadi Yayınları, s. 213-236.
- ROSOVSKY, Henry, (2000), *Üniversite Bir Dekan Anlatıyor*, Çev.: Süreyya Ersoy, Tübitak Yayınları, Ankara.
- ROYAL, M. & ROSSI, R., (1996), *Individual-Level Correlates of Sense of Community: Findings from Workplace and School*, *Journal of Community Psychology*, Vol. 24, s. 395-416.
- SABUNCUOĞLU, Zeyyat & ÖZKALP, Enver, (1990), *Örgütlerde Davranış*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, 1. Fasikül, Ünite: 1.12, 4. Sınıf, Eskişehir.

- SAKALLI, Nuray, (2001), Sosyal Etkiler Kim Kimi Nasıl Etkiler?, Ankara: İmge Kitabevi.
- SAPANCALI, F., (2005), Sosyal Dışlanma, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.
- SARASON, S. B., (1974), The Psychological Sense of Community: Prospects for A Community Psychology, Jossey-Bass, San Francisco.
- SARIBAY, Ali Yaşar, (2002), “Kent: Modernleşme ile Postmodernleşme Arasındaki Kültür”, Ed.: Ferzan Yıldırım, Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, 2. Basım, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, s. 37-44.
- SAYAR, Kemal, (2003), “Sosyokültürel Açıdan Kişilik Bozuklukları”, Yeni Symposium, 41(2), s. 71-77.
- SCHLOSSMACHER, Seldağ, (10.01.2008), “Göçün Yaşlılar Üzerindeki Etkileri”, http://www.radiomultikulti.com/aktuelles/tuerkisch/0/goecmen_ya_lilar_uezer.html, 14.08.2009.
- SCHNAPPER, Dominique, (1994), Yurttaşlar Cemaati Modern Ulus Fikrine Dair, Çev.: Özlem Okur, İstanbul: Kesit Yayıncılık.
- SCHWIRIAN, K. & SCHWIRIAN, P., (1993), Neighboring, Residential Satisfaction and Psychological Well Being in Urban Elders, Journal of Community Psychology, Vol. 21, s. 918-924.
- SEEMAN, Melvis, (1959), “On The Meaning of Alienation”, American Sociological Review, Vol. 24, No. 6, American Sociological Association, s. 783-791.
- SEU (Social Exclusion Unit), (2001), Preventing Social Exclusion, London.
- SIMMEL, Georg, (2009), Bireysellik ve Kültür, Çev.: Tuncay Birkan, İstanbul: Metis Yayınları.
- SİLAH, Mehmet, (2000), Sosyal Psikoloji (Davranış Bilimi), Ankara: Gazi Kitabevi.
- SİPAHİ, Beril, YURTKORU, E. Serra ve Murat ÇİNKO, (2008), Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi, Beta Basım, İstanbul.
- SLATTERY, Martin, (2007), Sosyolojide Temel Fikirler, Yayına Hazırlayan: Ümit Tatlıcan & Gülhan Demiriz, İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- SOMERS, M., (1999), “Development and Preliminary Validation of A Measure of Belongingness, yayınlanmamış doktora tezi, Temple University, Philadelphia.
- SOMERSAN, Semra, (2004), Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- SÖZEN, Edibe, (1995), “Kimlik Kavramının Yeniden Tanımlanması”, *Kimlik Tartışmaları ve Etnik Mesele Türkiye Günlüğü Dergisi*, Sayı: 33, Ankara: Cedit Yayını, s. 111-116.
- STOREY, J., (2000), *Popüler Kültür Çalışmaları Kuramlar ve Metotlar*, Çev.: Koray Karaşahin, İstanbul: Babil Yayınları
- SÜHER, H., (1995), “Kent Kimliğine Etkili Yasa Uygulamaları”, *Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu*, İstanbul, s. 3-12.
- SWINGWOOD, Alan, (1996), *Kitle Kültürü Efsanesi*, Çev.: Aykut Kansu, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- SYNDER, C., (1994), *The Psychology of Hope*, Free Press, New York.
- ŞAHİN, M. Cem, (2007), “Sanayi Toplumundan Sanayi Sonrası Topluma Farklılaşan Gençlik Hallerinin Sosyolojik Görünümü”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 2, s. 157-177.
- ŞERİF, Muzaffer & ŞERİF, Carolyn W., (1996a), *Sosyal Psikolojiye Giriş I*, Çev.: Mustafa ATAKEY, Aysun YAVUZ, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- ŞERİF, Muzaffer, ŞERİF, Carolyn W., (1996b), *Sosyal Psikolojiye Giriş II*, Çev.: Mustafa ATAKEY, Aysun YAVUZ, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- ŞİMŞEK, Şerif, (1995), *Yönetim ve Organizasyon*, Konya: Damla Matbaacılık.
- TARHAN, Nevzat, (2010), *Toplum Psikolojisi / Sosyal Şizofreniden Toplumsal Empatiye*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- TCMEB (T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı), (1988), *I. Gençlik Şurası: Gençliğin Serbest Zaman Faaliyetleri Ön Çalışma Raporu*, Ankara.
- TEKİNALP, Şermin, (2005), “Küreselleşen Dünyanın Bunalımı: Çokkültürlülük”, *Journal of İstanbul Kültür University*, 1, s. 75-87.
- TERZİ, Ali Rıza, (2007), “Üniversite Öğrencilerinin Fakülte Kültürüne Yönelik Algıları”, *Milli Eğitim*, Sayı: 176, s. 98-108.
- THUESEN, Vicki, (2002), *Social Support, Sense of Community and Self-Perceived Health*, Gonzaga University Yayınlanmamış Doktora Tezi, USA.
- TOK, Nafiz, (2003), *Kültür, Kimlik ve Siyaset / Kültüre İlişkin Meseleler İçin Kimlik Temelli Bir Yaklaşım*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- TOPÇU, Nurettin, (1995), *İsyan Ahlakı*, Çev.: Mustafa Kök & Musa Doğan, İstanbul: Dergah Yayınları.

- TOPÇUOĞLU, Abdullah, (1995), “Ulus Devlet ve Etnisite Olgusu”, Kimlik Tartışmaları ve Etnik Mesele Türkiye Günlüğü Dergisi, Sayı: 33, Ankara: Cedit Yayını, s. 101-110.
- TOPÇUOĞLU, Abdullah, (1999), Üniversite Gençliğinin Değerleri, Ankara: Vadi Yayınları.
- TOURAINÉ, Alain, (2000), Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımızla Birlikte Yaşayabilecek Miyiz?, Çev.: Olcay Kunal, Yapı Kredi Yayınları No: 1359, İstanbul.
- TÖNNIES, Ferdinand, (2000), “Gemeinschaft ve Gesellschaft”, Şehir ve Cemiyet, Hazırlayan ve Çev.: Ahmet Aydoğan, İstanbul: İz Yayıncılık.
- TUFAN, Beril ve Süleyman YILDIZ, (1993), Geri Dönüş Sürecinde İkinci Kuşak, Hacettepe Üniversitesi Yayınları B-36, Ankara.
- TUNA, Korkut, (2007), “Dil ve Kimlik”, Kültür Sosyolojisi, Ed.: Köksal Alver & Necmettin Doğan, Hece Yayınları, Ankara, s. 169-181.
- TURAL, Sadık K., (1988), *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 994, Kültür Eserleri Dizisi: 126.
- TURAN, Kadir, (1992), Almanya’da Türk Olmak, Sümer Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- TÜZEN, Hasan & MEDER, Mehmet, (2002), “Pamukkale Üniversitesi Öğrencilerinin Toplumsal, Ekonomik ve Siyasal Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 11, Denizli, s. 127-148.
- TWENGE, J. M., BAUMEISTER, R. F., TICE, D. M. ve STUCKE, T S., (2001), “If you can’t join them, beat them: Effects of social exclusion on aggressive behavior”, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 81, s. 1058-1069.
- TWENGE, . M., CATANESE, K. R. Ve BAUMEISTER, R. F., (2002), “Social Exclusion Causes Self-defeating Behavior”, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 83, s. 606-615.
- TWENGE, Jean M., (2009), “Ben” Nesli / Bugünün Gençleri Niçin Bu Kadar Özgüvenli ve İddialı Fakat Bir O Kadar Depresif ve Kaygılı?, Çev.: Esra Öztürk, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- UNDP, (2008), “Türkiye’de Gençlik” İnsani Gelişme Raporu, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Desen Ofset, Ankara.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya, (2001), Bilgi ve Değer, 2. Baskı, İstanbul: Ülken Yayınları.

- VAN PROOIJEN, Jan-Willem, VAN DEN BOS, Kees ve WILKE, Henk A. M., (2004), "Group Belongingness and Procedural Justice: Social Inclusion and Exclusion by Pers Affects The Psychology of Voice", *Journal of Personality and Social Psychology*, American Psychological Association, Vol. 87, No.1, s. 66-79.
- VIROLI, Maurizio, (1997), *Vatan Aşkı, Yurtseverlik ve Milliyetçilik Üzerine Bir Deneme*, Çev.: Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- WATT, Susan E., BADGER, Alison J., (2009), "Effects of Social Belonging on Homesickness: An Application of the Belongingness Hypothesis", *Personality and Social Psychology Bulletin*, Vol. 35, No. 4, Sage Publications, s. 516-530.
- WEBER, Max, (2010), *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhü*, Çev.: Gülistan Solmaz, Ankara: Alter Yayıncılık.
- WILLIAMS, K. D., SHORE, W. J. ve GRAHE, J. E., (1998), "The Silent Treatment: Perceptions of its Behaviors and Associated Feelings", *Group Processes and Intergroup Relations*, Vol. 1, s. 117-141.
- YELKEN, Ramazan, (1999), *Cemaatin Dönüşümü / Geç Modern Dönemler İçin Bir Cemaat Sosyolojisi*, 1. Basım, Ankara: Vadi Yayınları.
- YELKEN, Ramazan, (2007), "Kültür Endüstrisini Yeniden Tartışmak ya da Popüler Kültürle Hesaplaşmak", *Kültür Sosyolojisi*, Ed.: Köksal Alver & Necmettin Doğan, Hece Yayınları, Ankara, s. 183-206.
- YENTÜRK, Nurhan, KURTARAN, Yörük, URAN, Şaylan, YURTTAGÜLER, Laden, AKYÜZ, Alper ve Gülesin, NEMUTLU, (2007), "İstanbul Gençliği: STK Üyeliği Bir Fark Yaratıyor mu?", *Eğitimin Değeri ve Gençlik / Eğitimli İstanbul Gençliğinin Değerler Dünyası*, Der.: Umut Sarp Zeylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: 175, İstanbul, s. 49-76.
- YILDIRIM, Ergün, (2005), "Bir Modernite Rüyası: Ailenin Sonu mu? Kütahya Yetiştirme Yurdu Örneği", *Aile ve Toplum Eğitim - Kültür ve Araştırma Dergisi*, Sayı: 8, Cilt: 2, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, s. 93-100.
- YILMAZ, Aytakin, (1994), *Etnik Ayrımcılık: Türkiye, İngiltere, Fransa, İspanya*, Ankara: Vadi Yayınları.

- YILMAZ, Kürşad & OĞUZ, Ebru, (2005), “Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Fakülte Kültürüne İlişkin Algıları”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 35, Sayı: 1, s. 101-122.
- YURDSEVER ATEŞ, Nevin, (2007), “İstanbul Gençliğinin Siyasal Değerleri”, İstanbul Gençliği / Gençlik Değerleri Araştırması 2004, Der.: Gülten Kazgan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: 155, İstanbul, s. 85-151.
- YÜKSEL, Müberra, (2007), “Corporate and Organizational Citizenship: A Case of Turkey”, The Business Review, Vol. 8, No. 2, Cambridge, s. 258-266.
- ZEYLAN, Umut Sarp, (2007), “AB, Siyaset ve Din’e Bakış”, Eğitimin Değeri ve Gençlik / Eğitimli İstanbul Gençliğinin Değerler Dünyası, Der.: Umut Sarp Zeylan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: 175, İstanbul.
- ZIJDERVELD, Anton C., (2001), Soyut Toplum, Çev.: Cevdet Cerit, 2. Baskı, Pınar Yayınları, İstanbul.
- ZIJDERVELD, Anton C., (2007), *Sahnelik Toplum / Sosyolojinin Yeniden Tanımlanması*, Çev.: Kadir Canatan, 1. Baskı, Pınar Yayınları, İstanbul.
- ZILLIOĞLU, Merih, (2008), “Kimliğin Kavramsal Serüveni”, Sen Benim Kim Olduğumu Biliyor musun? / Toplumsal Yaşamda Kimlik İzdüşümleri, Ed.: Hülya Uğur Tanrıöver, Hil Yayın, İstanbul, s. 13-40.

<http://www.ahenkdergisi.com/download/denge.pdf>, Makaleler – I, M. Sait KARAÇORLU, 2003.

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Duygu ALPTEKİN	İmza:	
Doğum Yeri:	İzmir		
Doğum Tarihi:	14.07.1981		
Medeni Durumu:	Evli		
Öğrenim Durumu			
Derece	Okulun Adı	Program	Yer
İlköğretim	Mustafa Urcan İlkokulu		İzmir
Ortaöğretim	Karabağlar Cumhuriyet Lisesi		İzmir
Lise	Buca Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı Lise)		İzmir
Lisans	Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi	Sosyoloji	Eskişehir
Yüksek Lisans	Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	Sosyoloji	Konya
Doktora	Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	Sosyoloji	Konya
İlgi Alanları:	Kadın Hareketleri ve Feminizm, Göç Sosyolojisi, Kimlik, Toplumsal Aidiet		
İş Deneyimi:	24 Ocak 2008'den itibaren Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde Araştırma Görevlisi		
Tel:	0 332 2231509		
E-Posta:	alptekin.duygu@gmail.com		
Adres:	Selçuk Üniversitesi Alaaddin Keykubat Kampüsü Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Selçuklu / KONYA		